

RAMIRO ORTIZ

3/936 D.

MANUALETTO RUMENO

NE OMNINO ROMANAM LINGUAM DESERANT,
ITA RELUCTANTUR, UT NON TANTUM PRO
VITAE, QUANTUM PRO LINGUAE INCOLUMITATE
CERTASSE VIDEANTUR.

BONFINIUS

1 9 3 6
«BUCOVINA»
BUCAREST

Inu.A.45.412

MANUALETTO RUMENO

61676

136

1956

Dove è scritto:

Si legga:

p. 131	rigo 7	(nota) promulgo	— —	promulgò
„ 131	„ 2	cestuni	— — — —	cestiuni
„ 136	„ 7	(nota) Valacchia	— —	Valachia
„ 157	„ 35	ingrit	— — — —	Ingrijit
„ 165	„ 35	acestuia	— — — —	acestui
„ 170	„ 40	tc.	— — — —	psl.
„ 171	„ 1	BOGAT	— — — —	bogatù
„ 172	„ 28	BOZDOGANI	— — — —	BOZDOGAN
„ 172	„ 33	lat. volg. CADERE =		
		class. cadēre	— —	lat. volg. cadēre, class. CADERE
„ 174	„ 24	KRATICA	— — — —	KRATICA
„ 176	„ 7	čudat	— — — —	čudát
„ 178	„ 13	koškoğa	— — — —	koškoğa-
„ 178	„ 38	bg.	— — — —	psl.
„ 184	„ 22	dragù	— — — —	dragù
„ 184	„ 34	hlyg	— — — —	hlyj
„ 184	„ 36	duhovnikù	— — — —	duhovinikù
„ 188	„ 1	rus. GABATI	— — — —	anf. rus. -GABATI
„ 190	„ 21	HUMA	— — — —	HUMA
„ 193	„ 37	*CAPERE	— — — —	*capēre
„ 199	„ 6	rus. lēhù	— — — —	psl. lēhù
„ 204	„ 41	-PADA	— — — —	-pada
„ 205	„ 5	pol. tangù, tagù	— —	psl. tagù.
„ 211	„ 14	PLETA	— — — —	pleta
„ 211	„ 14	przytulic, -laç,..PRI(O)U-		
		LITI	— — — —	przytulic, -laç... PRIT(O)ULITI
„ 212	„ 7	pogorù	— — — —	pogorì
„ 212	„ 19	pomelnikù	— — — —	pomēnikù
„ 213	„ 11	-PADA	— — — —	-pada
„ 216	„ 11	ficme	— — — —	fiume
„ 2 3	„ 29	EXPANÈRE	— — — —	EXPONÈRE
„ 226	„ 31	šugar	— — — —	rut. šuvâr
„ 232	„ 26	*in	— — — —	*iu

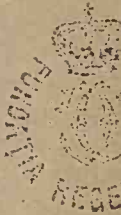
B.C.U. Bucuresti

C61676

I N D I C E

	Pag.
Prefazione — — — — —	5
Introduzione. Romanità del popolo e della lingua rumena — —	7
I. La lingua rumena — — — — —	29
II. Fonetica e grammatica storica — — — — —	43
III. La letteratura rumena — — — — —	63
Testi — — — — —	87
Norme per la pronunzia del rumeno — — — — —	89
N. Titulescu, <i>Sunt optimist</i> — — — — —	91
I. <i>Doina</i> — — — — —	95
II. <i>Miorița</i> — — — — —	97
III. Miron Costin, <i>Cartea pentru descălecatul de'ntâiu a țării Moldovei și neamului moldovenesc</i> — — — — —	99
IV. Costache Negruzzi, <i>Alexandru Lăpușneanu</i> —	100
V. — — — — —	104
VI. Vasile Alecsandri { <i>Steluța</i> — — — — —	105
VII. — — — — — { <i>Iarna</i> — — — — —	106
VIII. — — — — — { <i>O primblare prin munți</i> — — — — —	109
IX. — — — — — { <i>Atât de fragedă...</i> — — — — —	110
X. — — — — — { <i>Călin</i> — — — — —	112
XI. Mihai Eminescu { <i>Somnoroase păsărele</i> — — — — —	113
XII. — — — — — { <i>Mai am un singur dor</i> — — — — —	114
XIII. — — — — — { <i>Revedere</i> — — — — —	115
XIV. — — — — — { <i>Și dacă...</i> — — — — —	115
XV. — — — — — { <i>Intre păseri</i> — — — — —	117
XV. Ion Creangă, <i>Amintiri din copilărie</i> — — —	121
XVI. Alexandru Odobescu, <i>Pseudo-Kinegheticos</i> —	124
XVII. — — — — — { <i>Rea de plată</i> — — — — —	125
XVIII. George Coșbuc { <i>La oglindă</i> — — — — —	125

P R E F A Z I O N E

Questo Manualetto, composto esclusivamente per i bisogni della mia scuola, è destinato, naturalmente, agli studenti di Filologia Romanza e rappresenta perciò qualcosa di assolutamente elementare. In esso mi son proposto di dare il puro necessario senza entrare in discussioni minute e spinose sul territorio di formazione del rumeno, la continuità o meno della popolazione romana sulla riva sinistra del Danubio ed altri problemi non ancora definitivamente risolti e che risolti probabilmente non saran mai. Nel capitolo contenente la fonetica, e quel po' di grammatica storica che ho ritenuto indispensabile ai principianti ho tenuto conto quasi esclusivamente degli elementi latini. Entrare in questioni di fonetica albanese, paleoslava, bulgara, serba, ungherese, neogreca e turca — lasciando stare la mia incompetenza in un campo così vasto — sarebbe stato lo stesso che spaventare inutilmente gli studenti che — posso dirlo per esperienza — già son troppo propensi a ritenere (a torto!) il rumeno una lingua presso che impossibile ad imparare. Il mio intento è stato quello di dar loro le nozioni necessarie per potersi, sotto la guida e coll' aiuto dell' insegnante, avventurare all'interpretazione dei non molti testi contenuti nell' antologia compresa in questo volume. La quale (e credo sia un progresso su quella del Tiktin) ho compilata in modo da dare — per quanto ridotta per così dire ai minimi termini — un' idea dello svolgimento cronologico così della lingua che della letteratura; ed è perciò che ho creduto dover abbondare in testi recentissimi appartenenti alla letteratura d'avanguardia soprattutto poetica (Minulescu, Baltazar, Arghezi): per mostrare a qual grado di raffinamento de' suoi mezzi d'espressione sia giunta oggi la lingua rumena in due secoli appena di vita letteraria; cosa che ritengo debba interessare non meno il filologo che il letterato. Per ciò che riguarda la lettura (e tenendo conto della difficoltà che gli studenti italiani incontrano a render certi suoni come p. es. quelli dell' ä e dell' à) ho riprodotto il testo di un breve discorso di N. TITULESCU registrato in un disco fornitomi dal benemerito Biroul Presei, corredandolo di una traduzione interlineare e letteralissima, che servirà — spero — a far superare con minor fatica le prime difficoltà soprattutto di sintassi. Il glossario è opera della mia brava ex scolara NINETTE FAÇON, che ha voluto redigerlo sotto

- zãu! [zeu <dio> < lat. DEU], per Dio!,
lo giuro!
- zavistie [psl. ZAVISTIJE] s. f., invidia;
intrigo; pl. -tii.
- zãvóiu [psl. ZAVO] «meandro di un fiume» s. n., saliceto; pl. -voaie.
- zãvòr [psl. zavorũ] s. n., chiavistello; pl. -voare.
- zhãrr [onomatopea], «frrr!» interiezione che imita il volo e il ronzio delle api e delle mosche, ed anche la vibrazione di una corda, del cervo volante o della trottola.
- zeámã, zãmã [lat. volg. ZEMA < gr. Ζῆμα] s. f., sugo; pl. zemi, zemuri.
- zèce [lat. DECE] dieci.
- zi [lat. DIE] s. f., giorno; pl. zile.
- zìce [lat. DICERE], dire; pres. zic; imp. ziceam; pass. rem. zisei; cong. pres. sã zicã; part. pres. zicãnd; part. pass. zis.
- zid [psl. zidũ] s. n., muro; pl. -duri.
- zĩmbi, v. zãmbi.
- zis, v. zice.
- zòdie [gr. Ζῳδίων; cfr. bg. ZODIJE] s. f., stella, zodiaco; pl. -dii.
- zòri [bg., srb. ZORA] s. f., pl. tant., alba, aurora; art. zorile.
- zugrãvi [zugrav < ngr. Ζωγράφος; cfr. anche il psl. zugrafũ], dipingere, pitturare, imbianchire; pres. zugrãvesc; imp. 3 sg. zugrãvea; cong. pres. sã zugrãveascã; part. pass. zugrãvit.
- zurbã [tc. ZORBÃ] s. f., rivolta; tumulto; pl. -bale.
- zurgãlãu [cfr. ungh. ZÖRGENI «tintinnare»] s. m., sonagli, campanelli, bubboli; pl. -ãi.

- väl [lat. VELU, col senso del fr. VOILE] s. n., velo; pl. -luri.
- vâlcică [vâlcea, < lat. *VALICELLA, + suff. dim. -ică] s. f., valletta; pl. -cele.
- vâle [lat. VALLE] s. f., vallata; pl. văi.
- vână [lat. VENA] s. f., vena; pl. vine.
- vânăt [vâna < lat. volg. *VENARE = class. VENARI] s. n., cacciagione; pl. -turi.
- vânătôr [lat. VENATORE] s. m., cacciatore; pl. -ri.
- vânătôrêsc [vânătôr + suff. -esc], da caccia, da cacciatore; f. -rească.
- vând, v. vinde.
- vânt [lat. VENTU] s. n., vento; pl. -turi; a lua vânt, infiammarsi.
- vânzare [vinde + re] s. f., vendita; pl. -zări; de vânzare, «vendesit».
- vânzătôr [vinde + suff. -tor] s. m., venditore; pl. -ri.
- văpâie [lat. volg. VAPA, dal quale deriva anche l'ant. ital. *vapa*, oggi *vampa*; alb. *vapë*, srb. VAPA] s. f., fiammata; pl. -pâi.
- văpsi, vopsi [psl. VAPI SATI < gr.], verniciare; pres. văpesc; imp. 3 sg. văpsea; cong. pres. să văpsească; part. pass. văpsit.
- văpseă [văpsi] s. f., colore; pl. -sele.
- vără [lat. volg. *VERA, pl. di VER] s. f., estate; pl. veri.
- vărătec [vară + suff. -tec], estivo.
- vârful [psl. vrühü] s. n., vetta; pl. -furi; vârful nasului, la punta del naso.
- vărgă [lat. VIRGA] s. f., verga; pl. vergi, vărgi.
- vârî [psl. vřěti], ficcare; pres. vâr; pass. rem. 3 sg. vâri; cong. pres. să vâre; part.; pass. vârint.
- variât [fr. VARIÉ], vario; f. -tă.
- vârză [lat. volg. *VIRDIĀ = class. VIRIDIA] s. f., cavolo; pl. verze.
- vas [lat. VASU] s. n., vaso; pl. -se.
- vătăf [probab. di origine tartara: VATAHA «banda, truppa» > pol., rut. *vafaha*, rus. *vataga*; dal rumeno, la parola penetrò nelle lingue dei popoli vicini] s. m., pastore anziano; maggiordomo; pl. -fi.
- vătră [voce balcanica; dal rum. passata nelle lingue dei popoli vicini; cfr. alb. *vatrë*, srb., slov. VATRA] s. f., focolare; pl. vetre.
- văzând, v. vedeă.
- văzdüh [psl. vŭzduhŭ] s. n., cielo, aria, azzurro; pl. -huri.
- veác [psl. věkŭ] s. n., secolo; pl. veacuri, veci; in veacul vecilor, in eterno.
- vechime [vechŭ + suff. -ime] s. f., antichità; pl. -mi.
- vêchiu [lat. volg. VECLU = class. VETULUS], vecchio, antico; f. -che.
- vêci [veac], in veci, per sempre; in veacul vecilor, in eterno.
- vecin [lat. VICINI, -A], vicino; (agg. e s. m.), f. -nă; pl. m. -ni, f. -ne.
- vecinătate [lat. VICINITATE] s. f., vicinanza; pl. -tăți.
- vêcnic, veșnic [psl. věčnŭ], eterno; f. -că.
- vecinicie, veșnicie [vecinic, veșnic], s. f., eternità; pl. -cii.
- vedeă [lat. VIDERE], vedere; pres. văd, vezi, vede, vedem, vedeți, văd; imp. vedeam; pass. rem. văzui; cong. pres. să vadă, -ază; part. pres. văzând; part. pass. văzut; pe văzute, a vista.
- vedere [vedea + re] s. f., vista; pl. -ri.
- veghiă [lat. VIGILARE], vegliare; pres. veghez; cong. pres. să veghieze; part. pres. veghiând; part. pass. veghiat; inima veghiată, che veglia, insonne.
- vel [psl. VELIJ], grande (anticam.; la parola era adoperata solo coi nomi indicanti funzioni di corte).
- venerabil [fr. VÉNÉRABLE], venerabile; f. -lă.
- venețian [ital. VENEZIANO], veneziano; f. -nă.
- veni [lat. VENIRE], venire; pres. vin e viu, vii, vine; imp. veneam; trap. pross. 3 sg. venise; cong. pres. să vină e să vie; part. pres. venind, viind; part. pass. venit; imi vine, vorrei, sarei tentato.
- vêrde [lat. volg. VIRDE = class. VIRIDEM], verde; robusto.
- verdeăță [verde + suff. -eață] s. f., verdura; pl. verdețuri, legumi.

„concesserunt. Sed rogaverunt Almu ducem, ut, dimissa terra Galiciae, ultra „silvam Honos versus occidentem in terram Pannoniae descenderet, quae primo „Athilae regis terra fuisset. Et laudabant eis terram Pannoniae ultra modum „esse bonam. Dicebant enim quod ibi confluerent nobilissimi fontes bonis pi- „scibus habundantes. Quam terram habitarent Sclavi, Bulgari et *Blachi ac pa- „stores Romanorum*. Quia, post mortem Athilae regis, *terram Pannoniae Romani „(sic) dicebant pascua esse, quod greges eorum in terra Pannoniae pasceban- „tur. Et iure terra Pannoniae Pascua Romanorum esse dicebatur, nam et modo „Romani pascuntur de bonis Hungariae*“.

Lasciando stare le molteplici questioni che suscita un tal passo, da cui non appare ben chiaro se i Blachi debbano considerarsi come una stessa cosa coi *pastores Romanorum*, una cosa è ben certa: che il sol formarsi della leggenda dei *Pascua Romanorum* attesta l'esistenza nell'Ungheria della seconda metà del secolo XII di un popolo neolatino che non può essere se non il popolo rumeno dedito, come si sa, fin dai tempi più antichi quasi esclusivamente alla pastorizia².

4.— Altre testimonianze del resto non mancano. Interessante è per esempio questa della *Anonimi Descriptio Europae*,... anno *MCCCVIII* exarata pubblicata a Cracovia nel 1916 da OLGIERD GORKA. L'anonimo geografo, un

1. — L'ipotesi del Melich che possa trattarsi di latini o di rimasugli di popolazione romana delle regioni alpine come mostra di ritenere lo Schuremann, è ora dimostrata inattendibile dalle ricerche onomastiche e toponomastiche del Draganu che ha recentemente dimostrato (*Românii în veacurile IX—XIV pe baza toponimicii și a onomasticeii*, București, *Studii și cercetări* pubblicati dall' Accademia Rumena, vol. XXI, 1933) come la lingua dei *Vlachi* della Pannonia sia identica a quella rumena e non abbia nulla a che vedere con quella dei cosiddetti *valchen* di Moravia o dei dialetti reto-romanzi. Inoltre, se l'Anonimo autore dei *Gesta Romanorum*, quando parla di fatti remoti può esser sospettato di lavorar di fantasia, (ed anche questo fino a un certo punto, poichè, proprio al principio della sua cronaca, mostra di ritenere *indecorum et satis indecens si tam nobilissima gens Hungariae facta sua ex falsis fabulis rusticorum vel e garrulo cantu jocularum quasi somniando audiret*); quando afferma che *et modo Romani pascuntur de bonis Hungariae*, parla di uno stato di fatto contemporaneo, sul quale mi sembra non si possa nutrire alcun dubbio. Del resto non solo il Draganu e il Gherghel, che, in quanto Rumeni, potrebbero esser sospetti, ma anche E. Moore (in *Hungarische Jahrbüch.* VI, 1926, p. 436) ammettono che nella frase *Blachi ac pastores Romanorum* l'*ac* sia esplicativo, non copulativo, ciò essendo impossibile dopo l'*et* precedente, con valore dunque rinforzante e da tradursi perciò: e appunto, o, meglio corrispondente all'unione di due sostantivi per endiadi come nella frase: *clamore ac adsensu*, «con grida di approvazione». Si tratterebbe, come ha bene osservato il Moore, di una delle numerose espressioni doppie o parallele dell'Anonimo come per esempio: *Sclavi et Bulgari* «Slavi di Bulgaria», *Sclavi et Bohemi* «gli Slavi di Boemia», *Sclavorum et Pannoniorum gentes* «gli Slavi di Pannonia», *Cives Bulgarorum et Macedonum*, «i cittadini bulgari di Macedonia»; sicchè *Blachi ac pastores Romanorum* andrebbe interpretato per «*Valacchi pastori rumeni*».

monaco cattolico che aveva vissuto a lungo nell'Europa sud-orientale, mantenendo la tradizione dei *Pascua Romanorum*, mette in relazione i Rumeni occidentali della Pannonia con quelli della Tracia, della Macedonia e della Tessaglia, coi quali formavano una catena, i cui anelli intermedi erano i numerosi rumeni occidentali che si trovavano (e, lungo la valle del Timòc, si trovano ancora) sul territorio dell'attuale Jugoslavia: „Notandum est hic quod inter „Machedoniam, Achaïam et Thessalonicam est quidam populus valde magnus „et spaciosus qui vocantur *Blasi*, qui et olim fuerunt romanorum pastores, ac in „Hungaria, ubi erant pascua Romanorum, propter nimiam terrae viriditatem et „fertilitatem olim morabantur. Sed tamen ab Ungaris inde expulsi, ad partes „illas fugierunt“. Si tratta, com'è chiaro, della fuga verso il sud, cioè in Epiro e Macedonia, dei Rumeni della Pannonia all'arrivo di Attila in Ungheria ed il documento è importantissimo, in quanto questa volta nessun dubbio è più possibile sull'identità dei *Blasi* coi *pastores Romanorum* e perchè testimonia in modo indubbio della preesistenza dell'elemento rumeno in Transilvania prima dell'invasione degli Unni.

5. — Aggiungiamo un curioso documento, dal quale si vede quali codesti pastori valacchi apparissero agli occhi degli ungheresi ancora nel secolo XVIII. Nel poema latino di CHRISTIAN SCHESAEUS intitolato *Ruinae Pannonicae* troviamo i seguenti versi che li riguardano:

Sordidus in agris pascit iumenta Valachus,
 Barbara progenies, crudelis et aspera cultu:
 Legibus a reliquis et consuetudine vitae
 Dissidet, hirsuti circumdata pellibus hirci.
 Non fera flabra Noti timet hibernasque pruinas,
 Lacte et caseolis vivit, cinere inque calenti
 Ex milii coctis nutritur farre placentis
 Et crudo gaudet distendere viscera lardo.
 (I, 241—43).

Questi versi che tolgo da uno studio del ~~collega~~ ST. BEZDECHI pubblicato nell' *Anuarul Institutului de Istorie națională* (Cluj, 1928) ed intitolato: *Christian Schesaeus despre Români*, mostra lo stato primitivo in cui ancora nel secolo XVIII vivevano in Ungheria i discendenti di quei *pastores Romanorum* attestatici dalle antiche cronache fin dal secolo XII.

6. — Nel secolo XV Calcocondila, venendo a contatto coi Rumeni, constata che parlano una lingua neolatina simile all'Italiana ed hanno usi, costumi, vestito ed armi latine¹.

1. — Ed. di Bonn cit. da D. Russo, *Elenismul în România* cit., p. 20.

7. — Meravigliato di tale somiglianza, lo storico bizantino confessa din non sapersela spiegare e di non aver potuto raccogliere alcuna opinione plausibile. Sappiamo però dalle ricerche del SABBADINI (*Quando fu riconosciuta la latinità del rumeno in Atene e Roma*, XVIII, 1915, pag. 83) che, chiamato come lettore di greco allo Studio di Padova (13 ottobre, 1463) il Calcocondila ne parlò a' suoi scolari, uno dei quali, l'umanista padovano ANDREA BRENTA, facendo in certa sua prolusione le lodi della lingua latina, scrive: „Quae omnia „nisi inessent in ea (lingua latina) non Aegyptii, non Africani, non omnes, „Asiatici, non Pannonii, non Illyrii, non Germani, non Hiberni, non denique „omnes barbarae nationes eam amplexae, ea usae fuissent, et neque ad hodiernum diem tantopere uterentur adamarentque. Quid dico de Hispanis a quibus „lingua nostra non minus quam apud nos colitur, ut iam illam suam propriam „et prope vernaculam fecerint? Nam de ceteris quid mirabilius est, sed a praecceptore meo DEMETRIO ATHENIENSI puer. audivi, qui legatus in Sarmatas Scyras profectus est, esse civitatem illic nobilissimam et potentissimam, „in qua adhuc ita verba nostratia sonant, ut nihil suavius quam illos antiquo „more loquentes audire? Siamo in pieno umanesimo e non può farci meraviglia che, allo stesso modo come ogni giorno si scoprivano codici, monete, iscrizioni e opere d'arte romane, si scoprisse anche un nuovo popolo figlio di Roma.

8. — Fin dal 1451 infatti POGGIO BRACCIOLINI aveva nel libro III delle sue *Disceptationes convivales* risolutamente affermata e dimostrata la parentela del rumeno col latino. Trattando dell'origine del volgare italiano, così ragiona: „Apud superiores Sarmatas colonia est ab Traiano ut aiunt derelicta, „quae nunc etiam inter tantam barbariem multa retinet latina vocabula, ab „Italis qui eo profecti sunt notata. Oculum [ochiu] dicunt, digitum [deget], „manum [mână], panem [pâine] multaque alia, quibus apparet ab Latinis, qui „coloni ibidem relictii fuerant, manasse, eamque coloniam fuisse latino sermone „usam“. Fra gli *Itali qui eo profecti sunt* ed ai quali il Poggio allude, fu certamente quell'UGOLINO PISANI che sappiamo dal Sabbadini aver nel 1437 viaggiato per tutti i paesi balcanici, compresa la Valacchia, notandovi locuzioni dall'ungherese e dal greco moderno (SABBADINI, *op. cit.* e in *Da Dante al Leopardi. Nozze Scherillo-Negri*. Milano, Hoepli, 1904 p. 288).

9. — Più tardi ENEA SILVIO PICCOLOMINI ne' suoi *Commentarii rerum memor.*, (ed. di Roma del 1548, p. 544) scrive: „Valachi lingua utuntur italica“ e nella sua *Asiae Europaeque descriptio* uscita in luce nel 1461 ci dà altre notizie sui Valacchi e la loro lingua: „Colonia Romanorum ibi eo deducta duce quodam Flacco, a quo Flaccia nuncupata. Exin longo temporis „tractu, cerrupto ut fit vocabulo, Valachia dicta et pro Flaccis Valachi appellati. Sermo adhuc genti romanus est, quamvis magna ex parte mutatus et homini italico vix intelligibilis“.

A parte la storiella di Flacco, che ha alla sua base due distici della *Epistolae ex Ponto* :

Praefuit hic, Graecine, modo Flaccus Flaccus¹; et illo
ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.

Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli:

hic arcu fissos terruit ense Getas,

(L. IV, el. IX)

che suggerirono al Piccolomini la sua fantastica etimologia; ecco un altro umanista italiano che afferma la latinità dei rumeni e del rumeno.

10. — Sempre nel secolo XV, NICOLAUS MACHINENSIS, comunemente noto sotto il nome di EPISCOPUS MODRUSSENSIS, in una sua opera intitolata *De bellis Gothorum* contenuta nel ms. cart. 43. E. 3 della Corsiniana e studiato dal Sabbadini (*op. cit.*, pp. 84 segg.) tocca della Valacchia, intorno alla quale ci comunica i seguenti dati: „Inferiores vero quaecumque Ister Bo-
„ristenesque intercipit usque ad Ponti ripas Vlachi obtinent, *romani quondam vel*
„*exules vel milites*, a duce Flacco ita cognominati, nunc, immutatione litterae,
„Vlacchi cognominati; quo vocabulo non modo ea gens, sed omnes quoque
„finitimae nationes hodie Italos nominant. Vlacchi originis suae illud praecipuum
„prae se ferunt argumentum quod, quamvis Mysorum lingua quae illyrica est
„omnes utantur, *vernaculo tamen sermone, hoc est latino, ab incunabilis, lo-*
„*quuntur; et, cum ignotis congressi, dum linguae explorant comertium, an ro-*
„*mane loqui norint interrogant*“.

„Lasciando la frottola del capostipite Flacco“ — cedo la parola al Sabbadini — „che abbiamo letta anche presso il Piccolomini, il Modrussense ha „molto largheggiato nei confini del territorio valacco coll'estenderlo dal Da- „nubio al Boristene (Dniepr) e avrà forse frainteso dove afferma che in Valac- „chia e nei paesi circonvicini gli „Itali“ eran chiamati col nome di „Vlacci“. „Ma possiamo credere che fosse nel vero quando distingueva una lingua, diciamo „così, ufficiale, e una volgare; la volgare derivata dal latino, l'ufficiale dalla „slava, che egli definisce un po' all'ingrosso con „*Mysorum* (leggi: *Moesiorum*) „lingua quae illyrica est“. Naturalmente i Valacchi, nell'incontrarsi con stra-

1. — Il Flaccus di cui parla Ovidio è da identificare con *Lucius Pomponius Flaccus*, di cui leggiamo nei *Fasti consulares* che fu «legatus legionis in Moesia, fortasse legatus provinciae Moesae ipsius sub auspiciis Poppaei Sabini» nell'anno 15 d. Cr., consul ordinarius a. 17 cum C. Caesio Rufo; legatus pr. pr. Moesiae a. 18 vel 19, iterum sub Poppaeo Sabino Rescuporidem cepit; legatus Augusti pr. pr. Syriae succedens Aeli Lamiae a. 32—33; in hoc magistratu defunctus fine anni 33». Fu fratello di quella Pomponia Graecina immortalata dal Pascoli nel suo bel carme latino e in corrispondenza con Ovidio (*Ex Ponto*, 4, 9, 18; I, 10).

„nieri, domandavano loro se sapessero parlare *romano*, cioè *rumeno*. Queste „informazioni il Modrussense le attinse sul posto o quasi, perchè egli andò „(1463) in Ungheria ambasciatore di Pio II, anzi vi vide prigioniero un prin- „cipe valacco. Infatti leggiamo nella sua *Storia dei Goti*: *Horum tyrannum, „Draculum nomine, quo nomine ipsi demonem appellant, dum Pii secundi Ma- „ximi Pontificis apud Hunnorum Regem legati essemus, captivum vidimus*”. Il brano citato dal Sabbadini ha bisogno di qualche lieve rettifica visto: 1) che il Modrussense non esagera affatto nè largheggia nei confini del territorio valacco inteso come rumeno, quando lo estende al di là del Boristene, visto che anche al di là del Dniepr ci son folti gruppi che parlano ancor oggi, e certo parlavano anche ai tempi del legato di Pio II, il rumeno; 2) che ha perfettamente ragione, quando dice che i popoli circonvicini chiamano i Valacchi e gli Italiani con lo stesso nome, perchè il termine *valah* serve nell'antico tedesco a indicare una popolazione romanizzata e sì gli slavi che i greci si servono dello stesso nome per indicare i rumeni e gli italiani, mentre gli ungheresi chiamano gli uni e gli altri con parole molto simili quali sono *vlah* e *voloh*; 3) che invece esagera, quando afferma l'esistenza di una specie di diglossia nella Romania del sec. XV, dove si parlava naturalmente rumeno, l'uso del paleoslavo o slavo ecclesiastico essendo limitato ai soli atti pubblici, alla letteratura ecclesiastica ed alle funzioni religiose. Quanto al principe rumeno che il Modrussense vide prigioniero in Ungheria non si tratta, opponendosi la cronologia, di Vlad Dracul, ma di suo figlio Vlad Tepeş (Vlad l'Impalatore) soprannominato anche lui *Dracul* dal soprannome del padre. Costretto ad abbandonare il trono per essere stato sconfitto in battaglia dal principe di Moldavia Stefano III il Grande, cui aveva mosso guerra per aver quel principe attaccata la fortezza di Chilia, che apparteneva allora alla Valacchia; fuggì in Ungheria nel 1466, dove cercò di ricuperare il trono coll'aiuto di Mattia Corvino, ma, quando già le truppe ungheresi avevano raggiunto i confini della Valacchia, furono scoperte alcune lettere che Vlad segretamente spediva al Sultano, al Visir, ed al principe di Moldavia, nelle quali li pregava di perdonarlo e rimetterlo sul trono. Convinto perciò di tradimento, fu da Mattia fatto arrestare ed imprigionato nelle carceri di Buda, dove rimase per molti anni, passando il tempo ad uccidere i topi che gl'infestavano la cella. In tali condizioni lo vide il Modrussense.

11. — Tornando al nostro argomento dopo questa necessaria rettifica, un altro storico italiano del secolo XV che ci parla della latinità dei Rumeni è ANTONIO BONFINI (1427—1502) che, chiamato a Buda da Mattia Corvino (rumeno d'origine), fu lettore della regina Beatrice e storico del regno d'Ungheria. Nelle sue *Rerum Hungaricarum Decades*, pubblicate postume a Basilea nel 1543, insistè più volte sulla latinità dei rumeni.

Cito il brano più importante: „*Quamquam variae barbarorum eruptiones*

„Daciam, populi romani provinciam, Getarum regionem, una cum Pannoniis „inundassent; colonias tamen, legionesque romanas non potuerunt interire. Inter „Barbaros obrutae, Romanam tandem linguam redolere videntur; et ne omnino „eam deserant, ita reluctantur, ut non tantum pro vitae, quantum pro linguae „incolumitate certasse videantur. Quis enim assiduas Sarmatorum inundationes „et Gothorum, item Hunnorum, Vandalorum et Gepidarum eruptiones, Germa- „norum excursus et Langobardorum, si bene supputarit, non vehementer admi- „retur, servata adhuc inter Dacos et Getas Romanae linguae vestigia?” (Dec. III, Lib. IX, p. 530 dell'ed. di Lipsia, Kraus, 1921). Qui è assai bene caratterizzata la tenacità colla quale i Rumeni d'ogni parte difendono la loro lingua dagli attacchi nemici. Pare che in ogni contadino rumeno ci sia la coscienza, che, una volta perduta la lingua, anche lui è condannato a sparire. Bisogna sentire con quale accento di desolazione i rumeni dell'Istria e d'Albania constatano il lento disparir della loro lingua. In un appello scritto in italiano alla Dieta Istriana, i rumeni di Jeiane, Susneizza, Birdo, Lelai, Grobnico, Villanova, Gradine e Jese-novici richiaman l'attenzione dei governanti su di „un popolo pacifico a onesto „che di giorno in giorno va perdendo il più sacro contrassegno: la lingua e la „nazionalità”. E persone degne di ogni fede mi han ripetuto frasi come queste: *Ni pierdem limba, Domnule! Ni-i dor de limba noastră!* („Perdiam la nostra lingua, Signore! Soffriamo del rimpianto della nostra lingua!”) pronunziate con infinita tristezza dai Rumeni dell'Istria e dell'Albania.

12. — Un altro umanista che testimonia direttamente della latinità dei Rumeni e della loro lingua è FLAVIO BIONDO che in una sua orazione *Ad Alphonsum Aragonensem Serenissimum Regem de expeditione in Turchos* redatta il 1-o agosto del 1453 e scoperta dal prof. BARTOLOMEO NOGARA che ne pubblicò degli estratti nella rivista *Vita e Pensiero* (III; 1917, pp. 449 sgg.) ed attirò l'attenzione del MARCU sui passi che riguardavano i Rumeni che furono poi da quest'ultimo pubblicati (*op. cit.*, p. 361, n. I). Ecco il passo più importante: „Et qui e regione Danubio item adjacent Ripenses Daci, sive Valachi, „originem, quam ad decus prae se ferunt predicantque Romanam, loquela ostendunt, quos, „aliquando gavisi sumus ita loquentes audire, ut, quae vulgari „comunique gentis suae more dicunt, rusticam male grammaticam redoleant „latinitatem”.

13. — Anche RAFFAELLO VOLTERRANO ne' suoi *Commentarii Urbani* apparsi per la prima volta a Roma nel 1506; il viaggiatore padovano ANDREA DELLA VALLE, che dal 1532 al 1534 accompagnò in Valacchia, Moldavia e Transilvania il Conte Aloise Gritti, governatore generale in Ungheria, incaricato da Solimano di concluder per conto suo la pace con Ferdinando Re

dei Romani; DOMENICO MARIO NEGRI nella sua *Geographia*¹, compilata già durante i primi anni del secolo XVI, ma apparsa in luce solo nel 1557; ASCANIO CENTORIO DEGLI HORTENSII ne' suoi *Commentarii della guerra della Transilvania* (Vinegia, MDLXV); GIOVANNI ANDREA GROMO nel suo *Compendio di tutto il regno posseduto dal Re Giovanni Transilvano* contenuto nel ms. Magliabechiano XIII, 9 della Nazionale di Firenze e del quale sono stati pubblicati estratti nell'*Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde* di Sibiiu (Kronstadt) N. F. II (1885); GIOVANNI LORENZO D'ANANIA nella sua opera intitolata *L'Universale fabbrica del mondo ovvero Cosmografia* (Venezia, 1582); il gesuita GIULIO MANCINELLI in certa sua relazione sulle cose di Valacchia pubblicata dal IORGA nella collezione HURMUZAKI (IX, 115 sgg.) e contenuta in un ms. della Nazionale di Napoli (IX A. 66) e in un altro della Nazionale di Roma (Fondo Gesuitico, 7); un altro gesuita ANTONIO POSSEVINO nella sua opera sulla *Transilvania*, composta nel 1584 e pubblicata a Cluj (Kolosvar) dal VERESS nel 1913; un abate RUGGIERO in una sua *Relazione copiosissima del Regno di Polonia a Pio IV* del 1568; GIOVANNI BOTERO nella sue *Relationi Universali* (1601); GIOVANNI ANTONIO MAGINI nella sua *Geografia cioè Descrizione Universale della Terra* (Venezia, 1598); GIUSEPPE ROSACCIO nella sua *Descrizione della Geografia Universale* (Venezia, 1599) e in altre sue opere quali il *Teatro del Cielo e della Terra* e il *Mondo elementare et celeste*; infine il bresciano PIETRO BUSTO autore di una *Descrizione della Transilvania* e musico della corte di SIGISMONDO BATHORY (ms. 683 della Bibl. Nazionale di Parigi) ed un GIOVANNI PIETRO E PAOLO MANUCCI nella sua *Transilvaniae olim Daciae descriptio* (Romae, 1597); attestano tutti la latinità della lingua e del popolo rumeno. Ma oramai la cosa era divenuta di dominio comune e c'interessa fino a un certo punto.

14. — Non indifferente invece per la nostra ricerca è la testimonianza di GIULIO POMPONIO LETO, il quale scrive: „Dacia provincia est citra et „ultra Nistrum, nostro tempore dicitur Volochia, incolae Volochi appellantur, „Volochia idest Italia, quia italice loquuntur“. E altrove: „Sunt qui credant „hanc regionem eam esse quae hodie Volochia dicitur ultra citraque Histrum; „et dicitur Italia quum italica utatur lingua“. Come si vede il Leto fa confusione, giacchè i rumeni non son chiamati *Volochi*, ma *Valachi* dai popoli circonvicini, mentre *Volochi* sono detti gl'Italiani, ma, poi che la medesima confu-

1. Venuto a contatto coi Rumeni Occidentali (Μαυροβλάχοι dei cronisti bizantini, Negri latini di quelli latini d'occidente, Crni latini di quelli serbi) così li descrive: «Homines proceri corpori ac valde venusti facie et qui latina, licet corrupta, inter loquendum non pauca proferunt vocabula, seque Romanos fuisse ibique prioribus temporibus in coloniam deductos pertinaciter asseverant».

sione facevano, ai tempi in cui i boieri moldavi GRIGORE URECHE e MIRON COSTIN erano agli studii in Polonia, anche gli storici polacchi (lo Zamoyski per esempio) ed uno degli amici e collaghi del Leto nell'accademia Pomponiana, FILIPPO BONACCORSI, che fu, com'è noto, in Polonia; la sua conoscenza della latinità dei rumeni e la stessa sua confusione di termini non è per noi senza interesse.

Fra gl'importatori del Rinascimento italiano in Polonia, oltre ARNOLFO TEDALDI e PANDOLFO COLLENUCCIO furono soprattutto il Bonaccorsi ed Alessandro Guagnini che esercitarono sugli storici di quella nazione un influsso del quale, per l'importanza dei contatti culturali che nel secolo XVII intercorsero fra la Polonia e la Moldavia, converrà fare più lungo discorso.

15. — FILIPPO BONACCORSI, soprannominato CALLIMACHUS EXPERIENS nacque il 1437 in San Gimignano, di famiglia però originaria del Veneto e morì a Cracovia il 1-o novembre del 1496.

Ne parla brevemente il PLATINA nella sua *Vita di Paolo II*, e, largamente, mettendo a profitto numerosi mss. della Laurenziana e della Barberiniana (ora annessa alla Vaticana), SEBASTIANO CIAMPI, autore di una *Bibliografia critica delle antiche reciproche corrispondenze dell'Italia colla Russia e la Polonia* (Firenze, 1834), Non si sa bene per qual ragione si vide costretto a fuggir da Roma, e rifugiarsi (dopo lungo peregrinare attraverso l'Egitto, la Grecia e l'Ungheria) in Polonia. I *Libri peregrinationum suarum*, di cui qualche biografo ci parla e che potrebbero darci qualche lume sull'argomento, nessuno li ha mai visti; e una lettera pubblicata dal Ciampi di sul cod. vat. 2769 vi accenna con tanta circospezione e indeterminatezza, da farci ricordare di Ovidio, quando ci parla del famoso *carmen* e del non meno famoso ed enigmatico *error*. Pare che la *tempestas* scatenatagli contro, *nefariorum hominum opera et insimulatione*, alluda al sospetto fatto concepire a Paolo II che, sotto quel cambiamento di nomi dagli Accademici Pomponiani, „potesse celarsi qualche segreta congiura „contro di lui, o qualche società meno religiosa“. Se ciò possa ritenersi possibile non sappiamo; certo è che il Bonaccorsi fuggì da Roma il 1467, proprio quando Paolo II infieriva contro gli Accademici della Pomponiana.

Giunto in Polonia, „vi fu bene accolto da una ostessa in Leopoli, che egli „poi celebrerà co' suoi versi latinj in mille modi per sua benefattrice col nome di „Fannia Sventoka, e poi, conosciuto dal vescovo di quella città, Gregorio Sano-„ceo, si fece strada alla stima e alla protezione dei principali signori del regno“. Le sue lettere, conservateci dal cod. barberiniano 1731 (ignoro la nuova segnatura barberiniano-vaticana) ce lo mostrano in relazione epistolare col Poliziano, coll'Acciaiuoli, il Ficino, Lorenzo dei Medici, Bartolommeo della Scala, Ugolino Verino, Lorenzo Strozzi, in una parola coi più celebri fra i nostri umanisti. Del resto il Ciampi ci attesta (e la sua testimonianza è del massimo interesse per

il nostro argomento) che „sino da quel tempo le comunicazioni e le corrispondenze tra la Polonia e l'Italia erano assai frequenti“, giacchè „la famiglia dei „Medici e il Re Casimiro avevano stretta amicizia fra loro“ e il Bonaccorsi era stato preceduto in Polonia da Arnolfo Tedaldi e da Pandolfo Collenuccio.

16. — Un altro erudito italiano che contribuì non poco all'introduzione del Rinascimento in Polonia fu ALESSANDRO GUAGNINI nato a Verona nel 1538 e morto a Cracovia il 1614 ed autore di quella *Sarmatiae Europaeae Descriptio* edita a Spira il 1541, che il 1581 fu tradotta in italiano dal Rev. Bartolomeo Dionigi da Fano (Venezia, Giunti) e il 1612 in polacco dal Pasztowski. Per quest'opera il Guagnini fu accusato di plagio, ma il Ciampi mostra che a torto, tutto riducendosi in fondo all'aver il Guagnini adottato il titolo già usato da MATTIA STRYIGOWSKI in un'opera del medesimo genere.

17. — A capo degli umanisti polacchi troviamo, verso la fine del secolo XVI, GIOVANNI ZAMOYSKI (allievo ed anche una volta Rettore dello Studio padovano), che non fu solo il grande uomo politico e il valente generale che tutti sanno, ma anche „un uomo coltissimo, che aveva fatto i suoi studi in Italia, „inprovvisava con facilità eleganti versi latini, gustava ed apprezzava degnamente la bellezza delle opere antiche al punto che il suo castello polacco sembrava, ci fa sapere il IORGA, la villa di un principe italiano del Rinascimento“. Sappiamo poi dalla predetta opera del Ciampi che, „oltre alla sua perizia negli „affari politici e militari, si distinse nella protezione delle Lettere e de' Letterati „nelle sue terre, la città di Zamoscia, ed eressevi una scuola di Università degli „Studi mantenuta a sue spese, chiamando là varii Professori italiani illustri e „d'altre nazioni“. Studiò a Padova e „sempre quanto gli durò la vita, amò grandemente la nazione italiana“, cui si dimostrò sempre grato e riconoscente dell'appresa dottrina fino al punto da „ripetere spesso con compiacenza: „*Patavium virum me facit*; alludendo alla Istruzione letteraria avuta nella famosa „Università Padovana, della quale fu anche Rettore Magnifico, di che sempre „dura l'illustre memoria, specialmente per gli Statuti Accademici nel tempo del „sue Rettorato Accademico. Ma non soltanto in parole si mostrò affezionato all'Italia. Ritornato in Patria, vi chiamò e vi protesse letterati italiani, „Professori Italiani invitò con larghi stipendii alla Università che istituì nella „sua città di Zamoscia, generalmente quali suoi concittadini i culti italiani, che „là viaggiavano, rispettò e accolse“. Fu in relazione con molti fra i più dotti, umanisti italiani, fra i quali Paolo Manuzio, che il 1561 gli scriveva: „con espressioni di somma lode“. De' suoi scritti citeremo quelli che ci riguardano più da vicino, cioè l'*Oratio in funere Gabrielis Faloppi mutinensis* (Venetiis, 1562). *De senatu romano* (Venetiis, 1563), *De constitutionibus, et immunitatibus Almae Patavinae Universitatis* (Paduae, 1564). Intorno a Zamoyski, altri umanisti gareggiavano nello studio del latino: HEIDENSTEIN suo segretario, LASICKI

e, più di tutti, ALESSANDRO GUAGNINI gran traduttore — dice il Iorga — di testi polacchi nella lingua di Cicerone e di Vergilio. Questi sono gli autori che, insieme con KOBIERZYCKI, WASSEMBERG, KOIOLOWICZ, KOCHOWSKI, RUDOWSKI ed il celebre ZALUSKI, autore di elegantissime epistole latine, influirono più degli altri su Grigore Ureche e Miron Costin.

18. — Notizie più ampie sul rinascimento polacco desunte dall'opera di I. PTASNIK, *Kultura włoska średniowiecka w Polsce* (Cultura italiana medievale in Polonia) pubblicata a Varsavia nel 1923 e da altre fonti polacche non facilmente accessibili ci dà l'interessante memoria del giovane storico rumeno P. P. PANAITESCU intitolata *Influența polonă în opera lui Grigore Ureche și Miron Costin* (in *Analele Academiei Române*, Sect. ist. S. III, T. IV, Mem. 4. București, „Cultura Națională. 1925, pp. 3 sgg.): „Può ritenersi che l'inizio del rinascimento polacco, da cui derivano le forme di cultura occidentale penetrate in Moldavia, appartenga al regno di Sigismondo I (1506—1548). Durante il secolo XV l'influsso italiano, importantissimo per ciò che riguarda le relazioni economiche, non può dirsi altrettanto importante per ciò che riguarda la letteratura e fu quasi nullo nel dominio delle arti plastiche. Apparizioni sporadiche di dotti italiani nella vita culturale polacca come fu quella di Callimaco Buonaccorsi sono da considerarsi come eccezioni che non esercitarono una grande influenza sulla società polacca di quel tempo. La corte di Sigismondo I aveva essa stessa un carattere severo che ricordava il medioevo e solo verso la fine del suo regno, la sua ultima moglie Bona Sforza si circondò di cavalieri italiani che portarono con loro in Polonia varietà e modernità d'usi e di costumi. Tuttavia la cultura del Rinascimento era ancora limitata a un cerchio ristretto di raffinati; la corte e la cancelleria reale, l'alto clero (che era in relazione con Erasmo) ed altri rappresentanti del rinascimento occidentale, la borghesia ricca e non ancora polonizzata della città di Cracovia che era in stretta relazione culturale colla Germania e alcuni studenti appartenenti a nobili famiglie che frequentavano le università italiane, segnatamente quella di Padova. Tuttavia l'università di Cracovia era ancora in fondo una università medioevale in cui la scolastica regnava ancora sovrana e la società polacca, considerata nella sua totalità, era ancora estranea alle nuove correnti del pensiero e dell'arte del Rinascimento.

Ma la situazione cambia radicalmente sotto i regni di Sigismondo Augusto (1548—1572) e di Stefano Bathory (1575—1586). Gli artisti italiani invadono la Polonia colle loro opere, un gran lusso di opere d'arte e di ricchezze artistiche copre l'intero paese, si forma una vita di società elegante e raffinata, i cui rappresentanti furono soprattutto Kochanowski e Gornicki. Attraverso i suoi poeti, storici, eruditi e pensatori politici, la Polonia raggiunse nella seconda metà del secolo XVI il suo apice culturale. In questa nuova cultura si posson distin-

61646
97919

guere due correnti, che non sempre possono, naturalmente, tenersi distinte: la corrente umanistica e quella della Riforma. La prima di codeste correnti porta con sè l'amore ed anzi persino l'idolatria per l'antichità classica e gli studi di erudizione. Gli scrittori traducono in latino i loro nomi; le famiglie nobili si sforzano a cercare origini latine; i Lituani son dichiarati discendenti di coloni romani e una tal leggenda finisce col penetrare anche nella storiografia moldava attraverso lo Strykowski; gli slavi e i polacchi avrebbero ricevuto da Alessandro il Grande privilegi sulle terre da loro occupate, sicchè ben dice il Tarnowski che „la mania di quest'epoca fu di ridurre tutto e tutti ai gloriosi tempi dell'antichità classica“. La seconda corrente, quella che faceva capo alla Riforma, creò la letteratura nazionale polacca, come si può vedere dal fatto che la parte originale della civiltà polacca per cui essa si differenzia da quella contemporanea dell'occidente consiste soprattutto nel pensiero politico e sociale“.

22. — Che, malgrado il suo splendore e le personalità eminenti che produsse, la cultura del rinascimento polacco fosse, come osserva il Panaitescu, limitata ad una cerchia piuttosto ristretta, che non eccedeva i confini della corte, della nobiltà e dei centri maggiori; a noi poco importa, visto che i rumeni che vissero a quell'epoca in Polonia furon proprio a contatto coi circoli più raffinati, sicchè mi sembra che il Panaitescu esageri un pochino quando, a proposito dell'Ureche, dopo aver dimostrato che fonti principali della sua cronica furono un'antica cronica moldava oggi perduta, quella di Gioachino Bielski e una *Cosmographia* latina sul tipo di quella del geografo svizzero SEBASTIANO MÜNSTER, da cui avrebbe desunta la notizia della colonizzazione della Rumania da parte del famoso Flaccus; conclude che la prima affermazione di latinità che troviamo in uno storico rumeno (quella dell'Ureche) non è dovuta ad alcun influsso dell'umanismo polacco ma a notizie attinte direttamente a un'opera scritta in latino nell'occidente d'Europa. Ma... e il latino dove mai aveva potuto apprenderlo l'Ureche se non in Polonia?!

23. — GRIGORE URECHE dunque, mandato da suo padre Nestor a studiar lettere al gran collegio dei Gesuiti di Lemberg, leggendo le antiche cronache polacche pervase da un sentimento di caldo patriottismo, ne trasse l'idea di scrivere anche lui la storia del suo paese animato dai medesimi sentimenti e su basi alquanto più solide che non avessero fatto gli anonimi suoi predecessori. Decise perciò di completare l'antica cronica moldava a lui nota in una redazione che giungeva fino all'anno 1587, colle notizie che trovava in quelle polacche e in una *Cosmographia* che non doveva differir molto da quella del Münster, avendo cura però di ripudiare tutto quanto in esse potesse esserci di umiliante per il suo popolo e di non rispondente alla verità storica, della quale però mostra di preoccuparsi solo in secondo luogo. Tace quindi l'opinione della maggior parte degli storici polacchi che l'origine dei rumeni debba vedersi nella

deportazione in quelle regioni inospitali di ladri, assassini ed altri delinquenti mandati da Traiano ed anche prima da altri imperatori romani a colonizzare la Dacia e preferisce ad essa la versione piccolominiana, che faceva derivare i rumeni dal famoso Flaccus di cui ci parla Ovidio nelle elegie *Ex Ponto*. Che una tale notizia sia stata desunta solo dalla *Cosmographia* del Münster come ritiene il Panaitescu a me non par dimostrato; ma non è questo il luogo di entrare in discussioni particolari. Comunque, tali cosmografie essendo libri di testo nelle scuole polacche, come il Panaitescu stesso ci fa sapere, sempre alla sua residenza in Polonia è dovuto l'accento all'origine romana del popolo rumeno, che — primo fra i cronisti moldavi — Grigore Ureche registra nella sua cronica. „Da Roma discendiamo e di parole romane è misto il nostro linguaggio“ — afferma egli a voce alta in faccia a tutti i denigratori, e prosegue esemplificando: „Noi diciamo *pane* (l. *pâine*) essi dicono *panis*, noi diciamo *carne*, essi dicono *caro*; e così *gaina* (l. *găină*) da *gallina*; *muiare* da *mulier*; *al nostru* da *noster* ed altre parole molte derivate dal latino, *E se facciamo bene attenzione tutte le parole (latine) noi le comprendiamo*“. Similmente l'Ureche è il primo ad affermare che i Rumeni di Transilvania, del Maramureş e d'Ungheria formano uno stesso popolo coi Moldavi e „tutti derivano da Roma“.

Del resto la presenza in Polonia alle scuole dei gesuiti dei due boieri moldavi non deve ritenersi un fatto isolato. Tutta l'epoca di Vasile Lupu, del quale il Bandini (*Codex Bandini*, p. 84) ci fa sapere che „multum laboravit et maximam fecit expensam ut latinas (litteras) in Moldaviam induceret“; — fu sotto l'influsso culturale polacco, prova ne sia l'Accademia dei „Trei Ierarhi“ di Iaşi, fondata da questo principe sul modello di quella di Kiew ed a capo della quale egli pose il polacco Sofronio Pocacki ex rettore di quella accademia, sicchè ci spieghiamo perfettamente come un altro cronista moldavo SIMION DASCALUL che in Polonia non fu mai, potesse utilizzare nella versione polacca del Paskowski, la *Sarmatiae Europaeae Descriptio* del Guagnini.

24.— Diversamento vanno le cose per ciò che riguarda MIRON COSTIN. Qui lo stesso Panaitescu deve riconoscere l'influsso preponderante dell'umanesimo polacco di origine italiana. Nato nel 1633, bambino ancora accompagnò in Polonia suo padre Iancu Costin fuggiasco dalla Moldavia dopo l'avvento al trono di Vasile Lupu ch'egli aveva avversato. Ben presto suo padre fu dalla dieta polacca chiamato a far parte della nobiltà per speciali servigi resi al Re ed allo stato in diverse spedizioni militari, e, come figlio di nobile, il fanciullo fu ammesso a seguire i corsi del collegio di Bar di Podolia, tenuto da gesuiti italiani. In questo collegio, come del resto in tutti gli altri dei gesuiti, la lingua in cui s'insegnavan le diverse materie era esclusivamente quella latina, sicchè il giovanetto Costin potè assimilarcela perfettamente ed aprirsi così la via alla conoscenza dei classici e ad una seria cultura storica, al tempo stesso che s'im-

padroniva di ogni segreto della lingua polacca, che parlava e scriveva elegantemente. Come figlio di nobile, prese parte anche a spedizioni militari, durante una delle quali potè vedere coi propri occhi nei dintorni di Kiew un *vallum* che si riteneva opera di Traiano.

Miron Costin non solo non accetta la storiella piccolominiana di *Flaccus*, ma la respinge risolutamente. Dopo aver parlato infatti a lungo del nome *Italia* ed aver rilevata la somiglianza fra le due parole *Vlah* e *Voloh*, con cui gli Ungheresi designano rispettivamente gli abitanti della Rumania e dell'Italia; conchiude rivolgendosi al lettore con un calore ed una spontaneità che commuovono: „Mirati dunque ora, o lettore, come in uno specchio, e tieni mente d'onde „traì l'origine tua, sbarazzandoti di tutte le favole, che molti hanno scritte intorno „a te, sia per ignoranza che li abbia travati, sia per l'invidia che mai, neppure „un giorno, è cessata di esistere tra le nazioni; fors'anche per aver prestato fede „a gonfie e vane menzogne“. Tra codesti „inventori di favole“ intorno all'origine del popolo rumeno, Miron Costin annovera (e non sapremmo dargli torto) Enea Silvio Piccolomini, seguendo il quale, Zamoyski aveva fatto derivare il nome di *Vlah* da *Flaccus*. Con una ingenuità che sarebbe adorabile, se non sorgesse il dubbio di un'intenzione ironica, Miron Costin osserva che „questa opinione di codesto Enea“ non è peregrina, visto che egli non ha fatto che leggere „certi versi di un chierico chiamato Ovidio“ del quale non manca di ricordare l'esilio a Tomi a causa di „certi libri che egli scrisse in versi d'amore“, e che avevan prodotto l'effetto miracoloso di „empir tutta Roma di prostitute“.

Del classicismo ...geografico del Rinascimento, grazie al quale persino i Turchi ripeterebbero la loro origine dal *Teucro* dell'Eneide, abbiamo già avuto occasione di parlare e ne avremo ancora nelle pagine che seguiranno. Quello che c'importa qui rilevare non è questo; bensì come Miron Costin derivasse la notizia del Piccolomini attraverso lo Zamoyski, di cui fa espressamente parola nella prefazione al lettore (*Predoslovie cãtrã cetitorii aceștii cãrți*) sulla prima colonizzazione romana della Moldavia e l'origine latina del popolo e della lingua rumena. Dopo aver infatti ricordato l'ipotesi piccolominiana derivante *Vlah* da *Flaccus*, il nostro cronista esce nella seguente esclamazione: „Umiliamoci al pensiero della miseria umana! Ma ce n'è un altro [inventore di favole sull'origine „dei Rumeni] di nazione sua Polacco, Jan Zamoyskie, che, cieco! — sostiene gli „abitanti della Moldavia e della Muntenia, nè gli uni nè gli altri trarre origine „dai Romani; ma, passando di qui e attraversando queste contrade Traiano „imperator de' Romani, e lasciandovi soldati a guardia, un certo numero di „Daci aver solo allora adottata la lingua latina“.

Risulta di qui: 1) che gli umanisti polacchi discutevano ancora ai tempi di Miron Costin della questione posta dal Piccolomini; e 2) che tali discussioni trovavano eco negli scritti di quei Rumeni che, in quell'epoca di preponderanza

polacca nella politica della loro patria, venivano frequentemente a contatto con quella civiltà, che tanto aveva risentito e risentiva ancora de' benefici effetti del nostro immortale Rinascimento. Del che pare sia pienamente convinto V. A. Urechie (da non confondersi coll'antico cronista) che a p. 97 delle sue *Schife de Istoria Literaturii Române* (București, 1885) finisce anche lui col domandarsi: „Una così grande esuberanza nella manifestazione della nostra latinità nel secolo XVIII sarebbe mai dovuta unicamente ad una reazione contro la corrente „slava?“ Alla qual domanda egli risponde: „Io propendo ad attribuire una „grande importanza, per ciò che riguarda la formazione di un tal convincimento „nazionale, alle università polacche ed in special modo al fatto (che rappresenta per noi Rumeni una fortuna) che in codeste università i Jaghellonii „avessero chiamato ad insegnare numerosi professori italiani“.

L'opinione dell'illustre filologo rumeno del secolo scorso concorda con gli ultimi risultati delle recenti ricerche del Panaitescu, che scrive: „Il dono più „prezioso che Miron Costin riceve dalla cultura polacca è senza alcun dubbio „quello dell'umanesimo: l'amore e la conoscenza della cultura antica. Lo spirito „umanistico che dominava nelle scuole dei gesuiti e da esse si diffondeva sull' „intera società polacca non poteva non lasciar tracce nella cultura di Miron „Costin. Seguendo l'esempio dei poeti e dei retori polacchi, anche lui si serve „di reminiscenze mitologiche come ornamento a' suoi versi. Nel poema polacco „sull'origine del popolo moldavo (*Opisamie Ziemie Moldawskie*) troveremo „ricordate le „dee dell'Elicona“, Diana e i „raggi di Febo“; e in un suo discorso „lo sentiamo parlare dei „cori di Diana“ e dei „giardini d'Apollo“. Nel medesimo discorso osserviamo il gran rispetto che lo scrittore moldavo nutre per l'antichità „piena di spirito e saggia nelle sue creazioni“. Nella sua *Vieaja lumii*, „breve componimento sulla labilità della fortuna, troviamo reminiscenze oraziane „e ovidiane ed anche in altri suoi versi ci si mostra imitatore di Ovidio. Persino „dal Tasso riecheggia, attraverso i cronisti polacchi che ne subirono l'influsso, „alcuni versi.. I grandi poeti e prosatori latini che dominavano ancora il mondo „colla loro lingua e la loro cultura ispiravano un profondo rispetto alla società „polacca, sicchè non fa meraviglia che Miron Costin ci parli a lungo degli „sterminati“ confini dell'impero romano, del suo dominio sul mondo intero e si „compiaccia nel racconto delle origini di Roma, delle leggende del periodo dei „Re e dell'organizzazione della repubblica romana. Sapendo che i genealogisti „polacchi davano origini romane alle famiglie della loro nobiltà; che i cronisti „andavano alla ricerca di origini latine e troiane per i Lituani e ritenevano che „persino gli Slavi avessero ricevuti privilegi da Alessandro il Macedone; che „infine tutti gli scrittori polacchi di quell'epoca seguivano passo passo i modelli latini; ci spieghiamo facilmente perchè Miron Costin considerasse come „una rivelazione la scoperta che i Moldavi derivano dai Romani. Egli che cercò

„in tutti i modi di orientar la politica polacca verso l'idea della necessità di
 „liberar la Moldavia dalla dipendenza ottomana, non poteva trovare un argo-
 „mento più adatto e più nobile, della prova ch'egli portava della romanità del
 „suo popolo. Allievo delle scuole latine dei gesuiti, ben sa quale importanza
 „abbia una tale scoperta, e perciò la proclama con la stessa fiera al suo popolo
 „perchè ne sia incoraggiato, agli stranieri perchè lo rispettino. Mentre Ureche
 „vi aveva accennato un po' di passaggio, Miron Costin mette la scoperta in
 „piena luce, prende l'attitudine di un profeta scopritore di un gran segreto
 „del passato. Codesta coscienza della romanità del nostro popolo, che gli fa
 „trattare la storia della Moldavia insieme con quella della Valacchia, costituisce
 „il più importante risultato del contatto che il nostro storico ebbe colla cultura
 „polacca. E' vero che gli argomenti non li desume da autori polacchi, ma dal
 „libro del sassone Toppeltin o dalla stessa lingua rumena, ma solo il contatto
 „colla cultura polacca imbevuta di umanesimo ha potuto dargli la convin-
 „zione che l'origine romana fosse cosa tanto importante da costituire un
 „onore per un popolo. In Polonia l'Umanesimo s'identificava coll'influsso ita-
 „liano e le scuole italiane costituivano per i giovani polacchi la fonte di ogni
 „dottrina. Leggiamo perciò in Miron Costin parole di grande ammirazione per
 „l'Italia: „*E' il paese d'Italia pieno, come una melagrana, di città e di terre ci-
 „vili, molti abitanti, prosperissimi mercati, e tale che per la sua civiltà e bellezza
 „è stato chiamato paradiso terrestre. Nessun altro paese ha quel suolo, quelle
 „città, quei giardini, quell'arte architettonica, quella vita così felice. Uomini gai
 „e sani, caldo non eccessivo, indorni non rigidi, grano a sufficienza; vini dolci e
 „leggeri, abbondanza d'olio e di frutti d'ogni genere, cedri, limoni, aranci, zuc-
 „chero; cittadini colti più che in ogni altra nazione, fedeli alle promesse, sinceri,
 „miti, non superbi cogli stranieri (anzi pronti a stringer con loro amicizia quasi
 „fossero del loro stesso sangue), di acuto ingegno (ond' è che son detti genti-
 „luomini) ed in guerra invincibili un tempo, come potrai trovare nelle storie di
 „Roma se vorrai leggerle. Questo paese è ora sede e nido di tutte le scienze
 „e le belle arti; com'era già Atene in Grecia, così è oggi Padova in Italia".*
 E altrove: „*Molte usanze esistono anche al presente nel popolo moldavo che
 „sono italiane; per esempio l'essere i Moldavi come gli Italiani larghi di ospi-
 „talità nelle loro case e alla mano con tutti; il ricever che fan con piacere chi
 „vada loro a far visita, e così son simili nei divertimenti e nel domandarsi che
 „fanno l'un l'altro della salute e degli affari senza offendersene. Chi è stato in
 „Italia ed ha osservati gli Italiani non ha bisogno d'altra prova per indursi a
 „credere che Italiani e Moldavi formano un solo e stesso popolo. A casa nostra,
 „a Iasi ebbi un giorno occasione di intrattenermi a conversare su questo argo-
 „mento con un vescovo italiano, e, fra le altre cose, di cui egli spontaneamente
 „mi parlò, mi disse anche qualcosa intorno agli usi dei due popoli, esprimen-*

„dosi a un dipresso così (ed era uomo assai colto): „Quanto a me” — disse — „io non ho bisogno di andare a leggere nelle storie chi siano i Moldavi. „Da un gran numero di ottime usanze che ho ritrovate presso di loro, argomento „l'origine del popolo; come p. es. dal loro trasporto per i banchetti, dal tenere a „che la donna non passi prima dell'uomo sul sentiero o sulla via battuta; dal „mangiar volentieri cavolo tutto l'anno, con questa differenza che questi (i Ru- „meni) lo mangiano salato, quelli (gli Italiani) si d'estate che d'inverno non „inacidito. Tutte queste cose trovano il loro riscontro in Italia e basta guardar „in viso i Moldavi per riconoscere il sangue”. Assai meraviglia mi fecero le „parole di quel vescovo che mi venivan così a proposito per la mia storia”.

Da questo brano si vede come Miron Costin avesse modo di raccogliere sull'Italia notizie anche dalla viva voce di un vescovo italiano, che tutto porta a credere fosse Monsignor Vito Piluzio dell'ordine dei Minori Conventuali di S. Francesco. Tuttavia la descrizione entusiastica ch'egli ci fa dell'Italia e soprattutto le parole di gran lode ch'egli ha per il nostro Studio son certo eco di voci polacche, data la gran quantità di studenti di quella nazione che allora ne frequentavano i corsi e dato il fatto che il Piluzio era un meridionale (di Vignanello) che coll'Università padovana non aveva niente a vedere. Quanto poi alla cultura umanistica del nostro Miron Costin, possiamo aggiungere altre prove a quelle già conosciute. E in primo luogo il suo periodare che si risente del latino. Si legga il seguente ritratto di Alexandru Lapuşneanu e si neghi, se sarà possibile, la somiglianza con la prosa, specie parenetica, dei nostri cinquecentisti: „El cumuş eră blând şi cucernic de o-dată tutulor Alexandru Vodă, „aretă direptate. De carte nu era prost, la călărie sprinten, cu sulîta la halca „nu lesne avea protivnic; a săgetă cu arcu nu putea fi mai bine. Iară ce eră „mai de trebă domniei, lipsiă: că nu cerea la sfat beţrâni” (Egli era di solito mite e pio; subito a tutti Alessandro Voda faceva giustizia. Di lettere non digiuno, abile nel cavalcare, nel giuoco di far passar la lancia attraverso un anello di ferro pochi potevano stargli a paragone; nel tirar l'arco espertissimo. Ma ciò che serve di più a un principe gli mancava: chè non chiedeva consiglio ai vecchi). Con ciò non intendiamo — Dio ce ne guardi! — obbligare nessuno a ritener assodato l'influsso potuto esercitare dai nostri prosatori del quattro e del cinquecento sul periodo e lo stile di Miron Costin. Potrebbe anzi darsi benissimo che d'italiano l'antico cronista rumeno non sapesse uno iota. Ad ogni modo è chiaro che, anche senza conoscere l'italiano, il latino dei nostri umanisti — molti dei quali furono, come abbiam visto, alla corte dei Jaghelloni, — e quello dei loro infiniti imitatori polacchi, poteva ben produrre lo stesso effetto, di fargli cioè, un po' inconsciamente per via dell'uso, un po' per una certa quale sallustiana ed erudita civetteria arcaizzante di storico buongustaio, modellare il suo

periodo rumeno su quello del Giovinio e del Guagnini se non proprio su quello di Cicerone e di Livio,

Anche un suo epigramma *Prea Sfințitului Părinte Dosoftei proin Mitropolit Suceawschi*:

Cine se face
zid de pace;
turnuri de frăție,
duce viața
fără grăta
într'ânsă bogăție

(„Chi si fa — mura di pace, — torri di fratellanza, — passa la vita —
„senza difficoltà — nel seno stesso dell'abbondanza“),

ci ricorda, se non altro nel metro, le poesie del Chiabrera: *Se bel rio, se bell' aurette* e *Del mio sol son ricciutegli...*; nè possiamo fare a meno di vedere l'influsso di quei distici latini che nelle opere storiche e parentetiche del Rinascimento si solevan porre sotto stemmi e ritratti d'illustri personaggi, nell'epigramma intitolato *Neamul Țării* in cui con uno stile da leggi delle XII tavole, Miron Costin insiste sull'origine latina del suo popolo:

Némul țerei Moldovei unde deréză
Din țeră Italiei tot omul să creză.

(„Il popolo della terra di Moldavia chi [si domandi] donde derivi, dalla terra d'Italia ognuno creda“).

25. — Riassumendo, un bel giorno ad Enea Silvio Piccolomini (che non doveva certo ignorare gli sforzi d'Innocenzo III per attrarre i Rumeni nell'orbita del Cattolicismo e probabilmente sapeva pur della famosa lettera, in cui Ioniță afferma sè e il suo popolo *de Romanorum sanguine descendisse*; salta il ticchio di voler dimostrare codesta tesi dell'origine latina de' Valacchi con una di quelle etimologie cervelotiche, di cui i nostri vecchi pareva avessero il privilegio, e, trovato il suo bravo *ubi consistam* in quattro sonanti versi di Ovidio, eccolo ad affermare con quella medesima sicurezza colla quale *lucus* si faceva derivare a *non lucendo*, come qualmente *Vlah* non rappresenti che una pura e semplice corruzione del latino *Flaccus*. Ma il Rinascimento italiano ben presto emigra in Polonia: con Arnolfo Tedaldi e Pandolfo Collenuccio dapprima, più tardi con Filippo Buonaccorsi e fa sì che ai tempi dello Zamoyski, quando la Polonia faceva per l'appunto l'occhio di triglia alla Moldavia, si conoscesse tra quei

„barbari“ abbastanza latino da legger nel testo le opere del Piccolomini e da trarne la notizia del famoso *Flaccus* generale romano e primo colonizzatore della Dacia. Gli uni sostengono, gli altri negano l'etimologia piccolominiana. Qualcuno, tirando l'acqua al mulino politico polacco, non riconosce neppur l'origine latina dei Rumeni e li considera slavi puro sangue come i Bulgari, coi quali formarono un tempo un solo impero. Dalla polemica che ne deriva due *boieri* moldavi che da qualche tempo vivono in Polonia, apprendono, o semplicemente si conferman nell'idea già loro balenata più volte, d'esser figli di Roma. I due *boieri* diventano subito due storici, i due primi storici del popolo rumeno, al quale annunziano, raggianti in volto di sublime altiezza, la buona novella che gli echi dei Carpazi, invisibili araldi dell'avvenire, diffondon giu nelle valli: „Da Roma discendiamo e di parole romane è misto il nostro linguaggio“. E' la seconda volta che un tale annunzio è bandito da labbra rumene e ciò mostra senza dubbio che, almeno latente, la coscienza dell'origine latina esistesse in fondo ad ogni cuore rumeno; tuttavia perchè all'annunzio facciamo eco le turbe. è necessario che i Rumeni vengano a contatto diretto con l'Italia e con Roma.

26. — „Ed ecco — cediamo la parola al Iorga —“ che un uomo che non „aveva questa volta studiato in Polonia, ma proprio in Italia e a Padova, lo „*stolnic* Constantin Cantacuzino, prende a raccontare anche lui di Traiano e „degli imperatori romani che regnarono sulla Dacia dei nostri progenitori. Con „maggior chiarezza, sicurezza maggiore e maggior ricchezza di particolari che „non avesse fatto Miron Costin, il Cantacuzino ci parla del primo stabilirsi dei „Romani nelle nostre terre, che il Cantemir aveva chiamato „*descălecatul*“, „cioè „scavalcata“, „prima discesa“ o „prima colonizzazione“.

„Finalmente lo spirito del Rinascimento viene accolto, per via delle lezioni „impartitegli da un greco che conosceva assai bene il latino e che aveva stu- „diato in Italia, da Dimitrie Cantemir, il dotto figliuolo di Constantin Cantemir. „Nutritosi lo spirito, durante la sua giovinezza, dell'assidua lettura dei classici, „si trovò, quando esule e privato del trono fu costretto a riparare in Russia, „nel caso di poterci dar l'opera più estesa che possediamo, riguardante la più „antica epoca della nostra storia: *Hronicul Româno-Moldo-Vlahilor*. Per lui non „c'è ormai più alcun dubbio, non solo che siamo latini, ma che nessuna circo- „stanza ha mai potuto allontanarci neppure una sola volta dalle terre conquistate „dalle legioni di Traiano. Questi storici, ai quali si può aggiungere un dili- „gente integratore e compilatore, Niculae, il figliuolo di Miron Costin, avevan „tutti lavorato senza conoscersi e senza fondarsi l'uno sul lavoro dell'altro, ma „partendo tutti dalla medesima fonte: gli studi umanistici, che gli uomini del „Rinascimento avevano iniziati. I lettori però di tali opere (storiche) erano a „quei tempi assolutamente pochi: qualche vecchio boiardo isolato. I lettori co- „muni, un po' più numerosi ed ecclesiastici per la maggior parte, si limitavano

„alla lettura dei libri sacri. Nessuna quindi di tali opere vide la luce per la „stampa e rimasero per un pezzo dimenticate. Se non che, intorno a quel tempo, „una parte dei Rumeni di Transilvania passò per consiglio dei Gesuiti alla Chiesa „Romana, con la quale si „unì“. Pur conservando — malgrado l'Unione — la „lingua del rito, gli usi ecclesiastici e il matrimonio dei preti; per ciò che riguarda „il dogma, gli „uniti“ furon da questo momento una cosa stessa con Roma. Le „scuole cattoliche di Sâmbăta-Mare in Ungheria, quelle di Vienna e della Città „dei Papi furon perciò d'ora innanzi frequentate anche da scolari rumeni, che „vi accedevano, con discreta conoscenza del latino, da Blaj, dov'era la resi- „denza del vescovo „unito“. Orbene da Vienna e da Roma tornarono tra il „1770 e il 1780 tre giovani monaci rumeni: SAMUIL MICU (Klein), GHEOR- „GHE ŞINCAI e PETRU MAIOR, che non avevan affatto l'intenzione di „viver rinchiusi e in tonaca al monastero. Tutti e tre avevano lo stesso pensiero: „dimostrare l'origine romana del loro popolo, di cui s'eran convinti prima „ancor di aver letto le cronache di Moldavia e di Muntenia. E infatti nei libri „che scrissero, andarono assai più lontano di quelle: i caratteri cirillici in uso „fino allora dovevano a poco a poco essere smessi, il rumeno bisognava fosse „scritto con lettere latine e in modo che la radice latina si potesse riconoscere a „prima vista. Infine i suoni „stranieri“ e le parole „straniere“ dovevano essere „ripudiati, almeno nella lingua scritta.

„Un'altra novità è rappresentata dalla pubblicazione di questi scritti. Gra- „zie alle scuole ecclesiastiche, a quelle di stato ed alle altre istituite di qua dai „monti dai Principi che si dissero „Fanarioti“, la cerchia dei lettori s'era di „molto allargata. Per costoro si stamparono successivamente due libri di *Petru „Maior*, uno dei quali: il *Dialogul pentru inceputul limbei române* (Buda, 1825) „fu confiscato, e il *Dizionario di Buda*. Codesto dizionario etimologico non dovè „godere din una gran diffusione. Tutti lessero invece la *Istoria Românilor din „Dacia Traiană* (*Storia dei Rumeni della Dacia Traiana*), che, in poco più di „dieci anni, ebbe due edizioni e fu, d'ora innanzi, la *Bibbia dell'idea latina*. Il „maestro GHEORGHE LAZĂR di Avrig (Transilvania), che il 1817 passò „i monti e venne in Rumania per fondare a Bucarest la prima scuola nazionale, „credeva in questa Bibbia, sotto l'influsso della quale crebbe in Transilvania un „gruppo di giovani, quali ION MAIORESCU, PAPIU ILARIAN, AUGUST „LAURIAN, SIMION BĂRNUŢIU, che, fieri della loro discendenza latina, „promossero i moti del 1848, li organizzarono secondo la tradizione romana e „li descrissero in lingua latinizzata. Orbene codesti giovani passarono tutti, o „prima o dopo il 1848, di qua dai monti ed esercitarono sull'insegnamento „rumeno una influenza preponderante. IOAN MAIORESCU è infatti il fon- „datore delle scuole di Craiova, LAURIAN di quelle di Bucarest e della Mol- „davia, BĂRNUŢIU dello Studio di Diritto di Iasi. Qui da noi, GHEORGHE

„ASACHI in Moldavia e ION HELIADE-RĂDULESCU in Muntenia, cre-
 „dettero con tutta la forza del loro animo nell'origine latina del popolo rumeno,
 „che dal primo di essi che aveva studiato a Roma fu anche cantata in bei versi;
 „ma non accettaron l'idea di modificar la lingua, modellandola sulla latina e
 „neppure di scriverla con sole lettere latine. Heliade-Rădulescu è infatti inven-
 „tore di un sistema ortografico misto, che è durato qualche tempo e fu adottato
 „anche in Moldavia. Si giunse così fino al 1860, quando si posero le basi di una
 „Rumania una. Si fondò allora l'*Accademia Rumena* di Bucarest e suo primo
 „pensiero fu la formazione di una lingua letteraria, quasi che la lingua letteraria
 „non fosse — ad eccezione, s'intende, di qualche neologismo scientifico che era
 „pur necessario d'introdurre — un fatto compiuto sin dai tempi delle prime
 „pubblicazioni ecclesiastiche. Laurian dunque ed il suo scolaro Massimu si
 „addossarono il compito del vocabolario, che apparve il 1871 in due volumi e
 „produsse una profonda meraviglia. La lingua infatti vi appariva *ripulita*,
 „essendole stata sottratta una buona metà dei vocaboli, mentre l'altra metà aveva
 „subito storpiature d'ogni sorta, perchè se ne vedesse meglio la derivazione dal
 „latino. Si studiava in quegli anni nelle scuole la *Istoria Românilor* di Laurian,
 „che cominciava da Romolo e Remo e contava gli anni dalla fondazione di
 „Roma. In Transilvania pontificava il canonico blasienese TIMOTEI CIPARIU,
 „che, ad onta della profonda conoscenza che possedeva della lingua, scriveva
 „con una ortografia din parata e quasi sempre con parole *avite*.

„Decisamente più lontano di così la scuola latinista non poteva andare per
 „ciò che riguarda la lingua; ma negli studii storici durò ancora qualche tempo,
 „benchè mitigata. Al presente ciò che ne resta è l'opinione che siamo *Latini*,
 „che abbiamo *spirito latino*, che siamo buoni *fratelli di tutti i popoli latini*. Di
 „qui — non c'è dubbio — la nostra simpatia per la Francia, la *sorella maggiore*,
 „il parlar che facciamo nella nostra lingua, l'imitazione di essa (Heliade-
 „Rădulescu preferiva però l'imitazione della lingua italiana), la facile os-
 „pitalità che trovan nella nostra lingua così scientifica che letteraria ogni
 „sorta di neologismi francesi, l'alimentazione della *lattante* letteratura rumena
 „colla francese, l'emigrazione giovanile a Parigi. Nel latinismo di Laurian
 „convien cercare non solo l'origine di quella specie di franco-rumeno in cui ha
 „scritto p. es. Mihail Zamfirescu, ma anche di quella moda letteraria fran-
 „cese, cui il Bolintineanu ed il medesimo Alecsandri han servito tutta la vita,
 „nonchè delle idee filosofiche, politiche e letterarie, che han qui da noi imperato
 „decine e decine di anni; in una parola di tutti i prestiti inconsiderati e ridicoli
 „che la *sorella minore* si è creduta in dovere di contrarre colla *sorella mag-
 „giore*"¹).

1. — N. Iorga, *Istoria Românilor în chipuri și icoane*; București, 1905, II, pp. 72 sgg.

27.— Oggi, come abbiám visto, gli inconvenienti lamentati dal Iorga nelle belle pagine di sintesi che abbiám voluto riprodurre han cessato di esistere. La lingua rumena ha acquistato la sua fisionomia definitiva, l'influsso francese non è piú preponderante, quello italiano, dopo la reazione determinata dalle esagerazioni di Heliade-Rădulescu, riprende vigore se non per ciò che riguarda la lingua (ormai definitivamente formata) per una maggior conoscenza della nostra lingua e della nostra letteratura. Un bel proverbio rumeno dice che *apa trece, pietrele rămân* (l'acqua passa, le pietre restano). Della inondazione latinista e italianista è rimasto quello che doveva restare e corrispondeva alla verità ed insieme alle aspirazioni nazionali e culturali del popolo rumeno: l'idea della latinità della sua cultura.

Latinità che si afferma nella tenace resistenza di una razza eroica che invasioni barbariche d'ogni sorta e il secolare contatto cogli slavi non son valsi a snaturare e in cui non possiam fare a meno di ravvisare la tenacia romana. Nessun elogio perciò piú meritato di quello che abbiám visto tributare ai Rumeni dal Bonfinio: „*Ne omnino Romanam linguam deserant, ita reluctantur, ut non tantum pro vitae, quantum pro linguae incolumitate certasse videantur*“.

La lingua rumena.

1. — La lingua rumena, che attualmente si parla: 1) nella Rumania propriamente detta, e cioè negli antichi „principati“ di *Valacchia* (detta anche *Muntenia* e *Țara Românească*) e di *Moldavia*, cui vennero ad aggiungersi la *Dobrogèa*, la *Bessarabia*, la *Transilvania*, (detta anche *Ardeal*), la *Bucovina*, e il *Banato di Timișoara* (*daco-rumeno*); 2) in alcune località dell'Albania e della Macedonia (*macedo-rumeno* o *arumeno*); 3) nella pianura di Meglene a nord di Salonicco (*megleno-rumeno*); 4) in pochi villaggi dell'Istria (*istiro-rumeno*); 5) sulla riva destra del Danubio in località situate nelle attuali Jugoslavia (valle del *Timoc*) e Bulgaria (*Vidin*); 6) al di là del Dniestr, in alcune località dell'attuale *Repubblica sovietica di Moldavia*; — si formò nella regione compresa tra l'Adriatico e il Danubio, e a nord di esso, nel territorio corrispondente alle attuali *Oltenia*, *Banato* e *Hafeg*, ricollegandosi alla romanità occidentale per mezzo dell'italiano e del *reto-romanzo* con cui era ad immediato contatto.

2. — All'epoca della colonizzazione romana della penisola balcanica, codesta regione era abitata da una popolazione di ceppo tracico (*Illirii* sulle coste dell'Adriatico, *Daci* — o, come li chiamavano i Greci, *Geti* —, a nord del Danubio) composta di pastori, agricoltori e guerrieri, che avevan raggiunto un certo grado di civiltà e costituivano delle unità politiche abbastanza estese. Sulla costa del Mar Nero, nella regione corrispondente all'attuale Dobrogea, i Greci dell'Asia Minore avevan fondato alle foci del Danubio e del Dniestr delle città per lo sviluppo del loro commercio con quelle popolazioni. Fin però dagli ultimi anni dell'era repubblicana lo sviluppo preso dai latifondi e dal lavoro servile aveva determinato una considerevole emigrazione di coloni romani appartenenti alla classe rurale libera sulla sponda orientale dell'Adriatico: dapprima nell'Illirico, poi fin sulle rive del Danubio; e questa preparò, e, in un certo senso, rese necessaria l'occupazione militare.

La conquista della Dacia da parte delle legioni di Traiano (106 d. C.) fu dunque preceduta da quella dell'Illirico (34 a. C.), della Mesia (29 a. C.) e

della Pannonia (10 a. C.) oltre che della Grecia e della Macedonia (passate sotto il dominio di Roma fin dal 146 a. C.) e da una lenta ma continua penetrazione, commerciale soprattutto, nella regione delle foci del Danubio.

„La conquista della Dacia“ — scrive VASILE PARVAN¹ — av-
 „venuta fin dai primi anni del regno di Traiano e la sua romanizzazione forzata
 „per mezzo d'innumerevoli romani di tutte le provincie dell'Impero mandati a
 „colonizzare la nuova provincia, già spopolata dalle guerre crudeli ed abban-
 „donata volontariamente da molti abitanti per non sottoporsi ai conquistatori,
 „gittò salde le basi della vita romana nell'intero territorio daco-scitico, che si
 „stendeva dall'Olt al Dniestr e dalle ombrose selve che coprivano le rive del
 „Buzău e della Vrancea fino alle bianche rocce di Balcic e di Acrania sul Mar
 „Nero. La fortezza naturale rappresentata dalla Dobrogea acquistava così una
 „compagna formidabile in quella della Transilvania, e la pianura daco-scitica,
 „corrispondente alle attuali Muntenia (Valacchia), Moldavia e Bessarabia;
 „veniva ad essere validamente difesa. I bifolchi e i mercanti romani potevano con
 „ogni sicurezza attraversar le valli e le strade che solcavano la pianura, dalla
 „Dobrogea, ininterrottamente fino alla Transilvania, seguendo il corso dei
 „fiumi che scendono dai monti al mare, e non è favola, ma fatto ormai storica-
 „mente accertato dalle iscrizioni, che il maggior numero dei coloni romani che in-
 „contriamo nella Dacia scitica, non è di veterani, ma di agricoltori venuti diretta-
 „mente dall'occidente ed alcuni dall'Italia stessa, ed occupantisi di lavori agricoli
 „in questa regione ancora oggi così poco coltivata dagli abitanti indigeni, eppur
 „così ricca di risorse da parte della natura. Le più antiche testimonianze sui Ro-
 „mani della *Scythia Minor* conservateci dalle rovine ci mostrano una vita romana
 „già perfettamente organizzata e non ai suoi inizi. Ciò vuol dire che, dietro, ci
 „sono molti anni di lento sviluppo, sui quali non ci son giunti documenti. La
 „bellezza dei primi monumenti eretti in questa regione dai Romani, testimonia
 „di una civiltà non meno sviluppata e ricca di quella dell'occidente, ed oserei
 „anzi affermare dell'Italia stessa. Quanto alla regione daco-tracica compresa
 „fra l'Olt, i Carpazi, il corso inferiore del Dniestr, il Mar Nero e le colline
 „rocciose del Deliorman Bulgaro, presa sotto la sua protezione dall'imperatore
 „Tiberio nell'anno 15 a. C. che fu il primo a collocare una scolta romana sul Da-
 „nubio e sulle rive del Mar Nero, saggiamente ordinata dal punto di vista ammi-
 „nistrativo nel 42 d. C. dall'imperatore Claudio, popolata sotto i Flavii a comin-
 „ciar dall'anno 70 d. C. con un numero sempre maggiore di cittadini romani
 „venuti dall'occidente più direttamente a contatto con Roma, e finalmente unita
 „a Roma come parte integrante dell'Impero dall'imperatore Traiano nel 106 d.
 „C. con in più la regione a sinistra del Danubio; — ci si presenta, ai tempi

1. — Vasile Pârvan. *Inceputurile vieții romane la gurile Dunării*, București. «Cultura Națională», 1923, pp. 115—116 e 222—223.

„di Antonino Pio (150 d. C.), come una regione profondamente romana, ricca, „fiorente, felice. La Dobrogea è piena di città romane, la Muntenia (Valacchia) „e la Moldavia son piene di città daciche, la cui vita è profondamente pervasa „di vita romana. Tra la Dacia di Traiano (Banato, Oltenia, Haşeg), la cui no- „vella vita romana non comincia prima dell'anno 107 d. C. e la Dobrogea „che l'aveva iniziata quasi un secolo prima, si aprono strade numerose, ben „difese e ininterrottamente frequentate, che van dalla Transilvania verso il „mare e dal mare verso la Transilvania, e, attraverso le valli del Dniestr, del „Buzău e della Ialomitza, passano, ora a monte ora a valle, truppe romane, „mercanti romani, contadini daco-romani, e la vita della Dacia diviene a poco „a poco, senza chiasso e senza pompa, vita profondamente romana“.

3. — Ma dopo Traiano, incomincia un periodo difficile per l'Impero Romano. „Aelius Hadrianus“ — ci attesta Eutropio — „Traiani gloriam in- „videns, statim tres provincias reliquit, quas Traianus addiderat et de Assyria. „Mesopotamia, Armenia revocavit exercitus ac finem Imperii esse voluit Eu- „phraten. Item de Dacia facere conatum, amici deterruerunt ne multi cives ro- „mani barbaris traderentur, propterea quod Traianus, victa Dacia, ex toto orbe „romano infinitas eo copias hominum transtulerat ad agros et urbes colendas. „Dacia enim diuturno bello Decebali fuerat exhausta“. (VIII, VI, 2) Dell' abbandono della Dacia non si parlò più per oltre un secolo, durante il quale codesta provincia fu profondamente romanizzata specie nella regione occiden- tale corrispondente alle odierne: Oltenia, Banato e Haşeg fino a Gallieno che allentò ancora più le redini dell'Impero. „Gallienus“ — è sempre Eutropio ad informarci — „tenendae reipublicae habenas probrosa ignavia et despera- „tione laxavit. Alamanni, vastatis Galliis, in Italiam penetraverunt. Dacia, quae „a Traiano ultra Danubium adiecta, tum amissa est“. (IX, VIII). Ma l'abban- dono definitivo di questa provincia non avvenne che sotto il regno di Aure- liano, il quale — dice Eutropio — „provinciam Daciam, quam Traianus ultra „Danubium fecerat, intermisit vastato omni Illyrico et Moesia desperans eam „retineri, abductosque Romanos ex urbibus et agris Daciae in media Moesia „collocavit appellavitque eam Daciam, quae nunc duas Moesias [superiorem et „inferiorem], dividit et est in dextra Danubio in mare fluenti, cum antea fuerat „in laeva“ (IX, XV, I).

4. — Naturalmente non è a credere che tutti i Daci romanizzati abban- donassero i luoghi dov'eran nati; ed è ormai ammesso dai più autorevoli filologi che la lingua rumena si sia formata su ambe le rive del Danubio: a sud (riva destra) nella regione compresa tra esso e l'Adriatico corrispondente oggi alla Dalmazia, l'Albania, e la Jugo-Slavia occidentale; a nord (riva sinistra) in quella corrispondente alle attuali Oltenia, Banato e Haşeg (Transilvania sud- occidentale).

5. — La continuità dell'elemento rumeno a Nord (riva sinistra) del Danubio ci è provata soprattutto dal fenomeno fonetico detto della *palatalizzazione delle labiali*, caratteristico del macedo-rumeno, per cui $P+I > chi$; $B+I > ghi$; $F+I > hi$; $V+I > ji$; $M+I > n'$, come si può vedere dai seguenti esempi: **PE-TIÓLU* > *chiciór* „piede“ (dr. *piciór*); — *BENE* > *ghine* „bene“ (dr. *bine*); — *FILIU* > *hil'u* „figlio“ (dr. *fiu*); — *VINU* > *jin* „vino“ (dr. *vin*); — **MELE* > *n'iere* „miele“ (dr. *miere*). Se fosse vero, come pretendeva il RÖSLER, che tutti i Rumeni della riva sinistra del Danubio fossero venuti dal sud verso il secolo XIII, la lingua rumena dovrebbe presentare l'alterazione delle labiali, caratteristica, come abbiám detto, del macedo-rumeno; mentre il fatto che queste si presentano inalterate nella lingua dei Rumeni del Banato, dell'Oltenia e del Haşeg, e cioè proprio delle regioni di intensa colonizzazione romana, prova la presenza senza interruzione su questo territorio, dell'elemento latino e poi rumeno, la cui lingua ha seguito, per ciò che riguarda le labiali, un'evoluzione indipendente dal macedo-rumeno.

6. — Dell'unità primitiva della lingua rumena fanno inoltre testimonianza:

a) il suo presentarsi come un tutto omogeneo dal punto di vista fonetico, morfologico e lessicale senza differenze linguistiche considerevoli fra l'una e l'altra regione;

b) il passaggio dell'*n* intervocalica in *r* (rotacismo) comune agli istro-rumeni, ai megleno-rumeni ed ai Moţi (popolazione della Transilvania nord-occidentale);

c) le molte somiglianze del megleno-rumeno col daco-rumeno, benchè geograficamente più vicino al macedo-rumeno, col quale pure ha in comune particolarità grammaticali e di lessico.

7. — Il rumeno ha conservati assai bene gli elementi latini fonetici e semantici, talchè la lingua rumena è assai spesso più vicina alla latina, sia in quanto a forma che a significato, di quello che non siano le altre consorelle romanze.

„Quello però che differenzia il rumeno¹ dalle altre lingue neolatine e che gli dà un carattere tutto speciale può essere riassunto in due punti:

1) l'enorme *influsso esercitato da lingue di gruppi diversi*, specialmente slavi, in conseguenza degli stretti rapporti che i Rumeni ebbero dal quarto secolo in poi con questi popoli, mentre si trovarono isolati dal resto delle genti parlanti lingue romanze;

2) la *speciale fisionomia degli elementi latini*, dovuta a tre distinti fenomeni:

1. — Cfr. Carlo Tagliavini, *Grammatica rumena*. Heidelberg, Julius Groos, 1923, pp. IX--X.

a) fenomeni di *conservazione* consistenti nella persistenza (p. es. della *p* intervocalica: *RIPA* > *râpă*, it. *riva*) o nel minore mutamento di gruppi fonetici (p. es. di *CT* in *pt*: *LACTE* > *lapte*, it. *latte*), di elementi morfologici (conservazione del voc. sing. di II decl. in *-e*) o nella persistenza nel tesoro lessicale di continuatori di parole latine non comuni alle lingue romanze d'occidente, sia peculiari al rumeno (p. es. *LINGULA* > *lingură*, it. *cucchiaio*; — *OVIS* > *oaie*, it. *pecora*) sia estesi all'antico dalmatico (assai pochi), e, più spesso, all'albanese (p. es. *CONVENTU* > *cuvânt*, alb. *kuvent* „parola“);

b) fenomeni d'*innovazione*, dovuti alla differente evoluzione semantica di alcuni termini (p. es. *TENER* > *tânăr* „giovane“; — *VETERANU* > *bătrân* „vecchio“; — *PAVIMENTU* > *pământ* „terra“; — *ANIMA* > *inimă* „cuore“; ecc.);

c) fenomeni di *autonomia*, dovuti all'esistenza di una lingua pre-romana, i cui influssi si sono esercitati parallelamente su altre lingue (e specialmente sull'albanese) evolvendosi in pressochè uguali condizioni (p. es. rum. *baltă*, alb. *balje* „pozza, stagno, palude“).

Esaminando rapidamente queste caratteristiche, accenneremo agl'influssi stranieri sul rumeno.

Ciò che colpisce maggiormente è da una parte la mancanza dell'influsso germanico, il quale già sporadicamente si era fatto sentire sul latino della decadenza e doveva più fortemente influenzare in seguito le lingue romanze occidentali, facendo udire una per quanto debole eco di sè anche nell'albanese, nel dalmatico e nel croato; d'altra parte il gran numero di parole albanesi, slave, bizantine, neolleniche, ungheresi e turche. Secondo l'antico dizionario etimologico del CIHAC, gli elementi latini del rumeno sarebbero solo 1165 contro 2361 slavi, 965 turchi, 695 neo-ellenici, 689 ungheresi e 50 albanesi; ma in realtà le cose stanno diversamente giacchè il valore delle parole non è solo numerico e, se ben guardiamo, la maggior parte di quelle contenute nel secondo volume del Cihac sont fuori d'uso senza dire che per un dizionario etimologico ugual valore ha la parola: a *face* „fare“, la congiunzione *și* „e“ o un qualunque *ἀπὸ λέγου·ν*.

Una statistica recentemente fatta dal PUȘCARIU (*Locul limbei române între limbile romanice*. București, 1920) in vari autori, dà in media il 10% di elementi non latini usati nella lingua ora comunemente parlata e scritta¹.

8. — Della lingua parlata dagli antichi *Daci* sappiamo assai poco non essendoci rimasti che pochi nomi di località, persone e piante medicinali citate da DIOSCORIDE (sec. I d. C.) nel suo trattato di medicina. Ad ogni modo l'influsso esercitato dall'elemento autoctono (traco-daco-illirico) sul latino vol-

1. — C. Tagliavini, *op. cit.*, loc. cit.

gare trapiantato nel territorio di formazione della lingua rumena è assai ridotto, il che si spiega agevolmente quando si pensi all'inferiorità culturale dei Daci. Tuttavia sembra doversi ascrivere ad esso il passaggio di CS in PT: COCSA > *coapsă* „coscia“; — LUCTA > *luptă* „lotta“; — OCTO > *opt* „otto“, fenomeno comune al dalmatico ed all'albanese.

9. — Sappiamo che i Daci erano affini ai Traci ed agli Illiri. Purtroppo neppur delle lingue parlate da codesti popoli conosciamo gran cosa. Sembra però assodato che almeno due parole rumene: *barză* „cicogna“ (cfr. alb. *bardhă*) e *mazăre* „pisello“ (cfr. alb. *modulë*) sian da ritenersi d'origine illirica.

10. — All'antico influsso illirico tenne dietro quello albanese, della lingua cioè parlata dagli Illiri abitanti la regione montuosa, che non fu mai completamente romanizzata. Con gli Albanesi i Rumeni vennero a contatto a causa della loro vita pastorale, che li obbligava alla ricerca dei pascoli alpini, e del resto anche prima il rumeno e l'attuale albanese ebbero un periodo di vita comune nella loro evoluzione linguistica. Gl'influssi sono reciproci; ad ogni modo se quelli esercitati dall'albanese sulla fonetica rumena appaion trascurabili, nella morfologia troviamo il suffisso *-ză* che par d'origine albanese come per es. in *spetează* „spalliera di una sedia“ derivato dal latino volgare SPATA+ILLA > *spetea+ză*. Nel lessico le parole d'origine albanese non son molte, ma in compenso appartenenti tutte alla lingua popolare e molto diffuse trovandosi in tutti i dialetti del rumeno. Citiamo: *bucurie* „gioia“ < alb. *bukuri*; — *ceafă* < alb. *çalf(ă)* „nuca“; — *copac* (*copaciù*) „albero“ < alb. *kopaç*; — *ghimpe* „spina“ < alb. *gămp*; — *groapă* „fossa“ < alb. *gropă*; — *grumaz* „collottola“ < alb. *grumas*; — *mugur* „gemma“ < alb. *muguri*; — *năpărcă* „vipera“ < alb. *nepeike*; — *pârâu* „ruscello“ < alb. *perua*; — *rânză* „vetrioglio“ < alb. *rendës*; — *sâmbure* „nocciolo“ < alb. *sumbul*; — *șap* „caprone“ < alb. *skjap*; — *vatră* „focolare“ < alb. *vatrë* ecc.

II. Fra le parole d'origine slava entrate a far parte del rumeno dobbiamo distinguere tre strati successivi:

1) il più antico (sec. V—VII) dovuto all'influsso del *paleoslavo* non ancora differenziatosi in lingue e dialetti diversi;

2) uno più recente *bulgaro-serbo*;

3) uno recentissimo *ruteno-russo*.

12. — L'influsso *paleoslavo* ch'è il più importante, è anche il più antico. Nel secolo VI gli *Slavi* che abitavano la regione a nord dei Carpazi compresa tra la Vistola e il corso medio del Dniepr, si riversarono parte ad ovest, dando origine agli *Slavi occidentali*, parte a sud, (*Slavi meridionali*) invadendo la Dacia, per estendersi in seguito su tutta la penisola balcanica. Venuti a contatto coll'elemento latino della Dacia, che ormai presentava, si dal punto di vista etnico che da quello linguistico, i caratteri essenziali di quello che poi doveva

essere (ed in un certo senso era già) il popolo rumeno, gli Slavi meridionali si appropriarono non solo gli usi e i costumi, ma possiamo dire la cultura romana, allo stesso modo come, per il tramite dei Germani romanizzati, se l'erano appropriata gli Slavi settentrionali.

L'invasione slava ruppe la continuità etnica e linguistica del neolatino balcanico separando gli uni dagli altri gli abitanti dell'Istria, della Dalmazia, dell'Ilirico, dell'Albania, della Macedonia e della Dacia; ma, — per ciò che riguarda i Rumeni — mentre non riuscì a snazionalizzare che gli abitanti della *Dacia Aureliana* sulla riva destra del Danubio, — chè gli altri della riva sinistra (*Dacia Traiana*) riuscirono anzi ad assorbir essi l'invasore; — determinò una immigrazione di rumeni nei territorii situati sulla riva sinistra del Danubio, che rafforzò considerevolmente l'elemento romano ivi rimasto dopo il ritiro delle legioni romane sulla riva destra. Una seconda immigrazione da sud a nord di popolazione romana sulla riva sinistra del Danubio fu provocata nel secolo XIII dallo sfacelo dell'impero bulgaro-rumeno degli Assanidi, preceduta da due altre immigrazioni (da nord a sud questa volta) avvenute la prima nel secolo XI quando ai confini dei Carpazi si stabilirono i Secui, popolazione d'origine unnica chiamata ivi dagli Ungheresi perchè difendessero i confini dalle incursioni dei Pecenegi e dei Cumani; la seconda, quando (sec. XII—XIII) parte della Transilvania fu colonizzata con elementi sassoni chiamati in quelle regioni dal re ungherese Andrea II e da' suoi successori. Troviamo perciò nella lingua rumena numerose orme degli Slavi snazionalizzati, così come la toponimia e la lingua serba e bulgara conservano anch'oggi, profondamente impressa, l'impronta dell'elemento rumeno venutosi a confondere nella gran massa slava. Siccome però all'epoca dell'invasione slava la lingua rumena si poteva dir già costituita nei suoi caratteri essenziali, l'influsso slavo si limita quasi esclusivamente al campo lessicale, morfologico e sintattico, lasciando intatto quello fonetico. Osserviamo infatti che le parole slave entrate a far parte del rumeno non subirono le trasformazioni cui andarono soggette quelle di origine latina.

Tutto si limita al vocativo in *-o* dei sostantivi femminili in *-a*, (*soro* „o sorella“; — *Mario*, „o Maria“; — *frumoaso* „o bella“; — a pochi prefissi quali: *ne-* (*ne-drept* „ingiusto“; — *ne-adevăr* „bugia“; — *ne-bun* „pazzo“; — *nenorocire* „disgrazia“; — *ne-cioplit* „rozzo“); — *-răs* (*răs-vrătire* „ribellione“; — *răs-foesc* „sfoglio“, ecc.), bisogna però stare bene attenti a non confondere il prefisso slavo, con *răs-* derivato da *re+ex* latino come in *răs-bunare* <RE+EX+BUNARE „vendetta“; — *răs-cumpărare* <RE+EX+COMPARARE „redimere“ ecc.); — *prea* (*prea-puternic* „potentissimo“); — e ad alcuni suffissi quali *-că* per formare i femminili; (*sătean-că* „contadina“; — *Italian-că* „Italiana“; — *Grécoai-că* „Greca“; — *Buzoian-că* „donna appartenente alla famiglia dei „Buzoianu“, ecc.); *-eală* per formare dei sostantivi astratti: (*greş-eală*

„errore“; — *osten-eală* „fatica“), *-an* per formar gli accrescitivi e i peggiorativi: (*băiet-an* „ragazzotto“; — *beŷiv-an* „ubbrjacone“; — *gol-an* „straccione“; — *gâsc-an* „maschio dell'oca“); *-anie, -enie* per nomi di azione; (*jel-anie* „lamentela“; — *ved-enie* „visione“); *-ean* per indicare l'origine: (*mit-ean* „secolare“; — *bucureşt-ean* „nativo din Bucarest“; — *munt-ean* „montanaro“); *-nic* e *-iv* per designar qualità del corpo o dello spirito: (*voi-nic* „coraggioso“; — *uscăŷ-iv* „asciutto, magro“); *-ište* per designare la vegetazione di un luogo: *mit-ište* „campo di stoppie“ <bg. *mire*+*šte*; — *porumb-ište* „luogo coltivato a gran-turco“ <PALUMBU+*šte*; — *paj-ište* „prato“ <psl. *pašište*; — *rar-ište* „radura“ <RARU+*šte*); *-iŷă* per la formazione di diminutivi: (*copil-iŷă* „fanciullina“ <alb. *kopil*+gr. *biz. κόπελος* +ngr. *κοπέλι*; — *garoŷ-iŷă* „garofanetto“ <ngr. *γαρόφαλον* +*iŷă*; — *porumb-iŷă* „colombina“ <PALUMBA+*iŷă*); o, coll'accento sulla prima parte della parola, per indicare recipienti (*sóln-iŷă* „saliera“; — *zahárn-iŷă* „zuccheriera“ <ngr. *ζάχαρ* +*iŷă*; — *chibrŷéln-iŷă* „recipiente per metterci i fiammiferi“ <tc. *chibrit* +*iŷă*; — *clópotniŷă* „campanile“ <psl. *clopot* +*iŷă*); *-og* per formare dispregiativi; (*mil-og* „accattone“ <psl. *milu*+*og*). Codesti fenomeni però non intaccano che superficialmente il sistema morfologico del rumeno, che del latino ha conservato non solo la declinazione e la conjugazione, ma, possiamo dire, tutti i procedimenti morfologici comuni alle altre lingue romanze.

Anche per ciò che riguarda il lessico, l'influsso slavo è ben lungi dall'aver alterato il carattere latino della lingua rumena. I termini che si riferiscono al corpo umano sono quasi esclusivamente latini (ad eccezione di pochissimi quali *trup* „corpo“ <psl. *trupŷ*; — *obraz* „volto“ <psl. *obrazŷ*; — *gât* „collo“ <psl. *glŷtŷ*; — *glesnă* „caviglia“ <psl. *glezini*, e qualche altro), e lo stesso si dica (ad eccezione di pochissimi riferentisi a particolari non essenziali del culto), di quelli che appartengono al linguaggio ecclesiastico, ed alla vita pastorale, i quali ultimi si sono anzi infiltrati nella loro forma neolatina nelle lingue slave colle quali il rumeno è venuto a contatto. A ciò bisogna aggiungere che una gran parte delle parole slave entrate a far parte del rumeno son oggi cadute in disuso ovvero hanno un uso limitato a una regione o una parte della società e quindi non possono, per la legge della „circolazione delle parole“ su cui a ragione ha insistito l'HAŞDEU, paragonarsi con altre d'uso infinitamente più esteso e comune a tutte le regioni e classi sociali rumene. È chiaro infatti che un termine tecnico usato solo nella breve cerchia di quelli che esercitano un determinato mestiere non possa considerarsi della stessa importanza di altri d'uso generale come p. es. i verbi ausiliarii *a fi, a aveà*, i pronomi personali, i numerali, ecc. che son tutti d'origine latina.

13. — D'origine *bulgara* e *serba* sono alcune parole che si riferiscono all'organizzazione ecclesiastica, quali: *călugăr* „monaco“ <psl. *kalugero* (<gr. *biz.*); — *cădelniŷă* „incensiere“ <psl. *kadilnica*; — *cristelniŷă* „fonte battesi-

male" <psl. *krústilnica*; — *odājdi* „sacri paramenti" <psl. *odežda*; — *popā* „prete" <psl. *popū*; — *staref* „capo di un monastero" <psl. *starīcī*, ecc.; all'organizzazione politica, quali: *clucer* „intendente" <psl. *ključari*; — *craju* „re" <psl. *krali*; — *ispravnic* „prefetto" <psl. *ispravnikū*; — *paharnic* „coppiere" <psl. *paharīnikū*; — *postelnic* „ciambellano" <psl. *postelīnikū*; — *vodā* „principe regnante" <psl. (*voje*)*voda*; — *voievod* „principe, feudatario" <psl. *vojevoda*, ecc.; all'organizzazione giuridica, quali: *pravilā* „codice" <psl. *pravilo*; — *baština* „patrimonio" <psl. **baština*; — *zapis* „decreto" <psl. *zapisū*; — *pisanie* „fondazione" <psl. *pisanie*; — *leat* „anno, secolo" <psl. *lēto*, ecc.

14. — D'origine polacca son le parole: *cāuș* „romaiuolo" <pol. *cousz*; — *doniță* „recipiente di legno per l'acqua" <pol. *do(j)nica*; — *jaf* „saccheggio" <pol. *žak*; — *laie* „orda" <pol. rut. *laja*; — *lan* „campo di grano" <pol. rut. *lan*; — *șold* „fianco" <pol. *szoldra* <ted. *Schulter*; — *șleahță* „gruppo, banda" <pol. *szlachta* <ted. *Geschlecht*.

15. — Entrate nel rumeno attraverso il russo, oltre non pochi germanismi, son le parole: *polcovnic* „colonnello" <rus. *polcovniku*; — *brīșcă* „calesse" <rus. *brīčka*; — *mojic* „villano, maleducato" <rus. *muzīku*, ecc.

16. — Anche per ciò che riguarda le parole d'origine greca entrate a far parte del rumeno dobbiamo distinguere tre strati successivi:

1) delle parole greche già entrate nel latino volgare, quali: ANGELU (*ἄγγελος*) >*inger* „angelo"; — BAPTIZARE (<*βαπτίζω*) >*a botezā* „battesimare"; — BLASPHEMARE (<*βλασφημέω*) >*a blestemā* „bestemmare"; — *MICCU (<gr. dial. *μικρός*) >*mic* „piccolo"; — MARTUR (<*μάρτυρ*) >*martur*, *martor* „testimone", ecc.; non però *drum* „strada", che non deriva, come si suol affermare, dal greco attraverso il latino volgare, ma attraverso il serbo *drum* <*дромос* e lo stesso si dica di altre parole entrate per la medesima trafila in seguito all'aver gli slavi adottate molte delle istituzioni dell'impero bizantino conservandone le denominazioni;

2) delle parole dovute all'influsso bizantino, quando (sec. VI—VIII) i Rumeni vennero a contatto coll'impero d'oriente in seguito all'invasione degli slavi che li spinsero verso il sud come p. es.: *a agonisi* „guadagnare con molta fatica" <ngr. *ἀγωνισαί* <*ἀγωνίζω*; — *arvunā* „caparra" <ngr. *ἀρραβών*; — *cārāmidā* „mattoncino" <gr. biz. *κεραμίδα*; — *condelū* „asticciuola della penna" <gr. biz. *κονδύλιον*; — *folos* „utile" <gr. biz. *φελός*; — *fricā* „paura" <gr. biz. *φοβική*; — *horā* „ballo tondo nazionale rumeno" <gr. biz. *χορός*; — *ieftin* „a buon mercato" <gr. biz. *εὐθινός*; — *a lipsi* „mancare" <gr. biz. fut. *λείψω* <*λείπω*; — *omidā* „brucio" <o+ngr. *μίδας*, ecc.

3) delle parole entrate a far parte del rumeno in epoca più recente (sec. XV—XVIII), quando, dopo la caduta di Constantinopoli, molti greci (commercianti, pittori, monaci, ecclesiastici e letterati) si rifugiarono in Rumania dove

dettero origine a quell'importante movimento di cultura neo-ellenica, per cui le Accademie di Bucarest e di Iași furono giustamente considerate come fari luminosi dell'ellenismo intero e che raggiunse il suo massimo splendore all'epoca (1688—1714) di Constantin Brâncoveanu; e quando ai troni di Valacchia e di Moldavia furono assunti i *Fanarioti*, principi greci abitanti il quartiere di lusso di Costantinopoli detto del *Fanâr* da un fanale che vi sorgeva ed occupanti la carica di *dragomanni*, che la Porta cominciò ad inviare nei due principati vassalli di Valacchia e di Moldavia quando non ebbe più fiducia nei principi nazionali eletti dai *boieri* („nobili“). Si tratta per la maggior parte di termini che a poco a poco son venuti scomparendo. I pochi rimasti si riferiscono alla vita ecclesiastica, quali *anafurâ* „pane benedetto di cui gli ortodossi si servono per la comunione“ < ngr. ἀναφορά; — *a afurisi* „scomunicare“ < ngr. ἀφορισάι < (ἀφορίζω), ecc.; alla vita amministrativa, quali: *catastih* o *catastif* „registro“ < ngr. κατάστιχον; — *hrisov* „documento con firma e suggello del Principe regnante“ < ngr. χρυσόβολον, ecc.; ed all'insegnamento quali: *dascâl* „maestro, sagrestano“ < ngr. (δι) δάσκαλος; — *a paradosi* „insegnare“ < ngr. fut. παραδόσω < παράδω — *a pedepsi* „castigare“ < ngr. fut. παιδέψω < (παιδέω) ecc.

17. — L'occupazione da parte degli Ungheresi della Pannonia e poi della Transilvania fece sì che: Rumeni venissero a contatto con questo popolo e ne derivassero alcuni suffissi ed elementi lessicali. Di origine ungherese sono infatti i suffissi *-şag*, *-şug* e *-âluire*, il primo usato a formar sostantivi, il secondo verbi: *furti-şag* „furto“ < FURTU + ungh. *-şag*; — *bite-şug* „storpiatura“ < ungh. *betegég + şug*; — *sâlâş-luire* „stanziamento, dimora“ < ungh. *szálás + âluire*; ecc.

Come esempio di parole derivate dall'ungherese daremo: *aldâmas* „bicchier di vino o di altra bevanda alcoolica che si beve dopo aver conchiuso un affare“ < ungh. *aldomás*; — *bardâ* „specie di accetta usata dai bottai, arma di guerra (azza)“ < ungh. *bárd*; — *ferestrâu* o *feres(t)âu* „sega“ < ungh. *fűrészö*; — *gazdâ* „padrone o padrona di casa in rapporto agli ospiti“ < ungh. *gazda*; — *hâitâ* „compagnia di cacciatori, branco“ (p. es. di lupi) < ungh. *hajta*; — *heleş tâu* „lago, piscina“ < ungh. *halastó*; — *hârdâu* „vaso di legno per trasportar acqua“ < ungh. *hordó*; — *râvaş* „biglietto, lettera“ < srb. *rovaş* < ungh. *rovás*; — *sâlâş* „dimora“ < ungh. *szálás*; — *oraş* „città“ < ungh. *város*; — *viclean* „perfidio“ < ungh. *hitlen*; — *gingaş* „delicato“ < ungh. *zsingás*; — *a alcătui* „creare, fare“ < ungh. *alkotni*; — *a altoi* „innestare“ < ungh. *oltani*; — *a chibzui* „riflettere“ < ungh. *képzelni*; — *a mântui* „redimere“ < ungh. *menteni*, ecc.

Benchè tali parole siano entrate nel rumeno di Transilvania, esse si trovano diffuse in tutto il territorio del daco-rumeno dati i molteplici contatti politici, economici, e commerciali che i Rumeni ebbero cogli Ungheresi ed alla formazione stessa dei principati rumeni da parte di rumeni di Transilvania emigrati in Valacchia e in Moldavia.

Gli altri dialetti macedo-rumeno, megleno-rumeno ed istro-rumeno non presentano tracce d'influsso ungherese, che dal resto si limita a pochi suffissi ed elementi lessicali.

18. — Le parole derivate nel rumeno dal turco tendono a scomparire e molte sono anzi scomparse colla fine dell'influsso politico. Essa si limita a due suffissi: *-giu* e *-lâc* come in: *sacagiu* „facchino che trasporta l'acqua nelle case" <tc. *sacá + giu*; — *simigiu* „venditore di ciambelle" <tc. *simigi*; — *cişmigiu* „fontaniere" <tc. *čěšmegi*; — *laptagiu* „lattaio" <*LACTE+*giu*; — *chirigiu* „carrettiere" <tc. *kiragi*; — *paşalâc* „provincia governata da un pascià" <tc. *paşá + lyk*; — *samsarlâc* „senseria" <tc. *simsar + lyk*; — *babalâc* „vecchio-ne, rammollito" <tc. *babalyk*; ecc.

Parole turche entrate a far parte del rumeno sono: *acadeà* „caramella" <tc. *'akidâ*; — *baltâg* „scure" <tc. *balták*; — *boia* „vernice" <tc. *boiá*; — *catifeà* „velluto" <tc. *katifea*; — *cazân* „paiuolo" <tc. *kazân*; — *cazmâ* „pala" <tc. *kasmâ*; — *chibrit* „fiammifero" <tc. *kibrit*; — *colân* „cintura, collana" <tc. *kolan*; — *conâc* „padiglione, casa" <tc. *konak*; — *duşmân* „nemico" <tc. *duşman*; — *divân* „divano" <tc. *divan*; — *fânâr* „fanale" <tc. *fanar*; — *fildeş* „avorio" <tc. *fil-dişi*; — *găitân* „gallone" <tc. *gaitan*; — *hamâl* „facchino" <tc. *hamel*; — *năut* „cece" <tc. *nohut + bulg. năhutü*; — *tipsie* „vassoio" <tc. *tepsi*; — *chilipir* „cosa comprata a eccezionale buon mercato" <tc. *kelepir*; — *buclúc* „imbroglio, fastidio" <tc. *boklúk*, ecc.

18. — I neologismi specie neogreci, francesi e italiani, che una volta erano abbondantissimi nel rumeno, tendono anch'essi a ridursi ai soli entrati davvero a far parte della lingua ed assolutamente necessari. Non è a meravigliarsi se ai tempi in cui il Cihac pose mano al suo dizionario etimologico si trovasse nella necessità di registrare un così gran numero di elementi stranieri. La lingua letteraria era ancora nel suo periodo di formazione, fervevano le discussioni, si moltiplicavano le teorie linguistiche, sicchè mentre le parole slave che si tendeva ad eliminare continuavano a persistere nell'uso comune, la lingua rumena letteraria appariva piena di grecismi, di latinismi, d'italianismi, di formazioni nuove ed arbitrarie dal latino, dall'italiano e dallo stesso rumeno, che davan luogo a quell'ibridismo linguistico che giustamente N. ISTRATI in una sua farsa... filologica chiamò *Babilonia Românească* e di cui spesso si prende giuoco l'Alessandri nelle sue lettere agli amici.

Nessuno oggi userebbe più neologismi quali *repararisi* „riparare"; — *provocarisi* „provocare"; — *atacarisi* „attaccare"; — *publicarisi* „pubblicare"; — *anonsarisi* „annunziare" ed altri orribili misture di francese e di greco; nè latinismi quali quelli del famigerato *Prandiulû academicû* („lista delle pietanze scritta nel più puro stile dei latinisti di Transilvania"); nè italianismi quali *audacea* „audacia"; — *onorul* „onore"; — *pronunciâ* „pronunziare" — *parolâ*

„parola“; — *salsă* „salsa“ e tutta l'interminabile e ridicola lista della parole in *-une* quali; *puseciune*, „posizione“; — *terminaciune* „terminazione“; — *ocasiune* „occasione“; — *concepțiune* „concezione“; — *desperaciune* „disperazione“; — ecc., di formazione latino-franco-italiana, cui oggi si preferiscono le forme derivate dal nominativo *poziție, terminație, ocazie, concepție, desperație* (o, meglio, *desperare*).

19. — Allo stato presente della lingua rumena, ci potrà essere qualche scrittore che in un discorso accademico, una poesia solenne, una pagina di prosa sostenuta o di sapore antico andrà alla ricerca di parole d'origine slava (che nello stile rumeno tengono il posto dei nostri arcaismi e latinismi); qualche altro come p. es. il Murnu, che nella sua classica traduzione in esametri dell'*Iliade* e dell'*Odissea* rifuggirà deliberatamente dall'usar parole e suffissi che abbian sapore di slavo e preferirà sostituirle con altre prese a prestito dai dialetti o magari coniate espressamente; ancora qualcuno che, sempre per ragioni stilistiche, per dar cioè naturalezza e scioltezza al suo dire, indulgerà (come p. es. il Galaction, il Lovinescu, la Papadat-Bengescu) ai neologismi d'origine francese; qualche *seminatorista* in ritardo che, volendo imitare il linguaggio dei contadini, e non potendo perciò servirsi dei neologismi francesi sarà costretto ad usare un numero maggiore di parole derivate dallo slavo; — ma la gran maggioranza degli scrittori tende oggi indiscutibilmente ad eliminare dallo stile letterario sì gli slavismi crudi che i neologismi giornalistici e volgari. Bisogna poi tener presente che, come ha giustamente fatto osservare il Pușcariu, i neologismi di provenienza francese han quasi sempre soppiantato nel rumeno altrettanti termini d'origine slava e perciò han contribuito non poco ad accentuar la sua fisionomia di lingua neolatina. Mi diceva una sera lo Spengler, che, secondo lui, ha poca importanza che i Rumeni siano o non siano un popolo latino, ne ha invece una grandissima il fatto che *vogliono esserlo*. A parte un po' d'esagerazione, a me pare che un certo che di vero nelle parole dello Spengler ci sia. I Rumeni vogliono esser considerati latini e occidentali e si offendono quando si mostri di ritenerli orientali e balcanici come mostra l'accezione dei rispettivi termini (*oriental* e *balcanic*) che in rumeno equivalgono a: *non progredito, ritardatario, arretrato*. Ben consci dei danni venuti alla loro civiltà ed alla loro cultura dall'essere stati avulsi per tanti secoli dalla latinità occidentale, tendono a correggere la storia e a rimettere il tempo perduto. Qualche recente indirizzo letterario a base di *dacismo* e di *tradizione ortodossa* (nella rivista *Gândirea*), qualche voce isolata di poeta-filosofo (penso a Lucian Blaga) che non esita a veder nello slavismo la caratteristica della cultura rumena; son da considerarsi come fenomeni sporadici che non hanno nè potran mai avere alcun seguito. La cultura rumena tende ad occidentalizzarsi ogni giorno più e in questa occidentalizzazione (che coincide con un ritorno alla latinità) una grande im-

portanza ha certo avuto l'influsso francese, che, in una nazione priva di tradizioni classiche, ha preso il posto ed esercitate le funzioni del latino, di cui rappresentava la forma moderna più assimilabile. Venuta in un momento, in cui gli eccessi della „Scuola latinista di Transilvania“ e di quella „italianista“ di Heliade-Rădulescu (v. cap. III) incoraggiava i partigiani dello slavismo, esso rappresenta una vera fortuna per la latinità del rumeno. Se infatti ridicoli e volgari sono alcuni neologismi quali *birou* <fr. *bureau*; — *lichior* <fr. *liqueur*; — *abajur* <fr. *abat-jour*; — *chiloși* <fr. *culottes*; — perfettamente entrati a far parte della lingua sono altri quali: *a achită* <fr. *aquitter*; — *a accelera* (pron. *ac-acelera*) <fr. *accélérer*; — *a calculă* <fr. *calculer*; — *a calomniă* <fr. *calomnier*; — *avid* <fr. *avide*; — *factór* <fr. *facteur*; — *fenomen* <fr. *phénomène*; — *hidrogén* <fr. *hydrogène*; — *occidentál* (pron. *oc-cidental*) <fr. *occidental*; — *recurs* <fr. *recours*; — *simptóm* <fr. *symptôme*; — *telefon* <fr. *théléphone*; — *vertebră* <fr. *vertèbre*; — ecc., ecc.

BIBLIOGRAFIA. — O. Densușianu, *Histoire de la langue roumaine*. Paris, 1901, 1914, 1915. — H. Tiktin, *Rumänisches Elementarbuch*. Heidelberg, 1905. — H. Tiktin, *Die rumänische Sprache in Grundriss d. rom. Philologie*. I, 2-a ed. pp. 564 sgg. — M. Gaster, *Chrestomathie roumaine*. Leipzig, 1891. — S. Pușcariu, *Zur Rekonstruktion des Urrumänischen in Festschrift Meyer-Lübke*, Halle, 1910. — A. Philippide, *Originea Românilor*. Iași, 1925—1928. — M. Friedwagner, *Ueber die Sprache und Heimat der Rumänen in ihrer Frühzeit in Zeitschrift für rom. Philologie*, LIV (1934), pp. 641—714. — Th. Capidan, *Raporturile 'albano-române în Dacoromania*, II (1925). — F. Miklosich, *Die slav. Elemente im Rumänischen*. Wien, 1871. — I. Bărbulescu, *Individualitatea limbei române și elementele slave vechi*. București, 1929. — Th. Capidan, *Elementul slav în dialectul aromân*. Buc., 1929. — H. Brüske, *Die russischen und polnischen Elemente des Rumänischen in Jahresbericht d. Inst. f. rum. Sprache*, XXVI—XXIX. — D. Scheludko, *Nordslavische Elemente im Rumänischen in Balkan-Archiv*, I (1925). — M. C. Ștefănescu, *Elementele rusești-rutene din limba românească și vechimea lor*. Iași, 1925. — I. Popovici, *Einige Bemerkungen über die serbo-rumänischen Lehnwörter in Slavia*, VII (1928). — G. Murnu, *Studiu asupra elementului grec antefanariot în limba română*. Buc., 1894. — A. Philippide, *Altgriechische Elemente im Rumänischen nelle Bausteine zur roman. Philologie (Festgabe für A. Mussafia)*. Halle, 1905. — C. Diculescu, *Elemente vechi grecești în limba română în Dacoromania*, IV (1934). — S. Măndrescu, *Elementele ungurești în limba română*. Buc., 1892. — N. Jokl, *Die magyarischen Bestandteile des albanesischen Wortschatzes in Ungarische Jahrbücher*, VII (1927). — L. Rásonyi, *Valaco-turcica*. Berlin, 1927. — L. Șăineanu, *Influența orientală asupra limbii și culturii române*. Buc., 1892. — Ion Borcia, *Deutsche Sprachelemente im Rumänischen in Jahresbericht d. Inst. f. rum. Sprache*, X (1904). — P. Haneș, *Desvoltarea limbii române în prima jumătate a secolului al XIX-lea*. Buc., 1927. — C. Tagliavini, *Un frammento della storia della lingua rumena nel secolo XIX: l'«italianismo» di Ion Heliade-Rădulescu*. Roma, 1926. — S. Pușcariu, *Locul limbii române între limbile romanice*. Buc., 1920. — Th. Capidan, *Aromânii, Dialectul aromân; București*, 1932. — Th. Capidan, *Românii nomazi*. Cluj, 1926. — Th. Capidan, *Meglenoromânii (Istoria și graiul lor)*. Buc., 1925. — S. Pușcariu, *Studii Istro-române*. Buc., 1927. — Silviu Dragomir, *Vlahii și Morlacii*. Cluj, 1924. — A. Rosetti, *Cercetări asupra graiului Românilor: din Albania*. Buc., 1930.

II.

Fonetica e grammatica storica

I. — Vocalismo.

1. — *A* tonica in generale si conserva: *ALBIA* > *albie* „letto di un fiume“; „tronco d'albero scavato, in cui si lavano i panni“; *BRACHIUM* > *braş* „braccio“; *CALIDUS* > *cald* „caldo“; *FACERE* > (*a*) *face* „fare“; **GALBINUS* > *galben* „giallo“; *LACRIMA* > *lacrimă* „lagrima“; *SCALA* > *scară* „scala“; *PALEA* (**PALEUS*) > *paiu* „paglia, filo di paglia“; *BALNEUM* (**BA(L)NEA*) > *baie* „bagno“; *CABALLUS* > *cal* „cavallo“; *CARRUS* > *car* „carro“; *PASSUS* > *pas* „passo“; *ARBOR* > *arbor* „albero“; *FALSUS* > *fals* „falso“.

2. — Seguita da *m* finale semplice, si altera in *ă*: *CANTAMUS* > *cântăm* „cantiamo“; *LAUDAMUS* > *lăudăm* „lodiamo“; ecc.

3. — Seguita da *n* semplice o complicata o da *m* complicata, si altera in *â* (*i*): *LANA* > *lână* „lana, vello“; *MANUS* > *mână* „mano“; *QUANDO* > *când* „quando“; *QUANTUM* > *cât* „quanto“; *BLANDUS* > *blând* „blando“; *SANGUE* > *sânge* „sangue“. *FRANGERE* > *frâng* „rompo, spezco“; *CAMPUS* > *câmp* „campo, pianura“; *AMBO* (**AMBI*) > *âmbi* „ambidue“; *STRAMBUS* > *strâmb* „storto“; *AMBILO* > *imblu* „cammino“.

4. — Talora la nasale *n* ha un'azione palatizzatrice sull' *a* di sillaba aperta: *CANES* > *câine* „cane“; *PANES* > *pâine* „pane“; *MANUS* > *mâine* „mani“.

5. — Si altera in *ă* se nella sillaba seguente si trova un *i* come p. es.: *LIBRI* „libri“ da *CARTE* „libro“ nella formazione del plurale dei sostantivi in *-e*.

6. — *A* atona si altera in *ă*: *CANTAT* > *cântă* „canta“; *CASA* > *casă* „casa“; *VACA* > *vacă* „vacca“; *AQUA* > *apă* „acqua“; **TIERRA* > *ţară* „terra, paese, patria“; *MERULA* > *mierlă* „merlo“.

7. — *E* aperta tonica non seguita da nasale si altera in *ie*: *MEDUS* > *miez* „metà, centro“; *FIELE* > *fiere* „fiele“; *MIELE* > *miere* „miele“; *FELLE* > *piele* „pelle“; *PECTINE* > *piéptine* „pettine“; *PERSICA* > *piersică* „pesca“; *PERDERE* > (*a*) *pierde* „perdere“.

8. — seguita da sillaba contenente *n*, si altera prima in *iea*, poi si riduce a *ia*: *PĒTRA*>(pieatră)>piatră „pietra“; *FĒRA*>(feară)>fiară „fiera, belva“; *HERBA*>(iearbă)>iarbă „erba“; *ĒSCA* (iească) iască „esca“;

9. — seguita dalla nasale *n* si altera in *i* (v. § 13).

10. — *Ē* tonica chiusa (*Ē, Ī* lat. class.) non seguita da consonante nasale si mantiene: *CRĒDO*>cred „credo“; *VERVĒCE*>berbec(e) „montone“; *LĒGE*>lege „legge, religione“; *LIGNU*>lemn „legno, pezzo di legno“; *SIGNU*>semn „segno, bersaglio“; *CIPPU*>cep „ceppo“;

11. — si altera in *ea* se nella sillaba seguente c'è un'a o un'e chiusa: *CĒRA*>ceară „cera“; *CRĒDAT*>creadă „creda“; *VĒRA*>(veară)>vară „estate“; *FĒTA* (feată) fată „ragazza“; *CRĪSTA*>creastă „cresta; vetta“;

12. — dopo consonante labiale, si altera in *ă*: *MĒLU*>măr „mela“; *FĒTU*>făt „giovannotto“; *CAPISTRU*>căpăstru „cavezza“; *PILU*>păr „capello, capigliatura“; *PIRU*>păr „pero“; *PĪCULU*>păcură „petrolio bruto, nafta“;

13. — seguita dalla nasale *n*, si altera in *i*: *CĒNA*>cină „cena“; *LĒNIS*>lin „lene“; *PLĒNU*>plin „pieno“; *PRE(H)ĒNDO*>prind „prendo“.

14. — La medesima alterazione subisce *Ē* aperta (cfr. §6).

15. — Seguita dal gruppo *nt*, passa in *i* se nella sillaba seguente c'è una vocale palatale (*e, i*): *DĒNTE*>dinte „dente“; *LĒNTE*>linte „lenticchia“; *FERVĒNTE*>fierbinte „bollente“; *PARĒNTE*>părinte „padre, genitore“; *MĒNTE*>minte „mente, senno“; — passa invece in *â* se nella sillaba seguente c'è una vocale labiale (*a, o, u*): *PAVIMĒNTU* > pământ „terra“; *JURAMĒNTU*>jurământ „giuramento“; *CO(N)VĒNTU*>cuvânt „parola“; *MONUMĒNTU*>mormânt „sepolcro“; — *IN+CALCIAMĒNTU*>incălțământ „calzatura“;

16. — finale atona, si mantiene: *SEPTE*>șapte „sette“; *LACTE*>lapte „latte“; *LEGE*>lege „legge, religione“.

17. — *Ī* chiuso tonico (*Ī* lat. class.) si conserva: *FILU*>fir „filo“; *VICĪNU*>vecin „vicino“; **ALBINA*>albină „ape“; *ERĪCIU* ariciu „riccio“; (term. zool.); **ACUTĪTU*>cuțit „coltello“; *GINGĪVA*>gingie „gengiva“;

18. — dopo *r* iniziale, si altera in *â*: *RĪVU*>râu „ruscello“; *RĪSU*>râs „riso“; *RĪPA*>râpă „ripa, burrone“; *RĪMO*>râm „frugo“.

19. — *Ó* aperto ed *Ó* chiuso, tonici, si mantengono: *FŌCU*>foc „fuoco“; *JŌCU*>joc „giuoco, ballo“; *CŌRNU*>corn „corno“; *CŌRNU(S)*>corn „corniolo“; *COCTŌRIU*>cuptor „forno“; *CŌRBU*>corb „corvo“;

20. — seguiti da sillaba contenente *a, o, e*, si alterano in *oa*: *PŌRTA*>poartă „cancello“; *RŌTA*>roată „ruota“; *MŌLLE*>moale „molle“; *CŌDA*>coadă „coda“; *HŌRA*>oară „volta“; *MŌRTE*>moarte „morte“; *MŌLA*>mcară „macina, mulino“; **BROSCA*>broască „rana, serratura“;

21. — seguiti dalla nasale *n*, semplice o complicata, e da *m* complicata, si alterano in *u*: *FRŌNDIA > frunză „fronda, foglia“; FRŌNTE > frunte „fronte“; PŌNO > pun „pongo“; CARBŌNE > cārbune „carbone, tizzone“; A(B)SCŌNDERE > (a) ascundē „nascondere“; BŌNU > bun „buono“; LONGU > lung „lungo“; *PŌNTE > punte „ponte“; CŌMPARO > cumpār „compro“;

22. — si mutano in *u* quando dalla sillaba accentuata passano nella disaccentuata: RŌGO > rog; ma RŌGAMU > rugām; EXVŌLO > sbor; ma EXVŌLAMU > sburām, ecc.;

23. — atoni finali, passano in *u* semivocale e poi scompaiono: HOMO > (omū) > om „uomo“; CANTO > (cântū) > cânt „canto“; QUANDO > (cândū) > când „quando“.

24. *U* aperto e *U* chiuso, tonici, si conservano: GULA > gură „bocca“; CUNEU > cuiu „chiodo“; BUCCA > bucă „guancia“; COCTURA > coptură „vivanda cotta al forno“; BUT(T)E > bute „botte“; BAT(T)ITURA > bătătură „callo“; BRUMA > brumă „brina“; BUCINU > búcium „buccina“; CINUSIA > cenúşe „cenere“; CRUDU > crud „crudo, crudele“;

25. — atoni finali, passano in *u* semivocale e poi cadono: LUPU > (lupū) > lup „lupo“; ACU > (acū) > ac „ago“; ADUNCU > (adāncū) > adānc „profondo“; LIGNU > (lemnū) > lemn „legno“; eccezionalmente si conserva in: FLIU > fiu „figlio“; QUATUOR > (QUAT(O)RU) > patru „quattro“.

26. — -AS, -ES finali si alterano in -i per influsso dell'*s*: CANTAS > cânti „canti“ (2 pers. sing.); VENDES > vinzi „vendi“.

Dittonghi.

27. — *AE* dà in rumeno *e*: CAELU > cer „cielo“; GRAECU > grec „greco“.

28. — *AI* si altera in *e*: TRAI(C)I > trece „passa“.

29. — *EA* ed *IA* si riducono ad *e* se nella sillaba seguente si trova un *e* o un *i*: ITALIANU > italian „italiano“, ma: ITALIANI > italieni „italiani“.

30. — *AU*, meno che nei casi in cui già nel latino volgare si era ridotto ad *O*, si conserva: LAUDA(T) > laudă „loda“; AURU > áur „oro“; AUDIT > áude „ode“; TAURU > táur „toro“; ma CAUDA > (CODA) > cóadă „coda“ (cfr. § 20).

II. — Consonantismo.

31. — Le consonanti finali non si conservano, essendo già cadute nel latino volgare: CAPU(T) > cap(ū) > cap „capo, testa“; NIGRU(M) > negru „nero“; FRANGI(T) > frānge „rompe, spezza“.

32. — *B* intervocalica cade: *ABELLONA > alună „nocciola“; CABALLU > cal „cavallo“; BIBERE > (a) beă „bere“; HIBERNA > iarnă „inverno“.

33. — seguita da vocale palatale (*e, i*), passa in alcuni dialetti (Muşcel, Ialomiţă) in *gh*: *BENE* > *ghine* „bene” accanto alla forma più comune: *bine*.
34. — *CL* passa prima in *cl'* e poi in *ch*: *CLAVE* (mr. *cl'ae*, mglr. *cl'eili*) > dr. *cheie* „chiave”; *CLAMARE* > (mr. *cl'imare*; mglr. *cl'imari*; ir. *cl'emà*) > dr. (*a*) *chemà* „chiamare”; *GENUCU(LU)* > (mr. *dz'nucl'u*; mglr. *zinucl'u*; ir. *rerucl'u*) > dr. *genunchiu* „ginocchio”; *OCULU* > (*OCLU*) > (mr. *ocl'u*; ir. *ocl'u*; mglr. *üocl'u*) > dr. *ochiu* „occhio”.
35. — *CS* si altera in *ps*: *COCSA* > *coapsă* „coscia”; *FRICSI(T)* > *fripse* „bruciò, arrostiti”; *SUCSI(T)* > *supse* „succhiò”.
36. — *CT* passa in *pt*: *LUCTA* > *luptă* „lotta”; *FACTA* > *faptă* „fatto, gesta”; *LACTE* > *lapte* „latte”; *OCTO* > *opt* „otto”.
37. — *D* seguita da vocale palatale (*e, i*), passa in *z* (pron. *ds*): *DICO* > *zic* „dico”; *DIE* > *zi* „giorno”; *AUDIRE* > (*a*) *auzi* „udire”; **FRONDIA* > *frunză* „fronda, foglia”; *HORDEU* > *orz* „orzo”; *DEU* > *zeu* „dio”; *DOMINE+DEU* > *Dumnezeu* „Dio Domineddjo”.
38. — *F*, seguita da vocale palatale (*e, i*), in alcuni dialetti (Muscel, Ialomiţă) si altera in *h* per palatalizzazione della labiale (cfr. § 33); *FERRU* > *hier* „ferro”; *FIERI* > (*a*) *fi* > (*a*) *hi* „essere”.
39. — *Gu*, seguito da *A*, passa in *GWA* e quindi in *b*: *LINGUA* > (*LINGWA*) > *limbă* „lingua”;
40. — *GL*, dopo essersi alterato in *gl'* passa in *ghi*: *GLACIA* > (mr. *gl'afă*; mglr. *gl'ef*; ir. *gl'afă*) > dr. *ghiafă* „ghiaccio”; *GLANDA* > *ghindă* „ghian-da”, ecc.
41. — *H* iniziale non si conserva, essendo già sparita nel latino volgare: *HOMO* > *om* „uomo”; *HABERE* > (*a*) *aveà* „avere”; *HIBERNA* > *iarnă* „inverno”.
42. — *L*, intervocalica, passa in *r* (rotacismo): *SOLE* > *soare* „sole”; *SCALA* > *scară* „scala”; *SALE* > *sare* „sale”; *BASILICA* > *biserică* „chiesa”; *BRACHIALE* > *brăţară* „braccialetto”; *FILU* > *fir* „filo”; *DOLU* > *dor* „desiderio, rimpianto”; *FELICE* > *ferice* „felice”; *GRAULU* > *graur* „storno”; *BOLETE* > *burete* „fungo”; *COLICLU* > *curechi(u)* „cavolo”.
43. — *LI*, in iato, dopo essere passato in *l'*, cade: *BATTALIA* > (mr. *bă-tal'e*) > dr. *bătaie* „battaglia”; *GALLINA* > (mr. *găl'ina*, ir. *gal'ire*) > dr. *găină* „gallina”; *LIBERTARE* > (mr. *l'irtare*; mglr. *l'ertari*) > dr. *iertare* „perdono” > (*a*) *iertă* „perdonare”; *LEPORE* > (mr. *l'epure*; mglr. *l'epur*; ir. *l'epur*) > dr. *iepure* „lepre”; *FILIU* > (mr. *hil'u*; mglr. *il'u*; ir. *fil'*) > dr. *fiu* „figlio”.
44. — *N* intervocalica talora cade: *GRANU* > *grâu* „grano”; *FRENU* > *frâu* „freno”; *UNA* > *UA* > *o* „una”; talaltra in *r*: *FENESTRA* > *fereastră* „finestra”; *CANUTU* > *cărunt* „canuto, brizzolato”. Nell'istiro-rumeno e nel dialetto antico del Maramureş (regione a ovest della Transilvania) tale passaggio

non soffre eccezione. I più antichi testi ecclesiastici rumeni che provengono da quella regione hanno tutti il rotacismo;

45. — *N*, seguita da vocale labiale (*e, i*), si altera in *n'*, poi cade: *CUNEU* > (ir. *cun'*; ban. *cun'*) > dr. *cui(ũ)* „chiodo“; *CALCANEU* > (mr. *câl-cân'iu*; mgrl. *calcan'u*; ban. *câlcân'*) > dr. *câlcâi* „calcagno“; *ANTANEU* > (mr. *'ntan'u*) > dr. *infâiu* „primo“.

46. — *NS* si era già ridotto ad *S* nel latino volgare. Perciò: *MENSA* > (*MESA*) > *masă* „tavola“; *CONSUSO* > (*COSUSO*) > *cos* „cucio“; *DENSUS* > (*DESUS*) > *des* „folto“; ecc.

47. — *P* seguito da vocale palatale, passa in alcuni dialetti (Muscel, Ialomiță), in *ch*: **PETIOLU* > *chiciôr* accanto al più comune *piciôr* „piede“, ecc.

48. — *QU+A*, se iniziale, si altera in *c*: *QUANDO* > *când* „quando“; *QUANTU* > *cât* „quanto“; *QUAM* > *ca* „come“; — se nel mezzo della parola, passa in *p*: *AQUA* > *apă* „acqua“; *EQUA* > *iapă* „giumenta“; ecc.;

49. — *QU+E* passa in *ce*: *QUENE* > *cine* „chi“; *QUAERO* > (*QUERO*) > *cer* „chiedo“; *INQUIETU* > *incet* „piano“; *CONQUERIRE* > *cucerire* „conquista“, (*a*) *cuceri* „conquistare“.

50. — *S*, seguita da vocale palatale, (*e, i*), si altera in *ș* (*ș*): *BESSICA* > *beșică* „vescica“; *LAESIONARE* > (*a*) *leșină* „svenire“; *MISELLU* > *mișel* „miserabile, vigliacco“; *CASEU* > *caș* „cacio, formaggio“; *CINUSIA* > *cenușă* „cenere“; *DESERTU* > *deșert* „vuoto, abbandonato“; *CERESIA* > *cireășă* „ciligia“.

51. — *SC*, seguito da vocale palatale (*e, i*), passa in *ș*: *SCIO* > *știu* „so“; *PASCI(S)* > *paști* „pascoli“; *PISCE* > *pește* „pesce“; *PASCERE* > (*a*) *paște* „pascolare“.

52. — *T*, seguita da vocale palatale (*e, i*), si altera in *ț* (*tz*): *SENTIRE* > *simțire* „sentimento“, (*a*) *simți* „sentire“; *TESTA* > *țeastă* „cranio“; *TEXO* > *țes* „tesso“; *HOSPITIUM* > *ospăț* „banchetto“; *PATIRE* > (*a*) *păți* „soffrire“.

53. — *V* intervocalico cade: *BOVU* > *bou* „bue“; *IOVIS(dies)* > *Joi* „Giovedì“; *NIVEA* > *neă* „neve“; *CIVITATE* > *cătate* „città (fortificata)“.

54. — *V*, seguita da vocale labiale (*a, o, u*), in alcuni dialetti (Muscel, Ialomiță) passa in *gh*: *VINEA* > *ghie* „vigna“, accanto alla forma letteraria più comune: *vie*.

B. — DECLINAZIONE.

55. — La *I* declinazione rumena (femminile) comprende in primo luogo i sostantivi appartenenti alla *I* del latino classico, cui vennero ad aggiungersi i femminili della *V*, parte di quelli della *III* e della *IV*, e finalmente i neutri plurali della *II* e della *III* declinazione (per via della loro flessione in *-a*): (*I*) *CAPRA* > *capră* „capra“; (*V*) *FACIE* > (*FACIA*) > *față* „volto, faccia“; (*III*) *GLAN-*

DE>(GLANDIA)>ghindă „ghianda“; (IV) SOCRU (SOCRA) > soacră „suocera“; (II n. pl.) RADIA>rază „raggio“.

56. — La II declinazione rumena (maschile) risulta della fusione della II declinazione del latino classico, della IV e dei neutri in -US, -ORIS della (III) TEMPUS>timp „tempo“ (pl. TEMPORA>timpuri);

57. — La III declinazione rumena ha ereditato la maggior parte dei sostantivi della III declinazione del latino classico: (III) FRATE>frate „fratello“; (III) VULPE>vulpe „volpe“; (III) CANE>câine „cane“.

58. — Sostantivi ambigeni.

I grammatici rumeni chiamano *ambigeni* i sostantivi che son *maschili* al singolare e *femminili* (in realtà: *neutri*) al plurale. Si tratta, naturalmente, di neutri latini (cfr. it. *braccio*, pl. *braccia*) che al singolare si son confusi coi maschili mentre al plurale, grazie alla loro terminazione in -a, si sono assimilati ai femminili: TEMPUS>timp „tempo“, ma: TEMPORA>timpuri (femm.) „tempi“; PECTUS>piept „petto“, ma: PECTORA>piepturi (femm.) „petti“; FRIGUS>frig „freddo“, ma: FRIGORA>friguri (femm.) „freddi, brividi, febbrili“; CAPUS>cap „testa“, ma: CAPITA>capete (femm.) „capi“; OS>òs „osso“, ma: OSSA>oase (femm.) „ossa“; BRACHIUS>braț „braccio“, ma: BRACHIA>brațe (femm.) „braccia“.

59. — Casi. — Il *genitivo* e il *dativo* in -AE si mantiene in alcune forme che si confondono col *nominativo plurale*: unei fete „di (a) una ragazza“; (nom. două fete „due ragazze“; sing.: o fată „una ragazza“).

60. — Il *vocativo* in -e della II seconda declinazione latina si conserva: DOMINE>Doamne „o Signore“; ROMANE>Române „o Rumeno“ (Destaptă-te Române „Destati, o Rumeno“, prime parole di un inno patriottico).

Cambiamenti di declinazione.

61. . . . Sono quelli già avvenuti nel latino volgare. Da notarsi la forma *noru* nella frase *noru-mea, noru-ta, noru-sa* „mia, tua, sua nuora“, accanto a *noră* che ci testimonia come il latino classico *NURUS*, passato già in quello volgare in *NORU*, ci dà in rumeno un femminile in -u, ricordo di quelli della IV declinazione latina. Per attrazione di *NORU* abbiamo anche *soru* (sempre nell'espressione: *soru-mea* „mia sorella“). Anche *MANU* ci ha dato, accanto alla forma più comune: *mână*, una: *mânu*, attestataci da antichi testi rumeni.

Articolo.

62. — Il pronome dimostrativo latino classico *ILLE, ILLA, ILLUD*, divenuto nel latino volgare *ILLU, ILLA, (ILLU)*, dopo aver perduto il suo carattere pronominale ed essersi trasformato in semplice aggettivo, si riduce ad articolo determinativo: *ILLA CASA* o *CASA ILLA*. Il rumeno adotta questa seconda formula. Quindi: *CASA+(ILL)A*>casa „la casa“; *CASAE+(IL)*

LAE > casele „le case“; — CAMPU > (IL)LU > câmpul(ũ) „il câmp“, CAMPI + (ILL)I > câmpii „i câmpi“; FRAT(R)E + (IL)LE > fratele „il fratello“; FRAT(R)I + (ILL)I > frații „i fratelli“; — ecc.

63. — Seguendo un'evoluzione consimile, il numerale UNUS (UNU) ha acquistato il valore di articolo indeterminato: U(N)A CASA > o casă „una casa; UNU FRUCTU > un fruct „un frutto“.

64. — Declinazione dell'articolo determinato.

Ecco come si presenta nella declinazione il fenomeno della posposizione dell'articolo:

Femminili.

I Declinazione

Singolare

Plurale.

N. A. CASA + (ILL)A > casa „la casa“.	CASAE + (IL)LAE > casele „le case“
G. CASAE + (ILL)AEI(US) > casei „della casa“.	CASAE + (IL)LORU(M) > case-lor „delle case“.
D. CASAE + (ILL)AEI > casei „alla casa“	CASAE + (IL)LORU(M) > case-lor „alle case“.

III Declinazione

N. A. VULPE + (ILL)A > vulpea „la volpe“.	VULPE + (ILL)AE > vulpile „le volpi“.
G. VULPE + (ILL)AEI(US) > vulpei „della volpe“.	VULPE + (IL)LOR(UM) > vulpi-lor „delle volpi“.
D. VULPE + (ILL)AEI > vulpei „alla volpe“.	VULPE + (IL)LOR(UM) > vulpi-lor „alle volpi“.

Maschili.

II Declinazione

Singolare.

Plurale.

N. A. CAMPU + (IL)LU > câmpul(ũ) „il campo“.	CAMPI + (ILL)I > câmpii „i câmpi“.
G. CAMPU + (ILL)LUI(US) > câmpului „del campo“.	CAMPI + (IL)LOR(UM) > câmpilor „dei câmpi“.

- D. *CAMPU* > (*IL*)*LUI* > câmpu- *CAMPI* + (*IL*)*LOR(UM)* > câmpilor „al campo”.
 lui „al campo”.
 pilor „ai campi”.
- V. *CAMPU* + (*IL*)*LE* > câmpule „o campo”.

III Declinazione

- N. A. *PISCE* + (*IL*)*LE* peștele „il pesce” *PISCE* + (*ILL*)*I* > peștii „i pesci”.
 pesce”.
- G. *PISCE* + (*IL*)*LUI(US)* pe- *PISCE* + (*IL*)*LOR(UM)* > peștilor
 ștelui „del pesce”. „dei pesci”.
- D. *PISCE* + (*IL*)*LUI* > peștelui *PISCE* + (*IL*)*LOR(UM)* > peștilor
 „al pesce”. „ai pesci”.

65. — Formazione del plurale dei sostantivi.

a) Generalmente i sostantivi maschili terminanti in consonante formano il plurale mediante l'aggiunta di un *i*: *an* „anno” *ani*; *cireș* „ciliegio” *cireși*; *postelnic* „ciambellano” *postelnici*. — La presenza dell'*i* finale dà naturalmente luogo a mutamenti fonetici: *bălat* „giovinetto” *băieți*; *preot* „prete” *preoți*; *obraz* „guancia, viso” *obraji*. — *Om* „uomo” fa eccezione: *oameni*.

b) i sostantivi maschili terminanti in *u* cambiano la vocale finale in *i*: quando questa è preceduta da consonante: *codru* „bosco” *codri*; *socru* „suocero” *socri*; quando terminano in *-iū* tonico: *hagiu* „pellegrino” *hagii* o in *-eū* o *-ou*: *leu* „leone” *lei*; *bou* „bue” *boi*. — Quando invece terminano in *-iū* atono, cioè con l'*ū* breve che si pronunzia appena, questo sparisce e la terminazione del plurale è solo *i*: *ochiū* „occhio” *ochi*; *puiū* „pulcino, figlio” *pui*.

c) I sostantivi maschili e femminili terminanti in *-e* cambiano al plurale questa vocale in *-i*: *frate* „fratello” *frați*; *avere* „fortuna” *averi*. Fanno eccezione: *jude* „giudice” *judeci* (ant.) e *oaspe* „ospite” *oaspeți*. Anche qui la presenza dell'*i* dà luogo a modificazioni fonetiche. Notiamo soprattutto il passaggio dell'*a* in *ă* nei sostantivi femminili: *cărare* „sentiero” *cărări*. I nomi di persona femminili in *-toare* sono invariabili: *călătoare* „viaggiatrice” *călătoare*. — Alcuni sostantivi femminili in *-e* fanno il plurale in *-uri* come i neutri: *mâncare* „cibo, pietanza” *mâncăruri* (ma anche regolarmente: *mâncări*); *mătase* „seta” *mătăsuri*.

d) I sostantivi maschili e femminili in *-ă* terminanti in *-bă*, *-lă*, *-pă*, *-să*, *-tă*, *-ță*, *-vă*, *-ză* (ad eccezione di quelli formati col suffisso *-eală*), quelli indicanti le femmine degli animali o nomi di frutti fanno il plurale in *-e*: *babă* „vecchia” *babe*; *gâscă* „oca” *gâște*; *alună* „nocciuola” *alune*; quelli invece terminanti in: *-că*, *-gă*, *-jă*, *-ră*, *-șă* ed i femminili in *-eală* fanno il plurale in

-i: *biserică* „chiesa“ *biserici*; *pungă* „borsa“ *pungi*; *moară* „mulino“ *mori*; *socoteală* „conto“ *socoteli*.

e) I sostantivi neutri formano il plurale in *-e* se polisillabi indicanti nomi di oggetti: *leagăn* „culla“ *leagăne*; in *-uri* se monosillabi: *deal* „colle“ *dealuri*; *lac* „lago“ *lacuri*; se terminanti in *-iș* ed *-uș*: *acoperiș* „tetto“ *acoperișuri*; *șepuș* „bastoncello“ *șepușuri*; ovvero astratti: *adevăr* „verità“ *adevăruri*; *obicei* „abitudine“ *obiceiuri*.

I neutri in *-ău* formano invece il plurale in *-aie*: *pârău* „ruscello“ *pârăie*.

66. — Articoli aggettivali e possessivi.

a) *ECCE + ILLU* > *acél* „quello“; *ECCE + ILLA* > *aoeà* „quella“; *ECCE+ILLI* > *acéi* „quelli“; *ECCE+ILLAE* > *acéle* „quelle“ servono a determinare gli aggettivi: *cartea cea (acea) neagră* „il libro (quello) nero“.

b) *AD+ILLU* > *al* „del, della“; *AD+ILLA* > *a* „della“, *AD+ILLI* > *ai* „dei, degli“, *AD + ILLAE* > *ale* „delle“ servono a determinare i pronomi possessivi: *CASA AD + ILLA MEA* > *casa a mea* „la casa (della) mia“ (cfr. nap. *n'a casa d'ã mia*); — ed a formare i numerali ordinali: *al doilea* „(il) secondo“; *al treilea* „(il) terzo“; *al patrulea* „(il) quarto“, ecc.

Aggettivi.

67. — Per la caduta della consonante finale, le tre terminazioni del latino classico si eran già ridotte nel latino volgare a due, corrispondenti alle forme del maschile e del femminile e gli aggettivi in *-er*, *-ã*, *-um* si eran confusi con quelli in *-us*, *-a*, *-um*. Abbiamo quindi in rumeno: *ALBU* > *alb* „bianco“; *ALBA* > *albã* „bianca“; *CAL(I)DU* > „caldo“; *CAL(I)DA* > *caldã* „calda“; *ASP(E)RU* *aspru* „aspro“, *ASP(E)RA* > *asprã* „aspra“; *NIGRU* > *negru* „nero“, *NIGRA* > *neagrã* „nera“ ecc.

68. — Gli aggettivi della III declinazione a due terminazioni si sono quasi sempre ridotti a una sola: *DULCE* > *dulce* „dolce“, *VIR(I)DE* > *verde* „verde“. Altri fin nel latino volgare erano stati attratti da quelli a tre terminazioni. Quindi anche in rumeno: *TRISTU*, *-STA* > *trist*, *-stã* „triste“; *LENU*, *-NA* > *lin*, *-nã* „lene“, *AGILU*, *-LA* > *ager*, *-rã* „agile“, ecc.

69. — Comparazione degli aggettivi.

Anche in rumeno come nelle altre lingue romanze, il comparativo si forma perifrasticamente con *MAGIS* > *mai* „più“ (comparativo di maggioranza), *MAGIS PAUCINU* > *mai puțin* „più poco, meno“ (comparativo di minoranza), *QUAM* > *ca* „come“ (comparativo di eguaglianza). Abbiamo quindi: *MAGIS FORMOSU* > *mai frumos* „più bello“, *MAGIS PAUCINU FORMOSU* > *mai puțin frumos* „meno bello, più poco bello“. *FORMOSU QUAM...* > *frumos ca...* „bello come...“.

70. — Pronomi personali.

EGO > *eu* „io“; *TU* > *tu* „tu“; *ILLU* < *el* „egli“; *NOS* > *noi* „noi“; *VOS*

>voi „voi“; *ILLI*>ei „essi“, ed al femminile: *EA*>ea (pron. *ia*); *ILLAE*>ele „esse“. Da osservarsi che in rumeno si sono conservate le forme del dativo: *MIHI*>mie „a me, mi“; *TIBI*>ție „a te, ti“; *SIBI*>sie „a lui“; *NOBIS*>nouă „a noi, ci“; *VOBIS*>>vouă „a voi, vi“; *ILLUI*>lui „a lui, gli“; *CUI*>cuī „al quale, cui“.

71. — Pronomi possessivi.

MEU>(al) *meu* „mio“; *MEI*>(ai) *mei* „miei“; *MEA*>(a) *mea* „mia“; *TUU*>>(**TEU*)>(al) *tău* „tuo“; **TEI*>(ai) *tăi* „tuoī“; *TUA*>(a) *ta* „tua“; *TUAE+ILLAE*>(ale) *tale* „tue“; *SUU*>**SEU*>(al) *său* „suo“; **SEI*>(ai) *săi* „suoi“; *SUA*>(a) *sa* „sua“; *SUAE+ILLAE*>(ale) *sale* „sue“; *NOSTRU*>(al) *nostru* „nostro“; *NOSTRI*>(ai) *noștri* „nostroī“; *NOSTRA*>(a) *noastră* „nostra“; *NOSTRAE*>(ale) *noastre* „nostre“; **VOSTRU*>(al) *vostru* „vostro“; *VOSTRI*>(ai) *voștri* „vostriī“; *VOSTRA*>(a) *voastră* „vostra“; *VOSTRAE*>(ale) *voastre* „vostre“. Per la terza persona singolare e plurale si usa il pronome personale di terza persona: *ILLUIUS*>(al) *lui* „suo“; *ILLAEIUS*>(al) *ei* „sua“; *ILLORU*>(al) *lor* „loro“. Le forme classiche: *TUUS* e *SUUS* s'erano trasformate (per analogia con *MEUS*) in **EUS* e **SEUS* già nel latino volgare.

Pronomi dimostrativi.

72. — Una delle caratteristiche del latino volgare è la formazione di nuovi pronomi dimostrativi composti. In rumeno abbiamo *ECCE+ISTE*>acest „questo“; *ECCE+ISTA*>această „questa“; *ECCE+ISTI*>acești „questi“; *ECCE+ISTAE*>aceste „queste“; — *ECCE+ILLU*>acél „quello“; *ECCE+ILLA*>aceà „quella“; *ECCE+ILLI*>acéi „quelli“; *ECCE+ILLAE*>acéle „quelle“.

Pronomi relativi ed interrogativi.

73. — L'accusativo latino *QUEM* è divenuto **QUEN* e poi, prendendo la desinenza *-e*, è divenuto **QUENE*>ciné „chi“; similmente la forma *QUOD*, sostituita da *QUID*, ha dato origine al rumeno *QUID*>(KI)>CE>ce „che“; il pronome *QUI*, *QUAE*, *QUOD*, essendo servito a formare l'interrogativo (*QUEM*>*QUEN*>*QUENE*>ciné „chi“), si è usato invece sua l'aggettivo *QUALE*>care „il quale, che“ in funzione di relativo.

Pronomi indeterminati.

74. — *UNU*, oltre all'essere usato già nel latino volgare come articolo indeterminato, ha conservato in rumeno la funzione di pronome indeterminato: *un oarecarc* „un tale“, *ALTRU* ha sostituito *ALIU*, quindi: *ALTRU*>alt „altro“, *ALTRA*>altă „altra“, *ALTRI*>alți „altri“, *ALTRAE*>alte „altre“. *TOTU* ha sostituito *OMNE*, quindi: *TOTU*>tot „tutto“, *TOTA*>toată „tutta“, *TOTI*>toți „tutti“, *TOTAE*>toâte „tutte“;

75. — Forme di nuova creazione sono: *NEC (NEQUE)+UNU*>nic

unu(1) „nessuno“, *VERE+UNU*>*vreun* „qualcuno“; *NEC+MICA*>*ni-mic(a)* „niente, nulla“, *NESCIO+QUENE*>*neştine* „non so chi“>*nişte* „alcuni“; *VELIS+QUALE*>*vericare* „un certo“, *VOLE(T)+QUALE*>*oarecare* „qualsivoglia, qualsiasi“, *AD+IN+IPSU*>*dânsu*(1) „egli“; *AD+IN+IPSA*> *cânsa* „ella“ rappresentano un nuovo pronome personale di terza persona..

Altri fenomeni caratteristici del rumeno sono: l'uso del femminile del pronome dimostrativo con valore di neutro: *această (astă)* „ciò“, e la sostituzione del possessivo col dativo del pronome personale nelle costruzioni: *Mi-am pierdut cumpătul* „(Mi) ho perduta la calma“ nel senso di: „ho perduto la mia calma“, *V'aşi imbrăcat hainele de sărbătoare* „(Vi) siete messi gli abiti da festa“ per: „Avete indossati i vostri abiti da festa“.

Numerali.

77. — Cardinali: *UNU*>*un* „uno“, *DUO*>(**DOI*)>*doi* „due“; *TRE*+*trei* „tre“, *QUATTUOR*>*patru* „quattro“, *QUINQUE*>(**CINQUE*)>*cinci* „cinque“, *SEX* (**SES*)>*şase* „sei“, *SEPTE*>*şapte* „sette“, *OCTO*>*opt* „otto“, *NOVE*>*nouă* „nove“, *DECE*>(**DIECE*)>*zece* „dieci“.

UNDECIM è stato sostituito da *UNU+SUPER+DECE*>*unsprezece* „undici“, e così via: *DUO+SUPER+DECE*>*doisprezece* „dodici“; *TRE+SUPER+DECE*>*treisprezece* „tredici“ fino a *NOVE+SUPER+DECE*>*nouăsprezece* „diciannove“.

Similmente invece di *VIGINTI* si è detto: *DUO+DECE*>*douăzeci* „venti“, *TRE+DECE*>*trezeci* „trenta“, *QUATTUOR+DECE*>*patruzeci* „quaranta“, *QUINQUE*>(**CINQUE*)+*DECE*> *cincizeci* „cinquanta“. *Zeci* è plurale di *zece* e perciò corrisponde in certo modo a *decine*.

CENTU è stato sostituito dal paleoslavo *SUTO*. Perciò: o *sută* „(un) cento“, *două sute* „duecento (due centi)“, *trei sute* „trecento (tre centi)“, *patru sute* „quattrocento (quattro centi)“, ecc.

78. — Ordinali. *PRIMU* è stato sostituito da *ANTE+ANEU(S)*>*intâiu* „primo“. Un procedimento particolare al rumeno è la formazione degli ordinali da *secondo* in poi con i cardinali accompagnati ciascuno da due articoli uno prima e uno dopo: *AD+ILLU+DUO+ILLE*>*al doilea* „secondo“, *AD+ILLU+TRE+ILLE*>*al treilea* „terzo“, ecc.

79. — Distributivi: Si formano per mezzo della preposizione *cata* (dal greco *katá*): *KATA+UNU*>*câte unu* „ad uno ad uno“, *KATA+DUO*>*câte doi* „a due a due“, *KATA+TRE*>*câte trei* „a tre a tre“, ecc.

80. — Verbo: Il rumeno ha conservate tutte e quattro le coniugazioni latine:

1. — *ARARE*>(a) *ară* „arare“.

2. — *TACĒRE*>(a) *tăceà* „tacere“.

3. — *FRANGÈRE* > (a) *frânge* „rompere“.

4. — *SENTIRE* > (a) *simfi* „sentire“;

ma, come del resto nel latino volgare e in tutte le altre lingue romanze, molti verbi son passati da una coniugazione all'altra:

a) *Dalla II alla III*:

ARDÈRE > *ARDÈRE* > (a) *arde* „bruciare“.

RESPONDÈRE > *RESPONDÈRE* > (a) *răspunde* „rispondere“.

TONDÈRE > *TONDÈRE* > (a) *tunde* „tosare“.

b) *dalla II alla IV*:

FLORÈRE > *FLORIRE* > (a) *in+florii* „fiorire“.

LUCÈRE > *LUCIRE* > (a) *luci* „splendere“.

FRONDÈRE > *FRONDIRE* > (a) *in+frunzi* „frondeggiare“.

c) *dalla III alla II*:

CADÈRE > *CADÈRE* > (a) *a cădeà* „cadere“.

CAPÈRE > *CAPÈRE* > (a) *in+cape* „entrare“.

d) *dalla III alla IV*:

FUGÈRE > *FUGIRE* > (a) *fugi* „fuggire“.

PETÈRE > *PETIRE* > (a) *pefi* „chiedere in matrimonio“.

81. — Come nelle altre lingue romanze scompaiono in rumeno, per essere scomparse già nel latino volgare, le forme *deponente* e *passiva sintetica*, sostituite la prima dalla forma attiva (*morio* invece di *morior*), la seconda da una forma perifrastica ottenuta cogli ausiliarii *sum* e *fi* (*SUM LAUDATU* > *sunt lăudat* „son lodato“; *FIERE LAUDATU* > (a) *fi lăudat* „esser lodato“).

82. — Accanto al perfetto si forma un nuovo passato (*perfect compus*) corrispondente al nostro *passato prossimo*: *HABEO LAUDATU* > *am lăudat* „ho lodato“.

83. — Il rumeno conserva il *piucchepperfetto* latino, ma lo deriva dal *piucchepperfetto* del congiuntivo: *LAUDA(VI)SSEM* > *lăudasem* „avevo lodato“.

84. — Il futuro si forma in rumeno mediante un nuovo ausiliario: *voi(ũ)* < *VOLIO*: *VOLIO LAUDARE* > *voi(ũ) lăudà* „loderò“.

85. — L'infinito si riduce per la caduta della sillaba *-re* ad una forma più breve: *CANTARE* > (a) *cântà* „cantare“; *HABERE* > (a) *aveà* „avere“; *FRANGERE* > (a) *frânge* „rompere“; *SENTIRE* > (a) *simfi* „sentire“. Le rispettive forme non abbreviate restano in funzione di infiniti sostantivati: *CANTARE* > *cântare* „canto“; *HABERE* > *avere* „sostanza, patrimonio“; *FRANGERE* > (in) *frângere* „rotta, sconfitta“; *SENTIRE* > *simfire* „sentimento“ e si articolano e declinano come sostantivi: *cântarea* „il canto“, *cântarii* „del canto“ ecc.

86. — Il congiuntivo si forma coll'aiuto della congiunzione latina *SI* > *să* forma più antica dell'attuale *dacă* che ne ha preso il posto. Negli antichi testi rumeni troviamo infatti: *Spune-mi să Râmlean ești* „Dimmi se sei Romano” invece di: *Spune-mi dacă ești Roman* come si dice oggi. Perciò: *SI LAUDEM* > *să laud* „che io lodi”.

87. — Il condizionale si forma mediante *aș*, (*HABUISSEM?*) *ai*, *ar*, *am*, *ași*, *ar* seguiti dall'infinito del verbo: *aș lăudă* „loderei”, *ai lăudă* „loderesti”, *ar lăudă* „loderebbe” ecc.

88. — Diamo qui un breve specchio della coniugazione:

A) *Coniugazione dei verbi ausiliarii.*

a) *A aveà = avere.*

Ind. Pres. *am*, *ai*, *are*; *avem (am)*, *aveți (ași)*, *au*; *Imp.* *aveăm*, *aveați*, *avea*; *aveam*, *aveați*, *aveau*; *Pass. rem.* *avui*, *avuși*, *avû*; *avurăm*, *avurați*, *avură*; *Pass. pross.* *am avut*, *ai avut*, *a avut*; *am avut*, *ați avut*, *au avut*; *Trap. pross.* *avûsem*, *avûseși*, *avûse*; *avûsem avûseși*, *avûse (avusêssem, avusêsși, avusêsse; avusêssem, o avûserăm, avusêsseși, avûseră, o avusêsseră)*; *Fut. simpl.* *voi(u) aveà*, *vei aveà*, *va aveà*; *vom aveà*, *veți aveà*, *vor aveà*; *Fut. ant.* *voi(u) fi avut*, *vei fi avut*, *va fi avut*; *vom fi avut*, *veți fi avut*, *vor fi avut*; *Congiuntivo Pres. e Imp.* *să am*, *să ai*, *să aibă*; *să avem*, *să aveți*, *să aibă*; *Pass.* *să fiu avut invariabilmente per tutte le persone*; *Trap.* *să fiu fost având, invariabilmente per tutte le persone e col. part. pres. o gerundivo invece del part. pass.*; *Condizionale:* *aș aveà*, *ai aveà*, *ar aveà*, *am aveà*, *ați aveà*, *ar aveà*; *Cond. pass.* *aș fi avut*, *ai fi avut*, *ar fi avut*, *am fi avut*, *ați avut*, *ar fi avut*; *Imp.* *Ai tu! aveți voi! aibă ei! Imp. fut.* *Să ai tu! să aibă ei! să avem noi! să aveți voi! să aibă ei! Inf.* *a aveà*; *Pass.* *a fi avut*; *Part. pres. e Gerundio:* *având*; *Part. pass.* *avut.*

b) *A fi = essere.*

Ind. Pres. *sunt (sânt)*, *ești*, *este (e)*; *suntem*, *sunteți*, *sunt (sânt)*; *Imp.* *erăm (pron. ierăm)*, *erai*, *eră*; *erăm*, *erați*, *erau*; *Pass. rem.* *fui*, *fuși*, *fu*; *furăm*, *furăți*, *fură (ovvero: fusei, fuseși, fuse; fusem, fuseți, fuse ed ancora più spesso: fûserăm, fûserăți, fûseră)*; *Pass. pr.* *am fost*, *ai fost*, *a fost*; *am fost*, *ați fost*, *au fost*; *Trap. pr.* *fusêssem*, *fusêsseși*, *fusêsse*; *fusesem (fuseserăm, fuseseti (fuseserăți), fusese (fuseseră)*; *Fut. simpl.* *voi(u) fi*, *vei fi*, *va fi*; *vom fi*, *veți fi*, *vor fi*; *Fut. ant.* *voi(u) fi fost*, *vei fi fost*, *va fi fost*; *vom fi fost*, *veți fi fost*, *vor fi fost*; *Congiuntivo Pres. e Imp.* *să fiu*, *să fii*, *să fie*; *să fim*, *să fiți*, *să fie*; *Pass.* *să fiu fost*, *să fii fost*, *să fie fost*; *să fim fost*, *să fiți fost*, *să fie fost, ma anche invariabilmente per tutte le persone: să fi fost*; *Cond. pres.* *aș fi*, *ai fi*, *ar fi*; *am fi*, *ați fi*, *ar fi*; *Pass.* *aș fi fost*, *ai fi fost*, *ar fi fost*; *am fi fost*, *ați fi fost*, *ar fi fost*; *Imp.* *fii tu! fie el! fiți voi! fie ei! Fut.* *să fii tu! să fie el! să fim noi! să fiți voi! să fie ei! Part. pres. e Ger.* *fiind*; *Part. pass.* *fost.*

B) Coniugazione dei verbi regolari.

INDICATIVO (INDICATIVUL)

Presente (Prezentul)

laud	tac	frâng	simt
lauzi	taci	frângi	simți
laudă	tace	frânge	simte
laudăm	tăcem	frângem	simțim
laudați	tăceți	frângeți	simțiți
laudă	tac	frâng	simt

Imperfetto (Imperfectul)

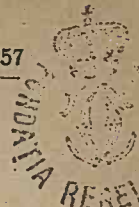
laudam	tăceam	frângeam	simțeam
laudai	tăceai	frângeai	simțeai
laudă	tăceă	frângeă	simțeă
laudăm	tăceam	frângeam	simțeam
laudați	tăceaiți	frângeaiți	simțeaiți
laudau	tăceau	frângeau	simțeau

Perfetto (Perfectul simplu)

laudai	tăcui	frânsei	simții
laudași	tăcuși	frânseși	simțiși
laudă	tăcû	frânse	simți
laudarăm	tăcurăm	frânserăm	simțirăm
laudarăți	tăcurăți	frânserăți	simțirăți
laudară	tăcură	frânseră	simțiră

Futuro (Viitorul)

voiu laudă	voiu tăceă	voiu frânge	voiu simți
vei laudă	vei tăceă	vei frânge	vei simți
va laudă	va tăceă	va frânge	va simți
vom laudă	vom tăceă	vom frânge	vom simți
veși laudă	veși tăceă	veși frânge	veși simți
vor laudă	vor tăceă	vor frânge	vor simți

Condizionale (Optativul)

aş lăudă	aş tăceă	aş frânge	aş simţi
ai lăudă	ai tăceă	ai frânge	ai simţi
ar lăudă	ar tăceă	ar frânge	ar simţi
am lăudă	am tăceă	am frânge	am simţi
aşi lăudă	aşi tăceă	aşi frânge	aşi simţi
ar lăudă	ar tăceă	ar frânge	ar simţi

Passato Prossimo (Perfectul compus)

am lăudat	am tăcut	am frânt	am simţit
ai lăudat	ai tăcut	ai frânt	ai simţit
a lăudat	a tăcut	a frânt	a simţit
am lăudat	am tăcut	am frânt	am simţit
aşi lăudat	aşi tăcut	aşi frânt	aşi simţit
au lăudat	au tăcut	au frânt	au simţit

Trapassato prossimo (Mai mult ca Perfectul)

lăudasem	tăcusem	frânsesem	simţisem
lăudaseşi	tăcuseşi	frânseşeşi	simţiseşi
lăudase	tăcuse	frânsese	simţise
lăudaserăm	tăcuserăm	frânsesem	simţiserăm
lăudaserăşi	tăcuserăşi	frânseşeşi	simţiserăşi
lăudaseră	tăcuseră	frânsese	simţiseră

Futuro anteriore (Viitorul al doilea)

voiui fi lăudat	voiui fi tăcut	voiui fi frânt	voiui fi simţit
vei fi lăudat	vei fi tăcut	vei fi frânt	vei fi simţit
va fi lăudat	va fi tăcut	va fi frânt	va fi simţit
vom fi lăudat	vom fi tăcut	vom fi frânt	vom fi simţit
veşi fi lăudat	veşi fi tăcut	veşi fi frânt	veşi fi simţit
vor fi lăudat	vor fi tăcut	vor fi frânt	vor fi simţit

Condizionale passato (Optativul perfect)

aş fi lăudat	aş fi tăcut	aş fi frânt	aş fi simţit
ai fi lăudat	ai fi tăcut	ai fi frânt	ai fi simţit
ar fi lăudat	ar fi tăcut	ar fi frânt	am fi simţit
am fi lăudat	am fi tăcut	am fi frânt	ar fi simţit
aşi fi lăudat	aşi fi tăcut	aşi fi frânt	aşi fi simţit
ar fi lăudat	*ar fi tăcut	ar fi frânt	ar fi simţit

CONGIUNTIVO (SUBJONCTIVUL)

Presente (*Prezentul*)

<i>să laud</i>	<i>să tac</i>	<i>să frâng</i>	<i>să simt</i>
<i>să lauzi</i>	<i>să taci</i>	<i>să frângi</i>	<i>să simți</i>
<i>să laude</i>	<i>să tacă</i>	<i>să frângă</i>	<i>să simtă</i>
<i>să lăudăm</i>	<i>să tăcem</i>	<i>să frângem</i>	<i>să simțim</i>
<i>să lăudați</i>	<i>să tăceți</i>	<i>să frângeți</i>	<i>să simțiți</i>
<i>să laude</i>	<i>să tacă</i>	<i>să frângă</i>	<i>să simtă</i>

Imperfetto (*Imperfectul*)

Si vale della stessa forma del presente.

Passato (*Perfectul*)

<i>să fi lăudat</i>	<i>să fi tăcut</i>	<i>să fi frânt</i>	<i>să fi simțit</i>
---------------------	--------------------	--------------------	---------------------

Invariabilmente per tutte le persone.

Trapassato (*Mai mult ca perfectul*)

<i>să fi fost lăudat</i>	<i>să fi fost tăcut</i>	<i>să fi fost frânt</i>	<i>să fi fost simțit</i>
--------------------------	-------------------------	-------------------------	--------------------------

Invariabilmente per tutte le persone.

Imperativo (*Imperativul*)

<i>laudă</i>	<i>taci</i>	<i>frânge</i>	<i>simte</i>
--------------	-------------	---------------	--------------

Per le altre persone il rumeno si serve delle forme rispettive del pres. del Congiuntivo.

Infinito Presente (*Infinitivul prezent*)

<i>a lăudă</i>	<i>a tăceà</i>	<i>a frânge</i>	<i>a simți</i>
----------------	----------------	-----------------	----------------

Infinito passato (*Infinitivul perfect*)

<i>a fi lăudat</i>	<i>a fi tăcut</i>	<i>a fi frânt</i>	<i>a fi simțit</i>
--------------------	-------------------	-------------------	--------------------

Participio presente e Gerundio (*Participiul prezent și Gerundivul*)

<i>lăudând</i>	<i>tăcând</i>	<i>frângând</i>	<i>simțind</i>
----------------	---------------	-----------------	----------------

Participio passato (*Participiul trecut*)

<i>lăudat</i>	<i>tăcut</i>	<i>frânt</i>	<i>simțit</i>
---------------	--------------	--------------	---------------

Sintassi.

89. — *Genitivo*. — La costruzione del latino volgare *CASA DE DOMINU+ILLU* > *casa de Domnul* „casa del Signore“ esisteva ancora nel rumeno del secolo XVI, dove la troviamo abbastanza spesso accanto all'altra divenuta poi comune e unica di *CASA DOMINI+ILLUIUS* < *casa Domnului*.
90. — *Dativo*. — Lo stesso si dica della forma del dativo: *AD BARBATU* > *a bărbat* „ad uomo“ invece di *BARBATU+ILLUI* < *bărbatului* che anche oggi è rimasta in frasi del tipo: *cuvine-se a bărbat înțelept* „s'addice ad uomo saggio“.
91. — *Accusativo*. — In rumeno l'accusativo si forma premettendo al sostantivo (di genere maschile) la preposizione *PER* > (*pre*) > *pe*: *DOMINU DEU ADJUTA PER OMU+ILLU BONU* > *Dumnezeu ajută (pre) pe omul bun* „Dio aiuta l'uomo buono“.
92. — Coi verbi indicanti moto verso un luogo alla preposizione *AD* si sostituisce *ILLAC* > *la* „a, verso“; *SE DUXI(T) ILLAC ROMA(M)* > *se duse la Roma* „andò a Roma“.
93. — *Ablativo*. — Per indicare moto da luogo, oltre che la preposizione *DE* > *de* „da“, si usa anche *DE+IN* < *din* „da“; *DE+ILLAC* > *dela* „da“; *VENIO DE+AD CASA* > *viu de acasă* „vengo da casa“; *VENIO DE+IN ROMA* > *viu din Roma* „vengo da Roma“; *VENIO DE+ILLAC MUNTE* > *viu dela munte* „vengo dalla montagna“.
94. — Il rumeno usa l'articolo determinato anche in frasi in cui l'italiano omette l'articolo. Noi diciamo: *Regno d'Italia, Università di Padova, Facoltà di Lettere, Seminario di Filologia Romanza*. Il rumeno dice: *Regatul României, Universitatea din București, Facultatea de Litere, Seminarul de Filologie Romanică*.
95. — *Uso del pronome*. — Quando un pronome negativo (*nimeni, niciunul* „nessuno“) si trova al nominativo o all'accusativo, il verbo deve essere sempre accompagnato da un'altra negazione: *Nimeni nu l-a văzut* „nessuno (non) l'ha visto“. — *Niciunul să nu facă rău altuia* „nessuno (non) faccia male ad altri“.
96. — Quando il pronome relativo *care* si trova all'accusativo o al dativo deve sempre esser seguito dal pronome personale: *Omul pe care l-am văzut* l'uomo che (*l'*) ho visto“. — *Cartea pe care am citit-o* „il libro che (*l'*) ho letto“. — *Omul căruia i-am vorbit* „l'uomo al quale (*gli*) ho parlato“.
97. — *Uso del verbo*. — Il rumeno ha conservato la costruzione latina del verbo *sum* col dativo nelle frasi: *mi-e foame* < *MIHI EST FAME(S)*; *mi-e sete* > *MIHI EST SITI(S)*; *mi-e dor* > *MIHI EST DOLU(S)*, nelle quali è obbligatoria, non esistendo la corrispondente col verbo *avere*.
98. — *Uso del Congiuntivo*. — Molto spesso il congiuntivo viene in ru-

meno sostituito dall'indicativo: *Mă bucur că ești sănătos* „mi rallegro che tu sei (sia) in buona salute“; *cred că ați greșit drumul* „credo che voi avete (abbiate) sbagliato strada“, ecc.

99. — Il congiuntivo si usa di regola (meno che in pochi casi speciali) invece dell'infinito nelle proposizioni subordinate anche quando il suo soggetto sia lo stesso del verbo personale o non sia espresso: *Noi vă sfătuim să nu mergeți noaptea prin pădure* „Vi consigliamo che non andiate (di non andare) di notte attraverso il bosco“; *Aș dori să știu când veți sosi la București* „Desidererei che sappia (sapere) quando arriverete a Bucarest“; ecc.

100. — *Gerundio*. — Il gerundio fa spesso le veci del participio presente (che abitualmente in rumeno si sostituisce con un aggettivo in *-tor*: *Evreul rătăcitor* „l'ebreo errante“); — ma: *lebăda murindă* „il cigno morente“ (perché *muritor* è passato a significare „mortale“).

101. — Spesso il gerundio fa le veci di una proposizione relativa o di un infinito (part. pres. latino): *aud un cioban cântând o doină în pădure* „odo un pastore cãntãndo (che canta, cantare) una „doina“ nel bosco“.

102. — *Lessico*. — Oltre le solite differenze tra il latino classico e quello volgare che troviamo riflesse in tutte le lingue romanze, come per esempio: (*EQUOR*): *MARE* > *mare* „mare“; (*EQUUS*): *CABALLU* + *cal* „cavallo“; (*DOMUS*): *CASA* > *casă* „casa“; (*LETUM*): *MORS* > *moarte* „morte“; (*TELLUS*): *TERRA* > (**TIERRA*) > *țară* „campagna“; (*SIDUS*): *STELLA* > *stea* „stella“; (*ALIUS*): *ALTER* > *ALTRU* > *alt* „altro“; (*PULCHER*): *FORMOSU* > *frumos* „bello“; (*OMNIS*): *TOTU* > *tot* „tutto“; (*POTARE*): *BIBERE* > (*a*) *bea* „bere“; (*LUDERE*): *JOCARE* > (*a*) *juca* „giocare“; (*VINCERE*): *LIGARE* > (*a*) *lega* „legare“; (*EDERE*): *MANDUCARE* > (*a*) *mâncă* „mangiare“; (*ADSPICERE*): *VIDERE* > (*a*) *vedea* „vedere“; ecc., troviamo queste altre speciali del rumeno: (*SENEX*): *VETERANU* > *bătrân* „vecchio“; (*TELLUS*): *PAVIMENTU* > *pământ* „terra“; (*SEPULCRUM*): *MONUMENTU* > *mormânt* „sepolcro“; (*IGNOSCERE*): *LIBERTARE* > (*a*) *iertă* „perdonare“; (*VERBUM*): *CONVENTU* > *cuvânt* „parola“; (*CONVIVIUM*): *HOSPITIU* > *ospăț* „banchetto“; (*COR*): *ANIMA* > *inimă* „cuore“; (*ANIMA*): **SUFFLATU* > *suflet* „anima“; (*JUVENIS*): *TENER* > *tânăr* „giovane“; (*SILVA*): *PALUDE* > *PADULE* > *pădure* „bosco“; (*COCHLEAR*): *LINGULA* > *lingură* „cucchiaino“; (*IRE*): *MERGERE* > (*a*) *merge* „andare“; ecc.

103. — *Formazione delle parole*. — Diamo qualche esempio di alcune formazioni caratteristiche: *AC(U) + IA* > *ață* „filo da cucire“; *RADICE + INA* > *rădăcină* „radice“; *IN + BUCCARE* > (*a*) *imbucă* „inghiottire, mangiare“; *AD + MINACIARE* > *amenințare* „minaccia“, (*a*) *amenință* „minacciare“; *EX + CA*.

LIDARE>(a) scaldà „bagnare“; DE+EX+MERDARE>(a) desmierdà „carezzare“ (da „pulire il bambino in fasce“); ecc.

104. — Formazioni che ricordano le occupazioni prevalentemente pastorali del popolo rumeno alle sue origini sono le seguenti: a *in*fărcă „svezzare“ da *in*+farc (recinto dove si mettono gli agnelli e i vitellini di latte per non farli succhiare, separandoli dalle madri); ed il verbo a *paște* nel senso di „non dar requie“ (da: „non perder di vista, seguir passo passo“) nelle frasi del tipo: *mă paște gândul* „mi pasce il pensiero“ (non mi dà pace il pensiero); *mă paște păcatul* „mi pasce il peccato“ (sono in procinto di pagare il fio de' miei peccati); *demult il pasc eu* „da molto tempo lo pascolo“ (da molto tempo lo attendo al varco).

BIBLIOGRAFIA. — Oltre le opere già citate, ci limitiamo a segnalare i seguenti studii speciali: O. Densusianu, *Din istoria amuzării lui u final în limba română*. Buc., 1904. — Iorgu Iordan, *Diftongarea lui e și o accentuași în pozițiile ă, e*. Iași, 1921. — A. Rosetti, *Recherches sur la phonétique du roumain au XVI-me siècle*. Paris, 1926. — I. A. Candrea, *Limba textelor rotacizante*, vol. I dell'opera intitolata *Psaltirea Scheiană în comparație cu celelalte psaltiri din sec. XVI și al XVII-lea traduse din slavonește*, Buc., 1914—1916. — A. Rosetti, *Étude sur le rhotacisme en roumain*. Paris, 1934. — Radu Paul, *Flexiunea nominală internă în limba română*. Buc., 1932. Si veggano inoltre le collezioni della *Dacoromania* di Cluj diretta da Sextil Pușcariu e del *Graiu și Suflor* diretto da Ovid Densusianu. — Un'ottima grammatica pratica del rumeno è quella già da noi citata di Carlo Tagliavini, *Grammatica della lingua rumena*, Heidelberg, Groos, 1923 con chiave dei temi. Buono è anche il *Cours complet de grammaire roumaine* di I. A. Candrea (Buc., 1927). Utile per i primi passi può riuscire anche la *Grammatica della lingua rumena* di R. Lovera (Milano, Hoepli, 1918). Molto lasciano a desiderare i due soli dizionarii ad uso degli Italiani che possediamo: Ed. Porn și N. Alexandrescu-Dorna, *Dicționar italian-român*. (Buc., Alcalay, s. a. recentemente ripubblicato dal Porn e dal Perussi) e il *Dicționar român-italian* (Buc., Alcalay, 1933) di A. Marcu. Sempre buono è invece il *Nouveau dictionnaire roumain-français* (Bucarest, Socec, s. a.) di Frédéric Damé. Ottimo da tutti i punti di vista è il *Rumänisch-deutsches Wörterbuch* (Buc., 1903—1924) di H. Tiktin. Pochi fascicoli sono usciti finora del *Dicționarul Limbii Române* pubblicato dall'Accademia Rumena. Un ottimo dizionario etimologico è l'*Etimologisches Wörterbuch d. rum. Sprache* di S. Pușcariu (Heidelberg, 1905); ottimo anch'esso, ma incompleto perché arrestatosi alla lettera P. è il *Dicționarul etimologic al limbii române* di I. A. Candrea e Ovid Densusianu (Buc., 1907—1914). Recentemente il Candrea è riuscito a realizzare il suo sogno di dare alla Rumania un dizionario generale della lingua rumena pubblicando quel suo *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi*, che, anche per la veste tipografica in cui è apparso (forma la I parte del *Dicționarul Enciclopedic Ilustrat «Cartea Românească»*, Bucarest, 1932) fa onore alla scienza e all'arte tipografica rumena.

III.

La letteratura rumena.

1. — Riteniamo necessario cominciare questa rapida esposizione della letteratura rumena dalla poesia popolare anche per ragioni cronologiche in quanto una letteratura popolare sostanzialmente identica all'attuale dovè esistere in Rumania assai prima del secolo XV, quando cominciano ad apparire i primi documenti di letteratura colta.

Allo stesso modo infatti come è ormai dimostrato che alcuni strambotti siciliani moderni contenenti allusioni a fatti storici antichissimi ci conservano sostanzialmente i più antichi documenti poetici della letteratura italiana, è da ritenersi che anche la più antica letteratura rumena non dovesse molto differire da quella popolare contemporanea. Benchè non esente — come quella colta — da influssi letterarii slavi e bizantini, rappresenta, coi delicati ricami, i magnifici tappeti, le armoniose e ricche sculture in legno, le note appassionate e boscherecce della „dóina“, l'anima del popolo che le dette i natali e perciò l'espressione più pura della razza: la vera letteratura rumena, cui si riannoderà più tardi il movimento letterario del „Semănătorul“ (Il Seminatore) promosso dal IORGA nella rivista dal medesimo titolo e si riannoda anch'oggi la corrente più sana della letteratura contemporanea.

La poesia popolare rumena che oramai possiamo ben dire di possedere raccolta in un vasto „corpus“ grazie ai numerosi e serii folcloristi che se ne sono occupati e grazie all'aiuto prestato con patriottica liberalità dall'Accademia Rumena che, oltre alla preziosa collezione di studi e di testi intitolata: *Din viața poporului român*, ha di recente cominciato a pubblicare un *Anuarul Arhivei de Folklor* diretto a ION MUSLEA; è, a giudizio unanime dei competenti, una delle più varie, originali e delicate manifestazioni dell'anima popolare che si conoscano. Essa può classificarsi secondo le occasioni che l'hanno ispirata e perciò sotto le seguenti forme: *doină, horă, strigături, cântece de lume, bocete, colinde, cântece de stea, snoave*, appartenenti tutte al genere lirico; *cântece bătrânești, plugușor, basme*, appartenenti al genere epico; *orațiile de nuntă, viclulmul (Irozi)* che rappresentano il genere drammatico; e i *proverbe* o *zicători*, gl'indovinelli (*ghicitori* o *cimilituri*) che, con gli scongiuri (*descântece*), rappresentano una specie di poesia didattica primitiva.

2. — La *doina* è il canto lirico caratteristico del contadino rumeno, poesia d'amore e di dolore in cui dà sfogo al suo *dor*, sentimento misto d'amore, di dolore e soprattutto di rimpianto che corrisponde in parte al tedesco „*Sehnsucht*“ e quasi perfettamente alla „*saudade*“ portoghese. La lontananza da casa e dall'amata si effonde in una canzone mesta, monotona, appassionata con inaspettati gridi di dolore, che risona nei boschi ripetuta dall'eco e la cui musica sembra accordarsi col murmure delle fonti e collo stormir delle frondi, prodotto spontaneo della natura non dissimile dal canto degli uccelli. Spesso si osservano in esse armonie solenni, di canto di chiesa. In una di esse il pastore parla della sua morte e del suo seppellimento *la marginea drumului, la urletul lupului* („agli orli della strada, all'urlo del lupo“).

La *hora* è la danza popolare rumena che il COȘBUC descrive così :

Trei pași la stânga limișor
și alți trei pași la dreapta lor ;
se prind de mâini și se desprind,
s'adună cerc și iar se 'ntind
și bat pământul tropotind,
in tact ușor.

[*Tre passi a sinistra per benino — ed altri tre passi alla loro destra ; — si prendon per le mani e si lasciano, — si raccolgono in cerchio e di nuovo si stendono — e battono il terreno col piede — in ritmo leggero*].

La *sârba* invece è una danza più veloce, mentre il *lanț* (catena) si differenzia perchè i danzatori non danzano in giro ma in una specie di catena condotta dal più abile dei danzatori. Tutte queste danze sono incominciate dai giovanotti e le donne s'inseriscono tra essi scegliendo il posto vicino al giovane per cui han maggior simpatia. Nel colmo della danza si odono di tanto in tanto delle grida. Sono le *strigături* e cioè brevi motti salaci all'indirizzo dell'uno o dell'altro. Le ragazze temono molto questi motti che spesso fanno allusione ai loro difetti di massaie (ragazze che passano il tempo allo specchio ma lascian le immondizie accanto alla porta din casa). Le *strigături* son fatte sempre dagli uomini che non mancano di motteggiarsi vicendevolmente, e talvolta possono contenere un complimento o un augurio all'indirizzo di qualche signore che assiste alla danza, o, cosa che fa ai contadini rumeni molto piacere, fa loro l'onore di prendervi parte.

Altre poesie popolari appartenenti al genere lirico sono le *Cântece de lume* (Canti mondani), le *Bocete* (Nenie funebri), le *Colinde* (Canti di Natale), le *Cântece de stea* (Canti di stella) che si cantano anch'essi in occasione del Natale dai bambini che portano in giro una stella di carta trasparente con un lumicino dentro e delle immagini di santi nel centro ; e finalmente le *Snoave* (satire popolari soprattutto contro gli zingari e gli ebrei, ma anche contro le autorità del villaggio, che non fanno il loro dovere, i preti ubbriaconi, ecc).

3. — Lo stesso nome di „Cântece bătrânești“ (Canti degli antenati) mostra come il popolo sia cosciente dell'antichità della sua poesia popolare narrativa. Si tratta di canti che ci raccontano, in una forma melodica particolare, antiche leggende intorno ai Voievodi (storici o leggendarii), lotte contro i Turchi o i Tartari, ovvero tra pastori di diverse regioni, e soprattutto le gesta di quei simpatici e generosi briganti vendicatori dei soprusi fatti al popolo dai „boieri“ o dai „ciocoi“ (risaliti) che sono gli „haiduci“. Capolavori di questa specie di ballate epico-liriche sono la delicatissima „Miorița“ (Agnellina), in cui la più affezionata delle pecore rivela al pastore la sua prossima morte (ch'egli accetta senza neppur tentare di salvarsi), per mano di tre pastori rivali che vogliono derubarlo del suo gregge; e la drammatica „Legenda Mănăstirei Argeșului“ (Leggenda del Monastero di Argeș), in cui un leggendario architetto, Mastro Manole, s'induce a murar viva nella nuova fabbrica la donna amata per rompere il maleficio, che faceva crollar durante la notte tutto quanto era stato costruito durante il giorno.

Un'altra forma di poesia epica popolare è il „Plugușor“ (Aratrino), che si canta dai contadini la vigilia o la mattina dell'anno nuovo per augurare ai signori buon anno e ci descrive le diverse fasi per cui passa il pane, dall'aratura del terreno alla cottura nel forno. In esso troviamo costantemente un misterioso personaggio che si chiama „Troian“ e sembra essere un ricordo confuso di Traiano. Una terza forma dell'epica popolare rumena è rappresentata dalle „basmе“ (leggende) o „povești“ (racconti), che corrispondono in certo senso alle nostre novelline popolari ed i cui protagonisti obbligati sono lo „smeu“ (specie di drago), „Făt-Frumos“ (il Reuccio) e „Ileana Cosinzeana“ (la Regina), colla differenza che in rumeno non è necessario sian di sangue reale, ma rappresentano piuttosto, come dicono i nomi, il tipo del bel giovanotto e della bella ragazza.

4. — La poesia drammatica popolare rumena („Vicleimul“), molto simile a quella dei misteri francesi e delle sacre rappresentazioni italiane, è rappresentata dagli „Irozi“ (Erodi), i cui personaggi principali sono Erode ed i Re Magi e trattan della Strage degli Innocenti e della Natività del Signore. Un'altra forma (profana) ci è offerta dalle „Orații de nuntă“ (Orazioni nuziali), che si cantano, spesso in forma dialogata, dai giovani che vanno a chiedere la mano di una ragazza da parte del futuro sposo.

Esiste anche una specie di letteratura popolare didattica, rappresentata dai „Proverbe“ (Proverbii), dalle „Ghicitori“ o „Cimilituri“ (Indovinelli) e dai „Descânțece“ (Scongiuri).

5. — Passando ora alla letteratura colta, essa si svolge da principio quasi esclusivamente all'ombra dei monasteri, che, anche in Rumania, furono i più antichi focolari di cultura ed i primi a possedere scuole e stamperie. I più antichi

documenti che possediamo di essa son traduzioni dal paleoslavo di libri ecclesiastici, determinate dal movimento eretico degli hussiti, che, per meglio diffondere le loro dottrine, furono i primi a scrivere nella lingua parlata dal popolo. Abbiamo così la „Psaltirea Scheiană“, la „Psaltirea Voroneţeană“ ed il „Codicele Voroneţean“ contenenti traduzioni dal paleoslavo del Salterio e degli Atti degli Apostoli eseguite nel secolo XV nei monasteri transilvani di Scheia e di Voroneţ ma che possediamo solo in copie posteriori della seconda metà del sec. XVI. Queste traduzioni furono stampate alquanto più tardi, quando, verso la fine del sec. XVI, giunse a Braşov (Transilvania) il DIACONO CORESI, nativo di Târgovişte (antica capitale della Valacchia), che portava con sè dei caratteri tipografici cirillici e che sostituì, nei testi da lui pubblicati, le forme dialettali di Transilvania con quelle del dialetto valacco, che doveva poi divenir la lingua letteraria nazionale. Le guerre però, che desolarono i Principati rumeni durante i primi decenni del secolo seguente, interruppero codesta attività letteraria e dobbiamo aspettare fino all'epoca di Vasile Lupu (1634—1653) in Moldavia e di Matei Basarab (1633—1654) in Valacchia per poter registrare i nomi dei Metropoliti VARLAAM (1590?—1657) e di SIMION ŞTEFAN (m. nel 1651) che tradussero rispettivamente il Nuovo Testamento („Noul Testament dela Bălgrad“) e una „Cazanie“ (Raccolta di Prediche) da testi ecclesiastici greci, paleoslavi e latini.

6. — Ma la prima opera veramente letteraria, anche perchè scritta in versi e con intenzioni d'arte, è rappresentata dalla „Psaltirea în versuri“ (Salterio versificato) del METROPOLITA DOSOFTEIU (1624—1696) nel cui stile, spesso primitivo e con tracce dialettali moldave ma sempre efficace e talvolta elegante, riscontriamo per la prima volta un influsso assai visibile della poesia popolare e forse per questa ragione molti versi del suo salterio son passati a far parte delle „Colinde“ e dei „Cântece de stea“ popolari. Del 1688 è la prima traduzione integrale della Bibbia, che, dal nome del principe (Şerban Cantacuzino) sotto i cui auspicii fu condotta a termine, prende il nome di „Biblia lui Şerban“. Codesta traduzione rappresenta uno dei più importanti documenti dell'antica letteratura rumena ed ha spesso il sapore delle nostre migliori scritture letterarie del trecento.

7. — Durante il periodo di massimo splendore della civiltà rumena che corrisponde al regno di Constantin Brâncoveanu (1688—1714), avviene, per opera soprattutto del Metropolita ANTIM IVIREANU (m. 1716), che fu uno dei prelati più colti che abbia avuto la Rumania, la completa sostituzione della lingua nazionale a quella paleoslava, divenuta ormai inintelligibile anche al clero. Di lui abbiamo una serie di „Didahii“ (Prediche) ispirate a sentimenti altissimi e scritte con molto sentimento artistico e numerose traduzioni di libri liturgici. Verso quest'epoca si tradussero, sempre da testi slavi o bizantini,

parecchie opere profane quali p. es. il „Sindipa“ (Romanzo dei Sette Savii) l'„Alexandria“ (Romanzo di Alessandro), il „Războiul Troadei“ (Romanzo di Troia), il „Varlaam și Iosafat“ le favole d'Esopo ed una quantità di leggende apocriefe sulla „Discesa della Madre di Dio all'Inferno“, il „Combattimento di San Sisin col diavolo“, l'„Apocalissi di San Paolo“, un ciclo di leggende su „Adamo ed Eva“, la „Leggenda dell'albero della Croce“, oltre a moltissime descrizioni del viaggio delle anime attraverso le ventiquattro frontiere dell'oltretomba („Vămile văzduhului“), sull'„Anticristo“ e sul „Giudizio Universale“.

8. — Ma il rifiorimento letterario nell'epoca antica della letteratura rumena è legato soprattutto all'opera dei „cronicari“ (cronisti). Anche questo genere di letteratura prende le mosse dai monasteri (soprattutto di Bistrița e di Putna) dove, per gratitudine verso i Principi che li avevan fondati („ctitori“), ben presto gli obituarî si trasformarono in necrologie („pomelnice“) e quindi in annali narranti gli avvenimenti occorsi durante il tempo che regnarono. Continuati dai monaci del Monastero di Neamț colle biografie dei principi contemporanei, codesti annali si trasformarono ben presto in vere e proprie cronache. Tutta questa letteratura però, d'argomento encomiastico, biografico e annalistico, era scritta in paleoslavo, sicchè non rappresenta che un precedente della vera storiografia rumena. Le prime cronache scritte in rumeno („Letopiseși“) le dobbiamo al Rinascimento italiano emigrato in Polonia con Arnolfo Tedaldi, Pandolfo Collenuccio, Filippo Bonaccorsi (Callimachus Experiens), ed Alessandro Guagnini ed affermatosi negli scritti dello Zamoyski che aveva studiato a Padova e, di ritorno in patria, aveva chiamato non pochi professori italiani all'Università da lui fondata nella sua città di Zamoscia, dello Heidenstein e del Lasicki suoi segretarii, del Kobierzycki, Kotolovicz, Kochowski, Rudowski, e Zaluski. Codesti scrittori influirono moltissimo sui più antichi cronisti („cronicari“) moldavi: GRIGORE URECHE (1590—1647) e MIRON COSTIN (1633—1691), che, educati in Polonia alle scuole dei gesuiti, e nelle Università polacche, furono i primi a trarre dalla cultura classica ricevuta i primi barlumi di coscienza nazionale e ad affermare l'origine latina del loro popolo. „De la Râm ne tragem și cu a lor cuvinte ni-e amestecat graiul“ (Da Roma discendiamo e di parole romane è misto il nostro linguaggio) scrive l'Ureche nella sua opera principale intitolata: „Domnii Țării Moldovii și vieța lor“ (I Principi Moldavi e la loro vita), e la sua idea verrà sviluppata da Miron Costin nel suo „Letopiseșul Țării Moldovii dela Aaron-Vodă“ (Cronaca della Moldavia a cominciare da Aron-Vodă) che continuerà l'opera dell'Ureche dal 1594 al 1661. Miron Costin scrisse anche una „Cartea pentru descălecatul dintâiu al țării Moldovii și a neamului moldovenesc“ (Libro della prima discesa in Moldavia e del popolo molavo) ed altre opere d'indole storica in polacco. Ampliata, per ciò che riguarda soprattutto le ori-

gini del popolo rumeno, da suo figlio NICULAE COSTIN (m. 1712), il „Letopisețul țării Moldovii“ fu poi continuato da IOAN NECULCE (1672—1745?) nel suo „Letopisețul țării Moldovii dela Dabija-Voievod până la domnia lui Ion Mavrocordat“ (Cronaca del paese moldavo dal regno del Voivoda Dabija a quello di Ion Mavrocordat). Ma il punto culminante nell'evoluzione della storiografia moldava è rappresentato da DIMITRIE CANTEMIR (1674—1725), che, nobile di nascita, dottissimo non solo nelle lingue classiche, ma anche in quelle slave ed orientali, scrisse in latino una „Historia incrementorum aulae othomanicae“ (1715—1716), che fu tradotta in francese (1743), in tedesco (1745) e in inglese (1756). Per incarico dell'Accademia di Berlino, di cui era socio, scrisse quella „Descriptio Moldaviae“ (1716), che, pubblicata da principio in tedesco, poi in rumeno, sotto il titolo di „Scrisoarea Moldovii“, (Lettera sulla Moldavia) rappresenta anch'oggi una delle più preziose fonti della storia del costume moldavo. Il suo „Hronicul vechimii Romano-Moldo-Vlahilor“ (Cronaca dell'antichità dei Romano-Moldo-Valacchi), pubblicato nel 1718, rappresenta una delle più importanti opere storiche che posseggia la Rumania e la sua „Istoria ieroglifică“ (1704—1705), imitazione della „Storia d'Etiopia“ di Eliodoro, una gustosa satira politico-sociale sotto forma di lotte fra gli animali, che ci fa pensare agli „Animali parlanti“ del Casti.

In Valacchia la storiografia dovè subire un'evoluzione non diversa da quella moldava, ma della sua prima fase non ci resta alcun documento. Ci son pervenute soltanto delle vaste compilazioni in sostegno delle rivendicazioni delle diverse famiglie di „boieri“ in lotta fra loro. Se, per questa ragione, le cronache di MIHAIL MOXA (1620), STÓICA LUDESCU (1688), e di CONSTANTIN CĂPITANUL FILIPESCU (1696) son poco attendibili, ben diversa ci appar quella di CONSTANTIN STOLNICUL CANTACUZINO (1650—1716), che fece a Padova i suoi studii di diritto e di filosofia, fu consigliere dell'infelice e magnanimo principe Constantin Brâncoveanu che si valse di lui per introdurre alla corte di Valacchia le eleganze della vita e dell'arte italiana; e la cui „Istoria Țării Românești“ (Storia della Valacchia) è un'opera di grandissimo valore sia per la perfetta informazione che per l'acume critico con cui gli avvenimenti vengono giudicati.

9. — Con la seconda metà del sec. XIX incomincia un periodo nuovo nella storia della letteratura rumena, i contatti coll'occidente si moltiplicano e ciò serve a ridestare nelle masse, illuminate dagli scritti degli storici e dei filologi, la coscienza nazionale. L'unione avvenuta nel 1700, col nome di „Biserica Unită“ (Chiesa Unita), di parte degli ortodossi di Transilvania colla Chiesa Romana permise ad alcuni giovani ecclesiastici rumeni di fare i loro studii nelle università cattoliche di Vienna e di Roma, dove, in cospetto della colonna traiana, ascoltarono la voce dell'antica madre di tutti i popoli latini. Avvenne

allora che quel senso di romanità che non s'era mai spento attraverso i secoli più oscuri del medioevo, e di cui ci fan fede le parole di Innocenzo III in una sua lettera a IoanniŃiu imperatore dei Bulgari e dei Valacchi: „populus terrae tuae, qui de Romanorum sanguine se asserit descendisse“; rinforzato dalle opere storiche dei cronisti moldavi, diventasse coscienza nazionale, idea direttiva della cultura rumena. SAMUIL MICU, detto anche tedescamente KLEIN, (1774—1806), GHEORGHE ŐINCAI (1753—1816) e PETRU MAIOR (1755—1821), tornati in patria, riprendon la tesi dell'origin romana già sostenuta dai cronisti moldavi, e combatton le teorie degli storici tedeschi ed ungheresi che negavan la continuità e la persistenza dell'elemento romano sulla riva sinistra del Danubio (la famosa „teoria del RÖSLER“). Cogli „Elementa linguae daco-romanae sive valachicae“ (Buda, 1780) di Samuil Micu e Gheorghe Őincai, la „Orthographia romana sive latino-valachica“ (Buda, 1819), la „Istoria pentru inceputul Românilor în Dachia“ (Buda, 1812), ed il „Lexicon românesc; latinesc, unguresc Ńi nemŃesc“ (Buda, 1825) di Petru Maior; incomincia l'attività di quella „Scuola latinista“ di Transilvania, che, con numerosi opuscoli pubblicati a Blaj, residenza del vescovo „unito“, si proponeva l'abolizione dell'alfabeto cirillico e la sostituzione delle parole di origine slava con altrettante di origine latina. Affermatasi sempre più in Transilvania per mezzo degli scritti di SIMION BĂRNUŢIU (1808—1864), GHEORGHE BARIŢ (1812—1893), ANDREI MUREŐANU (1816—1863) e TIMOTEI CIPARIU (1805—1887) ed in Bucovina con ARON PUMNUL (1818—1866); — la „scuola latinista“ passa nella Rumania propriamente detta con GHEORGHE LAZAR (1779—1823) ed AUGUST TREBONIU LAURIAN (1810—1881), che, in collaborazione con ION MAXIM, pubblicò un „DicŃionarul Limbii Române“ dal quale erano escluse le parole d'origine slava e sostituite da altre coniate apposta arbitrariamente e che naturalmente non trovano alcun riscontro nella lingua parlata, per dar luogo quindi alla „scuola italianista“ di ION HELIADE-RĂDULESCU (1802—1872) e di GHEORGHE ASACHI (1788—1869), che, rispettivamente in Valacchia e in Moldavia, introdussero l'influsso della lingua e della letteratura italiana.

10. — Mentre però l'Asachi si tenne stretto al campo puramente letterario, Heliade-Rădulescu, accanto a una intensa attività di critico e di traduttore, ne esplicò anche una filologica, ricollegandosi alla „scuola latinista“ di Transilvania nella sua pretesa di sostituire le parole d'origine slava non più con altre d'origine latina, ma prese spesso di sana pianta dall'italiano, trasformando, soprattutto nel secondo periodo della sua attività filologica, la lingua rumena in un grottesco gergo rumeno-italiano, al punto da provocare una violenta reazione, in seguito alla quale quasi tutte le parole slave proscritte ripresero il loro posto nella lingua letteraria. Il più importante de' suoi scritti filo-

logici è il „Paralelism între dialectul italian și român“ (1841), in cui considera il rumeno come un dialetto dell'italiano e propugna l'italianizzazione del rumeno; ma la sua opera letteraria è molto varia; egli fondò (1829) il primo giornale politico valacco („Curierul Românesc“) e nel 1836 la prima rivista letteraria („Curierul de Ambe Sexe“); pose la basi di una „Societate Filarmonică“, che costituì il primo germe dell'attuale „Teatrul Național“, sulle cui scene fece rappresentare il „Saul“ dell'Alfieri, che, tradotto in rumeno da COSTACHE ARISTIA, suscitò un tale entusiasmo che la rappresentazione si trasformò in una dimostrazione politica degli „eteristi“ (affiliati all' *Ἑταιρία*) greci, cui si associarono i patrioti rumeni aspiranti anch'essi all'unità e indipendenza politica del loro popolo, e provocando le proteste del console russo, in seguito alle quali il Vodă si vide costretto a far sospendere le rappresentazioni della „Societate Filarmonică“. Organo di questa società fu la „Gazeta Teatrului“, che fu il primo giornale rumeno di critica teatrale, fondato anch'esso da Heliade. Oltre a un poema epico sulle gesta di Michele il Bravo, intitolato „Mihaida“, in cui si sente spesso l'influsso della „Gerusalemme Liberata“ del Tasso, ed a parecchie poesie liriche originali, tra cui quella intitolata „Sburătorul“ (Il Vampiro) merita d'esser ricordata per la facilità e scorrevolezza del verso e la delicatezza di alcune descrizioni di paesaggi e spettacoli naturali, Heliade tradusse dall'italiano i primi cinque canti della „Divina Commedia“ (in prosa), alcuni canti della „Gerusalemme Liberata“ del Tasso, parecchie ottave dell'„Orlando Furioso“, poesie del Rolli, del Vittorelli, del Pindemonte. Le pagine però delle sue riviste son piene di articoli critici, informazioni, aneddoti d'argomento italiano, anche se spesso tradotti dal francese e soprattutto in essi e nella sua attività editoriale consiste l'importanza del suo „italianismo“. Troviamo infatti nei „Manifestul pentru publicarea unei Biblioteci Universale“ i nomi del Vico, Burlamacchi, Beccaria, Filangieri, Galileo, Dante, Tasso, Pulci, Boiardo, Ariosto, Alfieri, Monti, Manzoni, Pellico, Foscolo, Petrarca, Metastasio, come rappresentanti rispettivi della Filosofia, del Diritto, dell'Economia Politica, della Prosa scientifica, del Poema epico, della Tragedia e della Lirica italiana.

11. — Passando all'ASACHI, ci limiteremo a dire ch' egli fu per la Moldavia ciò che Heliade-Rădulescu fu per la Valacchia. L'episodio più saliente della sua vita fu il suo amore per Bianca Milesi, la ben nota ammiratrice dell'Alferi e una delle „giardinieri“ più attive del nostro Risorgimento. La conobbe a Roma nello studio del Canova, che ambedue frequentavano e scrisse per lei delle poesie italiane di tono petrarchesco ed arcadico che lesse nelle tornate di una „Società Letteraria Romana“ di cui non sappiamo più nulla e pubblicò dapprima nelle colonne di un giornaletto letterario che par fosse l'organo di detta società e s'intitolava „Il Campidoglio“, poi in un volume di „Poezii“ accompagnandole con una traduzione in versi rumeni. Tornato in patria, fondò l'„Albina

Românească" (L'Ape Rumena) il cui motto ricorda i noti versi del Meli e che, come il „Curierul de Ambe Sexe" di Heliade-Rădulescu abbonda di articoli riferentisi all'Italia. Piena di sentita ammirazione è la sua „Oda la Italia", benchè l'Italia dell'Asachi non fosse che la solita „terra dei suoni, dei canti, dei carmi" cara ai romantici, non quella che, all'epoca in cui egli visse a Roma, affilava già nell'ombra le spade che presto sarebbero brillate al sole delle battaglie del Risorgimento.

12. — Alla corrente latinista ed italianista possiamo riconnettere l'attività letteraria del transilvano ION BUDAI-DELEANU (1764—1820) che, oltre ad una grammatica rumena in lingua latina e ad altri scritti d'indole filologica, ancora inediti, scrisse un interessante poema eroicomico ad imitazione della „Secchia rapita" del Tassoni, intitolato „Țiganiada" (La Zingareide), e, nella Rumania propriamente detta, IENĂCHIȚĂ VĂCĂRESCU (1730—1799), autore di brevi poesie in cui, come in quelle di COSTACHE CONACHI (1777—1849) e COSTACHE STAMATI (1777—1868), si sente l'influsso anche della poesia neo-anacreontica del poeta neo-ellenico ATANASIE CHRIL. STOPOULOS; de' suoi figliuoli ALECU e NICULAE e del nipote IANCU VĂCĂRESCU, traduttore dell' „Attilio Regolo" del Metastasio; ma anche di tragedie classiche francesi, che, insieme con ALECU BELDIMAN (1760—1826), subirono un po' tutte le influenze (latinista, italianista, neo-ellenica e francese) e non possono perciò collocarsi che in gruppo a parte, che potrebbe definirsi „di transizione".

13. — Ci converrà ora rifarci un poco indietro per cogliere alle origini i primi segni di quell'influsso francese che doveva assumere col tempo tali proporzioni da provocar le proteste del Iorga nei primi anni della sua attività e recentemente nelle colonne della rivista „Vremea" un „referendum" sul quesito: „Dobbiamo rassegnarci ad essere non altro che una colonia della cultura francese?" I primi germi di questa cultura furon portati dai principi „fanarioti" (greci della contrada di Costantinopoli detta „del Fanar") mandati dalla Sublime Porta a governare i due principati vassalli di Moldavia e Muntenia. Costoro chiamarono alla loro corte segretarii e precettori francesi così come i principi autoctoni che li avevan preceduti avevan chiamato segretarii e precettori italiani. Ciò contribuì molto alla diffusione della lingua e quindi della cultura francese. Ma ci furono anche altre cause concomitanti, quali p. es. l'occupazione russa della Moldavia che mise il mondo elegante a contatto degli ufficiali russi (quasi tutti di cultura francese) e determinò, coll'abbandono dei caftani e degli enormi cappelli (*işlic*), che faceva sì che due „boieri" non potessero andare insieme nella stessa carrozza, anche la moda dei viaggi a Parigi e della lingua francese come lingua dei salotti e dei ritrovi eleganti. Ci fu poi la rivoluzione francese che costrinse molti intellettuali ad emigrare e guadagnarsi il pane inse-

quando la loro lingua. Gli allievi di tali precettori, spesso coltissimi, preferirono naturalmente l'università di Parigi a quelle italiane, tedesche e polacche frequentate fino allora e la cultura francese si venne sempre più affermando. In mancanza di una tradizione di cultura classica, l'influsso di una cultura quale la francese fece molto bene alla ancor balbettante lingua e cultura rumena, sveltendone le espressioni, e orientandola decisamente verso l'occidente.

14. — Codesto influsso francese, il cui vero rappresentante direi essere GRIGORE ALEXANDRESCU (1812—1885), fu negli altri temperato da una nuova tendenza di carattere eminentemente nazionale che comincia ad apparire dopo il 1840 e si propone di reagire contro le esagerazioni della scuola latinista e italianista. Attingendo la sua ispirazione alle tradizioni popolari e nazionali, essa riuscì a fondere il movimento letterario valacco con quello moldavo. Il rappresentante principale di questa nuova corrente fu MIHAIL KOGĂLNICEANU (1817—1891), uomo dottissimo che aveva fatti i suoi studi in Francia e in Germania ai tempi della „Junke Deutschland“ e personalità politica della massima importanza (un po' il Cavour della Rumania), alle cui idee aderirono DIMITRIE BOLINTINEANU, NICULAE BĂLCESCU, ALEXANDRU DONICI, CONSTANTIN NEGRUZZI, e, più tardi, ALECU RUSSO. Egli fondò a Iași una rivista che intitolò „Dacia Literară“, in cui propugnò l'unificazione della nazione rumena per mezzo della cultura e della nazionalizzazione della letteratura. incominciarono quindi a pubblicarsi le antiche cronache ed i canti popolari e la lingua rumena si arricchì di una gran quantità di vocaboli e di espressioni letterarie colte sulle labbra del popolo. Dal punto di vista teorico, i più attivi collaboratori del Kogălniceanu furono il Bălcescu ed il Russo, il primo dei quali scrisse nella più pura ed elegante lingua rumena che si fosse mai adoperata prima di lui la sua „Istoria Romănilor sub Mihai-Vodă Viteazul“ (Storia dei Rumeni sotto Michele il Bravo), l'altro un poemetto in versetti biblici intitolato „Cântarea României“ (Cantico della Rumania) che probabilmente gli fu ispirato piuttosto che dalle „Paroles d'un croyant“ del Lamennais, (colle quali non ha altro di comune che la forma biblica), dalle ben note pagine del Mazzini „Ai giovani d'Italia“. Ma, tra i seguaci delle teorie letterarie del Kogălniceanu, il più importante dal punto di vista letterario è, senza alcun dubbio, COSTACHE NEGRUZZI (1808—1869), che, oltre che per un poemetto intitolato „Aprodul Purice“ (il paggio Pulce), il cui argomento è tolto da un episodio delle antiche cronache rumene, è noto soprattutto come novelliere ed autore di quel vero capolavoro ch'è „Alexandru Lăpușneanu“, vigorosa novella storica tratta anch'essa da un episodio della vita di questo feroce Vodă rumeno narrato nelle antiche cronache. Malgrado, come aderente al programma del Kogălniceanu, il Negruzzi s'ispiri di preferenza alla storia nazionale, risente però anche dell'influsso letterario francese, soprattutto del

Mérimée, del quale tradusse la novella „Federigo“, localizzandola in Moldavia col titolo di „Toderică“.

15. — Se, da una parte, come raccoglitore e primo editore (1866) dei canti popolari rumeni („Poezii populare ale Românilor“) anche VASILE ALECSANDRI (1819—1890) ci appar strettamente legato al movimento letterario capitanato dal Kogălniceanu; dall'altra, come poeta, prosatore e soprattutto come commediografo, e drammaturgo, egli ci appare sotto un preponderante influsso francese. Dopo la morte della madre, si ritirò nella sua tenuta avita di Mircești ed ivi compose delle poesie originali che raccolse sotto il titolo di „Doine“ e destarono vivissima ammirazione. Innamoratosi di Elena Negri, sorella di un suo amico, fece con lei un viaggio in Italia, durante il quale ambedue fecero a Palermo una ben triste visita al Bălcescu, che trovarono quasi agonizzante dopo un accesso d'emottisi. La visita fu tanto più triste, quanto anche Elena Negri era malata della medesima malattia, della quale morì poche settimane dopo a Costantinopoli, durante il viaggio di ritorno. Il dolore inconsolabile dell'Aleksandri per la perdita della sua dolce fidanzata si trova riflesso in una raccolta di versi intitolata „Lăcrămioare“, che vuol dire in rumeno „mugghetti“, ma anche „lagrimucce“, tra le quali citeremo la celebre „Steluța“ (Stelina). Ma le poesie più belle e originali dell'Aleksandri sono i „Pasteluri“ (Pastelli), in cui canta le semplici gioie della vita campestre nella casa che fu degli avi. Rappresentante della corrente della „Dacia Literară“ in Valacchia, ma più di nome che di fatto, visto che la sua opera è tutta sotto l'influsso francese, fu GRIGORE ALEXANDRESCU (1812—1885) che nelle sue favole e soprattutto nelle sue „Elegii“ risente dell'influsso delle „Méditations“ del Lamartine, delle „Ruines“ del Volney, delle „Satires“ e dell'„Art poétique“ del Boileau e delle „Fables“ del Lafontaine.

16. — Dell'influsso francese risente anche DIMITRIE BOLINTINEANU (1819—1872) d'origine macedo-rumeno che in francese pubblicò le sue „Brises d'Orient“ e dalla „Captive“ di Andrea Chénier trasse ispirazione per la sua elegia „O fată tânără pe patul morții“ (Una fanciulla sul letto di morte). Fecondissimo, colorito, talvolta persino elegante, armonioso e vario nei metri, il Bolintineanu è però poeta ineguale e spesso prolisso. Egli raccolse le sue liriche in diversi volumi intitolati „Legende istorice“, „Florile Bosforului“, „Basmé“ (Leggende popolari), „Macedonele“ (Poesie di Macedonia), „Reverii“ (Fantasticherie). Oltre l'influsso del Lamartine, dell'Hugo delle „Orientales“ e dei „Châtiments“, del Gautier e di Gérard de Nerval, riscontriamo in una delle sue poesie più belle, „Fata dela Cozia“ (La fanciulla di Cozia) un influsso della „Gerusalemme liberata“ del Tasso e precisamente dell'episodio in cui Olorinda è riconosciuta per donna quando, essendolesi slacciato l'elmo, le chiome d'oro le si riversan sulle spalle.

17. — Con TITU MAIORESCU (1840—1917) e la società letteraria da lui fondata „Junimea“ (Giovinezza) l'influsso francese subisce una momentanea interruzione. Nato a Craiova in Muntenia, ma di famiglia d'origine transilvana, egli fece gli studi superiori a Vienna dove si laureò in filosofia e fu (oltre che professore universitario non solo apprezzato e stimato, ma ammirato fin quasi all'idolatria); critico illustre, uomo politico importantissimo (fu parecchie volte presidente del Consiglio dei Ministri), conferenziere brillante, in una parola uno dei capi spirituali più importanti della Rumania moderna ed iniziatore di un movimento di riforma non solo critica e letteraria, ma anche politica e, direi, umana, in quanto si proponeva di sostituire all'antico un nuovo ideale di vita consistente in una fusione armonica di tutte le diverse attività dello spirito in un' unità di aristocratico, benchè un po' freddo, manierato e accademico equilibrio. Primo introduttore in Rumania della filosofia tedesca soprattutto schopenhaueriana e kantiana, fu il primo ad affermare la necessità per la cultura rumena di liberarsi da ogni preoccupazione politica e nazionale, seguendo il metodo scientifico della ricerca e dello studio delle fonti. All'influsso francese dilagante tentò sostituire quello del pensiero e della cultura tedesca; si oppose con successo alla faciloneria degli scrittori del tempo e mosse guerra senza quartiere alle esagerazioni sì dei „latinisti“ che degli „italianisti“. Nel 1868 fondò a Iaşi (Moldavia) la società letteraria „Junimea“, che si raccoglieva (e si raccoglie ancora, benchè oramai non rappresenti che un anacronismo) in casa or dell'uno or dell'altro de' suoi membri, quasi tutti „boieri“, o, in ogni caso, persone che vivevan largamente, in conversazioni e letture letterarie, storiche e filosofiche, con intermezzi di aneddoti gustosi, per togliere alla riunione ogni carattere pedantesco, che alla natura equilibrata e armoniosa del Maiorescu ripugnava. Organo della fiorente società fu una rivista che fu intitolata „Convorbiri Literare“ (Conversazioni Letterarie) e la direzione effettiva ne fu affidata al novelliere IACOB NEGRUZZI morto nel 1933 dopo essere stato segretario e quindi presidente dell' Accademia Rumena. Il Maiorescu ci ha lasciati tre volumi di „Critice“ (Saggi critici) tra i quali interessanti anche oggi son quelli sulla personalità e la poesia di Michele Eminescu, l'articolo „Direcția nouă“ (La nuova direttiva) che rappresenta una specie di manifesto letterario della riforma da lui propugnata ed un saggio pieno d'acume e di buon senso contro lo stile vuoto e reboante, vera „Beția de cuvinte“ (Ubbriacatura di parole) di molti scrittori suoi contemporanei.

18. — Al Maiorescu, alle „Convorbiri Literare“ e al suo direttore Iacob Negruzzi dobbiamo la scoperta del genio più grande che abbia mai avuto la Rumania: MICHELE EMINESCU. Nato ad Ipotesti, villaggio della Moldavia settentrionale, non lungi da Botoșani il 20 dicembre 1849, morto a Bucarest il 15 giugno 1889; Eminescu rappresenta senza dubbio il più grande e il più

caratteristico poeta rumeno; quello che ancor oggi esercita qua e là il suo influsso anche sulla nuova generazione orientata verso nuove finalità artistiche, e che, ad ogni modo, è sempre vivo nella coscienza e nella sensibilità dei lettori. Imitatore dapprima dell'Alecsandri e dei metri variati e sonori del Bolintineanu; l'Eminescu affermò giovanissimo la sua potente personalità poetica con una nuova, dolcissima e serena armonia ch' egli seppe imprimere alla poesia rumena. Profondo conoscitore della letteratura tedesca, ben poche influenze si posson notare ne' suoi versi delle poesie del Goethe, dello Schiller, del Heine e del Lenau, che pur furono i suoi poeti preferiti. Vissuto fin dalla prima fanciullezza in contatto diretto colla natura, egli imparò, essendo ancora fanciullo, ad ascoltarne le voci purissime, affascinanti, facendo sì che per lui il bosco secolare d'abeti, i ruscelli che in cascate diamantine scendono giù dai dolci colli della sua verdissima Bucovina, il susurro misterioso dei milioni d'insetti che popolan la foresta; divenissero veri e propri protagonisti della sua poesia, coi quali vive in comunità di vita e di aspirazioni e dialoga, nel regno della fantasia, come con esseri a lui ben noti e infinitamente cari, solo con essi si confida, essi solo rispondono alle sue ansiose domande, da essi soli trae conforto a sperare e a vivere quando le ferree catene della realtà lo avvincono a un mondo cattivo e illogico, dal quale egli evade in quello tutto splendori e colori della poesia. Poeta pessimista e nutrito della filosofia dello Schopenhauer con influssi sporadici di buddismo, egli appartiene alla famiglia dei Leopardi, Musset, Vigny, Heine, Lenau, Petöfi, pur distinguendosi profondamente da essi per una sua visione particolare della vita; per un fresco, profondo, intimo senso della natura, per cui rappresenta l'interprete più sincero ed autoctono del paesaggio rumeno, per il suo costante entusiasmo per la storia, le tradizioni e soprattutto la poesia popolare rumena; finalmente per una certa sua serenità nel dolore, che gli fa guardare dall'alto le passioni umane. Ma ciò che distingue Eminescu da qualsiasi altro poeta rumeno è la sua musicalità; musicalità profondamente e intimamente rumena come quella della „dóina“, e nello stesso tempo tutta sua particolare visto che non coincide con quella di nessun altro poeta. Eminescu scrisse anche in prosa: un romanzo „Geniu pustiu“ (Genio sterile), tre novelle: „Sărmanul Dionis“ (Il povero Dionigi), „La aniversară“ (Un anniversario), „Cezara“ (Cesira) e una graziosa fiaba popolare: „Făt-Frumos din lacrimă“ (Il Reuccio figlio d'una lagrima) e numerosissimi articoli politici e sociali, molti dei quali sono dei veri capolavori di buon senso, di esatta visione della realtà, d'intuito storico e sociale, per cui ricollega le manifestazioni della vita contemporanea con quelle del passato, e del passato si serve come guida sicura per iscrutar le nebbie dell'avvenire, gittando le basi di quel nazionalismo rumeno, del quale più tardi il Iorga sarà il teorico e l'animatore.

19. — Degli epigoni di Eminescu ALEXANDRU VLĂHUTZA (1858-

1919) merita di esser segnalato per una certa sua originalità di atteggiamento nelle poesie migliori. Pessimista per natura, il Vlăhutză trova però il suo rifugio nella religione e parecchie delle poesie ispirate a questo sentimento sono degne di attenzione. Coltivò anche la poesia sociale, inveendo contro le cosiddette ingiustizie e colpe della società borghese con accenti di un vago, superficiale e lagrimoso socialismo, per colpa del quale oggi son tutt'altro che all'unisono del sentimento moderno. In prosa scrisse una specie di guida del paesaggio rumeno intitolata „România pitorească” (La Rumania pittoresca), cui è soprattutto raccomandata la sua fama, uno studio sul pittore Grigorescu, parecchi volumi di novelle e un romanzo: „Dan”.

20. — Frequentatore delle riunioni delle „Convorbiri” e carissimo al Maiorescu fu un altro poeta di cultura preponderantemente tedesca: GEORGE COȘBUC (1866—1918), che tradusse anche in magnifiche terzine la „Divina Commedia”. Come tecnica e colore locale, le liriche del Coșbuc sono talvolta superiori a quelle dello stesso Eminescu, del quale però non raggiunge la musicalità e la profondità di pensiero. „Poeta dei contadini” come gli piaceva di chiamarsi, il Coșbuc ne cantò non solo le aspirazioni materiali al possesso della terra nella poesia intitolata „Noi vrem pământ” (Noi vogliamo la terra); ma gli usi, i costumi e le leggende con una delicatezza di tocchi, che ricorda i delicati ed armoniosi colori dei ricami e dei tappeti popolari, raggiungendo in due de' suoi poemetti: „Moartea lui Fulger” (La morte di Folgore) e „Nunta Zamferei” (Le nozze di Zanfira) una tale perfezione d'ispirazione e di forma da farne due veri capolavori del genere, animati da una filosofia, ch'è poi quella stessa del contadino rumeno, ma passata attraverso una mente che ha saputo darle l'espressione teorica, per cui si conclude che „sapere equivale talvolta a morire” e che „certi misteri è meglio non indagarli, perchè chi li riesce a scrutare, diventa un morto tra i vivi”. Oltre i volumi di versi intitolati: „Balade și Idile” (Ballate e Idillii). „Fire de tort” (Fili di ritorto) e „Ziarul unui pierde-vară” (Taccuino d'un perdigiorni); il Coșbuc ha scritto in prosa „Povestea unei coroane de oțel” (Racconto d'una corona d'acciaio), che contiene una breve storia del risorgimento nazionale rumeno e moltissime traduzioni dalle lingue classiche e moderne, e persino dal sanscrito (Sacuntala), eseguite non sempre direttamente, ma aiutandosi con traduzioni tedesche.

21. — Al cenacolo della „Junimea”, dove ebbe come introduttore l'Eminescu, appartenne anche ION CREANGĂ (1837—1889), che, nel suo genere, può considerarsi come uno dei più grandi scrittori rumeni. Figlio di contadini benestanti, prese da giovane l'abito talare, che però abbandonò presto non confacendosi alla sua natura libera e spregiudicata. Fu amicissimo di Eminescu e come lui innamorato dell'arte popolare. Di lui ci restono le deliziose „Amintiri din copilărie” (Ricordi d'infanzia) e moltissime „favole” e „leggende” scritte

nella lingua dei contadini rumeni, ma ripulita e portata da lui al massimo dell'eleganza e dell'arte. Tra queste favole e leggende citeremo come le più caratteristiche „Capra cu trei iezi” (La capra con tre capretti), „Soacra cu trei nurori” (La suocera con tre nuore), „Punguța cu doi bani” (La borsa con due soldi), „Harap alb” (Il moro bianco) e „Moș Nichifor Coțcarul” (Zio Niceforo il birichino) di deliziosa lettura.

22. — Uno scrittore che del culto della forma, inteso non come vano artificio stilistico ma come freno e laboriosa ricerca dell'espressione più chiara e concisa si fece un vero tormento, fu ION LUCA CARAGIALE (1852—1912), autore drammatico soprattutto, ma anche novelliere dei migliori che abbia avuto la Rumania. Spirito arguto e beffardo, insofferente di adattamenti, la sua vita passò in continui tentativi di guadagnarsi il pane, restando il più che fosse possibile libero e indipendente. Giornalista dapprima, poi, per breve tempo, impiegato in una manifattura di tabacchi; finì col preferire la vita del commerciante e fu padrone di birrerie e del ristorante della stazione di Ploești, finché si espatriò in Germania dove morì. Fu nel 1888 direttore del Teatro Nazionale di Bucarest, sulle scene del quale fece rappresentar le commedie: „O noapte furtunoasă” (Una notte indiolata), „Conu Leonida față cu reacțiunea” (Il sor Leonida alle prese colla reazione), „O scrisoare pierdută” (Una lettera perduta), „De-ale Carnavalului” (Cose di Carnevale) e il potente dramma „Năpasta” (La sciagura). Le sue novelle più celebri sono: „O făclie de Paști” (Un cero di Pasqua), „Păcat” (Peccato) e „La hanul lui Mânjoală” (All'osteria di Mânjoală), ma, anche tra i suoi bozzetti umoristici riuniti sotto il titolo di „Momente, Schițe, Amintiri” (Momenti, Schizzi, Ricordi), ce ne sono di originalissimi e di esilaranti. Il suo capolavoro è „O scrisoare pierdută”, che anche oggi si rappresenta con molto successo nei teatri rumeni, grazie anche a una vera tradizione artistica formatasi tra gli attori, per cui la perfezione della recitazione riesce ad aver ragione anche della sua parziale inattualità.

23. — Un altro scrittore che si ricollega al cenacolo delle „Convorbiri Literare” è ION SLAVICI (1848—1925) che fu considerato come uno dei più grandi novellieri del suo tempo. Dei volumi di novelle dello Slavici citeremo „Nuvele din popor” e „Pădureanca” (Boscaiucola). Scrisse anche qualche romanzo e drammi di non molto valore.

24. — Non possiamo fermarci molto ad ALEXANDRU ODOBESCU (1834—1895), che, oltre all'essere archeologo e storico di valore, a noi interessa soprattutto come novelliere („Doamna Chiajna”, „Mihnea-Vodă-cel-Rău”) e come autore di quell'originalissimo libretto ch'è lo „Pseudokineghetikós” e cioè „Falso trattato di caccia”, in cui, sotto colore di voler comporre un trattato di cinegetica, parla delle più svariate questioni in uno stile giocoso, ma pieno di attrattive anche per la svariate e profonda cultura dalla quale è tutto permeato.

Le novelle dell'Odobescu son quasi tutte d'argomento storico, ma il loro pregio principale consiste nella forma agile e viva, che fa di esse dei veri capolavori di lingua e di stile.

Novelliere elegante fu anche NICOLAE GANE (1833—1916), che appartenne anche lui alla „Junimea“ e tradusse in terzine irregolari l'„Inferno“ di Dante, allontanandosi però troppo spesso dal testo italiano, del quale non riesce a rendere la solennità.

ION GHICA (1816—1897) nelle sue interessanti „Scrisori către Vasile Alecsandri“ (Lettere a Vasile Alecsandri) contenenti una infinità di notizie sugli uomini e le cose dell'antica Rumania, scritte in uno stile pieno di chiarezza, naturalezza e vivacità, si rivela scrittore elegante ed arguto, sì che la sua prosa, oltre all'importanza documentaria, ne acquista anche una artistica e letteraria.

25. — Arriviamo così a BARBU DELAVRANCEA (1858—1918), novelliere, drammaturgo, oratore ed uomo politico, la cui trilogia drammatica „Apus de soare“ (Tramonto), „Viforul“ (Il turbine) e „Luceafărul“ (La stella del mattino), benchè risenta del doppio influsso shakespeariano e dannunziano, rappresenta — forse appunto perciò — qualcosa di nuovo nella letteratura drammatica rumena, che, fino a lui, eccezion fatta di „Năpasta“ di Caragiale, non si era innalzata a voli troppo arditi. Tra le sue novelle „Sultănica“ ed „Hagi Tudose“ son tra le migliori della letteratura narrativa rumena. Eletto membro dell'Accademia Rumena, vi pronunciò un interessante discorso sulla poesia popolare, di cui con mano maestra seppe mettere in rilievo le bellezze. Nel 1907 commemorò Giosuè Carducci all'Ateneo Rumeno con una calda e nobile orazione.

26. — Innamorato delle bellezze del paesaggio, dell'arte e della letteratura italiana fu anche DUILIU ZAMFIRESCU (1858—1922), che tradusse molte poesie del Leopardi, fu influenzato dalle „Odi barbare“ del Carducci e passò parecchi anni in Italia come segretario di legazione. Il classicismo delle poesie dello Zamfirescu consiste però, più che nella imitazione dei classici, in una certa tendenza alla purezza della linea e all'armonia della composizione. Le sue novelle d'argomento italiano ed il romanzo „Lydda“ che porta il sottotitolo di „Scrisori romane“ (Lettere romane), son tentativi poco riusciti, ma la sua passione di peregrino della bellezza traspira da tutte le sue lettere da Roma agli amici. Il capolavoro di quest'aristocratica figura d'artista è il primo romanzo del ciclo „Neamul Comăneștilor“ (La famiglia dei Comănești) intitolato „Viața la țară“ (La vita in campagna), che si può dire il primo romanzo rumeno che possa considerarsi all'altezza di quelli migliori delle letterature dell'occidente. Soprattutto il tipo della protagonista, l'indimenticabile Sașa, (ispiratogli da una delicatissima anima femminile conosciuta quando era segretario di legazione a Bruxelles, e perciò niente affatto russo come si potrebbe credere pensando al suo nome), e la poesia della vita familiare delle antiche famiglie di „boieri“ che vivevano

ancora sulle loro terre, cui dà risalto la grossolanità dei contadini arricchiti, che, a poco a poco, ne andavano prendendo il posto; fan di questo delicatissimo romanzo un vero capolavoro della letteratura narrativa non solo rumena. Quelli che seguirono: „Tănase Scatiu“; „In războiu“ (In guerra) ed „Anna, sau ceea ce nu se poate“ (Anna o quel ch'è impossibile), pur essendo ricchi di molti pregi, non arrivano all'altezza del primo.

27. — Alla corrente della „Junimea“ appartennero anche i novellieri IOAN POPOVICI BĂNĂȚEANU (1868—1893), che, nel volume intitolato „Din vieața meseriașilor“ (Dalla vita degli artigiani), ci descrive appunto la vita degli operai rumeni del Banato; e soprattutto ION BRĂTESCU-VOINEȘTI (n. 1868), che, nei volumi „In lumea dreptății“ (Nel mondo della giustizia), „Întunec și lumină“ (Tenebre e luce), „Rătăcire“ (Traviamento), „Firimituri“ (Briciole), si rivela scrittore delicato, cesellatore pieno di grazia, classico nel taglio impeccabile della novella, poeta dei deboli e dei vinti, cantore delle pure e delle sane gioie familiari. Narratore squisito — un po' il Maupassant della Rumania — egli, è, col Sadoveanu, uno dei più grandi maestri della novellistica rumena.

28. — A questo punto interviene il movimento letterario che fu detto del „Semănătorul“ (Il seminatore) dalla rivista di questo nome fondata, verso la fine del 1881, (probabilmente con altri intenti da quelli che poi ebbe), dal Coșbuc e dal Vlăhutză; ma che, per opera del suo critico NICULAE IORGA (n. 1871), si ricollega alla tendenza già propugnata dal Kogălniceanu nella sua „Dacia Literară“ verso una letteratura ispirata alla tradizione nazionale. Uomo coltissimo, fondatore, capo e teorico del nazionalismo rumeno il Iorga, ch'è anche letterato e scrittore di molto merito, prosatore, poeta ed autore drammatico oltre che storico illustre, giornalista vigoroso ed oratore dei più grandi che abbia mai avuto la Rumania; non propugnò, nella rivista di cui presto assunse la direzione effettiva, uno sterile nazionalismo letterario, ma si schierò decisamente contro l'influsso esclusivo di questa o quella letteratura straniera. Le pagine del „Semănătorul“, come quelle degli altri giornali e riviste letterarie da lui fondate e dirette in seguito („Floarea darurilor“, „Drum drept“, „Ramuri“; ecc.) son piene di riuscitissime traduzioni dalle più svariate letterature straniere che egli conosce a menadito, ma ospitano soprattutto prose e poesie originali ispirate alla vita nazionale rumena (rurale nella sua essenza), il cui interprete più geniale. Mihail Sadoveanu, egli fu il primo a scoprire ed incoraggiare, accogliendone nel „Semănătorul“ i primi saggi ancora incerti. L'opera scientifica e letteraria del Iorga rappresenta una tal massa che è difficile parlarne brevemente. Ricorderemo perciò i volumi più propriamente letterarii, cioè quello intitolato „O luptă literară“ (Una lotta letteraria), nel quale raccolse gli articoli critici da lui pubblicati nel „Semănătorul“, quello che comprende la raccolta delle sue poesie

(„Opera poetică”), qualcuno de' suoi drammi più riusciti: „Un domn pribeag” (Un principe in esilio), „Doamna lui Ieremia” (La moglie del principe Geremia), „Sfântul Francisc” (San Francesco); i suoi deliziosi volumi di viaggi attraverso le diverse provincie della Rumania, in Italia, Francia, Spagna, Portogallo, Grecia, ecc. la sua „Istoria Românilor în chipuri și icoane” (Storia della Rumania in ritratti e icone), la sua eruditissima „Istoria literaturii române” in cinque grandi volumi e i recentissimi volumi autobiografici „Memorii”, „Supt trei regi” (Sotto tre re), „Viața unui om” (Vita d'un uomo), „Oameni cari au fost” (Uomini che furono). Spirito romantico e battagliero, versatilissimo, dotato di una cultura prodigiosa in campi svariati; la sua opera di storico e di uomo politico s'integrano a vicenda e fan di lui una figura europea, che ha qualcosa in comune con quella di Unamuno, del quale ha così i pregi come i difetti.

29. — Recensioni piene di buon senso e di spirito combattivo scrisse nel „Semănătorul” anche il critico transilvano ILARIE CHENDI (1872—1913). Oltre il Sadoveanu, presero parte al movimento del „Semănătorul” i novellieri EMIL GĂRLEANU (1878—1914) rievocatore della vita patriarcale ed orientale degli antichi „boieri” nel volume intitolato „Bătrânii” (I vecchi) e della vita degli animali in „Din lumea celor ce nu cuvântă” (Dal mondo degli esseri che non parlano); CALISTRAT HOGAȘ (1847—1916), che, nei due volumi: „Pe drumuri de munte” (Per sentieri alpstri) e „In munții Neamțului” (Sui monti di Neamț), ci descrive i suoi deliziosi vagabondaggi in uno stile „livresque”, che ricorda un po' quelli del Panzini; IOAN AGARBICEANU (n. 1882) autore di romanzi dalla tendenza un po' moraleggiante sulla vita della borghesia transilvana; GALA GALACTION (n. 1879), il cui misticismo, spesso inquinato di sensualismo, interessa per una potente nota di sincerità che ci rivela un'anima ardente in perpetua lotta con se stessa; ION DRAGOSLAV (m. 1928), che, nelle sue novelle e leggende in istil popolare, si rivela un seguace del Creangă; ȘTEFAN OCTAVIAN IOSIF (1875—1913), poeta in tono minore ed elegiaco; DIMITRIE ANGHEL (1872—1914), poeta raffinato, che anticipò il simbolismo e scrisse in collaborazione col Iosif la maggior parte delle sue poesie (potente è quella intitolata „Vezuviul”); PANAIT CERNA (1881—1913), che, ne' suoi poemetti filosofici, riprese la tradizione eminesciana; OCTAVIAN GOGA (n. 1879), che, in note piene di melanconia, cantò le sofferenze dei Rumeni di Transilvania sotto l'oppressione ungherese e l'interno dissidio, per cui vorrebbe non aver mai lasciato l'aratro per la penna.

30. — Al „seminatorismo” ed a quella sua varietà posteriore che fu detta „poporanism” ed ebbe il suo critico in GARABET IBRĂILEANU e la sua rivista nella „Viața Românească” (Vita Rumena); si opposero da principio alcuni poeti, quali lo Zamfirescu, il cui discorso inaugurale all'Accademia Rumena fu tutta

una carica a fondo contro la poesia popolare, ALEXANDRU MACEDONSKI (1854—1920), i cui due volumi di poesie: „Flori sacre“ (Fiori sacri) e „Cartea nestematelor“ (Il libro dei gioielli) anticipano il simbolismo; e, in un certo senso, anche l'Anghel, il cui spirito raffinato rifuggiva naturalmente dalla primitività della poesia popolare; finchè OVID DENSUŞIANU (n. 1873), professore di Filologia romanza all'Università di Bucarest e delicato poeta egli stesso (sotto lo pseudonimo di ERVIN), con una lotta strenuamente combattuta per venti anni di seguito nella sua „Viaţa Nouă“ (Vita nuova), affermò i diritti della nuova scuola simbolista seguito più tardi da EUGEN LOVINESCU (n. 1881), allievo del Faguet ed impressionista dapprima, poi decisamente modernista, che ne' suoi volumi: „Critice“, „Istoria Literaturii Române Moderne“, e nella sua rivista „Sburătorul“ organo del cenacolo del medesimo nome, è anch'oggi il capo riconosciuto da tutti della letteratura rumena d'avanguardia. Menzioniamo qui la critica sociale di C. DOBROGEANU-GHEREA (1852—1920) e quella sistematica di MIHAIL DRAGOMIRESCU (n. 1868) professore di Estetica Letteraria all'Università di Bucarest („Ştiinţa Literaturii“, „Critica ştiinţifică şi Eminescu“, „Dela misticism la raţionalism“, „Dramaturgia Română“), che, staccatosi a un certo punto dal Maiorescu e dalle „Convorbiri Literare“, fondò e diresse le „Convorbiri Critice“, inaugurando un sistema basato sulla teoria estetica del „capolavoro“ con una accentuata tendenza a sistematizzare e a classificare le opere d'arte con distinzioni un po' artificiali di „plasticità“, „emotività“, „tonalità“, ecc., ma che scoperse molti talenti di prosatori, poeti ed autori drammatici, che poi si svilupparono indipendenti da ogni scuola e son oggi tra i migliori rappresentanti della letteratura rumena contemporanea. Tra i giovanissimi critici, van menzionati ION TRIVALE, seguace del Dragomirescu e morto in guerra, POMPILIU CONSTANTINESCU, seguace del Lovinescu e soprattutto GHEORGHE CĂLINESCU, i cui recentissimi volumi sulla vita e l'opera di Eminescu rappresentano veri capolavori di serietà scientifica e di finissimo buon gusto.

31. — Le letteratura contemporanea oscilla tra i due poli dei „tradizionalismo“ e del „modernismo“. Alla prima tendenza appartengono i prosatori MIHAIL SADOVEANU (n. 1888) romanziere fecondissimo, (ha al suo attivo più di cinquanta volumi fra romanzi e novelle) che, interprete perfetto dell'anima popolare moldava, così spontanea e primitiva da confondersi quasi col paesaggio, sembra impersonare così nella sua prosa di una limpidezza cristallina come nella sua figura massiccia e bonaria di gigante mite e sognatore, il tipo del patriarca primitivo, cantore eponimo della sua terra e della sua razza ed il cui recentissimo romanzo „Baltagul“ (La scure) rappresenta uno dei più puri capolavori dell'arte narrativa rumena; LIVIO REBREANU, il cui romanzo „Ion“ è tale da potersi mettere solo accanto ai „Contadini“ del polacco Ladislao Reymont, che

forse supera in organicità e perfezione di taglio; CESAR PETRESCU („Lettere d'un piccolo proprietario di campagna“, „Sinfonia fantastica“, „Il ballo meccanico“, „Oscuramento“); CAMIL PETRESCU („Ultima notte d'amore, prima notte di guerra“, „Il letto di Procuste“); IONEL TEODOREANU („A Medeleni“, „La torre di Milena“, „La ragazza di Zlataust“, „Ballo in maschera“ ecc.); CORNELIU MOLDOVANU („Il Purgatorio“); GHEORGHE BRĂESCU („Viene il Signor Generale colla Signora“, „Due volponi“, „Il maggiore Botzan“, „Tali e quali“, „Bozzetti giocosi“ ecc.) umorista finissimo ne' suoi bozzetti di vita militare; DAMIAN STĂNOIU che ne' suoi volumi: („I fastidii di Padre Gedeone“, „Il confessore delle monache“, „Monaci e tentazioni“; ecc.) si compiace nel mettere in rilievo i lati comici della vita monastica ortodossa; D. D. PĂTRĂȘCANU, autore anche lui di riusciti bozzetti umoristici, I. ARDELEANU, JEAN BARTH (EUGEN BOTEZ), VICTOR EFTIMIU, A. CAZABAN. Tra i poeti crediamo dover segnalare D. NANU, CORNELIU MOLDOVANU, G. TALAZ, G. GREGORIAN, e soprattutto NICHIFOR CRAINIC („I doni della terra“, „Pianure natie“ ecc.), che, con ION PILLAT („Sogni pagani“, „Il giardino tra i muri“, „Risalendo il corso dell'Arges“, „Limpidezze“) rappresenta la personalità più importante della tendenza „tradicionalista“.

Degli scrittori drammatici, appartengono alla corrente tradizionalista ALEXANDRU DAVILA (n. 1862—1929), il cui dramma storico „Vlaicu-Vodă“ è uno dei capolavori del teatro rumeno; MIHAIL SORBUL (n. 1885), che, con „Patima roșie“ („La passione rossa“), si è affermato come drammaturgo potente e vigoroso; VICTOR EFTIMIU che con „Inșiră-te mărgărite“ (Infila le tue perline), „Cocoșul negru“ (Il gallo nero), e numerosissime altre produzioni ha ottenuti successi clamorosi; A. DE HERZ autore di garbate commedie di tipo francese; CATON THEODORIAN (La famiglia dei Bujorești), ZAHARIA BARSAN („Le rose rosse“), C. CIPRIAN, il cui „Omul cu mărtoaga“ (L'uomo dal ronzino) ha recentemente ottenuto un enorme successo; VICTOR ION POPA, di cui ricorderemo „Ciuta“ (La capriola) e la delicatissima „Mușcata din fereastră“ (Il geranio del davanzale).

32. — Alla „corrente modernista“ appartengono invece i prosatori: HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU, i cui romanzi di tipo proustiano „avant la lettre“, come da noi Italo Svevo, ci rivelano una collezionista d'impressioni rare e complicate ed una analizzatrice minuziosa di stati di coscienza in penombra („La donna davanti allo specchio“, „Concerto di musica di Bach“, „Disegni tragici“, „Il fidanzato“ ecc.); N. DAVIDESCU („Conservatore & C.“; „Il violino muto“), DIMITRIE THEODORESCU („Nella città dell'Ideale“), EMANOIL BUCUȚA („La fuga di Scefki“), GIB MIHĂESCU („Alla Grandiflora“), F. ADERCA („L'uomo meccanico“, „La donna dalla carne bianca“, ecc.), ION MINULESCU („Rosso, giallo e azzurro“, „Ripro-

vato in quarta ginnasiale", „Il barbiere del re Mida" ecc.), TICU ARCHIP („Il collezionista di pietre preziose", „L'avventura"), I. PELTZ („Vita interessante si e no d'un certo Stan", „Strada Văcărești"), MATEI ION CARAGIALE („I buontemponi della „Corte antica"), G. M. ZAMFI-RESCU („La Madonnina delle Rose").

Tra i poeti, ION MINULESCU è senza dubbio il rappresentante più autorevole del „modernismo" rumeno. I suoi volumi: „Romanze per più tardi", „Conversazioni con me stesso", „Confessioni", „Da leggersi di notte" son tra i più significativi della poesia rumena contemporanea, il cui maestro può oggi considerarsi TUDOR ARGHEZI („Parole misurate", „Fiori di muffa"); che, per la sua tecnica perfetta e ardita più ancora che per l'ispirazione (rimasta qua e là ancora tradizionale) può ritenersi come il più gran poeta contemporaneo. N. DAVIDESCU, MIHAIL SĂULESCU (morto combattendo per la patria), ADRIAN MANIU, C. BACOVIA, CAMIL BALTAZAR, ILARIE VORONCA, LUCIAN BLAGA, e soprattutto, ION BARBŪ sono tra i più importanti rappresentanti della poesia rumena d'avanguardia con molti altri, di cui i limiti di questa rapida rassegna non ci permettono occuparci.

Nella drammatica la tendenza „modernista" si afferma da principio con MIHAIL SĂULESCU („la Settimana dei miracoli"), ION MARIN SADOVEANU („Anno Domini"), TICU ARCHIP („L'anello", „Lumicino"), CAMIL PETRESCU („Anime forti", „Atto veneziano"), ADRIAN MANIU, LUCIAN BLAGA („La crociata dei bambini"), e soprattutto G. M. ZAMFI-RESCU („La signorina Anastasia"), che, seguace del surrealismo, tende a proiettare nel cosmico avvenimenti della vita quotidiana ed ha studiato un lato della vita della piccola borghesia dei quartieri popolari di Bucarest trascurato da Caragiale. Anche ION MINULESCU ha dato al teatro opere interessanti („Parton le cicogne") piene di spirito, paradossi e satira contro la banalità della vita quotidiana e quelle che il Flaubert chiamava „idées reçues".

33. — La critica storico-letteraria è rappresentata dal IORGA, dal DEN-SUȘIANU, dal BOGDAN-DUICĂ, dal PUȘCARIU, dal DROUHET, dal CARACOSTEA, dal CARTOJAN e da altri minori.

34. — Le riviste letterarie più importanti sono, oltre le „Convorbiri Literare" che continuano ad apparire per forza d'inerzia benchè non rappresentino più oramai alcuna speciale tendenza, la „Viața Românească", la elegantissima „Gândirea" (Il Pensiero), la „Revista Fundațiilor regale", la „Vremea" (Il Tempo), l'„Adevărul Literar", la „Viața literară" a non parlare di una quantità di riviste giovanili che spuntano a primavera per morir nell'autunno, ma che spesso riflettono tendenze interessanti; ed alcune regionali, quali p. es. la „Datina" (La Tradizione) di Turnu-Severin, le „Arhivele Olteniei" e „Ramuri" (Rami) di Craiova, „Cele trei Crișuri" di Oradia-Mare in Transilvania, ecc. che fan partecipar la provincia al movimento letterario nazionale.

BIBLIOGRAFIA. — M. Gaster, *Geschichte der rumänischen Litteratur in Groeber's Grundriss der romanischen Philologie* II. Band, 3 Abteilung, Strassburg, 1896, utile, ma in parte invecchiato; — C. Tagliavini, *Storia della Letteratura Rumena* premissa alla *Antologia rumena*, Heidelberg, Groos, 1924. In rumeno: N. Iorga, *Istoria Literaturii Românești (Introducere sintetică)*, Bucarest, Pavel Suru, 1929; — N. Iorga, *Istoria Literaturii Religioase a Românilor*. Buc., Socec, 1904; — N. Iorga, *Istoria Literaturii Românești în veacul al XVIII-lea*. Buc., «Minerva», 1901; — La seconda edizione, coretta e notevolmente ampliata, è apparsa sotto il titolo di *Istoria Literaturii Românești. Vol. I. (Literatură populară. — Literatură slavonă. — Vechea literatură religioasă. — Întâii cronicari)* e comprende l'epoca che va dalle origini al 1688. Vol. II. *Epoca Heia 1688 la 1780*. Buc., Pavel Suru, 1925 e 1928; — N. Iorga, *Istoria Literaturii Românești în veacul al XIX-lea*. Vol. I—III. Buc., «Minerva», 1907—1908 e Valenii-de-Munte, 1909; — N. Iorga, *Istoria literaturii românești contemporane; v. I. Crearea formei; v. II. În căutarea fondului*; București, editura «Adevărul», 1934; — G. Pascu, *Istoria Literaturii și Limbii Române din sec. al XVI-lea*. Buc. «Cartea Românească», 1921; — G. Pascu, *Istoria Literaturii Române din sec. al XVII-lea*. Iași, «Viața Românească», 1922; — E. Lovinescu, *Istoria Literaturii Române contemporane, I. Evoluția ideologiei literare*. Buc., «Ancora», 1926. — II. *Evoluția criticei literare*, ibid., 1926. — III. *Evoluția poeziei lirice*, ibid., 1927. — IV. *Evoluția prozei literare*, ibid. 1928. — VI. *Mutația valorilor estetice. Concluzii*, ibid., 1929. Il vol. V, che avrebbe dovuto trattare dell'evoluzione del teatro, non è mai apparso. — G. Bogdan-Duică, *Istoria Literaturii Române Moderne. Întâii poeți munteni*; Cluj, «Ardealul», 1923; — O. Densușianu, *Literatura Română Modernă*. Buc., Alcalay, Voll. I—II, 1920—1921; — N. Cartoian, *Breve storia della letteratura rumena*. Roma, «Istituto per l'Europa Orientale», 1926; — Ramiro Ortiz, *Correnti nella letteratura rumena contemporanea; — La prosa rumena contemporanea; — Poeti rumeni contemporanei in Varia Romanica*; Firenze, «La Nuova Italia», 1932; — Pompiliu Constantinescu, *La poesia romana contemporanea in Giornale di Politica e di Letteratura*, V (1929), fasc. 12; — George Mihail Zamfirescu, *Il teatro rumeno contemporaneo*, ibid.; — B. P. Hășdeu, *Cărțile poporane ale Românilor în secolul al XVI în legătură cu literatura poporană cea nescrisă în Cuvente den bătrâni*, București, 1879; — M. Gaster, *Literatura populară română*. Buc., Ig. Haimann, 1882—1883; — e soprattutto l'ottimo volume di N. Cartoian, *Cărțile populare în literatura românească; v. I. Epoca influenței sud-slave*, Buc., editura Casei Școalelor, 1929; e *Alexandria în literatura românească; noui contribuții (studiu și text)*; Buc., «Cartea Românească», 1922; — Ramiro Ortiz, *Per la Storia della Cultura Italiana in Rumania*. Buc., Sfetea, 1916; — A. Marcu, *Romanticii italiani și Români*. Buc., «Cultura Națională», 1924; — I. N. Apostolescu, *L'influence des romantiques français sur la poésie roumaine*, Paris, Champion, 1909; — Pompiliu Eliade, *De l'influence française sur l'esprit public en Roumanie*, Paris, Leroux, 1898; — Ch. Drouhet, *Vasile Alecsandri și scriitorii francezi*; Buc., «Cultura Națională», 1924; — A. Marcu, *Vasile Alecsandri e l'Italia in Studi Rumeni* diretti da C. Tagliavini, I (1927); — E. Lovinescu, *Costache Negruzzi. Viața și opera lui*, Buc., «Cartea Românească», 1924; — E. Lovinescu, *Grigore Alexandrescu. Viața și opera lui*, Buc., «Cartea Românească», 1925; — E. Lovinescu, *Gh. Asachi. Viața și opera sa*, Buc., Casa Școalelor, 1927; — Mihail Dragomirescu, *Critica științifică și Eminescu*. Buc., «Casa Școalelor», 1925; — C. Tagliavini, *Michele Eminescu in L'Europa Orientale*, III (1923) pp. 745—801; — Ramiro Ortiz, *Mihail Eminescu, il poeta della foresta e della polla in Poesie di M. E. per la prima volta tradotte dal testo rumeno con introduzione bibliografia e commentario*; Firenze, Sansoni, 1927; — T. Vianu, *Poezia lui Eminescu*. Buc., «Cartea Românească», 1930; — G. Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*, Buc., «Cultura Națională», 1932; — G. Călinescu, *Opera lui Mihai Eminescu, Vol. I*. Buc., «Cultura Națională», 1934. Voll. II—III, Buc., «Fundajia Regele Carol II», 1935; — Sul movimento

letterario del «Sămănătorul» si veggano N. Iorga, *O luptă Literară*. (2 voll.), Vălenii-de-Munte, 1914 ed. E. Lovinescu, *Istoria mișcării «Sămănătorului»* in *Critice* vol. I. Buc., «Ancora», 1925. Cfr. inoltre: Titu Moirescu, *Critice*, Voll. I—III. Buc., «Minerva», 1908; — Mihail Dragomirescu, *Știința Literaturii*. Buc., «Casa Școalelor», 1926 publicata poi in francese col titolo di *La Science de la Littérature*; Paris, Gamber, 1928—1929 (2 voll.); — *Critica dramatică*. Buc., Steinberg, 1904; — *Dela raționalism la misticism*. Buc., «Casa Școalelor», 1925; — *Directive literare*, ibid., 1925; — G. Ibrăileanu, *Scriitori și curente*. Iași, «Viața Românească», 1930; — *Studii literare*. Buc., «Cartea Românească», 1931 e soprattutto i 10 voll. di *Critice* di E. Lovinescu (Buc., «Ancora», 1925—1929). Raccolte di studii critici interessanti a consultare sono anche i volumi di Ion Trivale, *Cronici literare*. Buc., Tip. Cooperativă, 1915; Perpessicius, *Mențiuni critice*, vol. I. Buc., «Casa Școalelor», 1928; vol. II Buc., «Fundăția Regele Carol II», 1934; — Pompiliu Constantinescu, *Critice*. Buc., «Ancora», s. d. e *Opere și Autori*. Buc., «Ancora», s. d.

TESTI

Norme per la pronunzia del rumeno.

- ã come e muta o semimuta francese.
- â (i) suono oscuro tra l'i e l'u da apprendersi a viva voce.
- e sempre chiusa.
- i in fine di parola si fa sentire appena, meno quando rappresenta l'articolo determinato maschile plurale.
- o sempre chiuso.
- h si pronunzia aspirata come il X greco.
- j si pronunzia come in francese.
- ş si pronunzia come il ch francese e il sh inglese.
- ţ = tz.
- z si pronunzia come s sonora italiana in rosa.

SUNT OPTIMIST de N. TITULESCU
SONO OTTIMISTA di N. TITULESCU

ESERCIZIO DI LETTURA da farsi coll'aiuto del disco corrispondente
che si può chiedere al *Biroul Presei* (Bucarest, Str. Dionisie, 68).

Priviți în jurul Dumneavoastră. Ce vedeți?
Guardate intorno (alle Signorie Vostre) a voi. Che vedete?

Pe de o parte: frigurile speculei, omenirea aler-
Per) da una parte: la febbre della speculazione, l'umanità fug-

gând după bogăția fără muncă; pe de altă parte:
gente dietro la ricchezza senza fatica; (per) d'all'altra parte

frigurile revoltei provocată de miseria rășboiu-
(la febbre) i fremiti della rivolta provocata da la miseria della guer-

5 **lui și de indignarea pe care o resimți când o**
ra e da l'indignazione (s. acc.) che (la) risenti quando la

compari cu avuțiile scandalose cari s'au făcut
paragoni con le ricchezze scandalose che si (han) son fatte

într'o singură noapte. Domnilor, în acest mo-
in una sola notte. Signori, in questo mo-

ment, și la noi și aiurea, e o așă frenezie de ma-
mento, e da noi e altrove, c'è una tal frenesia di ma-

terialism, îmbinată cu o așă frenezie de dreptate,
terialismo, congiunta con una tal frenesia di giustizia,

10 **încât cred că nu greșesc dacă spun că am ajuns**
che credo (che non erro) di non errare se dico che siam giunti

la una din acele răspântii la care sau se plămă-
ad una di quelle biforcazioni (alle) nelle quali o si pla-

desc religii noi, sau se plămădesc cataclismele
smano religioni nuove, o si (plasmamo) preparano i cataclismi

istoriei. Văd toate greutățile de care sunt în-
della storia. Vedo tutte le difficoltà da cui sono cir-

conjurat. Le pipăi, le număr, le cântăresc! Și
 condato. Le palpo, le conto, le peso! E

15 totuși sunt optimist.

tuttavia sono ottimista.

Care se fie cauza acestui optimism?

Quale (che sia) sarà la causa di questo ottimismo?

Unii au zis: «Secretul artei dumitale, e o

Alcuni han detto: „Il segreto dell'arte (della Tua Signoria) Sua è una

necesitate a vrajei prin cuvânt!

necessità di seduzione per (mezzo della) parola!

Domnilor, acei cari ar putea să creadă așa

Signori, coloro che potrebbero credere simil,
 che credessero

20 ceva nu știu și nu vor ști niciodată ce aport
 cosa non sanno e non sapranno mai che apporto

de sensibilitate deosebită aducem fiecare din

di sensibilità differente portiamo ciascuno di

noi în dosul acestei haine uniforme care ne

noi dietro questa veste uniforme che ci

îmbracă gândirea și care se chiamă cuvântul.

riveste il pensiero e che si chiama la parola.

Acei cari ar putea crede așa ceva nu știu că,

Quelli che potrebbero credere simil cosa non sanno che

25 dacă cuvintele au așa mare vraje, e că poartă

se le parole hanno così gran seduzione, è che portano

în ele bucăți din sufletul pe care oratorul

in esse (pezzi) brani dello spiririto che l'oratore

și-l rupe și-l împrăștie ca să ajungă fie măcar

(se lo) si strappa e (lo) diffonde perché giunga (sia) almeno

pentru o clipă la deliciul suprem care se

per un momento alla delizia suprema che si

chiamă comunitatea desăvârșită cu ceilalți.

chiamata la comunanza perfetta con gli altri.

30 Și atunci cauza acestui optimism nu poate

Ed allora la causa di questo ottimismo non può

să rămână decât aceea pe care mi-o servesc

rimanere che quella che (me la) mi servono

che rimanga

zilnic criticii mei: iluzia optică provocată de

ogni giorno i critici miei: l'illusione ottica provocata dalla

firea mea idealistă.

natura mia idealista.

Ei bine primesc explicațiunea! Dar atunci

Ebbene accettò la spieghazione! Ma allora

35 binecuvântată eroare, salutară iluzie care în-
 benedetto errore, salutare illusione che per
 găduindu-mi să întrezăresc strălucirea zilei de
 mettendomi che d'intravedere lo splendore del giorno di
 mâine nu mă lasă să fiu doborât de micimile
 domani non mi lascia essere abbattuto dalle piccolezze

zilei de azi, căci nu e una care să-mi scape
 del giorno di oggi giacchè non ce n'è una che mi sfugga

din vedere. Și departe de a mă lepădă de ea
 dalla vista). E lontano dal disfarmi di essa

40 ca de un păcat eu o revendic dimpotrivă ca o
 come di un peccato io la rivendico al contrario come una
 bogăție, această minunată iluziune; departe de
 ricchezza, questa meravigliosa illusione; lontano da
 a o păstră pentru mine eu vreau să o împăr-
 serbarla per me io voglio che la comu-
 comu-

tășesc tuturor.

nicarla a tutti.
 nichì

Da, Domnilor, Idealul creator e talismanul

Si, o Signori, l'ideale creatore è il talismano

45 care transfigurează realitatea și îți dă pute-
 che trasfigura la realtà e ti dà il po-
 rea ca s'o birui: idealul creator e izvorul la
 tere di vincerla: l'ideale creatore è la sorgente alla
 che la vinca

care, dacă te adapi, ești ferit și de descurajare
 quale, se ti abbeveri, sei immune e dallo scoraggiamento

și de limitare în satisfacții; idealul creator
 e dalla limitazione nelle soddisfazioni; l'ideale creatore

e sinonim cu intuiția cea mare care azi, în
 è sinonimo coll'intuizione (quella) grande che oggi nel

50 lumea bântuită atâta vreme de fiorii reci ai
 mondo dominato (tanto tempo) così a lungo dai brividi freddi della
 morții, îți îngăduie să încerci în fine fiorii dă-
 morte ti permette di provare in fine i brividi da-

tători de viață ai presimțirii sacre și ai re-
 tori di vita dei presentimenti sacri e delle ri-

nașterilor nesfârșite.

nascite infinite.

I.

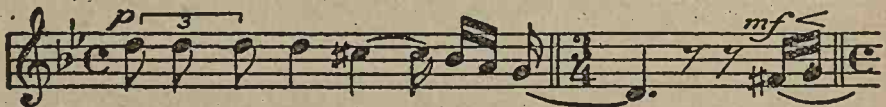
Doina.

Jă-lui-m'aș și n'am cui¹

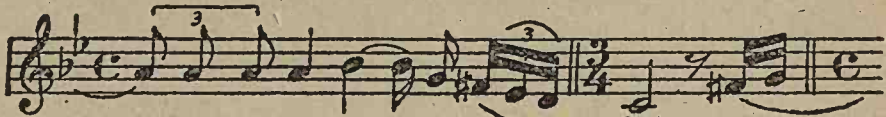
(I. CORBU. Doina, poezia populară lirică, selecționată și aranjată de I. Corbu, Bistrița, „Tip. Națională“, 1925, p. 199, n. 1101).

Tempo de Doină.

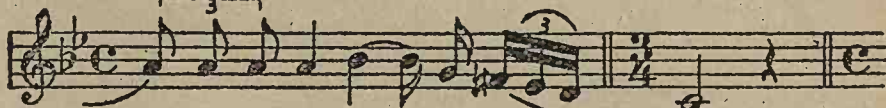
Tib. Brediceanu

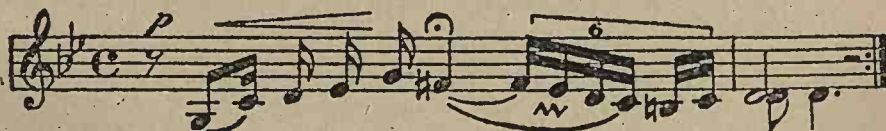
Je-lu - i-m'aș și n'am cui, — Je -
Co-dru-i-jal-nic ca și mi - ne, Co -

- lu - i-m'aș și n'am cui, — Je -
- dru-i-jal-nic ca și mi - - ne, Tre -

- lu - i - m'aș, co - dru - lui, —
- ce toam-nă, iar - na - vi - ne,

Co - dru-lui, sâr - ma - nu - lui.
Ră - mâ - ne să - rac - ca mi - ne.

1. — Tiberiu Brediceanu, Doine și Cântece populare românești, voce și piano, calet VI p. 4.

Jălui-m'aș și n'am cui
Jălui-m'aș codrului;
Codru-i jalnic ca și mine
Pică-i frunza nu-i rămâne
5 Numai biete clomburele,
Să le bată vânturile
Ca pe mine gândurile.
Dar m'oi lăsa pân' la vară,
Și-oi ieși la câmp afară,
10 Doar'or crește viorele,
Și m'oi jălui la ele
Ca la surorile mele;
Și-or mai crește clopoței
Și m'oi jălui la ei
15 Ca la frățiorii mei.

II

MIORIȚA

(*Poesii populare ale Românilor, adunate și întocmite
de VASILE ALECSANDRI, București, MDCCLXVI, pp. 1-3*)

	Pe-un picior de plaiu		Iarba nu-i mai place,
	Pe-o gură de raiu,		„— Mioriță laie,
	Iată vin în cale,		Laie, bucălaie,
	Se cobor la vale		De trei zile 'ncoace
5	Trei turme de miei	30	Gura nu-ți mai tacel
	Cu trei ciobănei.		Ori iarba nu-ți place,
	Unu-i Moldovan,		Ori ești bolnăvioară
	Unu-i Ungurean,		Drăguță Mioară?
	Și unu-i Vrâncean.		— Drăguțule bachel
10	Iar cel Ungurean	35	Dă-ți oile 'ncoace
	Și cu cel Vrâncean.		La negru zăvoi,
	Mări, se vorbiră,		Că-i iarbă de noi
	Ei se sfătuiră		Și umbră de voi.
	Pe l'apus de soare		Stăpâne, stăpâne,
15	Ca să mi-l omoare	40	Iți chiamă ș'un câine
	Pe cel Moldovan		Cel mai bărbătesc
	Că-i mai ortoman,		Și cel mai frățesc
	Ș'are oi mai multe		Că l'apus de soare
	Măndre și cornute.		Vreau să mi-te-omoare
20	Și cai învățați	45	Baciul Ungurean
	Și câni mai bărbați!...		Și cu cel Vrâncean!
	Dar cea Mioriță		— Oiță bârsană,
	Cu lâna plăviță		De ești năzdrăvană
	De trei zile 'ncoace		Și de-a fi să mor
25	Gura nu-i mai tace,	50	În câmp de mohor.

Să spui lui Vrâncean
 Și lui Ungurean
 Ca să mă îngroape
 Aice pe-aproape
 55 In strunga de oi
 Să fiu tot cu voi;
 In dosul stâni
 Să-mi aud câni.
 Aste să le spui,
 60 Iar la cap să-mi pui
 Fluieraș de fag,
 Mult zice cu drag!
 Fluieraș de os,
 Mult zice duios!
 65 Fluieraș de soc,
 Mult zice cu foc!
 Vântul când a bate
 Prin ele-a răzbate
 Ș'ole s'or strânge
 70 Pe mine m'or plânge
 Cu lacrimi de sânge!
 Iar tu de omor
 Să nu le spui lor.
 Să le spui curat
 75 Că m'am însurat
 Cu-o mândră crăiasă,
 A lumii mireasă;
 Că la nunta mea
 A căzut o stea;
 80 Soarele și luna
 Mi-au ținut cununa.
 Brazi și pălținași
 I-am avut nuntași,
 Preoți, munții mari,
 85 Pasări, lăutari,
 Păsărele mii,
 Și stele făclii!

Iar dacă-i zări
 Dacă-i întâlni
 90 Măicuță bătrână
 Cu brăul de lână,
 Din ochi lăcrimând,
 Pe câmpi alergând,
 De toți întrebând
 95 Și la toți zicând:
 Cine-au cunoscut
 Cine mi-au văzut
 Mândru ciobănel
 Tras printr'un inel?
 100 Fețișoara lui
 Spuma laptelui;
 Mustăcioara lui
 Spicul grâului;
 Perișorul lui
 105 Pana corbului:
 Ochișorii lui
 Mura câmpului!...
 Tu, Mioara mea,
 Să te 'nduri de ea
 110 Și-i spune curat
 Că m'am însurat
 Cu-o fată de craiu
 Pe-o gură de raiu.
 Iar la cea măicuță
 115 Să nu-i spui, drăguță,
 Că la nunta mea
 A căzut o stea,
 C'am avut nuntași
 Brazi și pălținași,
 120 Preoți, munții mari,
 Pasări, lăutari,
 Păsărele mii
 Și stele făclii!...

III

MIRON COSTIN

Cartea pentru descălcecatul de'ntâiu a Țării Moldovei și neamului moldovenesc.

(MIRON COSTIN, *Cartea pentru descălcecatul de'ntâiu a Țării Moldovei și neamului moldovenesc*, de MIRON COSTIN, carele au fost Logofăt mare în Moldova. Cartea di'ntâiu: *De neamul Moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor*; capul I; în *Opere complete*, îngrijite de V. A. URECHIA, București, Tipografia Academiei Române, 1886, v. I, pp. 383—384).

Este țara Italiei plină, cum se zice, ca o rodie, plină de cetăți și orașe iscusite; mulțime și desime de oameni, târguri vestite pline de tot bișugul. Și pentru mai iscusenii și frumusețuri a pământului aceluia, i-au zis *Raiul pământului*; a căruia pământ, orașele, grădinile, tocmealele la casele lor, cu mare desfătăciune traiului omenesc, nu are toată lumea subț ceriu, blând, voios și sănătos; nici căldură prea mare, nici ierni greale; de grâu, vinuri dulci și ușoare, unt-delemn mare bișug, și de poame de tot felul: chitre, năramze, lămâi și zahar, și oameni iscușiți preste toate neamurile, stătători la cuvânt, ne-amăgitori, blânzi, cu oamenii străini nemăreți, dintr'alte țări, îndată tovarăși, cum ar fi cu ai săi, cu mare omenie, subțiri, pentru aceea le zic *gentilomi*¹⁾, cum zic Grecii *celebii* și la războaie neînfrânți într'o vreme, cum vei afla la istoriile Romului, de vei ceti de dânșii. Acă țară este acum scaunul și cuibul a toată dăscălia și învățătura, — cum era într'o vreme Athina la Greci, acum Padova la Italia, — și de alte iscusite și trufașe meșteșuguri.

10. E scris *gentiloni*. (V. A. U.).

11. *Romului*, per Romei «di Roma».

13. *Athina*, leggi *Atena* «Atènes».

IV.

COSTACHE NEGRUZZI

Alexandru Lăpuşneanu

(In *Opere complete*, v. I, *Proza*, Bucureşti, Minerva, 1905, pp. 106—111).

Capul lui Moţoc vrem...

Acum era aproape a se scula dela masă, când Veveriţă ridică paharul şi, închinând, zise: Să trăieşti întru mulţi ani, Măria ta! Să stăpâneşti ţara în pace şi milostivul Dumnezeu să te întărească în gândul ce ai pus de a nu strica pe boieri şi a nu bântui norodul...

5 N'apucă să sfârşească, căci buzduganul Armaşului, lovindu-l drept în frunte, îl doborî la pământ.

— A! voi ocăriţi pe Domnul vostru! strigă acesta. La ei, flăcăi! În minut toţi slujitorii de pe la spatele boierilor scoţând junghiurile îi loviră; şi alţi ostaşi aduşi de căpitanul de lefegii intrară şi năpustiră cu săbiile în ei.

10 Cât pentru Lăpuşneanu, el luase pe Moţoc de mână şi se trăsese lângă o fereastră deschisă, de unde privea măcelăria ce începuse. El râdea; iar Moţoc silindu-se a râde ca să placă stăpânului, simţea părul sburlindu-i-se pe cap şi dinţii săi clănţănind. Şi cu adevărat era groază a privi această scenă sângeroasă, Inchipuiască-şi cineva într'o sală de cinci stânjeni lungă şi de patru lată, o sută

10. *Alexandru Lăpuşneanu* fu principe della Moldavia (1552—1561 e 1564—1568). Scacciato dal trono per una congiura di Despot-Vodă, riprese il regno nel 1564 coll'aiuto dei Turchi. Per espriare i suoi molti delitti — è nota la sua crudeltà verso i boiardi — fece ornare la chiesa ortodossa-rumena di Liov (Polonia) insieme a qualche chiesa del monte Athos. Fu sepolto nel monastero da lui costruito, a Slatina, nel distretto di Suceava (Bucovina). — *Moţoc*, grande boiardo della Moldavia. Ebbe una gran parte negli intrighi del regni del Lăpuşneanu e di Despot-Vodă. Quando, nel 1564, Lăpuşneanu riprese il trono, Moţoc fuggì in Polonia e vi fu ucciso. Secondo un'altra tradizione, sarebbe morto a Iaşi.

15 și mai mulți oameni ucigași și hotărâți spre ucidere, călăi și osândiți, luptându-se unii cu furia desnădejdei și alții cu aprinderea beției. Boierii ne-având nicio grijă, surprinși mișelește pe din dos, fără arme, cădeau fără a se mai împotrivi. Cei mai bătrâni mureau făcându-și cruce; mulți însă din cei mai
20 juni se apărau cu turbare; scaunele, talgerele, tacâmurile mesei se făceau arme în mâna lor; unii, deși răniți, se încheștau cu furie de gâtul ucigașilor, și, nesocotind rănilor ce primeau, îi strângeau până îi innăbuseau. Dacă vreunul apuca vreo sabie, își vindea scump vieața. Mulți lefegii pieriră, dar în sfârșit nu mai rămase niciun boier viu. Patruzeci și șapte de trupuri zăceau pe parchet. În lupta și trânta aceasta, masa se răsturnase, ulcioarele se spărseseră și vinul ameș-
25 tecat cu sânge făcuse o baltă pe lespezile sălei.

Odată cu omorul de sus, începuse uciderea și în curte. Slugile boierilor văzându-se lovite fără veste de soldați plecară de fugă. Puțini cari scăpară cu vieață, apucând a sări peste ziduri, dase alarmă pe la casele boierilor și invitând
30 pe alte slugi și oameni boierești, burzulisera norodul și tot orașul alergase la poarta curții pe care începuse a o tăia cu securile. Ostașii amețiți de beție făceau numai slabă împotrivire. Gloata se întărâta din mult în mai mult.

Lăpușneanul, pe care îl înștiințase de pornirea norodului, trimise pe Armaș să-i întrebe ce vor și ce cer. Armașul ieși.

— Ei, vornice Moțoc, zise apoi întorcându-se spre acesta, spune, n'am
35 făcut bine că m'am mântuit de răii aceștia și am scăpat țara de o așa râie?

— Măria Ta, ai urmat cu mare înțelepciune, răspunse mârșavul curtezan; eu demult aveam de gând să sfătuesc pe Măria Ta la aceasta; dar văd că înțelepciunea Măriei Tale a apucat mai înainte și ai făcut bine că l-ai tăiat, pentrucă... fiindcă... era... să...

40 — Văd că armașul întârzie, zise Lăpușneanu, curmând pe Moțoc care se învălmășea în vorbă. Imi vine să poruncesc să dea cu tunurile în prostimea aceea. Ha, cum socoji și Dumneata?

— Așa, așa, să-i improaște cu tunurile; nu-i vreo pagubă că or muri
45 câteva sute de mojiți, de vreme ce au pierit atâția boieri. Da, să-i omoare de istov.

— Mă așteptam s'aud asemenea răspuns, zise cu oțerire Lăpușneanu, dar să vedem întâi ce vor.

50 În vremea aceasta, Armașul se suise pe poarta curții și făcând semn, strigă: — Oameni buni! Măria Sa Vodă întreabă ce vreți și ce cereți. Și pentru ce ați venit așa cu zurbă?

Prostimea rămase cu gura căscată. Ea nu se aștepta la asemenea întrebare. Venise fără să știe pentru ce a venit și ce vrea. Incepu a se strânge în cete, cete și a se întreba unii pe alții ce să ceară. În sfârșit începură a striga:

— Să micșoreze dăjdiile! Să nu ne mai zăpciească!

50 — Să nu ne mai împlinescă! Să nu ne mai jefuiască!
 — Am rămas săraci! — N'avem bani! — Ni i-a luat toți Moțoc!
 Moțoc! Moțoc! — El ne belește și ne pradă! — El sfătuiește pe Vodă!
 Să moară! — Moțoc să moară! — Capul lui Moțoc vrem!

60 Acest din urmă cuvânt, găsind un ecou în toate inimile, fu ca o scântie
 electrică. Toate glasurile se făcură un glas și acest glas striga: Capul lui
 Moțoc vrem!

— Ce cer? întrebă Lăpușneanul, văzând pe Armaș intrând.

— Capul Vornicului Moțoc, răspuse.

65 — Cum? Ce? strigă acesta, sărind ca un om ce calcă pe un șarpe;
 n'ai auzit bine, fătate! vrei să suguiesti, dar nu-i vreme de șagă. Ce vorbe
 sunt acestea? Ce să faci cu capul meu? Îți spun că ești surd; n'ai auzit bine!

— Ba foarte bine, zise Alexandru Vodă, ascultă singur. Strigările lor
 se aud de aici.

70 În adevăr, ostașii ne mai împotrivindu-se, norodul începuse a se cățăra pe
 ziduri, de unde striga în gura mare: Să ne dea pe Moțoc! Capul lui Moțoc
 vrem!

75 Oh, păcătosul de mine! strigă ticălosul. Maică prea-curată Fecioară,
 nu mă lăsa să mă prăpădesc! Dar ce le-am făcut eu oamenilor acestora? Născă-
 toare de Dumnezeu, scapă-mă de primejdia aceasta și mă jur să fac o biserică,
 să postesc cât voi mai avea zile, să ferec cu argint icoana ta făcătoare de
 minuni dela Mănăstirea Neamțului!... Dar, milostive Doamne, nu-i asculta pe
 niște proști, pe niște moșici. Pune să dea cu tunurile într'înșii!... Să moară toți!
 Eu sunt un boier mare; ei sunt niște proști!

80 — Proști, dar mulți! răspuse Lăpușneanul cu sânge rece. Să omor o
 mulțime de oameni pentru un om, nu ar fi păcat? Judecă dumneata singur. Du-te
 de mori pentru binele moșiei dumitale, cum ziceai însuși când îmi spuneai că nu
 mă vrea, nici mă iubește țara. Sunt bucuros că-ți răsplătește norodul pentru
 slujba ce mi-ai făcut vânzându-mi oastea lui Anton Sechele și mai pe urmă
 lăsându-mă și trecând în partea Tomșei.

85 — Oh, nenorocitul de mine! strigă Moțoc, smulgându-și barba, căci de
 pe vorbele tiranului înțelegea că nu mai este scăpare pentru el. Incai lăsați-mă să

76. *Mănăstirea Neamțului*, chiostro di monaci in Moldavia. Secondo una tradizione, fu fondata nel 1392; le chiese che vi sono accanto furono costruite da Alessandro il Buono (1400—1432) e da Stefano il grande nel 1497. Il chiostro fu un centro di coltura importante: vi si trovano anch' oggi libri ed oggetti preziosi.

83. *Anton Sechele*, Szekely, generale ungherese.

84. *Tomșa (Ștefan)* fu principe di Moldavia nel 1563, dopo aver ucciso Despot Vodă a cui tolse il trono. Ma in seguito all'arrivo di Alexandru Lăpușneanu fuggi in Polonia ed ivi fu ucciso per ordine del Sultano. Secondo alcuni storici come lo Xenopol, Tomșa non fu mai principe, ma solo pretendente al trono.

mă duc să-mi pun casa la cale. Fie-vă milă de jupâneasa și copilașii mei. Lăsați-mă să mă spovedesc. Și plângea, și țipa, și suspina.

90 — Destul! strigă Lăpușneanul, nu te mai boci ca o muiere! Fii român verde! Ce să te mai spovedești? Ce să-i spui duhovnicului? Că ești un tâlhar și un vânzător? Asta o știe toată Moldova. Haide! Luați-l de-l dați norodului și-i spuneți că acest fel plătește Alexandru Vodă celor ce pradă țara.

95 Indată Armașul și căpitanul de lefegii începură a-l târi. Ticăitul boier răcnea cât putea vrând să se împotrivească dar ce puteau bătrânele lui mâini împotriva acelor patru brațe sdravene ce-l trăgeau! Vrea să se sprijinească în picioare dar se împiedeca de trupurile confrăților săi și luneca pe sângele ce se închegase pe lespezi. În sfârșit puterile îl slăbiră, și sateliții tiranului, ducându-l pe poarta curții, mai mult mort decât viu, îl îmbrânciră în mulțime.

100 Ticălosul boier căzu în brațele idrei acestei cu multe capete, care într'o clipă îl făcu bucăți.

— Iată cum plătește Alexandru Vodă la cei ce pradă țara! ziseră trimișii tiranului.

— Să trăiască Maria Sa Vodă! răspunse gloata. Și mulțumindu-se de astă jertfă, se împrăștie.

105 În vreme ce nenorocitul Moțoc pierdea acest fel, Lăpușneanul porunci să ridice masa și să strângă tacâmurile; apoi puse să reteze capetele ucisilor, și trupurile le aruncă pe fereastră. După aceea, luând capetele le așeză în mijlocul mesei pe încet și cu rânduială, puind pe ale celor mai mici boieri dedesubt și pe ale celor mai mari deasupra, după neam și după ranguri, până ce făcu o piramidă de patruzeci și șapte căpățâne, vârful căreia se încheia prin capul unui Logofăt mare. Apoi spălându-se pe mâini, merse la o ușă lăturalnică, trase zăvorul și drugul de lemn care o închidea și intră în apartamentul Doamnei.

— A! strigă ea, slavă Maicei Domnului că te văd! Mi-a fost tare frică.

115 — Pentru aceea, precum ți-am făgăduit, ți-am găsit un leac de frică.

Vină cu mine, Doamnă.

— Dar ce țipete, ce strigări se auzeau?

— Nimic. Slujitorii s'au fost luat la sfadă, dar s'au liniștit.

Zicând aceste, luă pe Ruxandra de mână și o aduse în sală.

120 Intru vederea grozavei priveliști, ea slobozi un țipăt strașnic și leșină.

— Femeia, tot femeie, zise Lăpușneanu zâmbind; în loc să se bucure, ea se sperie. Și luând-o în brațe, o duse în apartamentele ei. Apoi înturnându-se iarăși în sală, găsi pre căpitanul de lefegii și pre Armașul așteptându-l.

V.

VASILE ALECSANDRI.

*Steluța**Dedicație E. N.*

(VASILE ALECSANDRI, *Lăcrămioare*, in *Poesii*, cu introducere și notițe de GHEORGHE ADAMESCU, membru coresp. al Acad. Rom., București, „Cartea Românească”, pp. 33—34; riscontrata sull'edizione curata dall'autore: VASILE ALECSANDRI, *Poesii*, in *Opere complete*, v. I, *Doine și Lăcrămioare*, Bucuresci, editura Librăriei Socecă & Comp., 1875, pp. 119—121).

Tu care ești pierdută în neagra vecinicie,
Stea dulce și iubită a sufletului meu !
Și care-odinioară luceai atât de vie,
Pe când eram în lume tu singură și eu !

5 O ! blândă, mult duioasă și tainică lumină !
In veci pintre steluțe te cată al meu dor,
Ș'adeseori la tine, când noaptea e senină,
Pe plaiul nemuririi se 'nalță c'un lung sbor.

10 Trecut-au ani de lacrimi și mulți vor trece încă,
Din ora de urgie în care te-am pierdut !
Și doru-mi nu s'alină și jalea mea adâncă
Ca trista vecinicie e fără de trecut !

15 Plăceri ale iubirii, plăceri încântătoare !
Simțiri, mărețe visuri de falnic viitor !
V'ați stins într'o clipeală ca stele trecătoare
Ce las'un întuneric adânc în urma lor.

20 V'ați stins ! și de atunci în cruda-mi rătăcire
N'am altă mângâiere mai vie pe pământ
Decât să 'nalț la tine duioasa mea gândire,
Steluță zâmbitoare dincolo de mormânt !

Căci mult, ah ! mult în viață eu te-am iubit pe tine,
O, dulce desmierdare a sufletului meu !
Și multă fericire ai revărsat în mine
Pe când eram în lume tu singură și eu !

25 Frumoasă îngerelă cu albe aripioare !
 Precum un vis de aur în vieață-mi ai lucit,
 Și 'n ceruri cu grăbire, ca un parfum de floare.
 Te-ai dus, lăsându-mi numai un suvenir iubit.

30 Un suvenir comoară de visuri fericite,
 De scumpe și fierbinte, și dulce sărutări,
 De zile luminoase și îndumnezeite,
 De nopți Venețiane și pline de 'ncântări.

35 Un suvenir poetic, coroana vieții mele.
 Ce mângâie și 'nvie duioasă-inima mea.
 Și care se unește cu harpele din stele
 Când mă închin la tine; o ! dragă, lină stea !

40 Tu dar, ce prin iubire, la al iubirii soare,
 Ai deșteptat în mine poetice simțiri,
 Primește 'n altă lume aceste lăcrămioare,
 Ca un răsuneț dulce de-a noastre dulci iubiri !

VI.

I a r n a

(VASILE ALECSANDRI, *Pasteluri in Poesii*, p. 131, riscontrata sull' edizione curata dall'autore: VASILE ALECSANDRI, *Poesii*, in *Opere complete*, v. III, *Pasteluri și Legende*; București, editura Librăriei Socecă & Comp., 1875, pg. 9—10).

Din văzduh cumpłita iarnă cerne norii de zăpadă,
 Lungi troiene călătoare adunate 'n cer grămadă,
 Fulgii sbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi,
 Răspândind fiori de ghiață pe ai țarei umeri dalbi.

5 Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară !
 Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară ;
 Soarele rotund și palid se prevede printre nori,
 Ca un vis de tinerețe pintre anii trecători.

10 Tot e alb pe câmp, pe dealuri, împrejur în depărtare ;
 Ca fantasme albe plopii înșirați se pierd în zare ;
 Și pe 'ntinderea pustie, fără urme, fără drum,
 Se văd satele pierdute sub clăbucii albi de fum.

15 Dar ninsoarea încetează, norii fug, doritul soare
 Strălucește și desmiardă oceanul de ninsoare.
 Iată-o sanie ușoară care trece peste văi...
 În văzduh voios răsună clinchete de zurgălăi.

VII.

O primblare prin munți.

(VASILE ALECSANDRI. *O primblare prin munți* (1844), in *Proza, amintiri, povestiri romantice*; ediție comentată de AL. MARCU; Craiova, ed. „Scrisul Românesc”, 1930, pp. 35—36, pp. 42—44).

De mult mergeam, iar vârful Grohoțișului nici că se mai zărea.

— Măi fraților, zise unul din noi: cine din voi are arme cu el?

— Eu, răspunse, altul; am un pistol mic.

— Și ce ai face cu pistolul dacă ne-ar ieși un urs înainte?

— Auzi întrebare! Aș trage în el.

5 Cel dintâiu clătină din cap, zicând:

10 — Să dee Dumnezeu! Dar pare că n'aș crede, Mulți voinici se arată după bătălie, da și mai mulți se arată înainte. Nu râdeți și ascultați mai bine cele ce mi-au povestit un moșneag dela Vrancea; pe urmă vă veți încredința
 dacă îi vine cuiva în gând să tragă cu pistolul sau cu pușca când i se întâmplă să se găsească bot la bot cu un urs care nu înțelege de *dihă Catrino*. Nevasta unui pădurar se dușese într'o zi prin codru să culeagă fragi; cum culegea biata femeie, aude mormăind la spatele ei, se întoarce iute și ce să vadă? Coș-goge dihanie, un urs strașnic de mare, ce se ridicase pe două picioare și da din cele
 15 de'nainte, ca și când i-ar fi făcut sămn să vie ca să-l sărute. Femeia nu-și perdu cumpătul, ci răcnind odată din toată puterea, îi aruncă coșul cu fragi în cap. Ursul meu, rușinat se vede, de o primire atât de rea din partea sexului

1. *Grohoțiș*, monte nel distretto di Prahova (Valacchia). — 9. *Vrancea*, regione dei Carpazi, a sud-ovest della Moldavia, distretto di Putna.

frumos, se duse fugând să-și ascundă rușinea în fundul codrilor și pădurărița, pe de altă parte, își luă iute tâlpășița, după cum zice vorba, și pân' acasă
 20 ținu numai o fugă; însă cum a ajuns a și picat la pat bolnavă de friguri. Câte babe din sat toate au descântat-o, au căutat-o, dar de geaba, căci mergea din zi în zi mai rău; în sfârșit o cloanță bătrână o sfătui să se afume cu păr de urs, zicând că nu era alt chip de scăpat. A doua zi de cu noapte pădurarul luând pușca pe spate, se porni în codru ca să-i aducă păr de urs; el se suia
 25 pe o cărărușe îngustă ca aceasta a noastră și gândea întocmai ceea ce gândim noi acum, adică: cum să facă și ce să facă dacă s'ar întâlni cu o jiganie mârăitoare. Tot mergând și gândind, iată că ajunge la vârful dealului, ce era foarte greu de suit, de pildă ca piscul pe care ne acățăm noi acum: și cum se urca pe brânci, deodată se lovește cap în cap cu un urs.

— Ursu, ursu! a strigat dodată cel ce mergea înaintea noastră pe cărare; și s'a oprit tremurând ca o vargă. Acest țipăt ne-a înfipt pe loc și ochii noștri s'au țintit înainte asupra unei matahale negre ce se zărea de abia prin păclă. Cel
 30 ce avea pistolul îl uită frumos în buzunar și nimănui nu-i veni în gând ca să-l îndemne a se înarma cu el. Din norocire cea grozavă matahală a început a șuera peste puțin, căci nu era altă decât un Român care sta lungit pe iarbă. Mare rușine ne-a cuprins atunci pe toți, aflând că ne spărieserăm de geaba, și mărturisesc cu umilință că din galbini la față ce eram, ne-am înroșit ca niște demozele de pension.

Iată domnilor, ne-au zis atunci povestitoriul, iată cum se face că-și uită
 40 cineva armele 'n brâu la vreme de nevoie. Nu mai am trebuință dar a urma istoria pădurariului.

.....
 Nu voiu uita cât oi trăi acea plimbare fantastică prin întunericul codru-
 lui; toate lucrurile ce ne încongiurau luau o privire spărioasă sub razele luminii
 45 fânarului; iar mai ales umbrele noastre, prin mișcările lor deosebite, produceau o fantasmagorie cumplită. Ori încotro ne uitam, părea că se ridică înaintea noastră tot urieși; mii de arătări treceau iute aproape de noi, fugeau de se ascundeau în fundul codrului, și apoi iar se iveau și iar pereau în văzduh. Freamătul frunzelor avea un suflet misterios care da fiori și mă făcea să-mi închipuiesc
 50 că auzeam șoapte jalnice din altă lume. Mai cu seamă când țipa în depărtare vr'o bufniță spărietă, atunci simțirile mi-se esaltau atât de mult, că mă credeam alungat de duhuri adevărate; părea că le vedeam cum mă îngâneau și cum căutau să mă rătăcească în sânul codrului. Se vede că foamea are multă înrăurire asupra închipuirei; sfătuiesc dar pe poeții noștri să facă dietă douăzeci și patru
 55 de ceasuri, când or vrea a se apuca de vr'o compunere.

Cum mergeam cu toții pe lângă călugăr, ascultând cu luare aminte o istorie de hoji ce ne povestea și pe care, cu ajutorul lui Dumnezeu, o voiu povesti-o

și eu altădată cetitorilor mei, deodată zărirăm înaintea noastră un foc mic care se legăna în văzduh cu o mișcare regulată, ca o limbă de clopot. Am
60 întrebât pe călugăr ce putea să fie, dar pân'a nu apuca el a ne răspunde, ne
trezirăm față 'n față cu un Român ce ținea un lemn aprins în mână și pe
care-l clătina necontenit dinaintea lui, pentru ca să cunoască drumul.

— De unde vii, Gheorghii, îl întrebă călugărul.

— Dela hora din sat. părinte; am cântat din cimpoiul pân'ce-a înnoptat
65 bine; și acu mă duc la stână în deal.

Auzind vorba de cimpoi și de horă, m'am apropiat de cioban și l-am în-
demnat să ne cânte o doină; îndată ei și-a scos cimpoiul din desagă, l-a umflat,
l-a pregătit și, răzimându-se de un brad, a început să sune cântecul cel mai
70 frumos, cel mai jalnic, cel mai cu suflet ce-am auzit eu pe lume: doina de la
munte, acea melodie curat românească, în care toată inima omului se tâlmă-
cește prin suspinuri puternice și prin note dulci și duioase; doina jalnică, care
face pe Român să ofteze fără voie și care cuprinde în sânul ei un dor tainic,
după o fericire perdată. Eu, de câte ori aud doina, îmi pare că aud Moldova
plângând după slava sa cea veche.

75 După ce sfârși, îl rugai pe cioban să cânte și din gură; și el, împreună-
du-se cu cimpoiul, începu cu un glas limpede și puternic, a cânta următoarele
versuri pe muzica doinei:

80 Frunză verde de alună
Trece voinicul pe lună
Și codrul voios răsună.

Frunzuliță de brad mică,
Iese hoțul din potică,
Fără grije, fără frică.

Trece hoțul șuerând
Pe cărare coborînd
Și din frunze impușcând.

95 Și le zice: „Cale bună!
„Unde mergeți împreună,
„Dragii mei, noaptea pe lună?

85 Măi voinice, voinicele,
Ie-ți tăiușul de plăsele
Și cea durdă de oșele.

„Decât în curtea domnească,
„Sau în punga ciocoiască,
„Mai bine 'n cea voinicească.

90 Ca să prindă jos, în vale,
Trei desagi plini de parale
Și nu le stă nime 'n cale.

100 Frunză verde stejar tare
Hoțul intră 'n codrul mare,
Cu desagii de-a spinare...

105 Nu am trebuință să mai descriu mulțămirea ce ne-a pricinuit acest con-
cert original la miezul nopții, în mijlocul unui codru. Tot acela ce sânte în
pieptul său o inimă de Român, mă va înțelege de la sineși.

VIII.

MIHAI EMINESCU

Atât de fragedă...

(MIHAI EMINESCU, *Poesii*, ediție îngrijită de CONSTANTIN BO-
TEZ, București, „Cultura Națională”, 1933, pp. 107—108).

Atât de fragedă, te-asameni
Cu floarea albă de cireș,
Și ca un înger dintre oameni
În calea vieții mele ieși.

5 Abia atingi covorul moale,
Mătasea sună sub picior,
Și dela creștet până 'n poale
Plutești ca visul de ușor.

10 Din încrețirea lungii rochii
Resai ca marmura în loc —
S'atârnă sufletu-mi de ochii
Cei plini de lacrimi și noroc.

15 O vis ferice de iubire,
Mireasă blândă din povești,
Nu mai zimbi ! A ta zimbire
Mi-arată cât de dulce ești,

20 Că poți cu-a farmecului noapte
Să 'ntuneci ochii mei pe veci,
Cu-a gurii tale calde șoapte,
Cu 'mbrățișări de brațe reci.

Deodată trece o cugetare,
Un vâl pe ochii tăi fierbinți :
E 'ntunecoasa renunțare,
E umbra dulcilor dorinți.

25 Te duci, și-am înțeles prea bine,
Să nu mă țin de pasul tău,
Pierdută vecinic pentru mine,
Mireasa sufletului meu !

30 Că te-am zărit e a mea vină,
Și vecinic n'o să mi-o mai iert,
Spăși-voiu visul de lumină.
Tinzându-mi dreapta în deșert.

35 Ș'o să-mi resai ca o icoană
A pururi verginii Marii,
Pe fruntea ta purtând coroană —
Unde te duci ? Când o să vii ?

IX.

*Călin**File din poveste*

(MIHAI EMINESCU, *Op. cit.*, pp. 72—74, vv. 199—258).

De treci codrii de aramă, de departe vezi albind
Ș'auzi mândra glăsuire a pădurii de argint.
Acolo, lângă izvoară, iarba pare de omăt,
Flori albastre tremur, ude în văzduhul tămâiet.
5 Pare că și trunchii vecinici poartă suflete sub coajă,
Ce suspină pîntre ramuri cu a glasului lor vrajă.
Iar prin mândrul întuneric al pădurii de argint
Vezi izvoare sdrumicate peste pietre licurind ;
Ele trec cu harnici unde și suspină 'n flori molatic,
10 Când coboară 'n ropot dulce din tăpșanul prăvălatic,
Ele sar în bulgări fluizi peste prundul din răstoace,
In cuiabar rotind de ape, peste care luna zace,

Mii de fluturi mici albaştri, mii de roiuri de albine,
 Curg în riuri sclipitoare peste flori de miere pline,
 15 Implu aerul văratic de mireasmă și răcoare
 A popoarelor de muște sărbători murmuitoare.

Lângă lacul, care 'n tremur somnoros și lin se bate,
 Vezi o *masă mare* 'ntinsă cu făclii prea luminate,
 Căci din patru părți a lumii împărați și 'mpărătese
 20 Au venit ca să serbeze nunta gingașei mirese:
 Feți-frumoși cu păr de aur, smeii cu solzii de oșele,
 Cîntorii cei de zodii și șagalnicul Pepele.

Iată craiul, socrul mare, rezemat în jilț cu spată,
 El pe capu-i poartă mitră și-i cu barba pieptănată.
 25 Țapăn, drept, cu schiptru 'n mână, șede 'n perine de puf
 Și cu crengi îl apăr pagii de muscuțe și zăduf...

Acum iată că din codru și Călin mirele iese,
 Care ține 'n a lui mână, mâna gingașei mirese,
 30 Li foșnea uscat pe frunze poala lung 'a albei rochii,
 Fața-i roșie ca mărul, de noroc i-s umezi ochii;
 La pământ mai că ajunge al ei păr de aur moale,
 Care-i cade peste brațe, peste umerele goale,
 Astfel vine mlădioasă, trupul ei frumos îl poartă.
 Flori albastre are 'n păru-i și o stea în frunte poartă.

35 Socrul roagă 'n capul mesei să poștească să se pună
 Nunul mare, mândrul soare și pe nună, mândra lună,
 Și s'așază toți la masă, cum li-s anii, cum li-i rangul,
 Lin vioarele răsună, iară cobza ține hangul.

Dar ce sgomot se aude? Bâzâit ca de albine?
 40 Toți se uită cu mirare și nu știu de unde vine,
 Până văd painjeniișul între tufe ca un pod,
 Peste care trece 'n sgomot o mulțime de norod,
 Trec furnici ducând în gură de faină marii saci,
 Ca să coacă pentru nuntă și piăcinte și colaci,
 45 Și albinele-aduc miere, aduc colb mărunt de aur,
 Ca cercei din el să facă cariul, care-i meșter faur.

Iată vine nunta 'ntreagă — voinicel e-un grierel,
 Li sar purici înainte cu potcoave de oșel ;

22. *Pepele*, tipo frequente nelle fiabe popolari rumene dove appar sempre in compagnia di Păcală e Tândală, coi quali anche si identifica. E' il tipo dell' uomo furbo a gliocoso, che si burla di tutti e di tutto.

50 In veșmânt de catifele un bondar rotund în pântec
 Somnoros, pe nas, ca popii, glăsuieste 'ncet un cântec.
 O cojiță de alună trag lăcuste, podu-l scutur,
 Cu musteața răsucită șede 'n ea un mire flutur.
 Fluturi mulți, de multe neamuri, vin în urma lui un lanț.
 55 Toți cu inime ușoare, toți șagalnici și berbanți.
 Vin ținării, lăutarii, gândăceii, cărăbușii,
 Iar mireasa viorică, i-aștepta 'ndărătul ușii.
 Și pe masa 'mpărătească sare-un greer, crainic sprinten,
 Ridicat în două labe, s'a 'nchinat bătând din pinten.
 60 El tușeste, își încheie haina plină de șirături :
 „Să iertați, boeri, ca nunta s'o pornim și noi alături”.

X.

Somnoroase păsărele(MIHAI EMINESCU, *Op. cit.*, p. 196).

Somnoroase păsărele
 Pe la cuiburi se adună,
 Se ascund în rămurele —
 Noapte bună !

5 Dorm și florile 'n grădină —
 Pe când codrul negru tace ;
 Dorm și florile 'n grădină —
 Dormi în pace !

10 Trece lebăda pe ape
 Intre trestii să se culce —
 Fie-ți îngerii aproape,
 Somnul dulce !

15 Peste-a nopții feerie
 Se ridică mândra lună,
 Totu-i vis și armonie —
 Noapte bună !

XI.

Mai am un singur dor.

(MIHAI EMINESCU, *Op. cit.*, pp. 211—212).

Mai am un sigur dor :

In liniştea sării

Să mă lăsaţi să mor

La marginea mării ;

Să-mi fie somnul lin

Şi codrul aproape,

Pe'ntinsele ape

Să am un cer senin.

Nu-mi trebuie flamuri,

Nu voiu sicriu bogat,

Ci-mi împleţiţi un pat

Din tinere ramuri.

Şi nime'n urma mea

Nu-mi plângă la creştet,

Doar toamna glas să dea

Frunzişului vestic.

Pe când cu sgomot cad

Izvoarele 'ntr'una

Alunece luna

Prin vârfuri lungi de brad ;

Pătrunză talanga

Al sării rece vânt,

De-asupra-mi teiul sfânt

Să-şi scuture creanga.

Cum n'oiu mai fi pribeag

De-atunci înainte,

M'or troieni cù drag

Aduceri aminte.

Luceferi, ce resar

Din umbră de cetini,

Fiindu-mi prieteni,

O să-mi zimbească iar.

35 Va geme de patemi
Al mării aspru cânt...
Ci eu voi fi pământ
In singurătate-mi.

XII.

Revedere.

(MIHAI EMINESCU, *Op. cit.*, pp. 115—110).

5 — Codrule, codruțule,
Ce mai faci, drăguțule,
Că de când nu ne-am văzut
Multă vreme au trecut
Și de când m'am depărtat,
Multă lume am îmblat.

10 — Ia eu fac ce fac de mult,
Iarna viscolu-l ascult,
Crengile rupându-le,
Apele-astupându-le,
Troienind cărările
Și gonind cântările ;
Și mai fac ce fac de mult,
15 Vara doina mi-o ascult
Pe cărarea spre izvor
Ce le-am dat-o tuturor,
Implându-și cofeile
Mi-o cântă femeile.

20 — Codrule cu rjuri line,
Vreme trece, vreme vine,
Tu din tânăr precum ești
Tot mereu întinerеști.

25 — Ce mi-i vremea, când de veacuri
Stele-mi scânteie pe lacuri,
Că de-i vremea rea sau bună,
Vântu-mi bate, frunza-mi sună ;

30 Și de-i vremea bună, rea,
 Mie-mi curge Dunărea.
 Numai omu-i schimbător,
 Pe pământ rătăcitor,
 Iar noi locului ne ținem,
 Cum am fost așa remânem :
 35 Marea și cu riurile,
 Lumea cu pustiurile,
 Luna și cu soarele,
 Codrul cu izvoarele.

XIII.

Și dacă...

(MIHAI EMINESCU, *Op. cit.*, p. 184).

Și dacă ramuri bat în geam
 Și se cutremur plopii,
 E ca în minte să te am
 Și 'ncet să te apropii.

40 Și dacă stele bat în lac
 Adâncu-i luminându-l
 E ca durerea mea s'o 'mpac
 Inseninându-mi gândul.

45 Și dacă norii deși se duc
 De iese 'n luciul luna,
 E ca aminte să-mi aduc
 De tine 'ntotdeauna.

XIV.

Intre păseri.

(MIHAIL EMINESCU, *Poezii*, publicate și adnotate de G. BOGDAN-DUICĂ, București, Cultura Națională, 1924, p. 229).

Cum nu suntem două păseri
 Sub o strășină de stuț,
 Cioc în cioc să stăm alături
 Intr'un cuib numai cu puț!

5

Nu mi-ai scoate oare ochii
Cu-ascuțitul botișor ?
Și alătura cu mine
Sta-vei oare binișor ?

10

Parcă mi te văd, drăguță,
Că îmi sberi și că te scap ;
Stând pe gard, privind la mine,
Ai tot da cochet din cap.

Iară eu suit pe casă
Și plouat de-atât amor,
M'aș umfla ursuz în pene
Și aș sta într'un picior.

ION CREANGĂ

Amintiri din copilărie.

(ION CREANGĂ, *Opere complete*, cu o prefață și o listă de cuvinte ; ediție revăzută de G. T. Kirileanu; București, „Cartea Românească” s. a. ; pp. 44—48).

Mă trezește mama într'o dimineață din somn cu vai-nevoie, zicându-mi :

— Școală, duglișule, înainte de răsăritul soarelui ; iar vrei să te pupe cucul armenesc și să te spurce, ca să nu-ți meargă bine toată ziua?... Căci așa ne amăgea mama, cu o pupăză, care-și făcea cuib de mulți ani într'un teiu foarte bătrân și scorburos, pe coasta dealului, la moș Andrei, fratele tatei, cel mai mic. Și numai ce-o auzai vara: „Pu-pu-pup! Pu-pu-pup!” — desdimineață în toate zilele, de vuia satul. — Și cum mă scol, îndată mă și trimete mama cu demâncare în țarină, la niște lingurari ce-i aveam tocmiși prășitori, tocmai în Valea Sacă, aproape de Topoliță. Și pornind eu cu demâncarea, numai ce și aud pupăza cântând :

— Pu-pu-pup! pu-pu-pup! pu-pu-pup!

Eu, atunci, să nu-mi caut de drum tot înainte? Mă abat pe la teiu, cu gând să prind pupăza, căci aveam grozavă ciudă pe dânsa; nu numai decât pentru pupat, cum zice mama, ci pentrucă mă scula în toate zilele cu noaptea 'n cap din pricina ei. Și cum ajung în dreptul teiului, pun demâncarea jos, în cărare pe muchea dealului, mă sui încetșor în teiul, care te adormea de mirosul... floarei, bag mâna în scorbură, unde știam, și norocul meu!... găbuesc pupăza pe ouă, și zic plin de mulțămire: „Taci, leliță, că te-am căptușit eu; îi mai pupa și tu pe dracu de-acum!” Și când aproape să scot pupăza afară, nu știu cum se face, că mă spariu de creasta ei cea rotată de pene, căci nu mai văzusem pupăză până atunci, și-i dau iar drumul în scorbură. Și cum stam eu și mă chi-team în capul meu, că șerpe cu pene nu poate să fie, — după cum auzisem, din oameni, că se află prin scorbură câteodată și șerpi — unde nu mă îmbărbătez

9. Topoliță, frazione del comune rurale di Humulești.

25 în sine-mi și iar bag mâna să scot pupăza... pe ce-a fi;... dar ea, sărmana, se vede
 că se mistuise de frica mea prin cotloanele scorburii, undeva, căci n'am mai dat
 de dânsa nicăiri; parcă intrase în pământ. Mă! anapoda lucru ș'aista, zic eu
 inciudat, scoțând căciula din cap și tuflind-o în gura scorburii; apoi mă dau
 30 jos, gălesc o lespede potrivită, mă sui cu dânsa iar în teiu, îmi iau căciula, și
 în locul ei pun lespede, cu gând c'a ieși ea, pupăza, de undeva, până m'oiu
 întoarce eu din țarină. După aceea mă dau iar jos și pornesc repede cu demân-
 care la lingurari. Și oricât oi fi mers eu de tare, vreme trecuse la mijloc doar,
 cât am umblat horhând cine știe pe unde și cât am bojăbăit și mocoșit prin teiu
 să prind pupăza, și lingurarilor, nici mai rămâne cuvânt, li se lungise urechile
 de foame, așteptând. Ș'apoi vorba ceea: „Țiganul, când i-e foame, cântă;
 35 boierul se primblă cu mâinile dinapoi, iar țaranul nostru își arde liuleaua și
 mocnește într'insul". Așa și lingurarii noștri; cântau acum îndrăcit pe ogor,
 șezând în coada sapei, cu ochii păinjeniți de-atâta uitat, să vadă nu le vine
 mâncare din cotrova? Când, pe la prânzul cel mare, numai iacătă-mă-s și eu
 de după un dâmb, cu mâncarea sleită, veneam nu veneam, auzindu-i lălăind așa
 40 de cu chef.. Atunci au și tăbărit bălaurii pe mine, și cât pe ce să mă înghită
 de nu era o chirandă mai tânără între dânsii, să-mi fie parte.

— Hauileo, mo! ogoți-vă; ce tolocaniți băiatul; cu tată-său aveți ce
 aveți, iar nu cu dânsul!

45 Atunci, lingurarii, ne mai puindu-și mîntea cu mine, s'au așternut pe
 mâncare, tăcând molcum. Și scâpând eu cu obraz curat, îmi ieu traista cu bli-
 dele, pornesc spre sat, mă abat iar pe la teiu, mă suiu într'insul, pun urechea
 la gura scorburii, și aud ceva sbătându-se înlăuntru; atunci ieu lespede cu
 îngrijire, bag mâna și scot pupăza vlăguită de atâta sbucium; iar ouăle când
 50 am vrut să le ieu, erau toate numai o chisăliță. După asta vin acasă, leg pupăza
 de picior c'o ață, ș'o îndosesc de mama vr'o două zile în pod prin cele putini
 hârbuite; și una-două, la pupăza, de nu știau cei din casă, ce tot caut prin
 pod așa de des. Insă a doua zi după asta, iacă și mătușa Măriuca lui moș
 Andrei, vine la noi c'o falcă 'n cer și cu una 'n pământ, și se ia la ciondănit
 cu mama din pricina mea:

55 — Mai auzit-ai, dumneata, cumnată, una ca asta: să fure Ion pupăza.
 care, zicea mătușa cu jale, ne trezește desdimineață la lucru de atâția ani!
 Grozav, era de tulburată și numai nu-i venea să lăcrămeze, când spunea aceste.
 Și acum văd eu că avea mare dreptate mătușa, căci pupăza era ceasornicul
 satului. Insă mama, sărmana, nu știa de asta nici cu spatele.

60 — Ce spui, cumnată! Da 'că l-aș ucide în bătaie, când aș afla că el a
 prins pupăza s'o chinuiască. De-amû, bine că mi-ai spus; las pe mine, că ți-
 ieu eu la depănat.

— Nici nu te mai îndoi despre asta, cumnată Smarandă, zise mătușa, căci

de zbânțuitul ista al dumitale, nimica nu scapă. Ce mai atâta? Mi-au spus mie cine l-au văzut, că Ion a luat-o; gâtul îmi pun la mijloc.

Eu, fiind ascuns în cămară, cum aud unele ca aceste, iute mă sui în pod, umflu pupăza de unde era, saiu cu dânsa pe sub streșina casei, și mă duc de-a-dreptul în târgul vitelor, s'o vând; căci era tocmai luna, într'o zi de târg. Și cum ajung în iarmaroc, încep a mă purta țațoș printre oameni de colo până colo, cu pupăza în mână, că doar și eu eram oleacă de fecior de negustor. Un moșneag nebun, c'o vițică de funie, n'are ce lucra?

— De vânzare ți-e găinușa ceea, măi băiete?

— De vânzare, moșule!

— Și cât cei pe dânsa?

— Cât crezi și dumneata că face!

— Ia ado 'ncoace la moșul, s'o drămăluiască!

Și cum i-o dau în mână, javra dracului se face a o căuta de ou, și-i desleagă atunci frumușel ața dela picior; apoi mi-o aruncă 'n sus, zicând: Iaca poznă, c'am scăpat-o! — Pupăza zbârr! pe-o dugheană și după ce se mai odihnește puțin, își ie apoi drumul spre Humulești și mă lasă mare și devreme cu lacrimile pe obraz, uitându-mă după dânsa! Eu, atunci, haț! de sumanul moșneagului să-mi plătească pasărea...

— Ce gândești dumneata, moșule? Te joci cu marfa omului? Dacă nu ți-a fost de cumpărat, la ce i-ai dat drumul? că nu scapi nici cu giunca asta de mine. Înțeles-ai? Nu-ți paie lucru de șagă. Și mă băgam în ochii moșneagului, și făceam un tărăboiu, de se strânsese lumea ca la comedie împrejurul nostru; dă, iarmaroc nu era?

— Dar știi că ești amarnic la vieață, măi băiete, zise moșneagul dela o vreme, răsând. In ce te bizui de te 'ndârjești așa, nepoate? Dec! nu cumva ai poști să-mi iei vițica pentr'un cuc armenesc? Pe semne te mănâncă spinarea, cum văd eu, măi țică; și ia acuș te scarpin dacă vrei; ba ș'un topor îți fac, dacă mă crezi, de-i zice „aman“, puiule! când îi scăpa din mâna mea!

— Dă pace băietului, moșule, zise un Humuleștean de-ai noștri, că-i feciorul lui Ștefan a Petrei, gospodar dela noi din sat, și ți-i găsi beleaua cu dânsul pentru asta...

— He, he! să fie sănătos dumnealui, om bun, d'apoi chitești dumneata că nu ne cunoaștem noi cu Ștefan a Petrei? zice moșneagul; chiar mai dinioarea l-am văzut umblând prin târg, cu cotul subsuoară, după cumpărat sumani, cum îi e negustoria; și trebuie să fie pe-aici undeva, ori în vreo dugheană la băut adălmașul. Apoi bine că știu a cui ești, măi țică? ian stăi oleacă, să te duc eu la tată-tău, și să văd, el te-a trimis cu pupăzi de vânzare, să spurci iarmarocul?

Toate ca toatele, dar când am auzit eu de tata, pe loc mi s'a muiet gura ; apoi încet-încet m'am furișat printre oameni și unde am croit-o la fugă spre
 110 Humulești, uitându-mă înapoi, să văd, nu mă ajunge moșneagul ; căci îmi era acum a scăpare de dânsul, drept să vă spun. Vorba ceea : „Lasă-l, măi ! L-aș lăsa eu, dar vezi că nu mă lasă el acum !” Tocmai așa pățisem și eu ; ba eram încă bucuros, că am scăpat numai cu atâta. Bine-ar fi s'o pot scoate la capăt, măcar așa, cu mama și cu mătușa Măriuca — gândeam eu, bătându-mi-se inima
 115 ca într'un iepure, de frică și de osteneală. Și când ajung acasă, aflu că tata și mama erau duși în târg ; și frații îmi spun cu spaimă, că-i poznă cu mătușa lui Moș Andrei ; a sculat mai tot satul în picioare, din pricina pupezei din teiu ; zice că i-am fi luat-o noi, și pe mama a pus-o în mare supărare cu asta. Știi că și mătușa Măriuca e una din cele care scoate mahmurul din om ; nu-i
 120 o femeie de înțeles, ca mătușa Anghilița lui Moș Chiriac, s'a mântuit vorba. Și cum îmi spuneau ei îngrijiți, numai ce și-auzim cântând în teiu :

Pu-pu-pup ! pu-pu-pup ! pu-pu-pup !

Soră-mea, Catrina, zise atunci cu mirare :

— I-auzi, bădiță ! Doamne, cum sunt unia de năpăstuesc omul chiar pe
 125 sfânta dreptate !

— Mai așa, surioară !... Dar în gândul meu : când ați ști voi câte-a pățimit, sireaca, din pricina mea și eu din pricina ei, i-ați plânge de milă !

Zahei însă ne lăsase vorbind și se camai dusese în târg după mama, să-i spuie bucurie despre pupăză. Și a doua zi marți, taman în ziua de lăsatul secului
 130 de postul Sânt Petruului, făcând mama un cuptior sdravăn de alivenci și plăcinte cu poalele 'n brâu și pârpalind niște pui tineri la frigare, și apoi tăvălindu-i prin unt, pe la prânzul cel mic, chiamă pe mătușa Măriuca lui Moș Andrei la noi, și-i zice cu dragă inimă :

— Doamne, cumnătică-hăi, cum se pot învrăjbi oamenii din nimica toată, luându-se după gurile cele răle ! Ia poftim soro, mai bine, să mâncăm ceva din
 135 ce-a dat Dumnezeu, să cinstim câte-un pahar de vin în sănătatea gospodariilor noștri și :

Cele răle să se spele,

Cele bune să s'adune :

140 Vrajba dintre noi să piară,

Și neghina din ogoară !

Căci dac'ai sta să faci voie rea de toate, zău, ar trebui dela o vreme s'apuci câmpii !

— Așa, cumnată dragă, zise mătușa Măriuca, strângând cu nedumerire
 145 din umere, când se punea la masă ; văzut-ai dumneata ? Să mai pui altădată temeiu pe vorbele oamenilor !

XVI.

ALEXANDRU ODOBESCU

Pseudo-Kinegheticos.

(A. I. ODOBESCU, ΨΕΥΔΟ-ΚΥΝΗΓΗΤΙΚΟΣ *Pseudo-Kyneghetikos*, cu o introducere și note de AL. BUSUIOCEANU, Craiova, „Scrisul Românesc”, cap. I, pp. 13—17).

5 Și 'n adevăr, să ședem strâmb și să judicăm drept : oară ce desfătare vânătoarească mai deplină, mai neșarmurită, mai senină și mai legănată în dulci și duioase visări, poate fi pe lume decât aceea care o gustă cineva când, prin
 10 pustiile Bărăganului, căruța în care stă culcat abia înaintează pe căi fără de urme ? Dinainte-i e spațiul nemărginit ; dar valurile de iarbă, când înviate de-o spornică verdeață, când ofilite sub pârlitura soarelui, nu-i însuflă îngrijirea nestatorincului ocean. În depărtare, pe linia netedă a orizontului, se profilează ca moșoroaie de cârțițe uriașe, movilele a căror urzeală e taina trecutului și
 15 podoaba pustiității. Dela movila Neacșului de pe malul Ialomiții, până la movila Vulturului din preajma Borcei, ele stau semănate în prelargul câmpiei, ca santinele mute și gârbovite sub ale lor bătrâneți. La poalele lor cuibează vulturii cei falnici cu late pene negre, precum și cei suri al căror cioc ascuțit și aprig la pradă răsare hidos din ale lor grumazuri jupuite și golașe. E groaznic de a vedea cum aceste jivine se răped la stârvuri și se îmbuibă cu mortăciuni, când
 20 prin sohaturi pică de bolesne câte o vită din cirezi !

Dar căruța trece în lături de acea priveliște scârboasă ; ea înaintează încetinel și rătăcește fără de țel, după bunul plac al mârțoagelor arominde sau după prepusul de vânat al Tămădăianului căruțaș.

De cu zorile, atunci când roua stă încă aninată pe firele de iarbă, ea s'a

4. *Bărăgan*, vasta pianure a sud-est della Vallacchia nel distretto di Ialomița. Fu spopolata fino alla fine del secolo scorso, quando vi si fondarono i primi villaggi. — 8. *Movilele*: tombe preistoriche in forma di dune. — 9. *Ialomița*, fiume che nasce nei Carpazi e sbocca nel Danubio. — 10. *Borcea*, braccio del Danubio; segue un corso parallelo quasi a quello del Danubio col quale si ricongiunge dopo un percorso di 100 km. — 18. *Tămădăian*, da Tămădăul, nome di villaggio nel distretto di Ilfov, vicino a quello di Ialomița. —

- 20 pornit dela conacul de noapte dela coliba unchiaşului *mărunt*, căruia îi duce acum dorul Bărăganul întreg¹ — şi tocmai când soarele e d'asupra amiazului, ea soseşte la locul de întâlnire al vânătorilor. Mai adesea acest loc e o cruce de piatră, strâmbată din pioa ei, sau un puţ cu furcă, adică o groapă adâncă de unde se scoate apă cu burduful. Trebuie să fii la Paicu, în gura Bărăganului,
- 25 sau la Cornăţele, în miezul lui, ca să găseşti câte o mică dumbravă de vechi tufani, sub cari se adăpostesc turmele de oi la poale, iar mii şi mii de cuiburi de ciori printre crăcile copacilor. În orice alt loc al Bărăganului, vânătorul nu află alt adăpost, spre a îmbraca sau a dormi ziua, decât umbra căruţei sale. Dar ce vesele sunt acele întruniri de una sau două ore, în cari toţi îşi povestesc
- 30 câte izbânzi au făcut sau mai ales erau să facă, cum i-a amăgit pasărea vicleană, cum i-a purtat din loc în loc şi cum în sfârşit s'a făcut nevăzută în sboru-i prelungit.

Dupe repaos, colinda în pustii reîncepe cu aceeaşi plăcere. Vânătorul, improspătat prin somnul, prin mâncarea şi prin glumele dela conac, se aprinde

35 din nou de ispita norocului; el, cu ochii caută vânatul, cu gândul sboară poate către alte doruri; dar simţirile-i sunt în veci deştepte; inima-i veghiată este mereu în mişcare şi uritul fuge, fuge departe, dincolo de nestatornica zare a nemărginitei câmpii.

Când soarele se pleacă spre apus, când murgul serei începe a se destinde

40 treptat preste pustii, farmecul tainic al singurătăţii creşte şi mai mult în sufletul călătorului. Un susur noptatic se înalţă de pre faţa pământului, din adierea vântului prin ierburi, din ţârâitul greurilor, din mii de sunete uşoare şi nedesluite se naşte ca o slabă suspinare ieşită din sânul obosit al naturii. Atunci, din înălţimile văduhului, sboară cântând ale lor doine, lungi şire de cocori, brâne

45 şerpuinde de acele păsări călătoare, în cari divinul Dante a întrevăzut graţioasa imagine a stolului de suflete duioase, de unde se desprinde, spre a-şi deplânge restriştea, gingaşa lui Francescă:

E come i gru van cantando lor lai,
 Facendo in aer di sè lunga riga;
 Così vid'io venir traendo guai,
 Ombre portate dalla detta briga?²

50

24. Paicu, villaggio nel distretto di Ilfov. — 25. Cornăţele, gruppo di casolari, con recinti per greggi nel distretto di Ialomiţa.

1) Aluziune la cărciuma unchiaşului poreclit *Dor-Mărunt*, împrejurul căreia s'a întemeiat un sat; acolo trăgeau mai adesea vânătorii din Bărăgan. (*Odobescu*).

2) Dante. «Divina Commedia»: L'Inferno, Cant. V:

«Şi precum cocori merg cântând ale lor doine
 Făcând prin aer din sine lungi şire,
 Aşa văzui viind, trăgând vaiete,
 Umbre purtate de pomenita suflare».

(*Odobescu*).

Dar câte una, una, căruțele sosesc la târlă sau la stâna unde vânătorii au să petreacă noaptea ; un bordeiu acoperit cu paie, — trestia și șovarul sunt scumpe în Bărăgan, — câteva saiele și olumuri pentru vite, o ceată de dulăi 55 țepeni lătrând cu inverșunare, și în toată împrejmuirea un miros greu de oaie, de ceapă și de rachiu, iată adăpostul și streaja ce le poate oferi baciul dela Rădana sau cel dela Renciu. Din acestea cată vânătorii să-și întocmească culcuș și cină dacă cumva n'au avut grijă a-și aduce așternut și merinde în căruțe. Pe 60 când însă, pe sub șine și la vatra bordeiului, ospățul și paturile se gătesc, după cum pe fiecare îl taie capul, limbile se desmorțesc și prin glume, prin răsuri cu hohote ele răscumpără lungile ore de tăcere ale zilei.

XVII.

GEORGE COȘBUC

Rea de plată.

(GEORGE COȘBUC, *Balade și Idile*, București, ed. XV, „Cartea Românească”, Colecția Clasicii Români, s. a., pp. 33—34).

Ea vine dela moară :
 Și jos în ulicioară
 Punându-și sacul, iacă
 Nu-l poate ridică.
 5 „Ți-l duc eu!” „Cum?” „Pe plată!”
 Iar ea, cuminte fată,
 Se și 'nvoește 'ndată.
 De ce ar zice ba ?

10 Eu plec cu sacu 'n spate.
 La calea jumătate
 Cer plata, trei săruturi,
 Dar uite, felul ei :
 Stă 'n drum și se socoate,
 Și-mi spune câte-toate,
 15 Că-s scump, că ea nu poate,
 Că prea sunt multe trei !
 Cu două se 'nvoește,
 Iar unul mi-l plătește,
 Cu altul să-mi rămăe
 20 Datoare pe 'nserat.
 Dar n'am să-l văd cât veacul !
 Și iată-mă, săracul
 Să-i duc o poște sacul
 P'un singur sărutat !

XVIII.

La oglindă.(GEORGE COȘBUC, *Op. cit.*, pp. 95--99).

Azi am să 'ncrestez în grindă —
 Jos din cui acum, oglindă!
 Mama-i dusă 'n sat! Cu dorul
 Azi e singur puișorul
 5 Și-am închis ușa la tindă
 Cu zăvorul.

Iată-mă! Tot eu, cea veche!
 Ochii? Hai, ce mai pereche!
 Și ce cap frumos răsare!
 10 Nu-i al meu? Al meu e oare?
 Dar al cui! Și la ureche,
 Uite-o floare.

Asta-s eu! Și sunt voinică!
 Cine-a zis că eu sunt mică?
 15 Uite zău, acum iau seama,
 Că-mi stă bine 'n cap năframa,
 Și ce fată frumoșică
 Are mama!

Mă gândeam eu că-s frumoasă!
 20 Dar cum nu! Și mama 'mi coasă
 Șorț cu flori minune mare —
 Nu-s eu fată ca oricare:
 Mama poate fi făloasă
 Că mă are.

25 Știi ce-a zis și ieri la vie?
 A zis: „Ce-mi tot spun ei mie!
 Am și eu numai o fată,
 Și n'o dau să fie dată;
 30 Cui o dau voesc să-mi fie
 Om odată.

Mai ştiu eu! Şi-aşa se poate!
 Multe ştiu, dar nu ştiu toate.
 Mama-mi dă învăţătură
 Cum se ţese-o pânzătură,
 Nu cum stau cei dragi de vorbă
 Gură 'n gură.

N'am să ţes doar vieaţa 'ntreagă!
 Las' să văd şi cum se leagă
 Dragostea — dar ştiu eu bine!
 Din frumos ce-l plăci ea vine —
 Hai, mă prind feciorii dragă
 Şi pe mine.

Că-s subţire! Să mă frângă
 Cine-i om, cu mâna stângă!
 Dar aşă te place dorul:
 Subţirea, cu binişorul
 Când te strânge el, să-ţi strângă
 Tot trupşorul.

Braţul drept dacă-l întinde
 Roată peste brâu te prinde
 Şi te 'ntreabă: „Dragă, strângu-l?”
 Şi tu-l cerţi, dar el, nătângul,
 Ca răspuns te mai cuprinde
 Şi cu stângul.

Iar de-ţi cere şi-o guriţă —
 Doamne! cine-i la portiţă?
 Om să fie? Nu e cine!
 Hai, e vântul! Uite-mi vine,
 Să văd oare cu cosiţă
 Sta-mi-ar bine?

O, că-mi stă mie 'n tot felul!
 Să mă port cu 'nctinelul:
 Uite salbă, brâu, şi toate!
 Şi cosiţe cumpărate,
 Stai să 'nchei şi testemelul
 Pe la spate.

70 Uite ce bujor de fată —
 Stai să te sărut odată!
 Tu mă poți, oglindă, spune!
 Ei, tu doară nu te-i pune
 Să mă spui! Tu ai, surată,
 Gânduri bune.

75 De-ar ști mama! Vai să știe
 Ce-i fac azi, mi-ar da ea mie!
 D'apoi! N'am să fiu tot fată,
 Voiu fi și nevest' odată:
 Las' să văd cât e de bine
 Măritată,

80 Că mi-a spus bunica mie
 Că nevasta una știe
 Mai mult decât fata, juna,
 Ei dar ce? Nu mi-a spus buna —
 Și mă mir eu ce-o să fie
 Asta una!

85 Brău-i pus! Acum din ladă
 Mai iau șorțul! O, să-mi șadă
 Fată cum îmi stă nevestă...
 Aolio! Mama 'n ogradă!
 Era gata să mă vadă
 90 Pe fereastră.

95 Ce să fac? Unde-mi stă capul?
 Grabnic, hai să 'nchid dulapul
 Să mă port să nu mă prindă
 Salvă jos! Și 'n cui oglindă!
 Ce-am uitat? Inchișă ușa
 Dela tindă.

100 Intră 'n casă? O, ba bine
 Și-a găsit niște vecine,
 Stă la sfat... toată-s văpae!
 Junghiul peste piept mă taie;
 Doamne, de-ar fi dat de mine,
 Ce bătaie!

XIX.

I. L. CARAGIALE

La hanul lui Mânjoală

(I. L. CARAGIALE, *La hanul lui Mânjoală*, in *Opere*, v. I. *Nuvele și schițe*, ediție îngrijită de PAUL ZARIFOPOL, București, „Cultura Națională”, 1930, pp. 140—143).

Coana Marghioala era frumoasă, voinică și ochioasă, știam. Niciodată însă de când o cunoașteam — ș'o cunoaștem de mult: trecusem pe la hanul lui Mânjoală de atâtea ori, încă de copil, pe când trăia, răposatul taică-meu, că pe acolo n'era drumul la târg — niciodată nu mi se păruse mai plăcută...
5 Eram tânăr, curățel și obraznic, mai mult obraznic decât curățel. M'am apropiat pe la stânga ei, cum era aplecată spre vatră, și am apucat-o peste mijloc; ajungând cu mâna de brațul ei drept, tare ca piatra, m'a 'mpins dracul s'o ciupec.

— N'ai de lucru? zise femeia și s'a uitat la mine chiorș... Dar eu ca
10 s'o dreg, zic :

— Strașnici ochi ai, coană Marghioalo !

— Ia nu mă încânta ; mai bine spune ce să-ți dau.

— Să-mi dai... să-mi dai... Dă-mi ce ai dumneata...

— Zău...

15 Și eu, oftând :

— Fie, că strașnici ochi ai, coană Marghioalo !

— Da' dacă te-aude socru-tău ?

— Care socru?... de unde știi ?

— Dumneata gândești că dacă te ascunzi sub căciulă, nu te mai vede

1. *Marghioala*, forma populară per «Maria».

20 nimeni ce faci... Nu te duci la Pocovnicu Iordache să te logodești cu fata a mai mare?... Aide, nu te mai uita așa la mine; treci în odaie la masă.

Multe odăi curate și odihnite am văzut în vieța mea, dar ca odaia aceea... Ce pat! ce perdeluțe! ce pereți! ce tavan! toate albe ca laptele. Și abajurul și toate cele lucrate cu iglița în fel-de-fel de fețe... și cald ca sub o aripă
25 de cloșcă... și un miros de mere și de gutui...

Am vrut să mă așez la masă și, după obiceiul apucat din copilărie, m'am întors să văz încotro e răsăritul să mă 'nchin. M'am uitat cu băgare de seamă de jur împrejur pe toți pereții — nicio icoană. Zice coana Marghioala :

— Ce te uiți ?

30 Zic :

— Icoanele... Unde le ții ?

Zice :

— Dă-le focului de icoane! d'abia prălesc cari și păduchi de lemn...

Femeie curată !... M'am așezat la masă făcându-mi cruce după datină,
35 când deodată, un răcnet: călcasem, se vede cu potcoava cismeii, pe un cotoiul bătrân, care era sub masă. Coana Marghioala sare repede și deschide ușa de perete ; cotoiul supărat dă navală afară, pe când aerul rece năpădește 'năuntru și stinge lampa. Caută chibriturile pe băjbâite; caut eu incolo, caută coana încoace — ne-am întâlnit piept în piept pe 'ntunerec... Eu, obraznic, o iau bine
40 'n brațe și 'ncep s'o pup... Cocoana mai nu prea vrea, mai se lasă; îi ardeă obrajii, gura-i era rece și i se sbârlise pe lângă urechi puful piersicii... In sfârșit iacă jupâneasa aduce tava cu demâncare și cu o lumânare. Pe semne om îi căutat mult chibriturile, că țilindrul lămpii se răcise de tot. Am aprins-o iar.

Bună mâncare! pâine caldă, rață friptă pe varză, cărnați de purcel prăjit,
45 și niște vin și cafea turcească! și răs și vorbă... halal să-i fie cocoanei Marghioalii! După cafea, zice cotoranții :

— Spune să scoată o jumătate de tămâioasă...

Grozavă tămâioasă! Mă apucase un fel de amorțeală pe la încheieturi;
50 m'am dat așa într'o parte pe pat, să trag o țigară cu ale din urmă picături chihlibarii din pahar, și mă uitam prin fumul tutunului la cocoana Marghioala, care îmi sta pe scaun în față și-mi făcea țigări. Zic :

— Fie, cocoană Marghioală, strașnici ochi ai !... Știi ce ?

— Ce ?

— Dacă nu te superi, să-mi mai faci o cafeă, da'... nu așa dulce...

55 Și răzil!... Când vine jupâneasa cu cafeaua zice :

— Cocoană, dumneavoastră stați de vorbă aici... nu știți ce-i afară...

— Ce e ?

S'a pornit un vânt de sus... vine prăpăd.

Am sărit drept în picioare și m'am uitat la ceas : zece și aproape trei

- 60 sferturi. In loc de o jumătate de ceas, stătusem la han două ceasuri și jumătate ?
 Vezi ce e când te 'ncurci la vorbă !
 — Să-mi scoată calul !
 — Cine ?... Argații s'au culcat.
 — Mă duc eu la grajd...
- 65 — Ți-a pus ulcica la Pocovnicu ! zice cocoana pufnind de răs și ținându-mi
 calea la ușă.
 Am dat-o binișor la o parte și am ieșit pe prispă. In adevăr, era o vreme
 vajnică... Focurile chirigiilor se stinseseră ; oameni și vite dormeau pe coceni,
 vărându-se cuminți unii ntr'alții jos la pământ, pe când pe sus prin văzduh
- 70 urla vântul nebun.
 — E vifor mare, zice cocoana Marghioala, infiorată și apucându-mă
 strâns de mână : ești prost ? să pleci pe vremea asta ! Mâi de noapte aici ;
 pleci mâine pe lumină.
 — Nu se poate...
- 75 Mi-am tras mâna cu putere ; am mers la grajd ; cu mare greutate am
 deșteptat un argat și mi-am găsit calul ; l-am închingat, l-am tras la scară și
 m'am suit în odaie să-mi iau noapte bună dela gazdă. Femeia, dusă pe gân-
 duri, ședea pe pat cu căciula mea în mână, o tot învârtea ș'o răsucea.
 — Cât am de plată ? am întrebat.
- 80 — Imi plătești când treci înapoi, răspunse gazda, uitându-se adânc în
 fundul căciulii.
 Și pe urmă se ridică în picioare și mi-o întinse. Mi-am luat căciula ș'am
 pus-o n cap, așa cam la o parte. Zic, privind pe femeie drept în lumini, care-i
 sticleau grozav de ciudat :
- 85 — Sărut ochii, cocoană Marghioalo !
 — Umblă sănătos !

XX.

O scrisoare pierdută.

(I. L. CARAGIALE, *Teatru*, cu o introducere și note de I. MURĂRAȘU:
 Craiova, ed. „Scrisul Românesc“, pp. 227—236).

Act. III, sc. I.

Trahanache, Cațavencu, Brânzovenescu, Farfuridi, Ionescu, Popescu.
 (Cetățeni, alegători, public. Rumoare).

Farfuridi (de la tribună). — Dați-mi voie! (gustă din paharul cu apă).
 Dați-mi voie ! (Rumoare).

Trahanache (trăgându-și clopoțelul). — Stimabili! onorabili! (afabil) faceți tăcere! Sunt cestuni importante, arzătoare, la ordinea zilei... aveți puțin-
5 tică răbdare... (către *Farfuridi*). Dă-i înainte, stimabile, aveți cuvântul!

Farfuridi (către adunare). — ...După ce am vorbit dar din punctul de vedere istoric, din punctul de vedere de drept, voi încheia cât se poate mai scurt...

10 *Popescu*. — Parol?... Numai dacă te-i ține de vorbă (răsete în partea unde sunt dascălii).

Farfuridi. — Rog, nu mă 'nterupeți, dați-mi voie...

Trahanache (către partea unde e *Popescu*). — Stimabile... nu 'nterupeți...

15 *Farfuridi*. — După ce am vorbit dar din punctul de vedere istoric și din punctul de vedere de drept, voi încheia, precum am zis, cât se poate mai scurt. (bea o sorbitură, apoi, reluându-și răsuflarea, rar, ca și cum ar începe o poveste). La anul una-mie-opt-sute-douăzeci-și-unu... fix. (Rumoare și protestări în grupul lui *Cașavencu*: A! A! A!).

Popescu. — Dacă ne întorcem iar la 1821 fix, ne-am procopsit (Rumoare și protestări).

20 *Farfuridi*. — Dați-mi voie... La una-mie-opt-sute...

Toți (în cor cu tonul lui). — Două-zeci-și-unu fix... (Rumoare și protestări).

Farfuridi. — Dați-mi voie...

25 *Trahanache* (clopoțel). — Stimabile, onorabile! Nu 'nterupeți... Aveți puțințică...

Cașavencu. — Ce răbdare, venerabile d-le prezident! Ceasurile sunt înaintate. Sunt și alți oratori înscriși să vorbească...

Toți din grup. — Da! Da!

30 *Cașavencu*. — Onorabilul orator a promis să încheie cât se poate mai scurt; apoi ce fel de scurt este asta, s'o luăm a doua oară dela 1821? A! A! A!

Toți din grup. — A! A! A! (Rumoare).

Farfuridi. — Dați-mi voie...

Trahanache (către *Farfuridi* cu dulceață, ridicându-se peste masă către tribună). — Stimabile, eu gândesc că nu ar fi rău să sărim la 48...

35 *Cașavencu*. — Mai bine la 64...

16. 1821, data della Rivoluzione di Tudor Vladimirescu contro i Greci che segnò la fine del dominio dei principi fanarioti nei Principati rumeni. — 34. 1848, anno della rivoluzione promossa in Valachia da I. Heliade-Rădulescu. Il principe, George Bibescu, abdicò, ma dopo un governo provvisorio di qualche mese, i capi del movimento furono esiliati ed il governo turco chiamò al trono il nuovo principe Barbu Știrbei. In Moldavia, il movimento ebbe ancor minor successo. — 35. 1864, anno in cui il principe Alexandru Ioan Cuza (1859—1866), contro la volontà del Parlamento, promulgò il decreto che rendeva proprietari i

Popescu, Ionescu (și toți din grup). — Da! da! la 64...

Trahanache (ridicându-se ca și când ar consulta adunarea). — Adică... la plebicit.

40 *Tofi*. — Da, la plebicit! (sgomot).

Farfuridi (întorcându-se cu spatele la adunare și cu fața la prezident). — Dați-mi voie, domnule prezident; mi-ați acordat cuvântul: îmi pare că un prezident, odată ce acordă cuvântul...

45 *Trahanache* (sculându-se și punând, peste masă, mâinile pe umerii lui *Farfuridi*, mângâietor). — Dacă mă iubești, stimabile, fă-mi hatărul... să trecem la plebicit... dorința adunării...

Farfuridi. — Dar, domnule prezident...

Trahanache (și mai rugător). — Să trecem la plebicit! (il întoarce binișor de umeri cu fața spre adunare).

50 *Tofi* (cu putere). — Da! la plebicit! la plebicit!

Farfuridi (soarbe odată și cu aerul resignat). — Ce ziceam dar? La 1864 vine, mă 'nțelegi, ocaziunea să se pronunțe poporul printr'un plebicit... Să vedem însă mai nainte..., să ne dăm seama bine de ce va să zică... de ce este un plebicit...

55 *Ionescu*. — Știm ce este plebicitul! Mersi de explicație!

Tofi. — Nu trebuie explicație... (rumoare).

Farfuridi (către întrerupători). — Dați-mi voie! (către *Trahanache*). Domnule prezident!

60 *Trahanache* (clopoșel). — Stimabili, onorabili, rog nu întrerupeți pe orator (foarte afabil), faceți tăcere; sunt cestiuni arzătoare la ordinei zilei: aveți puțintică răbdare (către *Farfuridi*). Aveți cuvântul, stimabile, dați-i înainte!

65 *Farfuridi* (luând vânt). — Când zicem dar 64, zicem plebicit, când zicem plebicit, zicem 64... Știm, oricine dintre noi ce este 64, să vedem ce este plebicitul... (cu tărie începând fraza). Plebicitul!...

Cașavencu. — Aci nu e vorba de plebicit...

70 *Farfuridii*. — Dați-mi voie! (discutând cu *Cașavencu*), mi-se pare că atunci când zicem 64... (cu energică convingere) și să nu căutați a încerca măcar să mă combateți; vă voiu dovedi cu date istorice că toate popoarele își au un 64 al lor...

contadini. — 38. *Plebiscit, scorretto* «plebiscit». Il Parlamento aveva respinto la legge per i contadini, presentata dal ministro Kogălniceanu. Allora il Principe sciolse l'Assemblea e pubblicò un Appello al popolo, esponendovi certe modificazioni sulla Convenzione di 1858. Il plebiscito chiesto agli elettori diede una gran maggioranza al Principe ed al Kogălniceanu, così che le leggi furono promulgate senza l'approvazione del Parlamento. Fu questo il colpo di Stato del 2 Maggio 1864.

Cațavencu. — Dați-mi voie; nu e vorba de 64 (rumoare aprobativă pentru Cațavencu).

Farfuridi. — Dați-mi voie... (toate colochiile și întreruperile se fac avocăște cu multă vioiciune și cu tonul înțepat și volubil). — Domnule preșident!...

75

Trahanache (clopoșel). — Stimabile, onorabile, faceți tăcere... avem cestiuni arzătoare...

Cațavencu (ridicându-se în capul băncii). — Cum, domnule preșident? De unde până unde 64 chestie arzătoare la ordinea zilei? Dacă nu mă înșel

80

imi pare că suntem în anul de grație 1883... Ce are a face?... Chemați pe onorabilul orator la cestiune...

Trahanache (ridicându-se iar peste masă și atingându-l pe umăr pe Farfuridi). Stimabile... (afabil și rugător). Să lăsăm plebicistul, dacă mă iubești; să trecem la cestiune.

85

Farfuridi (obosit de întreruperi, întorcându-se cu fața spre Trahanache și cu spatele la adunare). — Domnule președinte, ați binevoit a-mi acorda cuvântul... Eu cred c'ar trebui...

Cațavencu (strigând). — Nu trebuie onorabile!...

Toți (din grup). — Nu, nu trebuie!

90

Trahanache (punând mâinile peste masă pe umerii lui Farfuridi și foarte dulce). — Mă rog, dacă mă iubești, fă-mi hatărul... Dorința adunării, stimabile... (Il întoarce de umeri binișor cu fața spre adunare).

Toți. — Da! la cestiune! la cestiune!

Farfuridi (foarte obosit, soarbe și se rezignează). — Ajungem dar la cestiunea Reviziunii Constituțiunii și Legii Electorale...

95

Toți (cu satisfacție). — A! Așa da!

Trahanache (asemenea). — A! (clopoșel). Eil acu aveți puțintică răbdare (către Farfuridi). Scurt, stimabile, scurt, dacă mă iubești: dorința adunării.

Farfuridi (asudă, bea și se șterge mereu cu basmaua). — Mă rog, dați-mi

100

voie! Știți care este opinia mea în privința revizuirii?

Toată sala. — Nu! Să vedem!... Spune!

Cațavencu (batjocoritor). — Să vedem opinia lui d. Farfuridi (*Trahanache* clopoșește).

Farfuridi (asudă mereu și se emoționează pe văzute). — Opinia mea este

105

aceasta: e vorba de revizuire, da?

Toți (puternic). — Da! da!

Farfuridi (emoționat și asudând). — Atunci iată ce zic eu, și împreună cu mine (începe să se înnece), trebuie să zică asemenea toți aceia care nu vor să cază la extremitate (se înneacă mereu), adică vreau să zic, da, ca să fie

110

moderați... adică nu exagerațiunii!... într'o cestiune politică... și de la care atârnă

viitorul, prezentul și trecutul țării.. să fie or prea-prea, ori foarte-foarte... (se incurcă, asudă și înghite), încât vine aci ocazia să întrebăm pentru-ce?... da. pentin ce... Dacă Europa... să fie cu ochii ațintiți asupra noastră, dacă mă pot pronunța astfel, care lovesc societatea, adică, fiindcă din cauza sguduirilor.. și...
 115 ideii subversive... (asudă și se rătăcește din ce în ce), și mă înțelegi, mai în sfârșit, pentru care în orice ocaziuni solemne a dat probe de tact... vreau să zic într'o privință, poporul, națiunea, România... (cu tărie), țara în sfârșit... cu bun simț, pentru ca Europa cu un moment mai înainte să vie și să recunoască, de la care putem zice depandă... (se incurcă și asudă mai tare) precum —
 120 dați-mi voie — (se șterge), precum la 21 dați-mi voie (se șterge), la 48, la 34, la 54, la 64, la 74 asemenea și la 84 și la 94, și ețetera, întru cât ne privește... pentruca să dăm exemplul chiar surorilor noastre de ginte latine însă! (Foarte asudat, se șterge, bea, iar se șterge și suflă foarte greu. Trahanache a urmărit cu mâna tactul sacadelor oratorice ale lui Farfuridi. Bravo și aplauze în fund, cond e
 125 de Brânzovenescu; răsete și sâsăituri în grupul lui Cașavencu. Clopoțelul lui Trahanache de abia se mai aude. După ce s'a mai oprit sgomotul, cu multă aprinderē). — Dați-mi voie! Termin îndată! Mai am două vorbe de zis (sgomotul tace). Iată dar opinia mea (în supremă luptă cu oboseala care-l biruie). Din două una, dați-mi voie: ori să se revizuiască, primesc! dar să nu se schimbe
 130 nimica; ori să nu se revizuiască, primesc! dar atunci să se schimbe pe ici pe colo, și anume punctele... esențiale. Din această dilemă nu putem ieși... Am zis!

(Aplauze în fund, sâsăituri în față. Farfuridi coboară sdrobot, ștergându-se de sudoare, și merge în fund. Brânzovenescu și alți alegători îl întâmpină și-i strâng mâna).

BARBU DELAVRANCEA

Apus de soare.

(DELAVRANCEA — *Apus de soare*, dramă în IV acte; București, ed. libr. Socec & Co., Actul III, scena VIII; pp. 125—128).

5 *Ștefan* (se ridică din jeț). — Maria și Moldova e tot una... Ostași, boieri, curteni, v'am adunat aci să stați măturie după ce n'oiu mai fi. Sunt patruzeci-și-șapte de ani... mulți și puțini... de când Moldova îmi ieși înainte cu Mitropolit, episcopi, egumeni, răzăși și țărani, în câmpul dela Direptate, și cum vru Moldova așa vrusei și eu. Că vru ea un Domn drept, și n'am despuiat pe unii ca să îmbogățesc pe alții... că vru ea un Domn treaz, și am veghiat ca să-și odihnească sufletul ei ostenit... Că vru ea ca numele ei să-l știe și să-l cinstească cu toți, și numele ei trecu dela Caffa până la Roma, ca o minune a Domnului nostru Isus Cristos...

10 *Hatmanul Arbore*. — Numele tău, Măria ta!

Toți. — Așa e!

Ștefan. — Nu... nul... Eu am fost biruit la Războieni și la Chilia, Mol-

1. *Maria-Voichița*, moglie di Stefano il grande e figlia del principe valacco Radu il bello. 4. *Direptate* antiquato per: *dreptate*. La «Pianura della giustizia» è nei dintorni di Suceava (Bucovina), e si chiama così perché vi erano eseguite le condanne a morte. Stefano il grande vi fu proclamato principe della Moldavia (1457) dopo aver vinto Petru Aron, uccisore di suo padre. — 8. *Caffa*, oggi Teodosia, Kefa o Theolosa, città e porto della Crimea. Fu colonia greca di Milete, poi genovese e turca; dopo il 1783 appartenne ai Russi. Fu porto importantissimo per il commercio moldavo. — 10. *Arbore*, (*Luca*) grande boiardo moldavo sotto il regno di Stefano il Grande. Fu poi tutore di Ștefăniță Vodă durante la sua minorità. Ma quando il giovane principe salì al trono, fece uccidere senza processo il vecchio boiardo non volendo accettare la sua politica polacca (1523). — 12. *Războieni*, località dove Stefano fu vinto dai Turchi (1476). — *Chilia*, oggi Chilia nouă, in Bessarabia; la città appartenne dapprima alla Valachia e, nel 1462, divenne possedimento moldavo sotto il regno di Stefano. Situata su un braccio del Danubio, fu il porto più importante dei Principati rumeni;

15 dova a biruit pretutndenea! Am fost norocul, a fost tăria!... Sunt bătrân... (Se întoarce și privește grupul unde stau Paharnicul Ulea, Stolnicul Drăgan și Jitnicerul Stavăr).

Mulțimea. — Nu! nu!

15 *Ștefan.* — Oh! pădure tânără!... Unde sunt moșii voștri? Presărați... la Orbic, la Chilia, la Baia, la Lipnic, la Soci, la Teleajen, la Racova, la Războeni...
 20 Unde sunt părinții voștri? La Cetatea Albă, la Cătlăbugi, la Scheia, la Cosmin, la Lențești. Unde sunt... bătrânul Manoil și Goian, și Știbor și Cănde și Dobrul, și Juga, și Gangur și Gotcă, și Mihail Spătaru, și Ilea Huru Comisul, și Dajbog
 25 parcălabul, și Oană și Gherman, și fiara paloșului, Boldur?... Pământ... Și pe oasele lor s'a așezat și stă tot pământul Moldovei ca pe umerii unor uriași! (Se oprește ostent). Suflarea... bătrânețea... (Săgetează cu privirea grupul lui Ulea). C'am încercat să unesc apusul într'un gând, că zic că sunt creștini, și
 30 trimeșii mei au bătut din poartă în poartă, rugându-se, mai mult pentru ei ca pentru noi, să lase războaiele de zavistie și să se ridice împotriva primejdiei obștești a creștinătății... Le trebuia un om?... Era... A fost... Acum e bolnav....
 35 Văzând că rămăiu cu făgăduielile, am căutat să unesc răsăritul. (Fulgeră, plouă repede). Ș'am trimis la Unguri, la Leși, la Litvani, la Ruși, la Tătari.. Au făcut cărări bătând drumurile pustii oamenii mei, și de geaba. Invoieli cu peceți în calapoade, iscălituri fudule... Și praful s'a ales de invoieli. Vladislav, un molău, un intristat; Alexandru, un fudul, un Iagelon, o slugă a popii de la Roma, Ivan, un năuc, căzut în copilărie... (un tunet urmat imediat de un trăsnet).
 Când voiu fi în fața lui, voiu îndrăzni să-i zic: „Doamne, tu singur știi ce a „fost pe inima mea, că 'n tine am crezut, că nici o deșertăciune nu s'a lipit de „sufletul meu, că am stat zid neclintit în fața păgânilor... Dar toți m'au pără-

ciò spiega le lottę continue per il suo possesso. Nel 1584 i Turchi la tolsero ai Moldavi, e nel 1770 divenne porto russo.

18. *Orbic*, villaggio nel distretto di Neamț, dove Stefano vinse Petru Aron, già principe di Moldavia e uccisore di suo padre. Dopo questa vittoria, Stefano si fece proclamare principe (1457). — *Baia*, nel distretto di Fălțiceni, dove Stefano vinse il re ungherese Mattia Corvino (1467). — *Lipnic*, località dove furono vinti i Tartari (1469). — *Soci*, nel distretto di Bacău, dove Stefano vinse il principe di Valacchia, Radu il bello (1471). — *Teleajen*, fiume nel distretto di Prahova (Valachia); Radu il bello vi costruì una fortezza. — *Racova*, *Rahova*, detta anche Podul Inalt. Vi furono vinti i Turchi nel gennaio 1475. — 19. *Cetatea Albă*, nella Moldavia meridionale porto importante per le merci provenienti dalla Polonia e dalla Turchia. Nel 1484 divenne possedimento turco. — *Cătlăbugi* o *Catalpug*, in Bessarabia, dove Stefano lottò contro i Turchi (1485). — *Scheia*, nel distretto di Roman. — *Cosmin*, in Bucovina, dove fu disfatto l'esercito polacco (1497). — 20. *Lențești*, in Bucovina, dove il boiardo Boldur vinse i Polacchi del re Alberto (1497). — 32. *Vladislav*, re della Boemia più tardi re dell'Ungheria (1490) come successore di Mattia Corvino. — 33. *Alexandru*, duca di Lituania e re di Polonia, morto nel 1506. — 34. *Ivanò il grande*, czar di Russia

„sit... Doamne, osândește-mă după păcatele mele, ci nu mă osândi de pacea cu
40 „Turcii spre mântuirea sârmanului meu popor!” (Fulgere și trăsnete). Bog-
dane, Turcii sunt mai credincioși ca creștinii, cuvântului dat... Țineți minte cu-
vintele lui Ștefan, care v'a fost baciul până la adânci bătrânețe... că Moldova
n'a fost a strămoșilor mei, n'a fost a mea și nu e a noastră, ci a urmașilor voștri în
veacul vecilor!... Ah!... Nimic... Bătrân, bolnăv și neputincios... Mantia asta e
45 prea grea... S'o poarte altcineva mai tânăr.. (Mișcare în mulțime. Mirare). Bog-
dane! (I-o pune pe umeri). Și voi, mărturie a ceea-ce ați văzut, spuneți țării
(Tunetele se întesesc) că voința mea e să se ungă Bogdan de când sunt în
vieață... Că voința mea ș'a ei a fost pururea una. (Capetele boierilor se pleacă
în semn de ascultare). Signore, dă-mi mâna. (Ștefan trage pe Bogdan spre tronul
Moldovei). Bogdane... vino... suie-te... așează-te... pune coroana... Bine... (Inge-
50 nunchie). Doamne, binecuvântează... (Dă să-i sărute mâna). Ah!... (Se rosto-
golește de pe treptele tronului în brațele Mariei și a doctorului Cesena).

(*1440—1505); suo figlio sposò la figlia di Stefano. — 39. *Bogdan III*, detto «il guercio», era figlio legittimo di Stefano e fu da lui associato al trono; regnò dal 1504 al 1517. — 51. *Cesena, Gerolamo da*, medico veneziano chiamato in Moldavia (1504) per curare il principe.

XXII.

DUILIU ZAMFIRESCU.

Vieața la Țară.

(DUILIU ZAMFIRESCU, *Romanul Comăneștenilor*; I. *Vieața la țară*. Ediție comentată de MARIANA RARINCESCU; Craiova; editura Scrisul Românesc, s. a., pp. 26—33).

Se legăna ciocârlia în răcoarea dimineții, însoțind de-a-lungul Ialomiței trăsurile ce mergeau la gară. Copiii, grămădiți câte trei pe capră, se bucurau, tăcuți, de priveliștea cailor. Mihai mâna poștalionul dela trăsura lor, curată, lustruită, în care trebuia să se întoarcă Matei. Pe chipurile tuturor se zugrăvea

5

sănătatea și fericirea.

Intinderea câmpului se desfășura într-o nespusă liniște de vară. De o parte, un lan de porumb își mișca vârful foilor nervoase, dând văzduhului un reflex de culoare verde, ce părea că îngrășe aerul; de partea cealaltă, Ialomița curgea domoală între două maluri joase, lăsând să se vadă o margine de Bă-

10

răgan, cu pârloagele sale nestrăbătute, cu suhaturi roase de vite, cu o turmă de oi ce se zărea în fund ca o pată albă, și, mai presus de toate, cu orizontul său înșelător, a cărui dungă închipuită juca în arșița soarelui ca oglinda unei ape. Din prundul gârlei, cireada se urca pe un vad și se îndruma cu greu la pășune. Câte un bou singuratec sta înfipt în marginea apei, cu capul întins înainte,

15

neclintit, intrupând în nemișcarea lui pustietatea locului.

Când trăsurile ajunseră la capătul porumbului, trebuiră să se oprească. Jitarul sări din colibă, cu căciula în mână, și deschise poarta de nuiete ce tăia drumul. Un câine slăbănog se repezi la picioarele cailor, lătrând din toate puterile și gata parcă să-i înghită.

20

Toți trecură dincolo, iar jitarul închise poarta și rămase singur ca mai înainte, în mijlocul câmpului.

După un sfert de ceas ajungeau la gară.

Tot norodul acesta se revărsa în unica săliță de așteptare ce se găsea,

25 rându și sărind, spre marea mirare a țăranilor cărăuși. Mihai cu surorile lui
mai mici și cu Tincuța; Elena cu patru copii împrejur; Coana Sofița, Conu
Dinu și Sub-prefectul; Berlă, jidanul de la han; Tănase Scatiu, care venise
călare. Numai Sașa lipsea: ea rămăsese la Ciulniței, să ție de urît Coanei Dia-
mandule. Toată lumea se uita la ceasornic cu neastâmpăr: mai sunt zece mi-
30 nute, mai sunt șapte minute. Copiii, neavând voie să iasă pe peron, până la
sosirea trenului, țipau în sala de așteptare ca într'o menajerie. Mai sunt trei
minute. Clopotul sună. În fundul gării se vede locomotiva devenind din ce în
ce mai mare, până se arată întreagă. „Dați-vă la o parte domnilor!” strigă
lampistul gării.

35 Trenul sosește cu repeziciune și se oprește deodată locului ca un cal
dresat. Toate inimile bat cu putere. Copiii, cu mâna dusă la gură, se retrag cu
un pas, speriați de sgomot. Toți întreabă: „Unde-i, unde-i?”

La o fereastră a trenului, un chip nerăbdător chiamă pe conductor din
toate puterile. Până să vie acesta, cei de pe peron au recunoscut pe Matei al
lor și s'au grămădit la ușa vagonului.

40 — Matei! nene! conductor! vin 'de deschide, domnule! Ioane, ia bagajele...

În încurcătura și 'n larma asta, călătorul sare din tren în brațele celor
ce-l așteptau, sărutând și îmbrățișând în dreapta și în stânga. „Nene, Matei,
dragă” s'aude din toate părțile. Mihai se repede în vagon și apucă geamantanele
altor domni, care protestează. Taftă vătaful, ridică el singur două cufere, pe
45 care le așază cu îngrijire într'o căruță cu boi. Matei urmează a îmbrățișa poji-
dicul, oprindu-se la fiecare și întrebând „dar tu cine ești, bre?” în hohotele de
râs ale respectivelor mame. În cele din urmă se duce cu brațele întinse către un
biet creștin, având aerul de a voi să-l sărute, spre marea mirare a acestuia și
spre desăvârșita topenie de râs a celorlalți.

50 — Mai sunt, frate? întrebă el, gata să îmbrățișeze toată suflarea.

În cele din urmă, Conu Dinu, ștergându-și lacrimile de râs, îl luă de
braț:

— Hai băiete, hai să mergem.

55 Pe acelaș drum porniră trăsurile din nou, înșirându-se în goană, unele
după altele. De îndată ce Damian rămase singur cu Conu Dinu, veselie de
până aci dispăru.

— Ce face mama? întrebă el cu nerăbdare.

— E mai bineșor, răspunse bătrânul dând din cap. Acum că ai venit, are
să se însuflețească din nou.

60 Tăcură amândoi.

27. Ciulniței, Ciulnița, villaggio nel distretto di Ialomîța e stazione ferroviaria di una
certa importanza.

— Bre, zise Conu Dinu, credeam că nu mai vii! De șapte ani să nu te mai întorci tu pe acasă!...

— Așa e, nene Dinule, dar vreau să sfârșesc odată... Acuma sper să nu mă mai mișc. Sunt sătul de străinătate. Vreau să trăiesc cu mama, liniștit.

65 — O să ai puțin de trăit cu dânsa.

Damian se uită la unchiu-său. Bătrânului îi dădeau lacrămile și nu mai zise nimic. El de asemeni, își simți pieptul umplându-i-se de durere, și lacrămile urcându-i-se în ochi. Tăcură din nou amândoi.

70 — Noi ne ducem, zise tot bătrânul după câteva minute, bătându-l cu mâna pe genunchi; e rândul vostru, să trăiți. Ca buruienile astea uscate, noi am crescut și ne-am făcut datoria; acu veniți voi. Să fiți sănătoși!...

Un avânt puternic de simpatie făcu pe tânăr să apuce mâna lui unchiu-său și să i-o sărute. Bătrânul, mai mișcat decât dânsul, bufnea ușor pe nări, privind spre câmp.

75 — Uite pământul ăsta: m'a făcut să asud; am muncit toată viața pentru el, de cele mai multe ori fără să mă răsplătească; m'am supărat și l-am blestemat, — dar nu m'aș duce de pe el pentru nimic în lume. Nădăjduesc că tot așa o să faci și tu, și că n'o să mai pleci. Aci suntem născuți și eu și maică-ta, și părinții noștri, și părinții părinților noștri...

80 O tăcere de câteva minute, înlesni bătrânului să-și înghită nodul de emoție ce-l înneca, și să urmeze:

— Tu ești singurul băiat din familia noastră. Să rămâi aici, pe pământul ăsta, să nu te miști și să nu-l dai nimănui să ți-l îngrijească, să nu-l arendezi, că arendașii sunt molii — m'ai înțeles?

85 — Da, nene.

— Și ai să fii fericit, pe răspunderea mea. N'o să ai cafenelele voastre dela Paris și „mazagranurile“ lor, nici neramzi ca la „bella Italia“, dar o să fii om întreg, n'o să-ți cânte nimeni cu flașnetă la ureche, nici n'o s'ajungi să calci pe tureată... M'ai înțeles? întrebă din nou zâmbind și ridicând glasul.

90 — Ei, acum ia uită-te ce frumusețe de porumb.

— Da.

95 În adevăr, ajungeau la poarta jitarului, în marginea de porumb. Soarele se ridicase pe cer, și zăpușeala începea să învâlească câmpul în adierele sale fierbinți. O culoare egală, de un cenușiu trist, vopsea iarba, pământul, semănăturile, și numai câte o garofiță sălbatică răsărea, sprințară, din dungile de nisip pe cari le lăseseră inundațiile Ialomiței. Damian se simți deodată reîntors cu zece ani în urmă. Întinderea uniformă a câmpiei, cu gârla placidă alături, i se păru de un farmec nespuse; nimic din ce văzuse până aci nu se putea asemăna cu ele. Jitarul deschise poarta în tăcere, urându-i din fugă un „bine-ai venit, cucoane“

- 100 și rămase în picioare cu căciula în mână, până ce trecură toate trăsurile. Damian își întoarse capul după el.
- Mă rog, nu-i Toader Croitoru?
 - Ba-i el, zise Conu Dinu mulțumit, ți-l mai aduci aminte?
 - Cum să nu mi-l aduc aminte: nu s'a schimbat de loc. Tot jitar e?
- 105 — Dar ce-ai vrea să fie? întrebă unchiu-său zâmbind.
- Așa e... Cariera de jitar e cam ingrătă: nu se prea înaintează repede într'însa.
- Bătrânul râdea.
- Fii liniștit băiete. E mai fericit decât tine. Are tot ce-i trebuie, și nici
- 110 o grije.
- Se vede că-i trebuie prea puțin lucru, ca să fie fericit.
 - Asta-i filosofia cea mare, răspuse bătrânul, parcă i-ar fi zis „aicea vreau să te aduc”.
 - Ba zău, ia spune, cât îi plătești?
- 115 — Are zece galbeni pe an, simbric; două păpuși de tutun pe săptămână; o pereche de ȋtari; o glugă și o căciulă, și de mâncare.
- Pește și brânză, zise Damian, aducându-și aminte.
 - Da ce vrei să-i dau? baclavale?
 - Ba nu...
- 120 — La el acasă mănâncă mămăligă goală... când o are, Matei se uită la unchiu-său cu părere de rău.
- Am uitat să-ți spun: și opinci câte poștește.
 - Da de ce luxul ăsta de opinci? întrebă tânărul cu oarecare răutate ironică.
- 125 Fiindcă trebuie s'alerge pe jos. Asta îi este meșteșugul. Apoi, văzând că nepotu-său nu prea părea încredințat de fericirea regimului jitarilor adause:
- Fii pe pace, el este adevăratul om fericit, nu tu, nici eu. De altfel te vei încredința prin tine însuși. Nu te grăbi să judeci lucrurile, că altfel se văd de departe și altfel sunt. Avem fel de fel de vagabonzi, care vin să le
- 130 umple capul cu nerozii; dar până acuma, la mine, nimeni nu-i ascultă.
- Socialiști?
 - Păi dar cum.
- Damian începu să râdă.
- Ia nchipuiește-ți... Dacă-aș prinde pe unul odată, ce mai probă de
- 135 bătaie i-aș da!
- Damian râdea din ce în ce mai tare, mulțumit de a vedea pe bătrân verde ca mai înainte.
- Bătaie?!
 - Bătaie la scară, și să poftească să reclame.

- 140 Tănărul urma a râde, și a da din cap cu neîncredere.
 — Pre legea mea: bătaie. Tu râzi, dar eu îți spun lucrurile cum sunt. Lasă c'o să vezi. Ai partea ta de pământ dela maică-ta: de ți-o plăcea să te ții de el, o să ai ocazia să le vezi toate astea.
- 145 Pe când vorbeau, un călăreț trecu pe lângă trăsură, ca o săgeată. Era Tănase Scatiu, care făcea curte Tincuței, prin talentul calului său, al cărui „umbrelt” era o adevărată minune. Cu bordul pălăriei răsfrânt pe ochi, cu o batistă fâlfâindu-i la gât, el se ținea pe cal cu mare îndemânare, călărind pe o rână, în mod ștregăresc. Era cam ridicol, fiindcă era înalt din cale-afară și prea copt pentru berbantlăcurile astea.
- 150 — Bravo, Tănase, zise Damian zâmbind.
 — Iți mai aduci aminte de mitocanul ăsta? întrebă Conu Dinu.
 — Da cum să nu-mi aduc aminte: eram buni prieteni. Nu-i prost.
 — Nu-i prost, dar e un țărănoiu îmbogățit, șiret cât poștești. Ar vrea să-ți dau pe Tincuța.
- 155 Damian se uita la unchiul său nedumerit. Nu vrea să rănească pe bătrân, și de aceea se mulțumi a zice:
 — E cam bătrânior pentru Tincuța: e mai mare decât mine.
 — E bădăran, adaugă Conu Dinu, uitându-se cu anevoință peste apă.
 Tu vezi mai bine: zărești ceva, colo în fund?
- 160 — Da, cred că sunt oi.
 — Nu, zise bătrânul mulțumit, uite-te bine, vezi?
 — Da, colo la stânga...
 — Așa. Ce sunt? oi?
 — Așa îmi pare.
- 165 — Nu; sunt dropii.
 Era mulțumit conu Dinu că putea desvâlui comorile moșiei sale. În adevăr, în fund, pe o vâlcică singuratică, o turmă de dropii sta tăbărită, parcă-ar fi fost o turmă de oi. Dragostea de singurătate, atât de nețărnută la mai toți vânătorii, umplea pieptul tânărului de un nespus sentiment de libertate, de recunoaștere de sine, sentiment care în lumea populată se pierde sau se preface în egoism. El tăcu, rătăcindu-și mintea în dungile străvezii ale orizontului. Unchiu-său de asemenea.
-

CALISTRAT HOGAȘ.

Florica.

(CALISTRAT HOGAȘ, *Florica*, în *In munții Neamțului*, București, ed. „Cartea Românească”, 1934, pp. 14—16).

Strânsei pleopele mai tare, ca să văd mai bine...

Un mare oraș, așezat între dealuri verzi, se întindea înaintea mea și, pe străzile-i albe, largi și pline de soare, lume multă foia în toate părțile. Eu, cel de altădată, istovit de nevoi, cu ochii stinși, cu obrazul îngropat, cu musteața

5 bătrână înainte de vreme, cu pantalonii scurți până la glesne, de se vedea guma sărăcăcioasei mele încălțăminte, cu haina roasă la un cot și cârpită la celălalt, pe cap cu o pălărie în stil „acordeon”, scoboram la vale pe o stradă lungă, largă și dreaptă, cu capul plecat și plin de gânduri, la o subțioară cu un teanc de cărți ponosite, iar sub cealaltă cu... un mare și rotund harbuz turcesc...

10 Intrai în ograda unei mari clădiri din coastele unei biserici și un stol de fete între opt și zece ani, în fuga mare, se răpeziră înaintea mea: una mică cât o lingură și iute ca o picătură de argint viu, le întrecu pe toate, îmi sări în gât, mă sărută sau mă mușcă de obraz sau de ureche, sări răpede jos, înapoi, luă harbuzul mai greu decât ea, îl trânti de pământ, de se desfăcu în o sută

15 de bucăți, luă pe cea mai mare și prinse a-i roade miezul, înmormântându-și în el, până la sprâncene, fața-i mică de copil. Din când în când arunca spre mine, peste marginea de deasupra a cojii de harbuz, ochii ei mari, negri și plini de o nevinovată bucurie; zama roșie îi picura de pe barbă pe pestelcă și de pe pestelcă pe pământ... Când ridică capul spre a-și mai lua suflet și a vedea

20 în ce parte mai are de lucru, era mânjită până la urechi și o sămânță de harbuz neagră și lată îi rămăsese lipită pe vârful nasului...

O singură dată în viața mea am simțit părerea de rău că nu sunt pictor...

25 Apoi iute ca o svârlugă se repezi și îmi sări drept în brațe, cu o mână îmi prinse o musteață, iar cu cealaltă mă luă pe după gât, de-mi ajunse coaja de harbuz drept dinaintea gurii.

— Mănâncă, bădie, și mata, să vezi ce bunu-il... zise ea. Și-mi potrivi la gură partea, unde mai rămăsese ceva miez.

30 — Al tare-i bun! zisei mușcând... Se cunoaște, Floricico, că pe-aici a mers botișorul tău de trandafir și dințișorii tăi de șoricuț.

Și c'o îndemănare de *cow boy*, svârli coaja roasă până la verde în ceafa unei fete; mă lăsă de musteață, mă împresură cu amândouă mâiniile pe după gât, își vârî capu-i mic sub marginile pălăriei mele și mă sărută cu sgomot pe frunte.

35 — Bădie, tare mi-ești drag! zise ea lăsându-se puțin pe spate, răzămată de amândouă brațele mele și privindu-mă drept în ochi cu un fel de extaz nepotrivit cu cei opt ani ai ei. Așa-i că și eu ți-s dragă?

40 — Dragă, Floricico, dragă, zisei eu strângând-o în brațe; dragă ca o floare mititică și nebunatică ce ești fiindcă pe lumea asta numai tu, draga bădiei, te mai gândești la mine.

Un zâmbet amar îmi trecu pe buze, mi-se umezise ochii și glasul mi-se innodă în gât.

— Iar plângi, bădie?

— Nu, Floricico, mă bate soarele 'n ochi...

45 — Spui minciuni, bădie, soarele te bate 'n spate; te doare ceva?

— Să-ți spun drept, Floricico, mă doare capul.

Cu amândouă mâinile ei mici, și ude încă, mă netezi pe frunte, moale și drăgălaș și... șterse ea singură și... pentru totdeauna, locul unde mă sărutase cu atâta nevinovăție.

MIHAIL SADOVEANU

In pădurea Petrișorului.

(MIHAIL SADOVEANU, *In pădurea Petrișorului*, nel vol. *Vremuri de bejenie*, ed. III, București, edit. „Universala”, s. a., pp. 201—205).

Tăcerea se întinsese. Bătaia câinilor un răstimp lung nu se mai auzi. Iar printre tufe dese, prin luminișuri scurte, căprioara fugea alungată de spaimă, se depărta spre pârâu. O clipă se opri tremurând, ca și cum ar fi fost înaintea unei prăpăstii. Apoi, încetinindu-și fuga, își făcu loc printre frunzișuri în albia apei.

5 Cu cele două picioare de dinainte în unde, cu celelalte în iarba malului, stătu pe loc. Blănița cenușie îi luca lin în umbră; numai capul fin, cu urechile înălțate, cu ochii mari, sta într'un sul de raze. Ascultă puțin. Apoi își plecă botul și atinse de două ori apa de lângă picioarele subțiri. Își ridică iar ochii. In undele limpezite, apoi, deodată căzu o picătură de sânge. Picioarii de dinainte din stânga

10 se sgârcci ușurel, prinse a tremura. Dela umăr se prelungea sânge. Acum picătură după picătură cădea mai des turburând apa pârâului. Căprioara își plecă domol capul, ca și cum voia să-și privească în oglinda aburită jumătatea de dinainte a trupului, în mișcare de oprire, Apoi avu parcă un geamăt ușurel și-și întoarse botișorul negru spre pata de sânge. Sta așa. Din când în când se apleca spre apă. Din când în când își tremura pielea cenușie. Mai departe

15 în urmă, vuia cornul și stins, slăbit, răzbătea chefnitul copoilor.

Se trase încet pe iarba malului, își trase și ochii în umbră. Lumina căzu numai asupra apei. Se lăsă pe covorul moale. Din vreme în vreme își întorcea capul spre rana care sângera. Dar pe drumul pe care venise ea, deodată răzbătu un țap speriat, cu cornițe înălțate. Lângă ea, se opri. Intinse capul, o miroși.

20 Căprioara muși încet, abia auzit, parcă spunea ceva trist, și ridică botul uscat spre căprior, Cornul tresări în urmă prin bolți răsunătoare: țapul se scutură, sări sprinten peste pârâu și dispăru în desișuri. Ca și cum i-ar fi venit o în-

25 fiorare de spaimă și de putere, căprioara se ridică și intră în apă. Schiopătând ușor, numai în trei picioare, porni în copce scurte, domoale, în susul râului. Mergea la deal și picături de sânge se tot prelingeau în lungul piciorului stâng și se închegau în șuvițe roșii. In juru-i copacii stăteau neclintiți, tufe de feregi, pe maluri, se plecau în trecerea ei și iar se îndreptau cumpânindu-se; o pitulice fărăi ușurel un timp deasupra ei, dispăru undeva.

30 Vremea trecea. O aburire de răcoare începu a lueca în răstimpuri. In poenițe, lumina se trăgea spre vârfurile copacilor; câte un plop cu coaja cenușie abia își clătea rămurelele subțiri și-și tremura bănușii frunzelor, care luceau în două ape.

35 Căprioara suia pe pârâu, la deal. La dreapta și la stânga, malurile creșteau. Undele veneau mai repezi, murmurau printre pietre ascuțite, săreau fără-mându-se în bulgărași de argint.

Ea schimba copitele negre ca abanosul de pe piatră pe piatră, și urca încet, pe când, pe picior i se scurgea sânge cald.

40 Sus, pe pisc, se înălța în cer albastru bradul vestitor al vânturilor. Mai jos, în jgheab pietros, într'o roată de mesteceni, se strângea apa pârâului într'o baltă limpede. Cădea tremurând, lunecând pe mușchiu de stâncă, se alina, se imprăștia, se liniștea într'o oglindă care răsfrângea cerul și pletele luminoase ale mestecenilor, — apoi iar strângea șuvițe și ieșea lunecând domol pe vale, cu murmur nesfârșit.

45 Căprioara se opri între mesteceni, în iarba înaltă într'o adiere de răcoare ce începea să alunge miresmele calde încă ale florilor sălbatece. Capu-i cu ochi negri, triști, dintr'odată răsări în oglinda apei, la mal. Se lăsă jos, trudită, cu puteri puține. Sta mută, cu privirile ațintite spre apă în tăcerea măreață a codrului. Parcă asculta, parcă se gândea, și din când în când era străbătută de un tremur care-i alerga pe sub piele.

50 Umbra creștea în josu-i. Lucirile de pe vârfuri ale soarelui se șterseră. Pădurea avea în răstimpuri înfiorări rare, după care urmau alinări, și căprioara sta singură. Și sângele i se scurgea în iarba moale a țărmlui. Iși plecă odată botul uscat spre lueiu, apoi iar rămase neclinită. Din nesfârșite depărtări răzbăteau vibrările melancolice ale cornului, tot mai stinse; bătaia copoilor amuțise; seara venea repede, și prin bradul de pe pisc trecu o oftare duioasă. In liniște, pe cerul întunecos din fundul apei, începu să tremure lacrima de aur a celei dintâi stelute. Căprioara avea un muget abia auzit și ochii îi luceau triști în cea din urmă lumină a malului. Așa sta singură și murea, sub pletele mestecenilor cu trunchiuri albe.

I. AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI

Neamul Udreștilor.

(I. AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI, *In lumea dreptății*, nuvele și schițe; București, ed. „Cartea Românească”, pp. 179—181).

Conu Costache Udrescu...

„Nepotul lui Mihai Viteazul!”.

Cine l-a văzut fără ca să fi întors ochii după dânsul, ca să-i admire capul de cronicar bătrân, dar mai cu seamă ca să se mire de ciudățenia îmbrăcăminteii lui de pe alte vremuri: jumătate de joben, cum se purta acum 25 de ani, surtuc lung până la genunchi și pantalon ca oul de rață.

Conul Costache și ciudata lui soră, Luxița, care nu s'a măritat, ci a rămas fată bătrână, erau copiii lui Negoiță Udrescu, boier de baștină din Târgoviște, care a murit pe la opt sute cincizeci și doi și pe care l-a moștenit numai fiul, fetele neavând drept de moștenire după legiuirea de pe atunci; măcar că și de ar fi avut drept, nu s'ar fi gândit să și-l ceară coana Luxița, care se închina la frate-său, și care fiind mai mare decât dânsul, îi ținuse și loc de mamă.

Negreșit n'a fost totdeauna bătrân Conu Costache.

În vremea în care începe această istorisire, pe la anul 1864, era un om de 83 de ani și trăia împreună cu soră-sa, iarna la Târgoviște și vara la moșia sa Udrești din apropierea orașului.

„Nepotul lui Mihai Viteazul” nu era un titlu de rudenie pretins de Conu Costache, ci o poreclă scornită de lume pentru îndeletnicirile lui.

2. *Mihai Viteazul*, principe della Valachia (1599—1601) che, per brevissimo tempo riuscì ad unire politicamente la Valachia, la Moldavia e la Transilvania. Mori' ucciso dal generale ungherese Basta. — 9. *Târgoviște* (psl. TRGOVISTE «mercato»), città nella Valachia. Fu capitale del Principato fino al 1660. E' la città natale dell'autore.

20 Conu Costache n'avea de ce să vrea să fie nepot lui Mihai Viteazul
că avea în sipetul lui cu hrisoave la care nu umbra decât el, act în regulă în
care se pomenea de neamul lui și de moșia lui Udrești, cu o sută de ani înainte
de Mihai Viteazul.

25 Dar îi plăcea omului să-și urmărească moșii și strămoșii din trecut și să
descopere toată „funia neamului Udreștilor”. Și cu alergătură, cu cheltuială, cu
strădanie și cu stăruință, găsisse fel de fel de lucruri folositoare nu numai
pentru ce le aduna el.

30 Incetul cu incetul casa lui se prefăcuse într'un fel de muzeu. Avea copii
în uleiu după pisăniile de biserici din județ, după pisăniile și după portretele ctitor-
35 rilor bisericii Stolnicu din Târgoviște, clădită întâi de lemn, înainte de 1600,
de Stolnicu Stoica Udrescu; după pisăniile și portretele ctitorilor bisericii din Pe-
treștii-Patruzeci-de-Cruci, clădită iar de un Udrescu și mai avea sumedenie de
acte în cari după formula *iată și martori așază domnia mea*, pe lângă numele
lui *Mihalcea Comis*, al lui jupân *Costandache vel postelnic*, urma și numele lui
40 *jupân Udrescu*. Drept e iar, că e greu să vezi pe un om scotocind mereu hârtii
vechi, buchisind toate pietrele de la biserici și luând copii de pe ele fără să-ți
vie nu știu cum; și d'aia și lumea trebuie să-i fi scornit porecla.

Dar în afară de această nevinovată slăbiciune, mai rar om de ispravă și
cu scaun la judecată ca Conu Costache; puteai să-l judeci după cum își vedea
40 și-și îngrijea singur de moșie: pahar, nu altceva.

LIVIU REBREANU

Ion

(LIVIU REBREANU, *Ion*, v. II: *Glasul iubirii*; București, „Cartea Românească”, ed. V, cap. IX, pp. 125—127).

Vremea se desmorțea. Iarna, istovită ca o babă răutăcioasă, se sgârcea mereu, simțind apropierea primăverii din ce în ce mai desmierdătoare. Haina de zăpadă se sdrențuia desvelind trupul negru al câmpurilor.

5 Ion de abia așteptase zilele acestea. Acuma, stăpân al tuturor pământurilor, râvnea să le vadă, să le mângăie ca pe niște ibovnice credincioase. Ascunse sub troienele de omăt, de geaba le cercetase. Dragostea lui avea nevoie de inima moșiei. Dorea să simtă lutul subt picioare, să i se agațe de opinci, să-i soarbă mirosul, să-și umple ochii de culoarea lui îmbătătoare.

10 Ieși singur, cu mâna goală, în straițe de sărbătoare, într'o luni. Sui drept în Lunci, unde era porumbiștea cea mai mare și mai bună, pe spinarea dealului... Cu cât se apropia, cu atât vedea mai bine cum s'a desbrăcat de zăpadă locul ca o fată frumoasă care și-ar fi lepădat cămașa arătându-și corpul gol, ispitiitor.

15 Sufletul îi era pătruns de fericire. Parcă nu mai râvnea nimic și nici nu mai era nimic în lume afară de fericirea lui. Pământul se închina în fața lui, tot pământul... Și tot era al lui, numai al lui acuma...

20 Se opri în mijlocul delniței. Lutul negru, lipicios, îi țintuia picioarele, îngreuindu-le, atrăgându-l ca brațele unei iubite pătimase. Îi râdeau ochii, iar fața toată îi era scâldată într'o sudoare caldă de patimă. Îl cuprinse o poftă sălbatecă să îmbrățișeze huma, să o crâmpoțească în sărutări. Intinse mâinile spre brazdele drepte, sgrunțuroase și umede. Mirosul acru, proaspăt și roditor îi aprindea sângele.

Se aplecă, luă în mâni un bulgăre și-l sfărâmă între degete, cu o plăcere

infricoșată. Măinile îi rămaseră unse cu lutul cleios ca niște mănuși de doliu. Sorbi mirosul, frecându-și palmele.

25 Apoi încet, cucernic, fără să-și dea seama, se lăsă în genunchi, își cobori fruntea și-și lipi buzele cu voluptate de pământul ud. Și 'n sărutarea aceasta grăbită simți un fior rece, amețitor...

30 Se ridică deodată rușinat și se uită împrejur să nu-l fi văzut cineva. Fața însă îi zâmbea de o plăcere nesfârșită.

Își încrucișă brațele pe piept și-și linse buzele simțind neîncetat atingerea rece și dulceța amară a pământului. Satul, în vale, departe, părea un cuib de păsări ascuns în văgăună de frica uliului.

35 Se vedea acum mare și puternic ca un uriaș din basme care a biruit, în lupte grele, o ceată de balauri îngrozitori.

Își înfipse mai bine picioarele în pământ, ca și când ar fi vrut să potolească cele din urmă svârcoliri ale unui dușman doborât. Și pământul parcă se clătina, se închina în fața lui....

XXVII.

ION MINULESCU.

Vizită nocturnă.

(ION MINULESCU, *Vizită nocturnă*, in *Spovedanii...*, București, Colecția Manuscriptum, 1927, pp. 5—6).

5 Mi-a bătut azi noapte Toamna 'n geam —
Mi-a bătut cu degete de ploaie
Și la fel ca 'n fiecare an,
M'a rugat s'o las să intre în odaie
Că-mi aduce o cutie cu „Capstan”
Și țigări de foi din Rotterdam...

10 Am privit în jurul meu și 'n mine :
Soba rece,
Pipa rece,
Mâna rece.
Gura rece...

15 Doamne !...
Cum puteam s'o las să plece ?...
Dacă pleacă, cine știe când mai vine ?...
Dacă 'n toamna asta poate
Toamna 'mi bate
Pentru cea din urmă oară 'n geam ?...
Donnez-vous la peine d'entrer, Madame !...
Și femeia cu privirea fumurie

20 A intrat suspectă și umilă
 Ca o mincinoasă profeție
 De Sibylă...

 O intrat...
 Și-odaia mea 'ntr'o clipă
25 S'a 'ncălzit ca un cuptor de pâine
 Numai cu spirala unui fum de pipă
 Și cu sărutarea Toamnei care mâine
 O să moară bolnavă de gripă...

XXVIII

NICHIFOR CRAINIC

Poetul

(NICHIFOR CRAINIC, *Darurile pământului, Poezii*; București, „Cartea Românească”, s. a.; ediția a III-a; pp. 74—75).

De mic, o tată, m'ai crescut în dorul
De a tălmăci a firii largă carte,
Mi-ai revărsat în inimă fiorul
Câmpiilor deștelenite 'n Marte.

5 M'ai dus în fața zărilor deschise
Și soarelui i-am îndurat arsura
În sufletu-mi buchetele de vise
Au înflorit când înflorea răsura.

10 Când tu arăi c'un tril de doină 'n gură
Sub arcul cerurilor unduiate,
Am învățat a versului măsură
Din simetria brazdelor arate.

15 Din sborul ce-l grăbește ciocârlia
Am învățat aprinsele avânturi
Și ritmul, care naște armonia,
Din legănarea grânelor în vânturi.

Tu scrii și-acum cu plugul, primăvara,
A țarinii mănoasă poezie ;
Eu, grea dar dulce, mi-am primit povara
De-a zugrăvi divina-i măreție.

Și 'n vis, când noaptea își respiră 'n slavă
Luciosul păr gătit cu flori de aur,
Prielnicele zâne din dăbravă
Mi-aduc zâmbind ghirlande verzi de laur.

XXIX.

TUDOR ARGHEZI.

Seara.

(TUDOR ARGHEZI, *Cuvinte potrivite*, București, Fundația Culturală
Principele Carol și Bibliofila, 1927, p. 23).

Un paianjen ca un neg
Umblă lung în șase peri.
Abia-l vezi și e întreg
Cu nevoi și cu dureri.

Vine dela munca lui
Nu se 'nșală de picior.
Il așteaptă colo 'n cui
Casa-i prinsă de urcior.

Nu mă vede, nu mă are,
Nu mă știe de nimic.
De ce-oi fi atât de mare?
De ce-î el atât de mic?

XXX.

Psalm.

(TUDOR ARGHEZI, *Cuvinte potrivite*, pp. 31—32.

Sunt vinovat că am râvnit
Mereu numai la bun oprit.
Eu am dorit de bunurile toate.
M'am strecurat cu noaptea în cetate
Și am prădat-o 'n somn și 'n vis.
Cu brațu 'ntins, cu pumnul 'nchis.
Fasul pe marmur tăcut,

Călca lin, ca 'n lut.
 Steagul nopții desfășat cu stele
 10 Adăpostea faptele mele
 Și adormea străjerii 'n uliți,
 Răzimați pe sulii.
 Iar când plecam călare, cu trofee,
 15 Furasem și câte-o femeie
 Cu părul de tutun.
 Cu duduța neagră, cu ochii de lăstun.
 Ispitele ușoare și blajine
 N'au fost și nu sunt pentru mine.
 20 În blidul meu, ca și în cugetare,
 Deprins-am gustul otrăvit și tare.
 Mă scald în ghiață și mă culc pe stei,
 Unde dă besună eu frământ scânteii,
 Unde-i tăcere scutur cătușa,
 25 Dobor cu lanțurile ușa.
 Când mă găsesc în pisc
 Primejdia o caut și o isc.
 Mi-aleg poteca strimță ca să trec.
 Ducând în cărcă muntele întreg.
 30 Păcatul meu adevărat
 E mult mai greu și neiertat.
 Cercasem eu, cu arcul meu,
 Să te răstorn pe tine, Dumnezeu!
 Tâlhar de ceruri, îmi făcui solia
 Să-ți jefuiesc cu vulturii tăria.
 35 Dar eu râvnind în taină la bunurile toate,
 Ți-am auzit cuvântul, zicând că nu se poate.

XXXI.

De-a v' ați ascuns...

(TUDOR ARGHEZI, *Cuvinte potrivite*, pp. 263—266).

Dragii mei, o să mă joc odată,
 Cu voi, de-a ceva ciudat.
 Nu știu când o să fie asta, tată,
 Dar, hotărît, o să ne jucăm odată,
 5 Odată, poate, după scăpătat.

E-un joc viclean, de bătrâni,
Cu copii, ca voi, cu fetițe ca tine,
Joc de slugi și joc de stăpâni,
Joc de păsări, de flori, de câni
Și fiecare îl joacă bine.

Ne vom iubi, negreșit mereu,
Strânși bucuroși la masă,
Subt coviltirele lui Dumnezeu.
Intr'o zi piciorul va rămâne greu,
Mâna stângace, ochiul sleit, limba scămoasă.

Jocul începe încet, ca un vânt.
Eu o să râd și o să tac,
O să mă culc la pământ,
O să stau fără cuvânt,
De pildă lângă copac.

E jocul sfintelor Scripturi.
Așa s'a jucat și Domnul nostru Iisus Hristos
Și alții, prinși de friguri și de călduri.
Care din câteva sfinte tremurături
Au isprăvit jocul, frumos.

Voi, să nu vă mâhniți tare
Când mă vor lua și duce departe
Și-mi vor face un fel de înmormântare
In lutul afânat sau tare.
Așa e jocul, începe cu moarte.

Știind că și Lazăr a 'nviat,
Voi să nu vă mâhniți, s'așteptați,
Ca și cum nu s'a întâmplat
Nimic prea nou și prea ciudat.
Acolo voi gândi la jocul nostru, printre frați.

Tata s'a ingrit de voi,
V'a lăsat vite, hambare,
Pășune, bordeie și oi
Pentru tot soiul de nevoi
Și pentru mâncare.

45 Toți vor învia, toți se vor întoarce
 Într'o zi, acasă, la copii,
 La nevasta care plânge și toarce,
 La văcuțe, la mioarce,
 Ca oamenii gospodari și vii.

50 Voi, creșteți, dragii mei, sănătoși,
 Voinici, sglobii, cu voie bună,
 Cum am apucat din moși strămoși.
 Deocamdată, feții mei frumoși
 O să lipsească tata vre-o lună.

55 Apoi, o să fie o întârziere,
 Și alta, și pe urmă alta.
 Tata nu o să aibă putere
 Să vie pe jos, în timpul cât se cere,
 Din lumea cealaltă.

60 Și, voi ați crescut mari,
 V'ați căpătuit,
 V'ați făcut cărturari,
 Mama face ciorapi și pieptari,
 Și tata nu a mai venit...

65 Puii mei, bobocii mei, copiii mei !
 Așa este jocul,
 Il joci în doi, în trei,
 Il joci în câte câți vrei,
 Arde-l-ar focul !

XXXII.

Ceasul de-apoi.

(TUDOR ARGHEZI, *Flori de mucigai*, București, „Cultura Națională”,
 1931, p. 117).

In cer,
 Bate ora de bronz și de fier,
 Într'o stea

Bătu ora de catifea.
 Ora de păslă bate
 In turla din cetate.
 In ora de lână
 Se-aude vremea bătrână
 Și se sfâșie
 Ora de hârtie.
 Lângă domnescul epitaf
 Bate glasul orei de praf.

Azi noapte, soră,
 N'a mai bătut nicio oră.

XXXIII.

Stavropoleos.

(TUDOR ARGHEZI, *Stavropoleos in Icoane de lemn*, București, editura „Națională” S. Ciornei, 1930, pp. 5—8).

Pentru a treia oară mi-am împlinit însărcinarea de diacon cu plăcere, în sanctuarul strâmt al bisericii Stavropoleos. E o biserică despre care s'a scris că efemera ei consistență, că materialul din care este construită, cărămidă și decoruri de lut pietrificat, că liniile și conturile acestui templu mic, smerit într'un surâs, constituiesc, sentențios și greoiu, un „monument de artă”. Biserica Stavropoleos e mai mult: O libelulă adormită pe un mușuroiu de pământ.

Biserica fusese închisă până vineri. Un moșneag îngrijitor al păreților și lepezilor ei, a descuiat ușa de intrare, scobită în lemn plastic și a pornit, să sune, clopotul încremenit într'o șură de lemn. Clopotul a plâns toată seara deasupra împrejurimilor, în etajele cărora Băncile, marchitanii, funcționarii Poștii,

2. *Stavropoleos*, chiesa di Bucarest costruita nel 1742 dall'alto prelato Ioanichie Stavropoleos. Vi serano intorno case e negozi greci, e perciò venne detta un tempo «Hanul Grecilor». Per il suo valore architettonico, è stata dichiarata monumento nazionale. —

pălărierii și gravorii fac socoteli și scripte, frământați de altceva decât apelul deșteptat, ca după veacuri de odihnă în pulbere și dărământură. Căci sâmbătă Voievozii din văzduhuri trebuiau să stea de-a dreapta și de-a stânga preotului îngănușiat la jertfelnic, în cinstea hramului lor.

15 Alegoriile închipuite în bijuteria acestui chivot minuscul așezat în asfalt și acoperit de o pojghie brună, ca de sticlă, par zugrăvite într'o grotă de chihlimbar.

Străniile pierzându-și încheieturile și topindu-și-le în vreme, par lucrate în cocă de ceară, amestecată cu gălbenușuri de smirnă și tămâie. Foaia cărților e de pergament, icoanele conțin însăși reliqua sfinților reprezentați, absorbiți în lemn. Vinele catapetesmei sunt de-a dreptul de aur. Alchimia mileniului unge materialele cu substanță și, făcându-le să dureze, le împrumută accentul de umbră și mister, pe care-l au toate lucrurile de la început, când începutul se îngână cu veacul. Am scăpat de mai multe ori șirul ecteniilor, strămutat, fără să simt, ca dintr'o lumină într'alte lumini, și prezența mea se multiplica de la mine aiurea, reproducă în exemplare variate, inegale și nedistincte. Totul era ca o suveniră de mirodennii într'un apartament, deplasată de mișcarea încremenirii interioare, ca dintr'un dulap în dulapuri mai depărtate... Timpul, plin de încăperi succesive, murmura din odaia întâia în tot labirintul. Stiharul meu venea din vechimi necunoscute și mănicherile domnești, de catifea verde, ca veștmintele lui 30 Dositei, cusute cu sfoară de aur, întortochiată pe flori și chenare, erau opera de răbdare, de virtuți și reverii a cucoanelor frumoase de-acum sutele de ani.

M'am rugat de Cel în care au crezut neamurile, de Cel în care credem fără să știm, Prietenul din nicăieri, evocat suav de ființa speranțelor și de făptura descurajării. El e tot ce plânge și tot ce a plâns, tot ce chiamă, tot ce blestemă și tot ce-așteaptă în sbucium, Dumnezeu ce ni se pare, amestecat cu ceea ce rămâne, câte puțin și aproape nimic, din strădaniile, făcute ca niște pomeni, jertfe subt o stea și pe un mormânt. Aș vrea să-l târăsc din suflet afară și mă ține de vorbă Mama și mă întrerupe copilul... Clopotele singure și 40 turlele din pomi îl cinstesc într'adevăr.

Vasele sfinte sunt muncite în bulgări de metal sănătos și aurul care a sburat cu flacăra paste ele și le-a cristalizat în culoarea de melancolie a unui amurg nu s'a putut șterge. Lingurile, sfeșnicile, tiarele par primite din mânilor unor meșteșugari din stihia soarelui și a lunii. Procovețele, batistele de mătase, 45 brodate scump, grele ca o marmură urzită din ițe de păianjeniș, pe care le-am avut azi pe degete și pe umeri când chiebam la vieață de o secundă numele de

31. *Dositei Filitti* (*1734—1826), metropolita della Valachia nel 1793, fondò a Bucarest un seminario; morì esule a Brașov (Transilvania), essendo stato destituito in seguito all'occupazione russa. Lasciò la sua fortuna a giovani studenti.

50 curteni și jupănițe — una din ele domnița Pulheria, — din familia „făcătorilor de bine” înșirați cu slove, de un pomelnic scris pe o coajă cafenie de copac, sunt măestrite după o regulă sufletească, în nuanțele obicnuite acestor ore de lumini stinse și de culori rostite totdeauna în vecinătate cu negrul.

55 Direcția liturghiei o avu arhiereul Calistrat, ajutat de preotul qvasimonah, profesorul Nazarie, directorul Sămınariului Central și preceptorul micilor Prinți. Cel din urmă ne-a strâns mânila și ne-a dorit cu o voce veche, după împărtașanie: „Să ne fie de bine frate, și la mulți ani”.

In stânga, corul bisericii „Zlătarii”, liniștit și duios; în dreapta trei buni Sămınariști, cântaseră intrarea în liturghie.

Asistenți: opt cerșetori...

54. *Zlătarii*, bella chiesa di Bucarest situata nella via principale della città, calea Victoriei. Nome antico del quartiere intorno alla Posta centrale, dov'è oggi la chiesa, anticamente monastero consacrato alla Patriarchia di Alessandria. Il vocabolo «zlătar», anticamente «ricercatore di oro» < sl. ZLATARI, spiega il nome del quartiere dove abitavano degli zingari ricercatori del metallo prezioso.

XXXIV.

CAMIL BALTAZAR

Flaute de mătase.

(CAMIL BALTAZAR, *Flaute de mătase*, Brăila, Tiparul Ancora, p. 43).

Mai știi să taci ?
mai știi să pogori
pe trepte albe și pe unde întomnate ?

5

În grădinița din preajma sufletului
mimozele spun în melodii galbene că ai să vii..

Geamurile albastre și verzi,
ferestrele vechi,
așteaptă mereu lumina arătării tale.

10

Dacă mai știi să taci,
dacă mai poți cânta,
vei veni să plângem,
eu, ochii tăi, tu, inima mea.

15

Dacă mai știi plânge,
vom merge în grădina înserată,
și 'ntr'o plânsoare cu pete de sânge
vei plânge tot ce n'ai plâns altă dată.

20

Și vom tăcea apoi,
și vom pleca,
eu, cu florile moarte ale ochilor tăi,
tu, cu o ciută muribundă pe brațe : inima mea..

GLOSSÁRIO

ABBREVIAZIONI.

- abbrev.* = abbreviazione.
acc. = accusativo.
accr. = accrescitivo.
agg. = aggettivo.
alb. = albanese.
ant. = antico.
anticam. = anticamente.
art. = articolo.
avv. = avverbio.
bg. = bulgaro.
biz. = bizantino.
bot. = botanica.
Bucov. = Bucovina.
cec. = ceco.
class. = classico.
cond. = condizionale.
cong. = congiuntivo.
dat. = dativo.
dialett. = dialettale.
dim. = diminutivo.
dispr. = dispregiativo.
eccles. = ecclesiastico.
etim. = etimologia.
f. = femminile.
fig. = figurato.
fr. = francese.
friul. = friulano.
fut. = futuro.
gen. = genitivo.
germ. = germanismo.
got. = gotico.
gr. = greco.
imp. = imperfetto.
imper. = imperativo.
ingl. = inglese.
interiez. = interiezione.
ironic. = ironicamente.
it., ital. = italiano.
lat. = latino.
lit. = lituano.
m. = maschile.
mac.-rum. = macedo-rumeno.
Maram. = Maramureş.
med. = medioevale.
mold. = moldavo, -ava.
Mold. = Moldavia.
- n.* = neutro.
nap. = napoletano.
neolog. = neologismo.
ngr. = neo-greco.
nslov. = neo-sloveno.
part. = participiale.
part. pass. = participio passato.
part. pres. = participio presente.
pass. pross. = passato prossimo.
pass. rem. = passato remoto.
pers. = personale.
pl. = plurale.
pl. tant. = pl. tantum.
pol. = polacco.
port. = portoghese.
poss. = possessivo.
prep. = preposizione.
pres. = presente.
probab. = probabilmente.
pron. = pronome.
propr. = propriamente.
prov. = provincialismo.
provenz. = provenzale.
psl. = paleo-slavo.
psrb. = paleo-serbo.
rfss. = riflessivo.
rum. = rumeno.
rus. = russo.
rut. = ruteno.
s. = sostantivo.
sard. = sardo.
sg. = singolare.
sg. tant. = sostantivi senza plurale o col plurale non attestato.
sl. = slavo.
slov. = sloveno.
slovac. = slovacco.
spagn. = spagnolo.
srb. = serbo.
tc. = turco.
ted. = tedesco.
Trans. = Transilvania.
trap. pross. = trapassato prossimo.
ungh. = ungherese.
Val. = Valachia.
volg. = volgare.

A

- a [lat. AD], prep. con senso finale che precede i verbi all'infinito.
- a, v. a l.
- a, forma moldava per o, nella formazione del futuro: a fi să mor = o fi să mor.
- abajür [fr. ABAT-JOUR] s. n., paralume; pl. -ruri.
- abanòs [tc. ABANOS] s. n. ebano; pl. -suri.
- abâte [fr. ABBATTRE], sviare; pres. abat; cong. pres. să abată *; a se abate pe la, pas-sare da, sostare.
- abiã [lat. AD + VIX], appena, a stento, al-meno; cfr. de abia.
- absorbit [absorbi < fr. ABSORBER < lat. ABSORBERE], assorto.
- aburire [aburi + re] s. f. appannamento, esalazione di vapori; pl. -ri.
- aburit [aburi < abur «vapore». cfr. alb. AVUL], appannato.
- acàsã [lat. AD CASAM], a casa.
- acãřã, v. agãřa.
- accènt [neolog. dal lat. ACCENTUS e fr. ACCENT], s. n., accento; pl. -te.
- acèea, v. acel.
- acèl [lat. ECCE + ILLU], quello (agg.); pl. acci; gen.-dat. sg. acelui, pl. acelor; f. sg. acea, pl. acele; gen.-dat. sg. acelei, pl. acelor.
- acèla [acel], quello (pron.); pl. aceia; gen.-dat. sg. aceluia, pl. acelora; f. sg. acea, pl. acelea; gen.-dat. sg. aceleia, pl. acelora.
- acèlaři [acela + ři], lo stesso; pl. acèiaři; f. sg. aceaři, pl. aceleaři.
- acèst [lat. ECCE + ISTU], questo (agg.); pl. acești; gen.-dat. sg. acestuia, pl. acestor;
- f. sg. această, pl. aceste; gen.-dat. sg. acestei, pl. acestor.
- acèsta [acest], questo (pron.); pl. aceștia; f. sg. aceasta, pl. acestea.
- aci [lat. ECCE + HIC] qui.
- acòlo [lat. ECCUM + ILLOC], là.
- acoperit [acoperi < lat. ACC(O)PERI-RE], coperto.
- acordã [fr. ACCORDER], concedere; pres. acord; cong. pres. să acorde; part. pass. a-cordat.
- acordeòn [fr. ACCORDÉON < ted.] s. n., fisarmonica; pl. -oane.
- àcru [lat. ACRU], agro.
- act [fr. ACTE] s. n., atto; pl. -te.
- acù, acùm, acùma, acùș [lat. ECCU + MODO], ora.
- adãlmăș, v. aldãmăș.
- adãnc [lat. ADUNCU], profondo; (s. n.) adãnc, profondità; pl. -curi.
- adãpòst [lat. AD + DEPOSITU] s. n., riparo; pl. -turi.
- adãpostì [adãpost], riparare; pres. adãpos-tesc; imp. adãposteam; cong. pres. să adã-postească; part. pass. adãpostit.
- adãugã, adãogã [lat. AD + AUGERE], aggiungere; pres. adaug; pass. rem. adãugal, 3 sg. adãugã e adause; cong. pres. să adauge.
- adãuse, v. adãugã.
- adès [a-des], spesso; adeseori, spesso.
- adevãr [adevãra (anticam.) «confirmare» < lat. AD + DE + VERARE] s. n., veritã; pl. -ruri; in adevãr. davvero.
- adevãrãt [adevãra], vero; cu adevãrat, davvero.

* I tempi dei verbi sono indicati alla prima persona del singolare, ad eccezione del pre-sente del congiuntivo indicato alla terza persona del singolare e del plurale.

- adică [forse lat. ADDE... QUOD]. cioè.
 adiere [adia, < lat. *ADILIARE < ILIA],
 s. f., brezza; pl. -ri.
 adineăorea, dineăorea [lat. DE +
 IN + ILLA + HORA], or ora, poco fa.
 admiră [fr. ADMIRER], ammirare; pres.
 admir; cong. pres. să admire.
 adormi [lat. ADDORMIRE], addormen-
 tarsi; pres. adorm, 3 sg. adoarme; cong. pres.
 să adoarmă; part. pass. adormit.
 ado', v. aduce.
 aduce [lat. ADDUCERE], portare; pres.
 aduc; pass. rem. adusej; cong. pres. să aducă;
 imper. 2 sg. adu (ado < adu-o); part. pass.
 adus; a-și aduce aminte, ricordarsi
 aducere [lat. ADDUCERE] s. f., azione di
 portare; aducere aminte, ricordo; pl. -ri.
 adună [lat. ADUNARE], radunare; pres.
 adun; part. pass. adunat.
 adunare [lat. ADUNARE] s. f., assemblea;
 pl. -nări.
 adus, v. aduce.
 aer [neolog. dal lat. AER e fr. AIR] s. n.,
 aria; pl. -re.
 afabil [neolog. dal lat. AFFABILIS e fr.
 AFFABLE], cortese.
 afânăt [afăna < lat. *AFFENARE <
 FENUM], reso soffice (la terra).
 afară [lat. *AFFORAS < AD + FORAS],
 fuori.
 află [lat. AFFLARE], trovare, sapere; pres.
 aflu; cong. pres. să afle.
 afumă [lat. *AFFUMARE < ADFUMARE],
 affumicare; pres. afum; cong. pres. să afume.
 agăță, acăță [lat. *ACCAPTIARE], ap-
 piccare; pres. agăt; cong. pres. să agațe.
 agiuns, v. ajunge.
 ail, interiezione che precede o segue una do-
 manda alla quale si aspetta una risposta affer-
 mativa.
 ai, v. a lua.
 ai, v. al.
 aia, v. ăla; d'aia, per questo, per questa
 causa.
 aice, aici, alcea [lat. AD + HICCE],
 qui.
 aide, v. hai.
 aista, aèsta, forma mold. per acesta.
- aiurea [lat. ALIUBI], altrove.
 ajunge [lat. ADJUNGERE], arrivare; pres.
 ajung; pass. rem. ajunsej; cong. pres. să ajun-
 gă; part. pass. ajuns (prov. agiuns).
 ajutòr [lat. ADJUTORIU] s. n., ajutor;
 pl. -toare.
 àl [a + art. -], di; pl. ai; f. sg. a, pl. ale.
 ăl [lat. ILLUM, ILLAM], quello, colui; pl.
 ăi; gen.-dat. sg. ălui, pl. ălor; f. sg. a, pl.
 ale; gen.-dat. sg. ălei, pl. ălor; ăla, quello;
 pl. ăia, f. aia, pl. alea; a mai mare = cea mai
 mare.
 alărmă [fr. ALARME] s. f., allarme; pl. -me.
 alătura, alături [lat. AD + LATE-
 RA], accanto.
 alb [lat. ALBU], bianco.
 albăstru [lat. *ALBU + suff. ASTER,
 cfr. it. biancastro], azzurro.
 albi [lat. *ALBIRE], biancheggiare; pres.
 albesc; cong. pres. să albească.
 albie [lat. *ALVEA] s. f., letto del fiume;
 tinozza di legno; pl. -bii.
 albină [lat. *ALVINA < ALVUS] s. f.,
 ape; pl. -ne.
 alchimie [fr. ALCHIMIE < lat. ALCHI-
 MIA] s. f., alchimia; pl. -ii.
 aldămăș [ungh. ALDOMÁS] s. n., a da
 aldămaș, offrir da bere dopo aver concluso
 un affare; pl. -șuri.
 ale [v. ăl], ale din urmă, le ultime; sg. a; m.
 sg. ăl, pl. ăi.
 alegătòr [alege + suff. -tor] s. m., elet-
 tore; pl. -ri.
 alège [lat. ELIGERE e ALLEGERE], sce-
 gliere; pres. aleg; pass. rem. alesei; cong. pres.
 să aleagă; part. pres. alegând; part. pass.
 ales, f. -leasă.
 alegorie [fr. ALLÉGORIE] s. f., allego-
 ria; pl. -rii.
 alergă [lat. *ALLARGARE], correre; pres.
 alerg; trap. pross. alergasem; cong. pres. să
 alerge.
 alergătură [alerga + suff. -ură] s. f.,
 corsa, azione di andare e venire; pl. -ri.
 alês, v. alege; mai ales, soprattut-
 to, specialmente.
 alină [lat. *ALLENARE < LENE], cal-
 mare; pres. alin; part. pres. alinând.

- alinàre [lat. ALLENARE] s. f., placamento, consolazione; pl. -ări.
- alivàncă [etim. ignota] s. f., specie di focaccia preparata con farina gialla di granturco e formaggio e cosparsa di burro o panna (il sg. è usato soltanto dall' Alessandri); pl. -venci.
- alt [lat. ALT(E)RU. -RA], altro; f. -tă; pl. m. -ți, f. -te; (pron.) un altul, o alta, alții, altele.
- ăltădată [altă + dată], una volta, un tempo, nei tempi andati.
- ăltceva [alt + ceva], altra cosa.
- ăltcineva [alt + cineva], qualcun altro.
- alună [lat. ABELLANA] s. f., nocciola; pl. -ne.
- alunecă, lunecă [lat. LUBRICARE], scivolare; pres. alunec; part. pass. alunecat.
- alungă [lat. *ALLONGARE < LONGUS], scacciare; pres. alung; cong. pres. să alunge; part. pass. alungat.
- aluzie, -iune [fr. ALLUSION] s. f., allusione; pl. -ii, -ni.
- amăgi [lat. *AMMAGIRE < gr. μαγεύω] allettare; pres. amăgesc; cong. pres. să amăgească; part. pass. amăgit.
- amăgitor [amăgi + suff. -tor], che alletta; f. -toare; pl. m. -ri, f. -toare.
- amân [tc. AMAN]. misericordia! (grido col quale il Turco implora grazia).
- amândoi [lat. AMINDOI < AMBO + DUI], ambedue; f. -două; gen.-dat. amândorora.
- amăr [lat. AMARU], amaro.
- amărnîc [amar + suff. -nic], terribile.
- amestecat [amesteca < lat. *AMMIXTL. CARE < MIXTUS], mescolato.
- amețit [ameți < lat. *AMMATIRE < MAT. TUS], stordito, ubriacato, ubriaco.
- amețitor [ameți + suff. -tor], inebriante; f. -toare.
- amiăz [amiazăzi < lat. AD + MEDIA + DIE] s. sg. tant., mezzogiorno.
- aminte [a + minte], luare aminte, s. f. attenzione; art. luarea aminte; a-și aduce aminte, ricordarsi.
- amintire [aminti, < aminte, + re]. s. f., ricordo; pl. -ri.
- amăr [neolog. dal lat. AMOR] s. n., amore; pl. -ruri.
- amorțéală [amorți, < lat. *ADMORTIRE, + suff. -eală] s. f., torpore; pl. -țeli.
- amû [lat. AD-MODO], ora (Mold., Bucov., Trans.); de-amû, ormai.
- amûrg [a + murg; si presuppone una relazione col lat. MULGEO ed il gr. ἀμολγός inteso come «tempo di mungere» e legato a ἀμύλω «mungere»] s. n., crepuscolo; pl. -uri.
- amuți [lat. *AMMUTIRE < MUTUS], ammutolire; pres. amuțesc; trap. pross. amuțisem; cong. pres. să amuțească.
- an [lat. ANNU] s. m., anno; pl. -ni; la mulți ani! buon anno!
- anăpoda [ngr. ἀνάποδα], a casaccio.
- anevoînță [anevoie, a + nevoie, + suff. -ință], s. f., difficoltà, pl. -țe.
- aninăt [anina, etim. ignota], attaccato, aggrappato.
- anûme [lat. AD + NOMEN], specialmente; și anume, e cioè.
- aoiò, aoleò [a!, interiezione, + le, le!], ahimè.
- apă [lat. AQUA] s. f. acqua; pl. -pe.
- apără [lat. *APPARARE < PARARE], difendere; pres. apăr, aperi, apără; cong. pres. să apere.
- apartament [fr. APPARTEMENT] s. n., appartamento; pl. -te.
- apel [fr. APPEL] s. n., appello; pl. -luri.
- aplause [neolog. dal lat. APPLAUSUS] s. n. pl., applaudi; art. -sele.
- aplecă [lat. APPLICARE], inclinare, chinare; pres. aplec, 3 sg. apleacă; pass. rem. aplecai; cong. pres. să aplece; part. pass. aplecat.
- apoi [lat. AD + POST], poi; de-apoi, al di là; ziua de apoi, giorno del Giudizio universale; apoi de! che fare?, che vuoi; d'apoi, allora?, ma?
- aprig [forse lat. *APRICU < APER; o

- gr. ἄρπαξ > lat. HARPAX, -AGEM > *ARPEGE(M) > aprege > apreg], accanito.
- a prinde [lat. AP-PRE(HE)NDERE], accendere; pres. aprind e aprinz; pass. rem. aprinsei; cong. pres. să aprindă e -nză; part. pres. aprinzând; part. pass. aprins.
- a prindere [aprinde + re] s. f., passione, collera; pl. -ri.
- a prins [aprinde], acceso; infiammato, eccitato.
- a proăpe [lat. AD + PROPE], appresso; quasi.
- a propiă [lat. APPROPIARE], avvicinare; pres. apropiu; cong. pres. să apropie; part. pass. apropiat.
- a propiére [apropia + re] s. f., vicinanza; pl. -ri.
- a puca [lat. A(U)CUPARI, con metatesi, o *APUCARE], afferrare; rfs. a se apuca, accingersi, incominciare; pres. apuc; cong. pres. să apuce; part. pass. apucat.
- a pūs [apune «tramontare» < lat. APPONERE] s. n., tramonto, Occidente; pl. -suri.
- ară [lat. ARARE], arare; pres. ar; cong. pres. să are; part. pass. arat.
- ară mă [lat. A(E)RAMEN] s. f., rame; pl. -me, arămuri (col senso collettivo, come il fr. *civres*).
- arătă [lat. AD-REITERARE], mostrare; pres. arăt; cong. pres. să arate.
- arătare [arăta + re] s. f., visione pl. -tări.
- ărbore [lat. ARBORE] s. m., albero; pl. -ri.
- arc [lat. ARCU] s. n., arco, balestra; pl. -curi.
- ărde [lat. ARDERE], bruciare; pres. ard o arz, arzi, arde; pass. rem. arsei; cong. pres. să ardă o să arză; imper. 3 sg. arde: arde-l-ar focul; part. pres. arzând; part. pass. ars.
- arendă [arendă «affitto di una terra» < rus. ARENDA], dare in affitto una terra; pres. arendez; part. pres. arendând.
- arendăș [arendă + suff. -ăș, o direttamente dall'ungh. ÁRENDÁS] s. m., fittaiuolo; pl. -și.
- argăt [ngr. ἀργάτης] s. m., servo; pl. -ți; art. argatul, ții.
- argint [lat. ARGENTU] s. m. sg. tant., argento; s. m. pl. arginți, denaro; argint viu, argento vivo.
- argintiu [argint + suff. -iu], argenteo.
- arhieru [ngr. ἀρχιερέυς] s. m., vescovo; pl. -ei.
- aripă [lat. volg. *ALAPA] s. f., ala; pl. -pe. -pl.
- aripioară [aripă + suff. -ioară] s. f. a-luccia; pl. -re.
- armă [lat. ARMA, fr. ARME] s. f., arma, arme; pl. -me.
- armăș [armă + suff. -ăș] s. m., prevosto; pl. -și.
- armenesc [armean, < psl. armëninü, + suff. -esc], armeno; f. -ească; pl. m. -ești. f. id.; cuc armenesc (ironico, Mold.), upupa.
- armonie [fr. HARMONIE < lat. ARMONIA] s. f., armonia; pl. -nii.
- aromi [forse derivato dal gr. ἄρωμα], assopirsi; pres. aromesc; cong. pres. să aromescă; part. pres. aromind; con forma aggettivata: f. -dă, pl. m. -inzi; f. -inde.
- arșiță [lat. *ARSICIA] s. f., calore afoso; pl. -țe.
- arsură [lat. ARSURA] s. f., bruciore, scottatura; pl. -ri.
- artă [neolog. dal lat. ARS] s. f. arte; pl. -te.
- aruncă [lat. ERUNCARE], gittare; pres. arunc; cong. pres. să arunce.
- arzător [arde, pres. arz + suff. -tor], ardente; f. -toare; pl. m. -ri, f. -toare.
- așă [lat. ECCUM + SIC], così; un așa... un simile.
- așădăr [așa + dar], dunque.
- ascultă [lat. A(U)SCULTARE], ascoltare; pres. ascult; cong. pres. să asculte; imper. 2 sg. ascultă.
- ascultăre [asculta + re] s. f., obbedienza; pl. -ări.
- ascunde [lat. ABSCONDERE], nascondere; pres. ascund, ascunzi, ascunde; pass. rem. ascunsei; part. pres. ascunzând; part. pass. ascuns.
- ascuns, v. ascunde; a se juca de-a v'afi ascuns, giocare a nascondersi.
- ascuțit [ascuți < lat. *EXACUTIRE < EXACUTUS], aguzzo, sottile.

- a s e m ă n ă [lat. ASSIMILARE], rassomigliare; pres. asemăn, asemeni, aseamănă; cong. pres. să asemene.
- a s ă m e n e a [lat. ASSIMILE], simile, similmente; cfr. d e a s e m e n i, - n e a.
- a ș e z ă [lat. *ASSEDIARE < SEDES], porre, ordinare; rfs. a s e a ș e z a, sedersi; pres. așez, 3 sg. așază; cong. pres. să așeze; part. pass. așezat.
- a s f ă l t [fr. ASPHALTE] s. n., asfalto; pl. -turi.
- a s i s t ă n t [fr. ASSISTANT + ted. ASSISTENT] s. m., assistente; pl. -ți.
- ă s p r u [lat. ASP(ER)RU], aspro; f. -ră; pl. m. aspri, f. aspre.
- ă s t [lat. ISTE], quello (agg. forma abbreviata di acest); pl. ăști; gen.-dat. sg. ăstui, pl. ăstor; f. sg. ăstă, pl. aste; gen.-dat. sg. astei, pl. astor.
- ă s t a [ăst], quello (pron.); pl. ăștia; f. sg. asta, pl. astea.
- a s t ă m p ă r [astămpăra < lat. TEMPERARE + pref. EX-] s. m. sg. tant., calma.
- a ș t e p t ă [lat. *ASTECTARE < EXPECTARE], aspettare; pres. aștept, aștepți, așteptă; cong. pres. să aștepte; part. pass. așteptat.
- a ș t e p t ă r e [aștepta + re] s. f., aspetto; pl. -tări.
- a ș t ă r n e [lat. ADSTERNERE], stendere; coprire il letto; pres. aștern; cong. pres. să aștearnă; part. pass. așternut; a s e a ș t e r n e p e m ă n c a r e, mettersi quietamente a mangiare.
- a ș t ă r n ă t [așterne] s. n., letto; pl. -turi.
- ă s t f e l [ast + fel], così, in questo modo.
- a s t u p ă [lat. *ADSTUPARE < STUPPA], turare; pres. astup; part. pres. astupând.
- a s u d ă [lat. ASSUDARE], sudare; pres. asud; 3 sg. asudă; cong. să asude; part. pres. asudând.
- a s ū p r a [lat. AD + SUPRA], sopra.
- ă ț ă [lat. ACIA] s. f. filo; pl. -țe.
- a t ă r n ă [tărn «spina, rovo» < psl. trünŭ], aggrappare; pres. atărn; cong. pres. să atărne; part. pres. atărnând.
- a t ă t [lat. ECCU + TANTU], tanto; f. -ta; pl. n. -ți, f. -tea; atăt de, tanto, così.
- a t i n g e [lat. ATTINGERE], toccare; pres. ating; pass. rem. atinsel; cong. pres. să atingă; part. pass. atins.
- a t i n g e r e [atinge + re] s. f. contatto; pl. -ri.
- a t ū n c i [lat. AD + TUNC + CE], allora.
- a ț i n t i [țintă «meta, bersaglio» < psl. cețta «moneta»], fissare con lo sguardo; pres. ațintesc; cong. pres. să ațintească; part. pass. ațintit.
- ă u, v. aveă.
- ă u [lat. AUIT], o, od. ossia.
- ă u r [lat. AURU] s. m. sg. tant., oro.
- a u z i [lat. AUDIRE], udire; pres aud. auzi, aude; cong. pres. să audă; part. pass. auzit.
- a v ă n t [avânta «lanciare», forse da «a da vânt»] s. n., slancio; pl. -turi.
- a v e ă [lat. HABERE], avere; pres. am; imp. aveam; pass. rem. avui; cong. pres. să aibă; part. pres. având; part. pass. avut.
- a v o c ă ț e ș t e [avocat, < fr. AVOCAT. + suff. -ește], da avvocato.
- a z i [lat. HAC DIE], oggi; azi noapte, stanotte.

B

- b a [bg. BA]. no, non, ma non; ba zău, davvero; ba bine că nu, ma certo.
- b ă b ă [psl. BABA] s. f., vecchia; pl. -be.
- b ă c i u [etim. oscura; dal rumeno, la parola penetrò nel bg. baču; srb. bač, pol. bacza, ungh. bacs, cec. bača; è forse, di origine cumano-tartara] s. m., pastore anziano; pl. -ci; voc. bace.
- b a c l a v ă [tc, BAKLAWA] s. f., dolce orientale di forma triangolare o romboidale con miele e noci; pl. -vale; art. baclavaua, -valele.
- b ă d ă r ă n [ungh. BADARÓ da BADARNI «parlare senza senso», la terminazione -ău di bădărău, voce che esiste ancora oggi come nome di famiglia nella Moldavia, è stata sostituita col suff. peggiorativo -an], rozzo, villanzone; pl. -ni.
- b ă d i e [bade, forse bg. BATE etim. oscura]

- s. m., fratello maggiore, zio (Mold.); è adoperato più spesso al vocativo: *bădie!*
- bădiță** [bade + suff. dim. -iță] s. m. fratello maggiore.
- băgă** [etim. oscura: forse gr.-biz. βάζω «pongo» che sembra esser della stessa origine: sarebbe da presupporre la radice comune βαγ; nella Macedonia il senso originario si è conservato per l'influsso greco], introdurre, ficcare; *pres. bag; cong. pres. să bage.*
- bagăj** [fr. BAGAGE] s. n., bagaglio; *pl. -je.*
- băgăre-de-seamă** [băga + re] s. f., attenzione; *pl. -ări.*
- băiat, băiet** [*part. pass.* di a băia «partorire» < lat. *BAIARE da BAIULARE] s. m., ragazzo; *pl. -eți.*
- băjbăi, bojbəi** [combinazione onomatopeica di suoni: BAJ-BA] + suff. -ăesc; *cfr. ital. bisbigliare*, andare a tentoni; *pres. băjbăiu, -ăesc; cong. pres. să băjbăie; part. pass. băjbăit, bojbəit.*
- băjbăit** [băjbăi] s. sg. *tant.* azione di andare a tentoni; *art. băjbăitul; pe băjbăite*, a tentoni.
- balăur, bălaur** [etim. ignota] s. f., dragone; *pl. -ri.*
- băltă** [psl. BLATO] s. f., stagno; *pl. bălți.*
- bănan** [etim. oscura: forse da ban «governatore della Oltenia» (anticam.), < srb. BAN] s. m., denaro; *pl. -ni.*
- băncă** [ital. BANCA] s. f., banca; banco; *pl. bănci.*
- bântui** [ungh. BANTANI «non lasciar in pace»], infierire. *pres. bântuiu, -uiesc; cong. pres. să bântuie, -iască.*
- bănuț** [ban + suff. dim. -uț] s. m., piccola moneta; *pl. -ți.*
- bărbă** [lat. BARBA] s. f., barba; mento; *pl. bărbi.*
- bărbăt** [lat. BARBATU] s. m., maschio, uomo; (*agg.*) coraggioso; *pl. -ți.*
- bărbătesc** [bărbat + suff. -esc], maschile; *f. -ească.*
- bărsăn** [Bărsa], dalla regione detta Țara Bărsei, nel sud-est della Transilvania; *f. -nă; pl. m. -ni, f. -ne; oaie bărsănă*, specie di pecora con lana lunga ed aspra e coda folta.
- băsm** [psl. BASNI «favola»] s. n., fiaba, racconto; *pl. -me.*
- băsmă** [tc. BASMA] s. f., fazzoletto (da capo o da collo); *pl. -male.*
- băstina** [psl. *baština «terra dei padri», da bašta «padre»] s. f. origine; *pl. -ni; boier de băstina*, boiardo di antica origine nobile.
- bătaie** [lat. BATTU(A)LIA] s. f., bastonata; battuta (di caccia); *pl. -tai.*
- bătălie** [ital. BATTAGLIA, venuto attraverso il ngr. μπατάλια] s. f., battaglia, *pl. -lii.*
- băte** [lat. BATT(U)ĒRE], battere; soffiare; *pres. bat; pass. rem. bătui; cong. pres. să bată; part. pass. bătut; a bate in geam*, picchiare.
- batistă** [fr. BATISTE, nome del primo fabbricante di questo tessuto, che viveva a Cambrai nel secolo XIII] s. f., fazzoletto (da naso); *pl. -te.*
- batjocoritör** [batjocori, batjocură, ricalcato sul pl. batjocuri < sg. batjoc < bat + joc, + suff. -tor], beffardo; *f. -toare.*
- bătrân** [lat. volg. *BETRANU < VETERANU], vecchio; *f. -nă.*
- bătrânețe** [bătrân + suff. -ețe] s. f. vecchiezza; *pl. -ți.*
- bătraniör** [bătrân + suff. dim. -iör], vecchio (detto con tono carezzevole); *f. -ioară.*
- băut** [bea] s. sg. *tant.*, azione di bere; *art. băutul.*
- băzăit** [băzai, băză, onomatopea che imita il rumore del volo degli insetti] s. m. sg. *tant.*, ronzio; *art. băzăitul.*
- beă** [lat. BIBĒRE], bere; *pres. beau, bei, bea; pass. rem. băui; cong. pres. să bea; part. pres. bând; part. pass. băt.*
- beléa** [tc. BELĂ] s. f., calamità; *pl. -lele.*
- beli** [tc. bĕliti], spogliare; *pres. belesc, 3 sg. belește; part. pres. belind.*
- belșug** [ungh. BÖSEG] s. n., abbondanza; *pl. -guri.*
- berbânt** [ngr. μπιρμπάντις < ital. birbante] s. m., galante, libertino; *pl. -ți.*
- berbantlăc** [berbant + suff. -lăc] s. n., libertinaggio, scappata; *pl. -curi.*

- bēs nă [psl. bezdŭna] s. f., tenebre; pl. -ne.
- beŭie [beat «ubriaco», < lat. BIBITU, + suff. -ie] s. f., ubriacatura; pl. -ŭii.
- biét [psl. bĕdĭnŭ], sfortunato; f. biată; pl. m. -ŭi, f. -te.
- bijuterie [fr. BIJOUTERIE] s. f., gioielli; pl. -rii.
- bine [lat. BENE], bene; bine, s. m. sg. tant., bene; art. binele.
- binecuvântă [bine + cuvânta], benedire; pres. binecuvântez; cong. pres. să binecuvântez; imper 2 sg. binecuvântează!
- binevoi [bine + voi], degnarsi; pres. binevoiesc; cong. pres. să binevoiască; part. pass. binevoit.
- binişör [biŭe + suff. dim. -or], benino; cu binişorul, con mitezza.
- birui [ungh. BIRNI], vincere; pres. biruiesc, -uiu; cong. pres. să biruiască, -uie; part. pass. biruit.
- biserică [lat. BASILICA] s. f., chiesa; pl. -ci.
- bişug [v. beşug] s. n., abbondanza (forma antica per beşug).
- bizui [ungh. BIZNI], rŭss. a se bizui, fidarsi; pres. mă bizuiesc, -uiu; part. pres. bizuindu-se.
- blajin [psl. blažinŭ], mite.
- blând [lat. BLANDU], mite; f. -dă; pl. m. -zi, f. -nde.
- blănişă [blană «pelliccia», < sl. BLANA, + suff. dim. -işă] s. f., pellicetta; pelame; pl. -ŭe.
- blestemă [lat volg. *BLASTIMARE = BLASPHEMARE], bestemmiare; pres. blestem; cong. pres. să blesteme; part. pass. blestat.
- blid [psl. bljudŭ] s. n., scodella; pl. -de, -duri.
- boboc [ngr. βουμπούκι] s. m., boccuolo; pl. -ci; boboci de raşă, anatroccoli; bobocii mei, bambini miei.
- boci [boace «parola, voce», forma dialettale, usata nel Banato e nel distretto di Muşcel, < lat. VOCE], rimpiangere, piagnucolare; fare il malaugurio; pres. bocesc; cong. pres. să bocească; imper 2 sg. negativo, nu boc!
- bogăt [psl. BOGAT], ricco.
- bojbăi, v. băjbăi.
- boiër [psl. boljarŭ] s. m. boiardo; pl. -ri. f. boieroaică, pl. -ce.
- boieresc [boier + suff. -esc], signorile; f. -rească.
- boleasnă, bolşnişă [psl. BOLES-TINICA «malattia»] s. f., malattia contagiosa, epidemia; pl. -lesne, -ŭe.
- bolnăv [bg. BOLNAV], malato; f. -vă.
- bolnăviör [bolnav + suff. dim. -iör], malaticcio; f. -ioară.
- boltă [bg., srb. BOLTA < ital. VOLTA; cfr. ungh. BOLT] s. f., vöлта; pl. -ŭi.
- bondăr [BOND, radice onomatopeica, + suff. -ar; cfr. macedo-rumeno bänduredzu «chiacchierone»] s. m., calabrone. pl. -ri.
- bord [fr. BORD] s. n., orlo pl. -duri.
- bordëiu [bg. BORDEL'] s. n., tugurio; pl. -ie, -iuri.
- bot [etim. ignota; (lat. BOTULIS?) forse imparentato al fr. BOUT, BOUTON, ital., port., spagn. BOTO, BOTTO], s. n., muso; pl. -turi; bot la bot, di fronte, faccia a faccia.
- botişör [bot + suff. dim. -işör] s. n., piccolo muso; pl. -şoare.
- bou [lat. BOVE] s. m., bove; pl. boi; art. boul, -oii.
- brad [cfr. alb. breθ] s. m., abete; pl. -azi.
- brânci [pl. di brăncă «urtone» < lat. BRANCA] s. m., urtone; a se urca pe brânci, salire sostenendosi nelle mani e nei piedi, come un bambino che non sa ancora camminare.
- brăne [v. brău], s. f. pl. di brău, banda, fila (parlando della forma che hanno gli stormi di grü); art. brănele.
- brânză [etim. ignota. La parola si trova per la prima volta in un doc. di Ragusa del sec. XIV: brence «caseus vlachiscus»], s. f., formaggio; pl. -ze.
- braţ [lat. BRACHIU] s. n., braccio; pl. -ŭe.
- brău [forse psl. brŭnja, got. BRUNJO «corazza»] s. n., cintura; pl. brăne e brăne.
- brăvo [ital. BRAVO], bravo.
- brăzdă [psl. BRAZDA] s. f., solco; pl. -de.
- bre [tc. BRE], ohe, voi!
- brodăt [broda < fr. BRODER], ricamato.
- bronz [fr. BRONZE] s. n., bronzo; pl. -zuri.

- brun [fr. BRUN], bruno.
- bucăläu [bucă, < lat. BUCCA, + laiu, cfr. alb. LAJ «nero, cenere», con il muso nero (pecora); f. -laie.
- bucătă [lat. BUCCATA] s. f., pezzo; pl. bucate, vivanda; a face bucăți rompere, fare in pezzi.
- buchët [fr. BOUQUET] s. n., mazzo; pl. -te.
- buchisi [buche «seconda lettera dell'alfabeto cirilliano» < psl. BUKY, + suff. -isi], imparare molto e difficilmente (parola adoperata nel linguaggio dei ragazzi di scuola); pres. buchisesc; cong. pres. să buchisească; part. pres. buchisind.
- buciumă [lat. BUCINARE], dar fiato alla buccina, buccinare, lamentarsi. pres. bucium; part. pres. buciumând; cfr. a se sbuciuma.
- bucură [cfr. alb. bukuroñ «render bello», rallegrare; pres. bucur; cong. pres. să bucare.
- bucurie [bucura + suff. -ie; cfr. alb. BUKURI «bellezza»] s. f. gioia; pl. -rii.
- bucurôs [bucura + suff. -os]. allegro; f. -roasă.
- bûfniță [buhă] s. f., gufo; pl. -țe.
- bufni [onomatopea; cfr. ital. (s)buffare, fr. bouffer. rus. buchat, bg. buhnuvam], brontolare, bofonchiare; pres. bufnesc; imp. 3 sg. bufnea; part. pres. bufnind.
- bujôr [srb., bg. božur] s. m., peonia; pl. -ri; bujor de fată, ragazza bellissima, bianca e rossa come una rosa.
- bulgărăș [bulgäre + suff. dim. -aș] s. m., pallottolina; pl. -și.
- bulgäre [etimologia ignota; sembra della stessa famiglia che a bulbuca «gonfiare»] s. m., pallottola; pl. -ri.
- buhă [orig. onomatopeica; cfr. lat. bubo, bufo; ital. gufo, spagn. buho; bg. buh, ungh. buhu] s. f., allocco; pl. -he.
- bun¹ [lat. BONU], buono.
- bun² [v. bun¹] s. n., bene, fortuna; pl. -nuri.
- bun³ [v. bun¹] s. n., nonno; pl. -ni; f. bună, -ne.
- bună, v. bun³.
- bunică [bun³ + suff. dim. -ică] s. f., nonna; pl. -ci; m. bunic, -ci.
- burdăf [etim. ignota; -uh sembra essere il suffisso slavo, -uhu; forse imparentato al rut. bordjug, -djuk, burdjug], s. n., otre; pl. -fe, -furi.
- buruiănă [sl. burjanŭ] s. f., mal'erba; pl. -ieni.
- burzului [ungh. BORZOLNI «arruffare»]. rfss. a se burzului, fare il broncio; pres. mă burzuluiesc; trap. pross. 3 pl. se burzuluiseră; part. pres. burzuluindu-se.
- buză [etim. incerta; cfr. alb. BUZA] s. f., labbro; pl. -ze.
- buzdugân [tc. BOZDOGANI] s. n., mazzaferrata; pl. -ne.
- buzunăr [ngr. μπουζονάρα] s. n., tasca; pl. -re.

C

- ca [lat. QUAM], come; ca și când, come se; ca și cum, come se; ca (col senso di decât, nella costruzione del comparativo), che.
- ca [lat. QUAM], che, per. affinché; congiunzione adoperata solo insieme con să; ca să.
- că [lat. QUOD], che.
- căci [lat. QUOD + QUID], perchè, poichè.
- căciulă [etim. non ancora chiarita; la parola penetrò, dal romeno nelle lingue dei paesi vicini; cfr. bg. kačula, alb. KASULA, ngr. κατσούλα, ungh. KACSULA] s. f., berretto di pelo d'agnello; pl. -li.
- cafeniu [cafea + suff. -iu], bigio; f. -nie.
- cădeă [lat. volg. CADĒRE = class. cadēre], cadere; pres. cad, cazi, cade; pass. căzând; part. pass. căzut.
- cafeá [tc. KAHVE e ital. CAFFĒ; entrato nella lingua per vie diverse] s. f. caffè; pl. -fele.
- cafenéá [tc. KAVE-HANE «bottega dove si vende il caffè»] s. f., caffè, bottega di caffè; pl. -nele.

- căine [lat. CANIS, CANEM] *s. m.* cane; *pl. -ni*; *Mold.* căne, *pl. -ni*.
- cal [lat. CABALLU] *s. m.*, cavallo; *pl. cai*.
- calapòd [ngr.καλαπόδι] *s. n.*, forma di scarpa, forma, modello in generale; *pl. -poade*.
- călăre [lat. CABALLARIU], a cavallo; *pl. m. e f. călări*.
- călărèţ [lat. CABALLARICIU] *s. m.*, cavaliere, cavaliere; *pl. -ţi*.
- călări [călare], cavalcare; *pres. călăresc*; *part. pres. călărind*.
- călătòr [cale + suff. -ător], *s. m.*, viandante; *pl. -ri*; (*agg.*) *m. sg.* călător, *f. -toare*, *m. pl. -ri*, *f. -toare*, viaggiatore, passeggiere.
- călău [zingaro KALO «zingaro»]; carnefici erano solo i zingari] *s. m.*, carnefice; *pl. -ăi*.
- călcă [lat. CALCARE], mettere il piede, camminare; *pres. calc*; *cong. pres. să calce*; *part. pres. călcând*.
- cald [lat. CALDU], caldo; *f. -dă*; *pl. m. calzi*, *f. -de*.
- căldură [lat. *CALDURA] *s. f.*, calore; *pl. -ri*.
- căle [lat. CALLIS, -EM] *s. f.* via; *pl. căi*; *a pune casa la cale*, preparare, far pronto; *din cale afară*, eccessivamente; *a tine calea*, aspettare al varco, impedire il passaggio.
- călùgăr [psl. KALUGERO (< gr.-biz.), KALUGERICA] *s. m.*, monaco; *pl. -ri*.
- căm, cămăi [lat. QUAM + MAGIS], circa, quasi; più, molto più.
- cămără [gr.-biz. κάμαρα] *s. f.*, dispensa; *pl. -ări*.
- cămăşă [lat. CAMISIA] *s. f.* camicia; *pl. -măşi*.
- câmp [lat. CAMPUS] *s. n. e m.*, campo di grano; *pl. -puri*, *-pi*; *art. câmpul*, *-purile*, *-pii*; *a apuca câmpii*, divagare, farneticare, andar lontano dal proprio paese e per sempre.
- câmpie [lat. volg. *CAMPINEA] *s. f.*, pianura; *pl. -ii*.
- când [lat. QUANDO], quando; *pe când*, mentre; *din când în când*, ogni tanto.
- câne, v. căine.
- cânt [lat. CANTU] *s. n.*, canto; *pl. -turi*.
- cântă [lat. CANTARE], cantare; *pres. cânt*; *cong. pres. să cânte*; *part. pass. cântat*.
- cântăre [cânta] *s. f.*, canto; *pl. -tări*.
- cântec [lat. CANTICU] *s. n.*, canzone; *pl. -ce*.
- cap [lat. CAPUT, CAPITA] *s. n.*, capo, testa; *pl. -pete*; *a-l tăia capul*, saltare in testa; *în capul mesei*, a capo tavola; *a da din cap*, crollare la testa; *cap în cap*, faccia a faccia.
- căpăt [sg. rica]cato sul *pl. capete*] *s. n.* estremità; *pl. -pete*; *a o scoate la capăt*, riu-scire.
- căpătăiu [lat. CAPITANEU] *s. n.*, capezzale; *pl. -ie*.
- căpătănă [lat. *CAPITINA] *s. f.*, testone; *pl. -ni*.
- căpătui [capăt + suff. -ui] collocare, far guadagnare qualcuno; *pres. căpătuiesc*; *part. pass. căpătuit*.
- căpitàn [ital. CAPITANO, entrato nella lingua attraverso le lingue slave: bg. KAPITAN, ecc., o ungh. KAPITANY] *s. m.*, capitano; *pl. -ni*.
- căpră [lat. CAPRA], *s. f.*, capra; cassetta di una vettura; *pl. -re*.
- căprioară [lat. CAPREOLA] *s. f.*, capriola, cerbietta; *pl. -re*.
- căpriòr [lat. CAPREOLU] *s. m.*, capriolo; *pl. -ri*.
- căpstan [ingl. CAPSTAN], nome di una fabbrica di tabacco; sigari fatti con questo tabacco.
- căptuşi [derivato da căptuh «fodera» <ted. *KAPPTUCH «coperta»], foderare; *pres. căptuşesc*; *cong. pres. să căptuşescă*; *a căptuşi bine*, fare un tiro, beffare; battere.
- car, căriu [lat. CARIU=class. CARIES] *s. m.*, tarlo; *pl. -ri*.
- cărăbùş [forse, con cambiamento di suffisso, da carabaş «con testa nera», parola che anche in bg. (karabaş) ha il senso di «maggliolino»], *s. m.*, maggiolino; *pl. -şi*.
- cărămidă [gr.-biz. κεραµίδα] *s. f.*, mattone; *pl. -zi*.
- cărare [lat. CARRARIA] *s. f.*, sentiero; *pl. -ări*.

- cărărûşe [cărare + suff. dim. -uş, -uşe] s. f., sentierino; pl. -şi, -şe.
- cărăuş [căra, «trasportare» < lat. *CARRARE, + suff. -ăuş] s. m., carrettiere; pl. -şi.
- cărcă [psl. krükü, cfr. srb. NA-KRKE «portare sulla schiena», corrispondente al rumeno în cărcă] s. f., schiena; art. cărcă; a duce în cărcă, portar sulle spalle.
- cărciumă [psl. krüčma] s. f., taverna; pl. -mi.
- căre [lat. QUALE], che, il quale; pl. m. e f. cari; gen.-dat. sg. m. căruia; f. -reia; pl. m. cărora.
- cariéră [fr. CARRIÈRE] s. f., professione; pl. -re.
- cárnăt [lat. *CARNACEU] s. m., salsiccia; pl. -şi.
- cărpit [cărpi < psl. *krüpitü > srb. KRPIŤI, ramendato.
- cărte [lat. CHARTAE] s. f., libro; pl. cărţi; art. cartea, cărţile; gen.-dat. sg. cărţi, cărţii.
- cărţiţă [psl. *krütica > srb. KRTICA, bg. KRATICA] s. f., talpa; pl. -ţe.
- cărturar [ngr. χαρτουλάριος + carté] s. m., dotto; pl. -ri.
- cărută [car, < lat. CARRU, + suff. dim. -ută] s. f. carro, baroccio; pl. -ţe.
- căruţăş [căruţă + suff. -aş] s. m., carrettiere, barocciaio; pl. -şi.
- căsă [lat. CASA] s. f., casa; pl. -se.
- căscăt [căasca «sbadiagliare» < lat. *CHASCARE < gr. χάσκω], socchiuso, aperto; f. -tă; pl. m. -ţi, f. -te; cu gura căscată, a bocca aperta.
- cât [lat. QUANTUS, -A, -UM], quanto; f. -tă; pl. m. -ţi, f. -te; cât pentru, in quanto; cât pe ce să..., li li per...
- cătă, v. căută.
- catapeteásmă [ngr. καταπετάσμα] s. f. velo del tempio, Divisione che nelle chiese ortodosse separa la parte riservata all'altare da quella destinata ai fedeli; pl. -tesme.
- căţără [contaminato da acăţa e bg. KATERJA SE «mi arrampico»] rfs., arrampicarsi; pres. mă caţăr, 1 pl. ne căţărăm; cong. pres. să se caţăre; part. pres. căţărându-se.
- câte [lat. CATA < gr. κατá influenzato da căte, pl. di cât], quanto, -a, uno, una; è parte costitutiva, con funzione invariabile e distributiva, delle locuzioni avverbiali o attributive: căte unul, căte doi, ecc.; căte puţin, un poco.
- câteodată [câte + o + dată], qualche volta.
- cătifeá [tc. KATIFA, volg. KADIFE] s. f., velluto; pl. -lele.
- către [lat. CONTRA], verso.
- cătüşă [lat. CATTÀ + suff. -uşă] s. f., manette, catene; pl. -şi, (raramente), -şe.
- cătvă [cât + va], qualche, alcuno; pl. căţiva; f. sg. cătăva, pl. căteva; gen.-dat. pl. m. f. cătorva.
- căută [lat. *CAUTARE < CAUTU], cercare; curare un ammalato; pres. caut; cong. pres. să caute; part. pres. căutând; part. pass. căutat.
- căutare [lat. CAUTARE] s. f., ricerca; pl. -ări.
- ce [lat. QUID], che, che cosa; din ce în ce, sempre più.
- ceà, v. cël.
- ceáfă [alb. çaf(ă)] s. f., nuca; pl. cefe.
- ceápă [lat. CAEPA] s. f., cipolla, pl. cepe.
- ceără [lat. CERA] s. f., cera; pl. ceri (raro).
- ceás [psl. časü] s. n., ora; pl. -suri; o jumătate de ceas, una mezz'ora.
- ceasòrnic [psl. *časovnikü] s. n., orologio; pl. -ce.
- ceătă [psl. četa «falanga, cohorte»] s. f., banda; pl. cete.
- ceătă [lat. volg. CAECIA < CAECIU «cieco»] s. f., nebbia; pl. ceţi, ceţuri.
- ceea cè [cel], quello che, ciòche; pl. cele ce; m. sg. cel ce, pl. cei ce.
- cei, v. cël
- cei, v. cere.
- cel [lat. ECCE+ILLU], quello, pl. cei; gen.-dat. sg. celui, pl. celor; f. sg. cea, pl. cele; gen.-dat. sg. celei, pl. celor.
- celălalt [cel + alalt], l'altro; pl. ceilalţi; gen.-dat. sg. celuiilalt, pl. celorlalţi; f. sg. cealaltă, pl. celelalte; gen.-dat. sg. celeilalte, pl. celorlalte.

- celebiu, cilibiu [tc. *čelebi*], nobile, elegante; *pl. -ii*; (*s.m.*) *celebi*, signore nobile greco o europeo.
- cèlor, v. cel.
- cenuși u [cenușă, «cencre» < la. *CINUSIA, + suff. -iu], grigio; *f. -ie*; *pl. m. f. -ii*; *cenușiu*, *s. sg. tant.*, grigio; *art. cenușiu*.
- cer [lat. CAELU] *s. n.*, cielo; *pl. -ruri*; *art. cerul, -rurile*.
- cercă [lat. CIRCARE], cercare, esaminare, tentare, *cf. a încerca*.
- cercel [lat. CIRCELLU] *s. m.*, orecchino; *pl. -cei*.
- cercetă [lat. CIRCITARE], indagare; *pres. cercetez*, *3 sg. cercetează*; *cong. pres. să cerceteze*.
- cêre [lat. QUERERE], chiedere; *pres. cer. ceri e cel, cere*; *pass. rem. cerui*; *cong. pres. să ceară*; *part. pass. cerut*.
- cêriu, forma più antica di *cer*.
- cêrne [lat. CERNERE], stacciare, abburattare, *pres. cern*; *3 sg. cerne*; *cong. pres. să cearnă*.
- cerșetôr [cerși + suff. -tor] *s. m.*, mendico; *pl. -ri*; *f. -toare*.
- cerși [cere + *ceșit < lat. QUAESITU > cerșit > cerși], mendicare; *pres. cerșesc*; *cong. pres. să cerșească*; *part. pass. cerșit*.
- certă [lat. CERTARE], sgridare; *pres. cert*; *3 sg. ceartă*; *cong. pres. să certe*.
- ceștiune, forma disusata di *ceștiune*.
- cetăte [lat. CIVITATE] *s. f.*, fortezza; *pl. -tăți*.
- cețătean [cetate + suff. -ean] *s. m.*, cittadino; *pl. -zeni*.
- cête, v. ceată.
- cêtin [sl. *četina*] *s. f.* ramo di abete; *ginepro*; *pl. -ni*.
- cetițôr [ceti, citi] *s. m.*, lettore; *pl. -ri*.
- cevă [ce + va], qualche cosa.
- chef [tc. KEJF] *s. n.*, umore, capriccio; *pl. -furi*; a *fi cu chef*, prendere una sbornia.
- chefnit [chefni, onomatopeico] *s. sg. tant.*, schiamazzo; *art. chefnitul*.
- cheltuiăla [cheltui, < ungh. KÖLTENI, + suff. -eală] *s. f.* spesa, *pl. -ieli*.
- chemă [lat. CLAMARE], chiamare; *pres. chem*; *cong. pres. să cheme*; *imper. 2 sg. chiamă*, *pl. chemați*; *part. pres. chemând*; *part. pass. chemat*.
- chenăr [tc. KENAR] *s. n.*, nastro ricamato all'orlo di una veste, orlo, bordo, cornice; *pl. -re*.
- cheștiune [fr. QUESTION] *s. f.*, questione; *pl. -ni*.
- chiar [lat. CLARUS], persino, proprio, anche.
- chibrit [tc. KIBRIT] *s. n.*, fiammifero; *pl. -turi*.
- chihlimbăr [tc. KEHRIBAR, KEHRIMBAR, dal persiano KIAH-RÛBA] *s. n.*, ambră; *pl. -ruri*.
- chihlimbăriu, chihlibăriu [chihlimbăr + suff. -iu], color d'ambra; *f. -ie*; *pl. m. f. -ii*.
- chinul [chin «tormento» < ungh. KIN], tormentare; *pres. chinuiesc*; *cong. pres. să chinuiască*; *part. pres. chinuind*; *part. pass. chinuit*.
- chioris [chior «guercio» < tc. KJOR, KÖR + suff. -is], torvo.
- chip [sl. KIP, ungh. KEP] *s. n.*, viso; modo; *pl. -puri*; *chip, chipul, chipurile*, (*avverbiale*) cioè, come se fosse, così dicendo.
- chirândă [probab. di origine zingaresca] *s. f.*, donnaccia, donna (Mold., ironicamente, parlando specialmente di una zingara); *pl. -de*.
- chirigiu [tc. kiraği] *s. m.*, cocchiere, carrettiere; *pl. -gii*.
- chisăliță [rut. kyseliča] *s. f.*, composta di prugne (Mold., Maram.); *pl. -țe*.
- chiti [srb. KITITI «parare» e HITITI, HITATI «affrettare, lanciare»], mirare, colpire; *rfss. a se chiti* pensare, riflettere; *pres. chitesc*, *chitești*, *chitește*; *cong. pres. să chitească*; *part. pres. chitind*.
- chitră [chitru «cedrato» < gr.-biz. κίτρον] *s. f.*, frutto del cedrato; *pl. -re*.
- chivot [psl. KIVOT < gr. κιβωτός] *s. n.*, arca; *pl. -te*.
- ci [lat. QUID] *ma*.

- că r ă r ū ŝ e [cărare + suff. dim. -uș, -ușe] s. f., 'sentierino; pl. -și, -șe.
- c ă r ă ū ș [căra, «trasportare» < lat. *CAR-RARE, + suff. -ăuș] s. m., carrettiere; pl. -și.
- c ă r c ă [psl. krūkū, cfr. srb. NA-KRKE «portare sulla schiena», corrispondente al rumeno *în cărcă*] s. f., schiena; art. cărcă; a duce *în cărcă*, portar sulle spalle.
- c ă r c i u m ă [psl. krūčma] s. f., taverna; pl. -mi.
- c ă r e [lat. QUALE], che, il quale; pl. m. e f. cari; gen.-dat. sg. m. căruia, f. -reia; pl. m. cărora.
- c a r i e r ă [fr. CARRIÈRE] s. f., professione; pl. -re.
- c ă r n ă t [lat. *CARNACEU] s. m., salsiccia; pl. -ți.
- c ă r p i t [cărpi < psl. *krūpiti > srb. KRPITI], ramendato.
- c ă r t e [lat. CHARTAE] s. f., libro; pl. cărți; art. cartea, cărțile; gen.-dat. sg. cărți, cărții.
- c ă r t i ț ă [psl. *krūtica > srb. KRTICA, bg. KRATICA] s. f., talpa; pl. -țe.
- c ă r t u r ă r [ngr. χαρτουλάριος + carte] s. m., dotto; pl. -ri.
- c ă r ū ț ă [car, < lat. CARRU, + suff. dim. -uță] s. f. carro, baroccio; pl. -țe.
- c ă r u ț ă ș [căruță + suff. -aș] s. m., carrettiere, barocciaio; pl. -și.
- c ă s ă [lat. CASA] s. f., casa; pl. -se.
- c ă s c ă t [căscă «sbadiagliare» < lat. *CHASCARE < gr. χάσκω], socchiuso, aperto; f. -tă; pl. m. -ți, f. -te; *cu gura căscată*, a bocca aperta.
- c ă t [lat. QUANTUS, -A, -UM], quanto; f. -tă; pl. m. -ți, f. -te; *cât pentru*, in quanto; *cât pe ce să...*, li li per...
- c ă t ă, v. c ă u t ă.
- c a t a p e t e ă s m ă [ngr. καταπετάσμα] s. f. velo del tempio. Divisione che nelle chiese ortodosse separa la parte riservata all'altare da quella destinata ai fedeli; pl. -tesme.
- c ă ț ă r ă [contaminato da acăța e bg. KATERJA SE «mi arrampico»] *rfss.*, arrampicarsi; pres. mă cațăr, 1 pl. ne cățărăm; cong. pres. să se cațăre; part. pres. cățărându-se.
- c ă t e [lat. CATA < gr. κατά influenzato da căte, pl. di căt], quanto, -a, uno, una; è parte costitutiva, con funzione invariabile e distributiva, delle locuzioni avverbiali o attributive: *căte unul, căte doi, ecc.*; *căte puțin*, un poco.
- c ă t e o d ă t ă [căte + o + dată], qualche volta.
- c a t i f e ă [tc. KATIFA, volg. KADIFE] s. f., velluto; pl. -fele.
- c ă t r e [lat. CONTRA], verso.
- c ă t ū ș ă [lat. CATTIA + suff. -ușă] s. f., manette, catene; pl. -și, (raramente), -șe.
- c ă t v ă [căt + va], qualche, alcuno; pl. cățiva; f. sg. cătăva, pl. căteva; gen.-dat. pl. m. f. cătorva.
- c ă u t ă [lat. *CAUTARE < CAUTU], cercare; curare un ammalato; pres. caut; cong. pres. să caute; part. pres. căutând; part. pass. căutat.
- c ă u t ă r e [lat. CAUTARE] s. f., ricerca; pl. -ări.
- c e [lat. QUID], che, che cosa; *din ce în ce*, sempre più.
- c e ă, v. c ă l.
- c e ă f ă [alb. çaf(ă)] s. f., nuca; pl. cefe.
- c e ă p ă [lat. CAEPA] s. f., cipolla, pl. cepe.
- c e ă r ă [lat. CERA] s. f., cera; pl. ceri (raro).
- c e ă s [psl. čašū] s. n., ora; pl. -suri; o *ju-mătate de ceas*, una mezz'ora.
- c e a s ă r n i c [psl. *časovünikū] s. n., orologio; pl. -ce.
- c e ă t ă [psl. četa «falanga, cohorte»] s. f., banda; pl. cete.
- c e ă ț ă [lat. volg. CAECIA < CAECIU «cieco»] s. f., nebbia; pl. ceți, cețuri.
- c e e a c ă [cel], quello che, ciòche; pl. cele ce; m. sg. cel ce, pl. cei ce.
- c e i, v. c ă l
- c e i, v. c e r e.
- c e l [lat. ECCE+ILLU], quello, pl. cei; gen.-dat. sg. celui, pl. celor; f. sg. cea, pl. cele; gen.-dat. sg. celei, pl. celor.
- c e l ă l ă l t [cel + alalt], l'altro; pl. ceilalți; gen.-dat. sg. celuialt, pl. celoralți; f. sg. cealaltă, pl. celelalte; gen.-dat. sg. celeilalte, pl. celorlalte.

- celebiu, cilibiu [tc. čelebi], nobile, elegante; *pl.* -ii; (*s.m.*) celebi, signore nobile greco o europeo.
- cèlor, v. cel.
- cenușiū [cenușă, «cenere» < lat. *CINUSIA, + suff. -iu], grigio; *f.* -ie; *pl. m. f.* -ii; *cenușiū*, *s. sg. tant.*, grigio; *art.* cenușiul.
- cer [lat. CAELU] *s. n.*, cielo; *pl.* -ruri; *art.* cerul, -rurile.
- cercă [lat. CIRCARE], cercare, esaminare, tentare, *cf.* a încerca.
- cercël [lat. CIRCELLU] *s. m.*, orecchino; *pl.* -cei.
- cercetă [lat. CIRCITARE], indagare; *pres.* cercetez, *3 sg.* cercetează; *cong. pres.* să cerceteze.
- cère [lat. QUAERERE], chiedere; *pres.* cereri e cel, cere; *pass. rem.* cerui; *cong. pres.* să ceară; *part. pass.* cerut.
- cèriu, forma più antica di cer.
- cèrne [lat. CERNĒRE], stacciare, abbruttare, *pres.* cern; *3 sg.* cerne; *cong. pres.* să cearnă.
- cerșetòr [cerși + suff. -tor] *s. m.*, mendico; *pl.* -ri; *f.* -toare.
- cerși [cere + *ceșit < lat. QUAESITU > cerșit > cerși], mendicare; *pres.* cerșesc; *cong. pres.* să cerșească; *part. pass.* cerșit.
- certă [lat. CERTARE], sgridare; *pres.* cert; *3 sg.* ceartă; *cong. pres.* să certe.
- ceștiune, forma disusata di chestiune.
- cețate [lat. CIVITATE] *s. f.*, fortezza; *pl.* -ați.
- cețățean [cețate + suff. -ean] *s. m.*, cittadino; *pl.* -eni.
- cète, v. ceată.
- cètin [sl. četina] *s. f.* ramo di abete; *ginepro*; *pl.* -ni.
- cetițòr [ceti, citi] *s. m.*, lettore; *pl.* -ri.
- cevă [ce + va], qualche cosa.
- chef [tc. KEJF] *s. n.*, umore, capriccio; *pl.* -furi; a fi cu chef, prendere una sbornia.
- chefnit [chefni, onomatopeico] *s. sg. tant.*, schiamazzo; *art.* chefnitul.
- chełtuiàla [cheltui, < ungh. KÖLTENI, + suff. -eală] *s. f.*, spesa, *pl.* -ieli.
- chemă [lat. CLAMARE], chiamare; *pres.* chem; *cong. pres.* să cheme; *imper. 2 sg.* chiamă, *pl.* chemați; *part. pres.* chemând; *part. pass.* chemat.
- chenăr [tc. KENAR] *s. n.*, nastro ricamato all'orlo di una veste, orlo, bordo, cornice; *pl.* -re.
- cheștiune [fr. QUESTION] *s. f.*, questione; *pl.* -ni.
- chiar [lat. CLARUS], persino, proprio, anche.
- chibrit [tc. KIBRIT] *s. n.*, fiammifero; *pl.* -turi.
- chihlimbăr [tc. KEHRIBAR, KEHRIMBAR, dal persiano KIAH-RŪBA] *s. n.*, ambră; *pl.* -ruri.
- chihlimbăriu, chihlibăriu [chihlimbăr + suff. -iu], color d'ambra; *f.* -ie; *pl. m. f.* -ii.
- chinui [chin «tormento» < ungh. KIN], tormentare; *pres.* chinuiesc; *cong. pres.* să chinuiască; *part. pres.* chinuind; *part. pass.* chinuit.
- chioris [chior «guercio» < tc. KJOR, KÖR + suff. -is], torvo.
- chip [sl. KIP, ungh. KEP] *s. n.*, viso; modo; *pl.* -puri; *chip*, *chipul*, *chipurile*, (*avverbiale*) cioè, come se fosse, così dicendo.
- chirândă [probab. di origine zingaresca] *s. f.*, donnaccia, donna (Mold., ironicamente, parlando specialmente di una zingara); *pl.* -de.
- chirigiu [tc. kiraği] *s. m.*, cocchiere, carrettiere; *pl.* -gii.
- chisăliță [rut. kyselica] *s. f.*, composta di prugne (Mold., Maram.); *pl.* -țe.
- chiti [srb. KITITI «parare» e HITITI, HITATI «affrettare, lanciare»], mirare, colpire; *rfss.* a se chiti pensare, riflettere; *pres.* chitesc, chitești, chitește; *cong. pres.* să chitească; *part. pres.* chitind.
- chitră [chitru «cedrato» < gr.-biz. κίτρον] *s. f.*, frutto del cedrato; *pl.* -re.
- chivòt [psl. KIVOT < gr. κιβωτός] *s. n.*, arca; *pl.* -te.
- ci [lat. QUID] ma.

- cilindru, țilindru [fr. CYLINDRE] s. n., cilindro, tuba; pl. -rc.
- cimpôiu [ungh. CSIMPOLYA] s. n., zampogna; ciaramella, cornamusa, stomaco degli animali ruminanti con cui si fa lo strumento musicale; pl. -poaie.
- cină [lat. COENA] s. f., cena; pl. -ni.
- cinci [lat. *CINQUE < QUINQUE], cinque,
- cincizèci [cinci ori zece], cinquanta.
- cine [lat. QUEM], chi; gen.-dat. cui; acc. pe cine.
- cinevâ [cine + va], qualcuno, alcuno; gen.-dat. cuiva; cfr. alteva, ceva; a da de cineva, incontrare, imbattersi in.
- cinste [psl. čistī + čestī] s. f., onore, onestà; pl. cinste, -ți (raro).
- cinsti [psl. čistiti + čestī], onorare, (fig.) pagar da bere; pres. cinstesc; cong. pres. să cinstească; part. pass. cinstit; a cinsti un pahar, bere.
- ciorâ [cfr. alb. sorre, friul. cōre] s. f., cornacchia; pl. -re.
- ciobân [tc. čoban] s. m., pastore; pl. -ni.
- ciobânîl [cioban + suff. dim. -el] s. m., pastorello; pl. -ci.
- cioc [cfr. bg. čovka] s. n., becco; pl. -curi.
- ciocârlân [onomatopeico cioc «ciuffo» + suff. -irlă + suff. -an] s. m., allodola (mascile); pl. -ni.
- ciocârlie [onomatopeico cioc + suff. -irlă + suff. -ie] s. f., allodola; pl. -ii.
- ciocoiêsc [ciocoiu + suff. -esc], servile, da arricchito, villan rifatto, pescecane; f. -iască; pl. m. f. -iești.
- ciocoiu [cfr. bg. čokoj] s. m., villan rifatto; pl. -oi.
- ciondâni [cioandă «disputa», probab. < ted. sassone SCHÄNDE < SCHANDE «vergogna», + suff. -âni], litigare (Mold.); pres. ciondânesc; part. pass. ciondânit.
- ciorâp [tc. čorab] s. m., calza, pl. -pi.
- cireadă [psl. črěda] s. f., mandra; pl. -rezi.
- cirêș [lat. *CERESIU] s. m., ciliegio; pl. -și.
- cismă [lat. srb. čizma, + ungh. CSIZMA] s. f., stivale; pl. -me.
- cirèzi, v. cireadă.
- citi, ceti [psl. čitā], leggere; pres. citesc; cong. pres. să citească; part. pres. citind, part. pass. citit.
- ciudă [psl. čudo] s. f., rabbia, dispetto; pl. -de.
- ciudăt [bg. čudat], strano.
- ciudățenie [ciudat + suff. -enie] s. f., stranezza; pl. -nii.
- ciupl [srb. čusati], pizzicare; pres. ciupesc; cong. pres. să ciupească.
- ciută [cfr. alb., bg., srb., šüt, ungh. SUTA] s. f., cerva; pl. -te.
- clăbuc [srb. KLOBUK] s. n., bolla, schiuma; pl. -ci.
- clădi [psl. kladā], costruire; pres. clădesc; cong. pres. să clădească; part. pass. clădit.
- clădire [clădi + re] s. f., edificio; pl. -ri.
- clănțâni [clanț] «rumore fatto dal batter dei denti, dal saliscendi»; cfr. rut. KLANCATI], battere i denti; pres. clănțâesc, -ânesc; part. pres. clănțânind.
- clăti [psl. KLATITI], muovere, scuotere; pres. clătesc; cong. pres. să clătească.
- clătina [clăti + suff. -ina, formato forse sotto l'influsso di a legăna «innare», a hățâna «scuotere», agitare; pres. clatin; cong. pres. să clatine; rfs. a se clătina, barcollare.
- cleiôs [cleiu «colla» < psl. klěj, suff. -ios], vischioso; f. -ioasă.
- cleombureă, cliomburea [cloamba, < forse dal sassone transsilvano KLOMPSN, ted. KLUMPEN, + suff. dim. -urea] s. f., ramo; pl. cleomburele.
- clêște [psl. klěšte] s. m. e n., tanaglia; pl. -ti, (raram.)-turi; più spesso è pl. tant. f. cleștele.
- clinet [interiez. onomatopeica CLINC + suff. -et; cfr. fr. cliquetis, ted. kling, ungh. klink-klank] s. n., tintinnio; pl. -te.
- clintit [clinti; etim. oscura; sembra dallo slavo; *KLENTITI potrebbe risultare da una contaminazione tra KLENTITI «muovere» e KLATITI «scuotere»] mosso, spostato; cfr. neclintit.
- clipă [clipi «batter le palpebre» < sl. KLEPATI «martellare»; cfr. bg. kleпка e klepáč

- «palpebra»; i rut. klipaty očyma «batter le palpebre» e klipka «attimo» derivano dal rum.]; s. f., attimo; pl. -pe.
- cli pe á lá [clipă + suff. -eală] s. f., attimo; un batter le ciglia; pl. -peli.
- cl ombur è le, v. cleomburea.
- cl ò pot [bg. klopotŭ] s. n., campana; pl. -te.
- clo po ț è l [clopot + suff. dim. -el] s. m., campanello; campanula (bot. campanula rannunculus); pl. -tei.
- clo po ț i [clopot], scampanare; pres. clopoțesc; cong. pres. să clopoțească.
- cl ò ș c ă [bg. KĹOKA] s. f., chioccia; pl. cloști.
- co á ce [lat. *COCERE < COQUERE], cuocere; pres. coc, cocì, coace; pass. rem. copsei, copseși, coapse; cong. pres. să coacă; part. pres. cocând; part. pass. copt.
- co á j ă [psl. koža] s. f., scorza, mallo; pl. coji; art. coaja, cojile.
- co á n ă [cocoană] s. f., signora; art. coana; forma abbreviata di cocoană, usata nella lingua familiare ossia prima di un nome proprio: coana Marghioala, coana Sofița, o di un nome indicando la posizione sociale: coana preoteasă. cfr. conu.
- co á se [lat. COSERE < CONSUERE], cucire; pres. cos, coși, coase; pass. rem. cusui; cong. pres. să coasă; part. pres. cosând; part. pass. cusut.
- co á s t ă [lat. COSTAM] s. f., fianco, costola; pl. -te.
- co bo ri [derivato da un' antica parola pogor, oggi rimasta nel mac. -rum; POGOR < psl. POGORI «in giù»; se il senso di a dobori «rovesciare» è, in questa parola, più antico di a cobori «scendere», allora cobori può essere anche una forma dissimilata di POBORI dal bg. POBORVAM «vincere in una lotta», scendere; pres. cobor; cong. pres. să coboare; part. pers. coborind; cfr. a sco bo ri.
- c ò b z ă [rut. pol., rus., cec. KOBZA] s. f., lluto rustico; pl. -ze.
- c ò c ă [coace] s. f., sg. tant. pasta; art. coca.
- co ce á n [psl. *kočanŭ > bg., srb., rut. ecc.] s. m., fusto secco di granturco; pl. -ceni; art. coceanul, -ceni.
- co ch è t [fr. COQUET], civettuolo (francesismo).
- co c ó n ă [cfr. ngr. κοκκύνα] s. f., signora; pl. -ne.
- co c ò n [cfr. cocoană] s. m., bambino, figlio del principe (anticam.), signore (formula di cortesia); pl. -ni; voc. cocoane.
- co c ò r [cfr. srb. KOKORAV] s. m., grù; pl. -ri.
- co d ru [lat. QUODRUM < QUADRUM; cf. alb. kodre «collina»] s. m., selva fitta, profonda; pl. -ri.
- co d r ũ ț [codru + suff. dim. -uț] s. m., bosco; pl. -ți; voc. sg. codruțule!
- co f è i u [cofă < rut., srb., bg. KOFA < ted.] s. n., secchio di legno (Mold.); pl. -eie; art. cofeiul, -eiele, -eile.
- co j i ț ă [coajă + suff. dim. -iță] s. f., piccola scorza; pl. -țe.
- co l ă c [psl. kolačì, il sg. essendo ricalcato sul pl. colaci] s. m., ciambella; pl. -ci.
- col b [etim. ignota] s. m. sg. tant., polvere (Mold.).
- co li b ă [psl. KOLIBA] s. f., capanna; pl. -be.
- co li n d ă [psl. kołęda + lat. CALENDAE] s. f., cantico di Natale; azione di andare in giro; pl. -de.
- c ò lo [acolo], là; de colo pănă colo, qua e là.
- co lo á re [lat. COLORE + fr. COULEUR] s. f., colore; pl. -lori; art. culoarea, -lorile.
- col ò ch i u, v. colocviu.
- col ò c v i u [neolog. dal lat. COLLOQUIUM] s. n., colloquio; pl. -vii.
- co m b ă te [fr. COMBATRE], combattere; pres. combat; pass. rem. combătul cong. pres. să combată.
- co m e d i e [fr. COMÉDIE] s. f., commedia; pl. -dii; comédie. s. f., beffa, diavoleria, cosa stravagante.
- c ò m i s [gr.-biz. κομης] s. m., carica di corte e grado di nobiltà corrispondente a soprintendente alle scuderie del Principe, scudiero; pl. -și.
- co m o á r ă [psl. KOMORA] s. f., tesoro; pl. -mori.

- compùnere [compune; neolog. dal lat. **COMPONERE**, + re] s. f., opera, componimento; pl. -ri.
- conàc [tc. KONAK] s. n., villa, fattoria; pl. -ce.
- concèrt [fr. CONCERT] s. n., concerto; pl. -te.
- condùce [neolog. dal lat. **CONDOCERE**], condurre; pres. conduc; pass. rem. condusei; cong. pres. să conducă; part. pres. conducând; part. pass. condus.
- conductòr [fr. CONDUCTEUR] s. m., conduttore; pl. -ri.
- condùs [conduce < lat. **CONDOCERE**], condotto.
- confràte [formazione recente con *frate*, ricalcata sul fr. **CONFRÈRE**], s. m., collega; pl. -ți.
- consistènță [fr. CONSISTANCE] s. f., consistenza; pl. -țe.
- constitui [fr. CONSTITUER] ,constituire; pres. constituie; cong. pres. să constituie.
- constitùție constituțiune [fr. **CONSTITUTION**] s. f., costituzione; pl. -ții, -ni.
- construit [construi < fr. **CONSTRUIRE**], costruito.
- consultà [fr. CONSULTER], consultare; pres. consult; cong. pres. să consulte.
- conține [con + ținea, formazione ricalcata sul fr. **CONTENIR**], contenere; pres. conțin; cong. pres. să conțină, -ție.
- contùr [fr. CONTOUR] s. n., contorno; pl. -re, -ruri.
- cònu [cocon «bambino, ragazzo, figlio del principe o di un boiaro»; v. cocoană. coană] s. m., signore, padrone; la parola è adoperata nella lingua familiare, soltanto in questa forma articolata, coi nomi proprii o coi nomi che indicano una funzione, la situazione sociale: *conu Dinu*; voc. coane; f. coană, cocoană.
- convingere [convinge, neolog. dal lat. **CONVINGERE**, + re] s. f., convinzione.
- copàc [cfr. alb. kopač] s. m., albero; pl. -ci.
- còpcă [srb. KOPKATI «scavare»] s. f., fermaglio; salto; pl. -ce.
- còpie [fr. COPIE] s. f., copia; trascrizione pl. -ii.
- copil [còpil (scomparso dalla ingua) «bastardo»; cfr. alb. KOPIL; gr. biz. κόπελος, ngr. κηπέλι «giovane, servo»] s. m., fanciullo; pl. -ii.
- copilărie [copil + suff. -ărie] s. f., infanzia; pl. -rii; căzut in copilărie, rimbambito.
- copilăș [copil + suff. dim. -aș] s. m., fanciullino; pl. -și.
- copită [psl. KOPYTO] s. f., unghia. zoccolo; pl. -te.
- copòiu [cfr. ungh. KOPÓ, bg. KOPA] s. m., braccio; pl. -oi.
- copt [lat. COCTUS], cotto, maturo, f. coaptă; pl. m. -ți, f. coapte.
- cor [fr. CHOEUR, ted. CHOR] s. n., coro; pl. -ruri.
- corb [lat. CORVUS] s. m., corvo; pl. -bi; ca pana corbului, nerissimo.
- corn [lat. CORNU], s. n., corno, strumento musicale; pl. -nuri.
- corniță [corn < lat. CORNU, + suff. dim. -iță] s. f., còrnetto (del capriolo); pl. -țe.
- cornùt [lat. CORNUTUS], cornuto.
- coroánă [neolog. dal lat. CORONA; la parola appare negli scrittori all'inizio del secolo XVIII] s. f., corona; pl. -ne; art. coroana, -nele.
- coș [psl. koši < pol. KOSZ] s. n., cesto; pl. -șuri.
- coș-gogè, cogeamite [bg. koškoğa (miti) < tc. koš koğá «grandissimo»]. grandissimo, un pezzo di..
- cosiță [bg. KOSA] s. f., treccia di capelli; pl. -țe.
- cot [lat. CUBITUS] s. n., gomito; pl. coate.
- cotlòn [ungh. KATALAN] s. n., nicchia, bugigattolo; cavo in un monte, albero; ansa di un fiume; pl. -loane.
- cotòiu [sl. kotü «gatto» + suff. accr. -oiu, indicante il maschile, come in vulpe «volpe», vulpoi] s. m., gatto; pl. -oi.
- coțoroánță [ungh. KOTRONC] s. f., vecchia strega; pl. -țe.

- cotrôva, încotrôva [lat. IN-CON-TRA-UBI], in qualche parte, luogo.
 coviltir [fr. COUVERTURE, venuto forse per un intermediario russo] s. n., copertone; pl. -re.
 covor [rus. kovërü, dialett. KOVORA, bg. kovorü] s. n., tappeto; pl. -voare.
 cow-böy [ingl. COW-BOY], s. m., pastore di grandi mandre, in America.
 crăcă [sl. krakü «piede, passo»] s. f., ramo; pl. crăci.
 crăiăsă [craiu + suff. -iasă] s. f., regina, principessa; pl. -ese.
 cráinic [rut. KRAJNIK «giudice»], s. m., araldo; pl. -ci.
 crăiu [psl. KRALI], s. m., re; pl. crai.
 crămpoți [crâmpeiu «pezzo, briciola» < psl. krapü «piccolo»], rompere, fare in pezzi; pres. crămpoțesc; cong. pres. să crămpoțescă.
 creángă [bg. GRANKA] s. f., ramo; pl. crengi.
 creastă [lat. CRISTA] s. f., cresta; pl. creste.
 crede [lat. CREDERE], credere; pres. cred, crezi, crede; pass. rem. crezui; cong. pres. să creadă; part. pres. crezând; part. pass. crezut.
 credinčios [credință + suff. -ios], fedele; f. -ioasă; pl. m. -ioși, f. -ioase.
 credință [lat. *CREDENTIALIA] s. f., fede; pl. -țe.
 creștă [creastă], intaccare; pres. creștez; part. pres. creștând.
 crește [lat. CRESCERE], crescere; pres. cresc; pass. rem. crescui; cong. pres. să crească.
 creștet [lat. CRESCERE + suff. -et] s. n., apice; pl. -te; de la creștet până'n poale, da capo a piedi.
 creștin [lat. CHRISTIANU], cristiano.
 creștinătătē (creștin + suff. -ătate) s. f., cristianità; gen. dat. sg. art. creștinătătii.
 cristaliză [fr. CRISTALLISER], cristallizzare. pres. cristalizez, 3 sg. cristallizează; part. pass. cristalizat.
 Cristòs [gr. Χριστός], Cristo.
 crivăț [srb. KRIVAC, bg. krivecū] s. n., aquilone; pl. -vețe.
 croi [psl. KROITI], tagliare la stoffa, foggare; a o croi la fugă, svignarsela; pres. croiesc; cong. pres. să croiască.
 croitor [croi] s. m., carto; pl. -ri.
 cronicăr [fr. CHRONIQUEUR < lat. CRONICARIU] s. m., cronista; pl. -ri.
 cruce [lat. CRUCE] s. f., croce; pl. -ci; a-și face cruce, segnarsi.
 crud [lat. CRUDU], crudele; f. -dă; pl. m. cruzi, f. crude.
 ctitor [psl. křitorü < gr. κτήτωρ] s. m., fondatore; pl. -ri.
 cu [lat CUM], con.
 cuc [lat. CUCULU] s. m., cuculo; pl. -ci; cuc armenesc, upupa (Mold.).
 cucărnic [cuceri, «conquerire» < lat. *CONQUAERIRE, + suff. -nic], fervente, devoto.
 cucoănă, v. cocoană.
 cucoâne v. cocon.
 cufăr [rut., pol., srb. KUFER < ted. KOFFER] s. n., baule; pl. -fere.
 cugetăre [cugeta, < lat. COGITARE] s. f., pensiero; pl. -ări.
 cùi, v. cine.
 cùib [lat. *CULBIUM; cfr. gr. κλυβός, ngr. κουλβι, κλουβι(ov), psl. KULIVIJA] s. n., nido; pl. -buri.
 cuibă [cuib], annidarsi; pres. cuibez, 3 sg. cuibează; cong. pres. să cuibeze.
 cuibăr [cuib + suff. -ar] s. n., nido, nidiată, cova; pl. -re.
 cùiu [lat. CUNEU] s. n., chiodo; pl. -ie.
 cuivă, v. cineva.
 culcă [lat. COLLOCARE], coricare; pres. culc; cong. pres. să culce; part. pas. culcat.
 culcüş [culca + suff. -uș] s. n., giaciglio, covile, ricovero; pl. -șuri.
 culège [lat. COLLIGERE], cogliere; pres. culeg; pass. rem. culesci; cong. pres. să culeagă; part. pass. cules, f. -leasă.
 cum [lat. QUOMO(DO)], come.
 cuminte [cu + minte], buono, savio; f. id.; pl. m. f. -ți.

- c u m n à t ă [cumnat <lat. COGNATUS] s. f., cognata; pl. -te.
- c u m n ă ț i c ă [cumnată + suff. dim. -ică] s. f., cognatina (vezzegiativo); pl. -țele.
- c ū m p ă n ă [psl. kămpona] s. f., bilancia; pl. -pene; a sta în cumpănă, essere în forse.
- c ū m p ă n i [cumpănă], rfs., equilibrarsi; pres. mă cumpănesc; part. pres. cumpănindu-se.
- c u m p ă r ă [lat. COMPARARE], comprare; pres. cumpăr, cumperi, cumpără; cong. pres. să cumpere; part. pass. cumpărat; a-ți fi de cumpărat, aver l'intenzione di comprare.
- c ū m p ă t [lat. *COMPITU < COMPUTU] s. m. sg. tant., misura, moderazione; art. cumpătul; a-și pierde cumpătul, perdere la calma, la pazienza.
- c u m p l i t [a cumpli (anticam.) «distruire» < lat. *COMPLIRE < COMPLERE], tremendo; f. -tă.
- c u m v ă [cum + va], per caso, caso mai; nu cumva?, forse?
- c u n o ă ș t e [lat. *CONOSCERE], conoscere; pres. cunosc, cunoști, cunoaște; pass. rem. cunoscuti; cong. pres. să cunoască; part. pres. cunoscând; part. pass. cunoscut.
- c u n o s c ū t, v. cunoaște.
- c u n ū n ă [lat. CORONA] s. f., corona; pl. -ni.
- c u p r i n d e [lat. COMPREHENDERE], contenere; abbracciare; conquistare; pres. cuprind, cuprinzi, cuprinde; pass. rem. cuprin-
- sei; cong. pres. să cuprindă, -nză; part. pres. cuprinzând; part. pass. cuprins.
- c u p t ă r, c u p t i ă r [lat. COCTORIU] s. n., forno; pl. -toare.
- c u r ă t [cura «pulire» < lat. CURARE], pulito, puro, candido; f. -tă; pl. m. -ți, f. -te; Maică prea curată, Maria Vergine; a spune curat, confessare francamente.
- c u r ă ț e l [curat + suff. dim. -el], ben vestito, pulitino; f. -țică; pl. m. -ei, f. -țele.
- c ū r g e [lat. CURRERE], scorrere; pres. curg; pass. rem. cursei; cong. pres. să curgă; part. pass. curs.
- c u r m ă [lat. *CORMARE < gr. κορούζω] interrompere; pres. curm; cong. pres. să curme.
- c ū r t e [lat. *CURTE < COHORTE] s. f., corte; pl. -ți; a face curte, fare la corte.
- c u r t e ă n [curte + suff. -ean] s. m., cortigiano; pl. -teni
- c u r t e z ă n [fr. COURTISAN] s. m., cortigiano; pl. -ni.
- c u s ū t [coase], cucito; f. -tă.
- c u t i e [tc. KUTY] s. f., scatola; pl. -tii.
- c u t r e m u r ă [lat. CONTRĒMULARE], scuotere; rfs. inorridirsi; pres. cutremur; cong. pres. să cutremure.
- c u v ă n t [lat. CONVENTU] s. n., parola; pl. -vinte; a avea cuvântul, aver la parola.
- c u v ă n t ă [lat. CONVENTARE], parlare, fare un discorso; pres. cuvânteț; cong. pres. să cuvânteze; cfr. a binecuvânta.

D

- d a, v. dar.
- d a [sl. Da], si.
- d a [lat. *DAU, -ARE], dare; pres. dau, dai, dă; pl. dăm, dați, dau; pass. rem. dădul; trap. pross. dădusem, o dasem, 3 sg. dase; cong. pres. să dea o să dee; imper. 2 sg. dă, pl. dați; part. pres. dând; part. pass. dat; să dea Dumnezeu! lo voglia Iddio! Così sia!
- d ă [cfr. ngr. ντε, srb., alb. DE] come? come mai? (forma mold. per de!).
- d ă c ă [etim. oscura; forse de «se» + ca. (lat. QUAM ?)], se.
- d ă j d i e [psl. dažda] s. f., imposta; pl. dăjdii.
- d a l b [v. alb], bianco (forma poetica).
- d ă m b [ungh. DOMB] s. n., poggio; pl. -buri.
- d ă n s u l [de + insul, v. insul] esso, lui (termine di cortesia); f. -sa; pl. m. -șii, f. -sele.
- d a r [forse lat. DE VERO], ma; așa dar, dunque.
- d ă r ă m ă t ū r ă [dărâma, <lat. DE-RAMARE, + suff. -tură] s. f., rottame; pl. -ri.
- d ă s c ă l [ngr. διδάσκαλος] s. m., maestro; pl. -li.

- dăscălie [dascâl + suff. -ie] s. f., insegnamento; pl. -ii.
- dătă¹ [lat. DATA, f. sg. o n. pl. di DATUS <DATO] s. f., volta; pl. dăji; altădată, altre volte, già; deodată, subito.
- dătă² [fr. DATE] s. f., data; pl. -te.
- dătina [psl. dĕdina, modificato su dat] s. f., uso, tradizione; pl. -ni.
- dătōr [lat. DEBITORIUS, -UM], debitore; f. -toare.
- datorie [dator + suff. -ie] s. f., dovere; pl. -ii.
- de [lat. DE], di, da; (congiunzione condiz.) se; de (congiunzione), così che, di modo che; atât de..., tanto;
- de abia [de + abia], appena.
- de acĕea [de + aceea], per ciò.
- de-a-dreptul [drept], direttamente.
- deăl [psl. dĕlŭ] s. n., collina; pl. -luri.
- de-a-lungul [de-a lung], lungo...
- de asĕmeni [asemenca], similmente.
- deasupra [asupra], sopra.
- decl interiezione esprime una sorpresa spiacevole.
- decăt [de + căt], invece di, meglio di; coi comparativi: che, di.
- decĕ [de + ce], perchè?
- decōr [fr. DÉCOR] s. n., ornamento; pl. -ruri.
- dedesubt [de-de-subt], sotto.
- dedicăŕie [fr. DĒDICACE] s. f., dedica; pl. -ŕii.
- de geába [de + geaba < tc. ġabba], indarno.
- dĕget [lat. DIGITUS] s. n., dito; pl. -te.
- dĕla [de-la], da, fin da.
- dĕlniŕă [sl. dĕlnica] s. f., piccola proprietà in campagna, facendo parte da un altro podere; pl. -ŕe.
- demăncăre [de + mănca] s. f. sg. tant, da mangiare; art. demăncărea.
- demozeă [fr. DEMOISELLE] s. f. signorina; pl. -moazele.
- demult [de + mult], da molto.
- deoarecĕ [de-oare-ce], perchè.
- deocăm dătă [de-o-cam-dată], per adesso.
- deodată, v. dată¹.
- deosebi [de + psl. osetĕ «per sĕ»], in deosebi, specialmente, da parte.
- deosebit [deosebi], distinto.
- depănăt [depăna < lat. *DEPANARE], s. sg. tant; azione di dipanare; art. depănatul; a lua la depănat, (ironic.) pettinare, strigliare; dare una buona lavata di capo ad uno.
- depândă, v. depinde.
- depărtă [lat. *DE + QUARTARE, < QUARTUS, allontanare da un quartiere], allontanare; pres. depărtez; cong. pres. să depărteze; part. pass. depărtat.
- depărtăre [DE + QUARTARE] s. f., lontananza; pl. -tări.
- depărte [de + parte; cfr. ted. ab-seits], lontano.
- depinde [fr. DÉPENDRE], dipendere; pres. depind; 3 sg., forma ancora francese, depândă, usata dal volgo incolto; pass. rem. depinsei; cong. pres. să depindă; part. pass. depins.
- deplânge [de + plânge, formazione che imita il fr. DÉPLORER], deplorare; pres. deplâng; pass. rem. deplânsei; cong. pres. să deplângă; part. pass. deplâns.
- deplasăt [deplasa < fr. DÉPLACER], spostato; fuori posto, fuori proposito.
- deplin [de + plin], completo.
- deprinde [lat. DEPREHENDERE], abituare, esercitare; pres. deprind; pass. rem. deprinsei; cong. pres. să deprindă; part. pass. deprins.
- des, dez, dis [lat. DIS e DE-EX-], prefisso delle parole che incominciano con una vocale o con le consonanti: b, d, j, l, m, n; r, v, z; prefisso coi verbi, indicando il contrario dell'azione espressa dalla forma semplice, ossia un'azione di cavare, di disfare.
- des [lat. DENSUS], fitto; f. deasă; pl. m. deşi, f. -se; cfr. ades, adesea, adeseori, sovente.
- desăgă [ngr. διακίον, διακίκι] s. f., bisaccia; pl. -gi.
- desăvârşi [de + săvârşi «accomplire» < psl. sŭvŕšiti], compiere, perfettare; pres. desăvârşesc; cong. pres. să desăvârşescă; part. pass. desăvârşit.
- desbrăcă [v. a îmbrăca], svestire; pres. mă desbrac; cong. pres. să se desbrace; part.

- pres. desbrăcându-se; part. pass. desbrăcat.
 descălecat [descăleca «smontare da cavallo», (fig.) «occupare una regione, un paese» < lat. *DISCABALLICARE] s. m. sg. tant., fondazione di un paese; art. descălecatul. «Descălecatul dintăiu» è detta dai cronisti la colonizzazione di Traiano in Dacia; al doilea descălecat è detta la fondazione dei principati romeni, la Valachia e la Moldavia, nei secoli XIII e XIV.
- dăscântă [lat. DIS-CANTARE], esorcizzare; pres. descânt; cong. pres. să descânte.
- deschide [lat. DIS-CLUDERE], aprire; pres. deschid; pass. rem. deschisei; cong. pres. să deschidă, -ză; part. pres. deschizând; part. pass. deschis.
- descoperi [lat. DISCOVERIRE], scoprire; pres. descopăr; cong. pres. să descopere; part. pres. descoperind.
- descrie [scrie, ricalcato sul fr. DÉCRIRE], descrivere; pres. descriu; part. pass. descris.
- descuiă [lat. DISCUNEARE], disserrare; pres. descuiu; cong. pres. să descuie.
- descurajare [descuraja, < fr. DÉCOURAGER, + re] s. f., scoraggiamento; pl. -jări.
- dădimizeață, disdimizeață dis dedimizeață [dis + de + diminează], presto, di buon'ora.
- deșertăciune [deșert, < lat. DESERTUS, -A, -UM, + suff. -iune] s. f., vanità; pl. -ni.
- desface [lat. DISFACERE], disfare; pres. desfac; cong. pres. să desfacă; part. pres. desfăcând.
- desfășat [des-fășa < lat. FASCIARE, come a înfășa «fasciare», < lat. IN-FASCIARE], disteso, disfasciato.
- desfășură [v. a înfășura «involuppare» < INFASCIOLARE], spiegare, distendere; pres. desfășur, -șor; cong. pres. să desfășure, -șoare.
- desfătăciune [desfăta, v. desfătare] s. f., divertimento (forma antica per desfătare); pl. -ni; art. desfătăciunea, -nile.
- desfătare [desfăta, < lat. *DIS-FATARE, da FATUM; cfr. *FATO, -ARE «stregare, affascinare, incantare», + re] s. f.,
- giola, divertimento; pl. -tări.
- deși [de + și], benchè.
- desime [des + suff. -ime] s. f., folto, spessore; pl. -mi.
- desiș [des + suff. -iș] s. n., folto; pl. -șuri.
- deslegă [lat. DISLIGARE], slegare; pres. desleg; part. pres. deslegând.
- desmierdă [lat. *DISMERDARE «pulire il bambino dalle sue feci»; da questa forma derivò il senso di «cizzare i bambini perchè non piangano», poi «cizzare», solo], carezzare; pres. desmierd; part. pres. desmierdând.
- desmierdare [desmierda + re] s. f., carezza; pl. -ări.
- desmierdător [desmierda + suff. -tor], carezzevole; f. -toare; pl. m. -ri; f. -toare.
- desmorți [des- + amorți], sgranchire; pres. desmorțesc; cong. pres. să desmorțească; part. pres. desmorțind.
- desnădejde [des-nădejde] s. f., disperazione; pl. -di.
- despre [de + spre], di, intorno a, a proposito di.
- desprinde [des- + prinde], levare; a se desprinde, staccarsi; pres. desprind; pass. rem. desprinsel; part. pres. desprinzând.
- despuiă [lat. DISPOLIARE], spogliare; pres. despoi; cong. pres. să despoale.
- deșteleni [ințeleni < jelină «apio» < ngr. σέλινον] dissodare un terreno; pres. deștelenesc; part. pass. deștelenit.
- deștept [lat. DE-EXCITU], sveglia, intelligente; f. -teaptă.
- deșteptă [lat. *DE-EXCITARE], svegliare; pres. deștept; cong. pres. să deștepte; part. pass. deșteptat.
- destindă [des- + tinde < lat. TENDERE], stendere; pres. destind; pass. rem. destinsei; cong. pres. să destindă; part. pres. destinzând.
- destul [de + sătul], abbastanza; f. -lă; pl. m. -ui, f. -le.
- desvălu [invălu], svelare, palesare; pres. desvălu; cong. pres. să desvăluie.
- desvelii [des- + psl. VALITI], scoprire; pres. desvelesc; cong. pres. să desvelească.
- deveni [fr. DEVENIR], diventare; pres. deviu, -in; cong. pres. să devie, -ină; part. pres. devenind.

- de vrème [de + vreme], presto, per tempo.
- diácon [gr. *διάκονος*, psl. *dijakonü*] s. m., diacono; pl. -ni.
- diëtă [fr. *DIËTE*] s. f., dieta; pl. -te.
- dihâl! [forse abbreviato da *dihanie*], grido col quale gli «*curari*» incitano l'orso a ballare: *dihă, Martine!*
- dihânie [psl. *DYHANIJE* «*respiro*»] s. f., bestiacchia, animale; pl. -anii.
- dilëmă [fr. *DILEMME*] s. f., dilemma; pl. -me.
- dimineătă [lat. **DEMANITIA*] s. f., mattino; pl. -neți.
- din [de + in], da, tra.
- dînainte [de + înainte], davanti.
- dinapoi [de + inapoi], dietro, di dietro.
- dincolo [de + incolo], là, accanto; *dincolo de*, al di là di.
- dinioărea, v. *adinoaorea*.
- dintâiu [de-întâiu], di prima; *cel dintâiu*, il primo.
- dințișor [dinte, < lat. *DENTE*, + suff. dim. -ișor] s. m., dentino; pl. -ri.
- dintre [de + între], tra.
- dirécție [fr. *DIRECTION*] s. f., direzione; pl. -ii.
- dirèctor [fr. *DIRECTEUR*] s. m., direttore; pl. -ri.
- discută [fr. *DISCUTER*], discutere; pres. discut; part. pres. discutând.
- dismierda, v. *desmierda*.
- dispărea [fr. *DISPARAITRE*, ricalcato su *a pãrea*], scomparire; pres. dispar; pass. rem. dispărui; cong. pres. să dispară.
- divin [fr. *DIVIN*], divino.
- doámă [lat. *DOM(I)NA*] s. f., signora, principessa; pl. -ne.
- doár, -ă [lat. *DE-HORA*], poichè, solo, appena.
- doborî [psl. *DO-* «*affatto*» + *OBORITII*], abbattere, atterrare; pres. dobor; cong. pres. să doboare; part. pass. doborit.
- dòctor [neolog. dal lat. *DOCTOR*] s. m., medico; pl. -ri.
- dòftor [doctor] s. m., medico; pl. -ri.
- dòi [lat. **DUI* < *DUO*], duo; f. două; a *doua oară*, la seconda volta.
- dòină [etim. oscura; è problematico il rapporto col lit. *dainà*; non è certa neanche la derivazione dal rum. *dor, doare*], s. f., doina; pl. -ne.
- dòliu [fr. *DEUIL*] s. n., lutto pl. -uri.
- dòmni [lat. volg. *DOMNI* < *DOMINU*] s. m., signore, re, principe; Iddio; pl. -ni; art. domnul, -nii; voc. *domnule*; per il senso «*Iddio*», voc. *Doamne*; *Domnul Nostru Iisus Cristos*, Gesù Cristo, nostro Signore.
- domnèsc [domn + suff. -esc], principesco; f. -nească; pl. m. f. -ești.
- domnie [domn + suff. -ie], regno; pl. -ii. *Domnia Sa*, Sua Signoria; *Domnia-voastră*, Vostra Signoria; *Domnia mea*, Io.
- domniță [doamnă + suff. dim. -ță] s. f., principessa; pl. -țe.
- domòl [non è certo il rapporto con lo slavo *MALO* «*poco*»; cfr. anche pol. *pomalo* «*molto piano*», rus. *malo po malu* «*gradualmente*»], calmo, quieto; f. -moală.
- dor [lat. volg. **DOLUS* < *DOLERE*] s. n., desiderio nostalgico; pl. -ruri.
- dorî [dor], augurare, desiderare; pres. doresc; cong. pres. să dorească; part. pass. dorit.
- dorință [dori + suff. -ință] s. f., desiderio; pl. -țe.
- dormi [lat. *DORMIRE*], dormire; pres. dorm, 3 sg. doarme; cong. pres. să doarmă; part. pass. dormit.
- dos [lat. volg. **DOSSU* < *DORSU*] s. n., dorso; pl. -suri; *in dosul*, di dietro; *pe din dos*, per di dietro.
- două, v. doi; și *una-două...*, e senza por tempo in mezzo, in men che non si dica, in un batter d'occhio.
- douăzeci [de două ori zece], venti.
- dovedi [psl. *doveda*], provare; pres. dovedesc; cong. pres. să dovedească.
- drac [lat. *DRACO*] s. m., diavolo; pl. -ci.
- drag [psl. *dragŭ*], caro; f. -gă; pl. m. -gi, f. -ge; cu *drag*, affettuosamente.
- drăgălăș [drag + suff. dim. -aș], carino; f. -să; pl. m. -și, f. -șe.
- drăgoste [psl. *dragostŭ*] s. f., amore; pl. -ii.
- drăgùț [drag + suff. dim. -uț], carino.
- drămălu [drămul < dram «*la più piccola*

- misura di peso» < ngr. δράμι), pesare (Mold.); *pres.* drămăluesc; *part. pres.* drămăluind.
- dreăpta, v. drept.
- drege [lat. DIRIGĒRE], riparare; *pres.* dreg; *pass. rem.* dresei; *cong. pres.* să dreagă; *part. pres.* dregând; *part. pass.* dres.
- drept¹ [lat. *DERECTU], diritto; *f.* dreaptă; *pl. m.* -ți, *f.* -te; *drept (adv.)*, giustamente, in verità; *drept e*, è vero; a spune drept, dire la verità; *de-a dreptul*, direttamente; *drept să spun*, a dire la verità; *in dreptul*, dirimpetto; *in dreapta*, a destra; *dreapta*, *s. f.*, la mano destra; *de-a dreapta*, a destra.
- drept² [drept¹] *s. n.*, diritto; *pl.* -turi.
- dreptăte [drept + suff. -ătate] *s. f.*, giustizia; *pl.* -tăți.
- dresăt [dresa < fr. DRESSER], armaestrato, addestrato.
- dròpie [bg., srb. DROPLJA] *s. f.*, otarda; *pl.* -ii.
- drug [psl. dragŭ > psrb. DRUG] *s. m.*, fusto; *pl.* -gi.
- drum [psl. drumŭ < gr. δρόμος] *s. n.*, cammino; *pl.* -muri; a da drumul, liberare.
- dùce [lat. DUCERE], portare; a se duce, andare; *pres.* duc; *pass. rem.* dusei; *cong. pres.* să ducă; *part. pass.* dus.
- dùdă [dud < tc. DUD] *s. f.*, gelsa; *pl.* -de.
- dugheănă [tc. DUKJAN] *s. n.*, bottega; *pl.* -gheni, -ghene.
- dugliș [cfr. psl. duhŭ «fiato», sl. DUHA «odore»; rum. duhoare «puzza», rus. zadhlyg «ammuffito»], pigro (Mold.).
- duh [psl. duhŭ] *s. n.*, spirito; *pl.* -huri.
- duhóvnic [psl. duhovnikŭ] *s. m.*, confessore; *pl.* -ci.
- duiòs [lat. *DOLEOSUS < DOLEO], tenero; *f.* -ioasă; *pl. m.* -și, *f.* -ioase.
- dulăp [tc. DOLAB] *s. n.*, armadio; *pl.* -puri.
- dulău [cfr. pol. DOLOW] *s. m.*, mastino; *pl.* -ăi.
- dulce [lat. DULCE], dolce; *pl. m. f.* -ci.
- dulceăță [dulce + suff. -eăță] *s. f.*, dolcezza; *pl.* -eți.
- dumbrăvă [psl. dąbrava] *s. f.*, bosco; *pl.* -brăvi.
- dumitale [domnie] v. dumneata.
- dumnealui, v. dumneata.
- dumneată [domnie], lei; *domnie* + l'agg. poss. ha dato *dumneata*, *gen.-dat. domniei-tale*, oggi *dumitale*; *domnia-lui* ha dato oggi, più comunemente. *dumnealui*, esso, lui; *domnia-voastră* ha dato *Dumnea-voastra*, voi, la signoria vostra.
- dumneăvoastră [lat. DOMINIA + VOSTRA], la signoria vostra, voi.
- Dumnezeu. [lat. DOM(I)NE DEU] *s. m.*, Dio; *pl.* -zei.
- dùnga [psl. dąga «carco»] *s. f.*, riga; *pl.* -gi.
- după [lat. DE-POST], dopo; *după cum*, secondo chè.
- dură [fr. DURER], durare; *pres.* durez; *cong. pres.* să dureze; *part. pres.* durând.
- durdă [cfr. ungh. DURDA] *s. f.*, schioppo (nel linguaggio degli aiuduci); *pl.* -de.
- dureă [lat. DOLERE], dolore, far male; *pres. 3 sg.* doare; *cong. pres.* să doară; *part. pres.* durând.
- durere [durea + re] *s. f.*, dolore; *pl.* -ri.
- dus, v. duce.
- dușmàn [tc. dușman] *s. m.*, nemico; *pl.* -ni.

E

- ea, v. e1.
- ecòu [fr. ÉCHO] *s. n.*, eco; *pl.* -uri.
- ectènie [ngr. ἐκτένεια] *s. f.*, preghiera detta dal diacono o dal prete; le formule che la costituiscono finiscono tutte con: «preghimo Iddio!»; *pl.* -ni.
- efemèr [fr. EPHEMÈRE], effimero.
- egàl [fr. ÉGAL], uguale.
- egoism [fr. ÉGOISME] *s. n.*, egoismo; *pl.* -me.
- ei, v. e1.
- ei! [psl. EJ], interiezione: e bene!, sia! *ei bine*, [fr. EH BIEN!] sia, vada!
- e1 [lat. ILLU], esso, lui; *pl.* ei; *dat. sg.* lui,

- ii i; *accus. pe el, il, l; pl. lor, le li; accus. pe ei, i, ii; f. sg. ea, pl. ele; dat. sg. ei, i-, ii; acc. pe ea, o; pl. lor, le, li; acc. pe ele, le.*
electoral [fr. ÉLECTORAL], elettorale.
emoționă [fr. ÉMOTIONNER], commuo- vere; *pres. emoționez, 3 sg. emoționează; cong. pres. să emoționeze; part. pass. emoționat.*
energetic [fr. ÉNERGIQUE], energico.
episcop [gr. ἐπίσκοπος], *s. m.*, vescovo; *pl. -pi.*
epitaf [ngr. ἐπιτάφιον] *s. n.*, epitaffio; *pl. -fe.*
eră, v. a fi; *era să...*, ero sul punto di...
esaltă, v. exaltă.
esențial [fr. ESSENTIEL], essenziale.
ești, v. a fi.
etaj [fr. ÉTAGE] *s. n.*, piano; *pl. -je.*
ețetera [fr. ETC.], pronunzia di *etc.*, ecc.
eu [lat. EGO; MIHI; ME; -NOS; NOBIS], io; *pl. noi; dat. sg. mie, imi, mi; pl. nouă, ne, ni; acc. sg. pe mine, mă; pl. pe noi, ne.*
evocat [evoca <fr. EVOQUER], evocato.
exagerațiune, exagerație [fr. EXAGÉRATION] *s. f.*, esagerazione *pl. -ni, -ii.*
exaltă [fr. EXALTER], esaltare; *pres. exalt; cong. pres. să exalte; part. pres. exaltând.*
exemplar [fr. EXEMPLAIRE] *s. n.*, esemplare, copia; *pl. -re.*
exemplu [fr. EXEMPLE] *s. n.*, esempio; *pl. -le.*
explicație [fr. EXPLICATION] *s. f.* spiegazione; *pl. -ii.*
extază [fr. EXTASE] *s. n.*, più spesso *sg. tant.*, estasi; *pl. -ze.*
extremitate [fr. EXTREMITÉ] *s. f.*, estremită; *pl. -ți.*

F

- făcător** [face + suff. -ător] che fa, fattore, creatore; *f. -toare; pl. m. -ri, f. -toare; icoana... făcătoare de minuni*, l'immagine miracolosa.
făce [lat. FACERE], fare; *pres. fac; pass. rem. făcu; cong. pres. să facă; part. pres. făcând; part. pass. făcut.*
făclie [psl. FAKLIJA] *s. f.*, face, fiaccola; *pl. -ii.*
fag [lat. FAGU] *s. m.*, faggio; *pl. -gi.*
făgădui [ungh. FOGADNI, derivato da FOGNI «pigliare»], promettere; *pres. făgăduiesc; cong. pres. să făgăduiască; part. pres. făgăduind; part. pass. făgăduit.*
făgăduială [făgădui + suff. -eală] *s. f.*, promessa; *pl. -ieli.*
făină [lat. FARINA] *s. f.*, farina; *pl. -ne.*
fălcă [ricalcato sul *pl. fâlci*, ora non più usato, *sg. falce* < lat. FALCE «falce fienaia»], per la sua rassomiglianza con una mascella] *s. f.*, mascella; *pl. fâlci; art. falca, fâlcele; cu o falcă în cer și cu una 'n pământ*, stupefatto; fuori di sé, furibondo.
fălfăi [onomatopea FAL-F(AL) + suff. -ăesc], fluttuare, sventolare; *pres. fălfăiu; cong. pres. să fălfăie; part. pres. fălfăind.*
fălnic [fală «gloria» + suff. -nic; forse anche si potrebbe pensare ad un tipo slavo *hval-nikŭ], superbo, fiero; *f. -că.*
fălôs [fală «gloria» < psl. HVALA «lode» + suff. -os], orgoglioso; *f. -oasă; pl. m. -și, f. -oase.*
familie [lat. FAMILIA e fr. FAMILLE] *s. f.*, famiglia; *pl. -lii.*
fânăr [tc. FENAR] *s. n.*, fanale (Mold., Bucov.); *pl. -re.*
fantasmă [gr. φάντασμα] *s. f.*, fantasma; *pl. -me.*
fantasmagorie [fr. FANTASMAGORIE < gr. φάντασμα «visione spettrale», ἀγορεύειν «parlare»] *s. f.* fantasmagoria; *pl. -ii.*
fantastic [fr. FANTASTIQUE], fantastico.
făptă [lat. FACTA] *s. f.*, fatto, impresa; *pl. -te.*
făptură [lat. FACTURA] *s. f.*, creatura; *pl. -ri.*
fără [lat. FORAS], senza.
fărâmă [cfr. alb. Ōărimă], spezzare, sbri- ciolare; *pres. fărâm; cong. pres. să fărâme.*

- fàrmec [lat. PHARMACU] s. n., fascino; pl. -ce.
- fàrtàt [frate «fratello» + suff. participiale -at > *fràtat, come lo slavo (p)obratim < bratù «fratello»] s. m., compagno fedele, amico; pl. -ți; voc. sg. fàrtate!
- fàt [FĒTU] s. m., feto, figlio; pl. feți; făt-frumos, reuccio, Principe Azzurro (fiabe).
- fătă [lat. FĒTA] s. f., figlia, ragazza; pl. fete; fătă bătrână, zitella.
- făță [lat. volg. FACIA class. FACIES] s. f., faccia, colore; pl. fețe; in făță, dirimpetto; făță 'n făță, a faccia a faccia; in fel de fel de fețe, in vari colori.
- fàur [lat. FABRU] s. m., fabbro; (forma ora antiquata per fàurar); pl. -ri.
- fecioára [lat. *PETIOLA < FETA] s. f., vergine; pl. -re; Sfânta Fecioară, Maria Vergine.
- feciôr [lat. FETIOLUS < FETUS] s. m., figlio, giovanotto; cameriere; pl. -ri.
- feerie [fr. FÉERIE] s. f., incantesimo; pl. -rii.
- fel [ung. FÉLE] s. n., genere. modo; pl. -luri; astfel, così; fel de fel, ogni specie di.
- felinâr [cfr. tc. FENAR] s. n., lanterna, fanale; pl. -re.
- femëie [lat. FAMILIA] s. f., donna; pl. -mei.
- fereastră [lat. FENĒSTRA] s. f., finestra; pl. -restre.
- ferecă [făreca < lat. FABRICARE], ferra-re; pres. ferec; cong. pres. să ferece.
- fèregă, ferigă [lat. FILICE] s. f., felce; pl. -gi.
- ferice [lat. FELICE], felice (agg. invariabile).
- fericire [ferici «render felice» < ferice, + re] s. f., felicità; pl. -ri.
- fețișoără [față + suff. dim. -iță] s. f., visino; pl. -re.
- fetiță [față + suff. dim. -iță] s. f., ragazzina; pl. -țe.
- fi [lat. FIERI], essere; pres. sunt; imp. eram; pass. rem. fui; cong. pres. să fie; imper. fii, fie, fiți, fie; part. pres. fiind; part. pass. fost.
- fiără [lat. FĒRA] s. f., belva; pl. -re.
- flecăre [fie, imper. di a fi, + care], clascuno.
- fierbinte [lat. FERVENTE], ardente; f. id.; pl. m. f. -ți.
- fiindcă [fiind, part. pres. di a fi, + că], perché, giacché.
- ființă [lat. *FIENTIA] s. f. essere; pl. -țe.
- filosofie [fr. PHILOSOPHIE e gr. φιλοσοφία] s. f., filosofia; pl. -ii.
- fin [fr. FIN], fino, sottile; f. -ină.
- fiôr [lat. FĒBRE] s. m., brivido; pl. -ri.
- fir [lat. FILU] s. n., filo, filo d'erba; pl. -re.
- fire [fi] s. f., natura; essere; indole; pl. -ri.
- fix [fr. FIXE], fisso; f. -xă; pl. m. ficși, fixi, f. -xe.
- flăcără [lat. *FLACCUA, per FACULA] s. f., fiamma; pl. -ri, flăcări.
- flăcău [etim. ignota] s. m., giovinotto, celibe; pl. -ăi.
- flămură [ngr. φλάμπουρον] s. f., stendardo, bandierina, fiamma; pl. -ri, -re.
- flașnetă [ted. FLASCHNETT] s. f., organo di Barberia; pl. -te.
- flăut [ital. FLAUTO] s. n., flauto; pl. -te.
- floăre [lat. FLORE] s. f., fiore; pl. flori.
- fluierăș [fluier, etim. oscura, + suff. dim. -aș] s. n. zuffoletto, zampogna; pl. -șe.
- fluid [fr. FLUIDE], fluido; f. -dă; pl. m. -izi, f. -ide.
- fluture [lat. *FLUTULU; cfr. anche il ted. FLITTER] s. m. farfalla; pl. -ri.
- foăie [lat. FOLIA] s. f., foglia d'albero; foglio; pl. foi; art. foaia, foile; țigară de foi, sigaro.
- foâme [lat. FAME] s. f., fame; pl. id.
- foărte [lat. FORTE] troppo, molto (serve per formare il superlativo assoluto); nici prea prea, nici foarte-foarte, nè troppo, nè troppo poco.
- foc [lat. FOCU] s. n., fuoco; pl. -curi; dă-le focului! mandale al diavolo!
- foi [pl. foi < foale «mantice» < lat. FOLLE], brulicare; pres. foesc; cong. pres. să foiască; part. pres. foind.
- fôi, v. foaie.
- foicică [foaie + suff. dim. -ică] s. f. fogliolina; pl. -cele.

- folositör [folosi, < folos < gr.-biz. φελός + suff. -tor] utile; f. -toare.
- formulă [fr. FORMULE] s. f. formula; pl. -le.
- foşni [nato da foşai, făşai, dall'onomatopea FĂŞ, FOŞ], stormire; pres. foşnesc; imp. 3 sg. foşnea; cong. pres. să foşnească
- frag [lat. FRAGU] s. m. fragola; pl. -gi.
- fraged [lat. *FRAGIDUS, da FRAGILIS, cambiando il suffisso], tenero, morbido; f. -dă; pl. m. -ezi; f. -de.
- frământă [lat. *FRAGMENTARE], tormentare; impastare; pres. frământ; part. pass. frământat.
- frânge [lat. FRANGERE], rompere, spezzare; pres. frâng; pass. rem. frânsei; cong. pres. să frângă; part. pres. frângând; part. pass. frânt.
- frăte [lat. FRATER o FRATRE] s. m. fratello; pl. -ți.
- frățesc [frate + suff. -esc], fraterno; f. -țească; pl. m. f. -ești.
- frățior [frate + suff. dim. -ior] s. m. fratellino; pl. -ri.
- frază [fr. PHRASE < gr. φράσις] s. f. frase; pl. -ze.
- frământ [lat. FRĒMITU] s. n. fremito; pl. -te.
- freacă [lat. FRICARE] strofinare, fregare; pres. frec; cong. pres. să frece.
- frică [gr.-biz. φόκη] s. f. paura; pl. -ci.
- frig [lat. FRIGUS] s. n. freddo; pl. -guri; friguri, brividi, febbre.
- frigăre [lat. FRIGARE] s. f. spiedo; pl. -ări.
- frige [lat. FRIGĒRE], arrostire; pres. frig; pass. rem. fripsei; cong. pres. să frigă; part. pass. fript.
- fript [lat. FRICTU], arrostito; f. -tă.
- frumôs [lat. FORMOSU], bello; f. -oasă; pl. m. -și, f. -oase.
- frumușel [frumos + suff. -el] bellino; f. -șică; pl. m. -șei; f. -șele; frumușel (avv.), bel bello, ammodo, per benino.
- frumusette [frumos + suff. -ete], s. f. bellezza; pl. -ți, -țuri (anticam).
- frunte [lat. FRONTEM] s. f. fronte; pl. -ți.
- frunză [lat. *FRONDEA] s. f. foglia; pl. -ze.
- frunziș [frunză + suff. -iș] s. n. fogliame; pl. -șuri.
- frunzuliță [frunză + suff. dim. -iță] s. f. fogliuola; pl. -țe.
- fudul [tc. FUDUL], superbo; f. -lă.
- fugă [lat. FUGA] s. f. fuga; pl. -gi; a o fine numai o fugă, correre senza posa.
- fugi [lat. volg. FUGIRE < class. FUGĒRE], fuggire; pres. fug; cong. pres. să fugă; part. pres. fugind.
- fulg [lat. volg. *FULGU, agg. postverbale di FULGĒRE, o ricostruito da FULGIDU e sostantivato] s. m., falda, fiocco, piuma; pl. -gi; art. fulgul, -gii.
- fulger [lat. FULGERE] s. n., baleno; pl. -re.
- fulgeră [lat. volg. FULGERARE < class. FULGURARE], balenare; pres. 3 sg. fulgeră; cong. pres. să fulgere.
- fum [lat. FUMU] s. n., fumo; pl. -muri.
- fumuriu [fumur, < lat. *FUMULU < FUMIDU, + suff. -iu], grigio (come il fumo); f. -ie; pl. m. f. -ii.
- funcționăr [fr. FONCTIONNAIRE] s. m., funzionario; pl. -ri.
- fund [lat. FUNDU] s. n., fondo; pl. -duri.
- funie [lat. FUNE] s. f., fune; pl. -nii.
- tură [lat. FURARE], rubare; pres. fur; part. pres. turând.
- furcă [lat. FURCA] s. f., forca; pl. -ci.
- furie [fr. FURIE] s. f., furore; pl. -rii.
- furișă [furiș, pe furiș «furtivamente» < fur «ladro» < lat. FUR, -EM], nascondere; pres. furișez; cong. pres. să furișeze; rfs. a se furișă, sottrarsi, svignarsela.
- furnică [lat. FORMICA] s. f., formica; pl. -ci.
- fusese, v. a fi.

G

- găbuș [cfr. rus. GABATI «restringere», rut. HĂBĂTY «cercar pretesti per litigare con qualcuno», acchiappare qualcuno (Mold., Bucov.); pres. găbuiesc; cong. pres. să găbuiască.
- găinuşă [găină «gallina», <lat. GALLINA, + suff. dim. -uşa] s. f., gallinella d'acqua; pl. -şe.
- gălben [lat. GALBINUS], giallo; f. -nă; (s. m.) zecchino; pl. -ni; art. galbenul, -nii.
- gălbin, v. gălben.
- gălbenuş [galben + suff. -uş] s. n., torlo d'uovo; pl. -şe, -şuri.
- gând [ungh. GOND «curax»] s. n., pensiero; pl. -duri; a avea de gând, aver intenzione; a sta dus pe gânduri, sognare, meditare.
- gândăc [psl. *gądakū] s. m., scarafaggio, insetto, animaluccio; pl. -ci.
- gândăcél [gândăc + suff. dim. -el], s. m., insettuccio; bestiolina; pl. -ei.
- gândi [gând; cfr. anche ungh. GONDOLNI], pensare; pres. gândesc; cong. pres. să gândească part. pres. gândind.
- gândire [gândi + re] s. f., pensiero; pl. -ri.
- gără [fr. GARE] s. f., stazione; pl. gări.
- gârbovit [gârbovi < gârbov < psl. grŭbavŭ], curvo, vecchio; f. -tă.
- gard [cfr. alb. garð] s. n., recinto, siepe; pl. -duri.
- gărlă [bg. GARLO] s. f., rivo; pl. -le.
- garoafă [ngr. γαρόφαλον] s. f., garofano; pl. -fe.
- garofiță [garoafă, < ngr. γαρόφαλον + suff. dim. -iță] s. f., garofanetto; pl. -şe.
- găsi [etim. ignota], trovare; pres. gălesc; cong. pres. să găsească; part. pres. găsind.
- gât [psl. *glŭtŭ «sorsoz»] s. n., collo; pl. -turi; a-și pune gâtul la mijloc, giurare e spergiurare, metterci la testa (XV, 65).
- găta [cfr. alb. GAT], pronto; a fi gata să... essere sul punto di...
- găti [gata; cfr. alb. gatuah], finire; cucinare, ornare; pres. gătesc; cong. pres. să gătească; part. pass. gătit.
- găzdă [ungh. GAZDA] s. f., ospite; pl. -de.
- geaba [tc. ğabba], indarno.
- geam [tc. ğam] s. n., vetro; pl. -muri.
- geamântân [tc. ğamadan] s. n., valigia; pl. -ne.
- geamăt, gemit [lat. GEMITU] s. n., gemito; pl. -te.
- geme [lat. GEMERE], gemere; pres. gem; cong. pres. să geamă; part. pass. gemut.
- genunchiu [lat. GENUCULU] s. m. e n., ginocchio; pl. -chi, -che.
- ghiță [lat. volg. GLACIA = class. GLACIES] s. f., ghiaccio; pl. ghițuri.
- ghirlândă [fr. GUIRLANDE] s. f., ghirlanda; pl. -de.
- gingaș [cfr. ungh. dialettale ZSINGÁS], tenero; f. -șă.
- gintă [lat. GENTE] s. f., gente, nazione, razza; pl. -ți.
- giòs, forma mold. per jos.
- giuncă, v. juncă.
- giur, v. jur.
- glas [psl. glasŭ] s. n., voce; pl. -suri.
- glăsu [glas], cantare, dire; pres. glăsuiesc; cong. pres. să glăsuiască; part. pres. glăsuind.
- glăsuire [glăsu «cantare» + re], s. f., canto; pl. -ri.
- glêsănă [psl. GLEZINI] s. f., caviglia; pl. -ne.
- gloată [psl. GLOTA] s. f., folla; pl. -te.
- glugă [bg. GUGLA < ted. GUGELE] s. f., cappuccio; pl. -gi.
- glumă [psl. GLUMA] s. f., scherzo; pl. -me.
- goală, v. gol.
- goănă [goni] s. f., galoppo; pl. -ne.
- gol [psl. golŭ], nudo; vuoto; f. goală; pl. m. goi, f. goale.
- golăș [gol + suff. -aș], pelato, spiumato; f. -șă.
- goni [psl. GONITI], scacciare; pres. goneśc; cong. pres. să gonească; part. pres. gonind.
- gospodar [rus. GOSPODAR «padrone, signore»] s. m., padrone di casa, sovrano; (agg.) casalingo; pl. -ri.
- grăbă [grăbi] s. f., fretta; pl. -be.

- grăbi [psl. GRABITI «rapire»], affrettare; pres. grăbesc; cong. pres. să grăbească; part. pres. grăbind; part. pass. grăbit.
- grăbire [grăbi+re] s. f., fretta; pl. -ri.
- grăbnic [grăbă, <grăbi, +suff. -nic], urgentemente, speditamente; f. -că.
- grădină [bg. GRADINA] s. f., giardino; pl. -ni.
- grădiniță [grădină+ suff. dim. -iță] s. f., giardinetto; pl. -țe.
- grăjd [psl. grăzdi] s. n., stalla; pl. -duri.
- grămădă [sl. GRAMADA] s. f., mucchio; pl. -mădi.
- grămădi [sl. GRAMADITI], ammucchiare; stringere da presso; pres. grămădesc; part. pres. grămădind; part. pass. grămădit.
- grâne [grâu] s. f. pl. tant., cereali; art. grânele.
- grăție [neolog. dal lat. GRATIA] s. f., grazia; pl. -ții.
- grățios [fr. GRACIEUX], grazioso; f. -ioasă.
- grâu [lat. GRANU] s. n., grano; pl. grâne.
- gravor [fr. GRAVEUR] s. m., incisore; pl. -ri.
- greă, greăle, v. greu.
- grec [lat. GRAECU] s. m., greco; pl. -ci.
- grêier [cfr. lat. GRYLLU] s. m., grillo; pl. -ri.
- greoiu [greu + suff. -oiu], pesante; f. -oale; pl. m. greoi; f. -oale.
- grèu [lat. volg. GRĒVIS = class. GRAVIS], pesante, duro; f. grea; pl. m. greci, f.
- grele (anticam. greale); miros greu. odore nauseabondo.
- grier [grêier] s. m., grillo; pl. -ri.
- grierel [grier + suff. dim. -el], grillino; pl. -ei.
- grija [bg. griža] s. f., cura, pena; pl. -ji.
- grindă [psl. gręda] s. f., trave; pl. -nzi; art. grinda, -nzile.
- gripă [fr. GRIPPE] s. f., grippe; pl. -pe.
- groăpă [cfr. alb. GROPA] s. f., fosso, fossa; pl. -opi.
- groază [psl. GROZA] s. f., terrore; pl. -zi.
- groăznic [groază + suff. -nic], orribile, orrendo; f. -că.
- grôtă [fr. GROTT] s. f., grotta; pl. -te.
- grozav [bg. GROZAV], orrendo; f. -vă; grozav de, oltremodo, moltissimo.
- grumăz [cfr. alb. GRUMAS] s. m., raram. n., collo, nuca; pl. -zi, più spesso, oggi -ji. raram. -zuri; art. grumazul, -zii, -jii, -zurile.
- grup [fr. GROUPE] s. n., gruppo; pl. -puri.
- gumă [neolog. dal lat. GUMMI] s. f., gomma; pl. -me.
- gură [lat. GULA] s. f., bocca; pl. -ri; în gura mare, ad alta voce.
- guriță [gură+ suff. dim. -iță] s. f., boccuccia, bacio; pl. -țe.
- gustă [lat. GUSTARE], gustare; pres. gust; cong. pres. să guste.
- gutule [gutuiu «cotogno» <lat. volg. *COTONEU + srb. GDUNJA] s. f., cotogna; pl. -ui.

H

- ha! [interiezione primaria che esprime la stupefazione], come, come inal!
- hăi, v. ai.
- hăi [haide], andiamo! via!
- hăi [haide], interiezione usata dopo un vocativo, col senso di oh!, voi, voi altri, ohè.
- hăide [tc. HAYDE] andiamo! avanti, su! via!
- haiduc [bg. srb. HAJDUK] s. m., brigante, bandito (nel senso dei clefti greci); pl. -ci.
- hălnă [srb. HALJINA] s. f., giacca, abito da uomo; pl. -ne.
- halal [tc. HALAL] «cosa permessa, legittima», beato, fortunato.
- hambâr [tc. (H)AMBAR] s. n., granaio; pl. -re.
- han [tc. HAN] s. n., osteria; pl. -nuri.
- hang [ungh. HANG «tono»] s. n., accordo, accompagnamento; pl. -guri; a fine hangul, tener bordone.

- hâr buit [hârbui «rompere» < hârb «rotta-
me» < bg. HARBEL], rotto, rovinato; f. -tă.
hârbûz [tc. HARBUZ] s. m., cocomero
(Mold., Bucov.); pl. -uji.
hârnîc [psl. *harinû] laborioso; f. -că.
hârpă [fr. HARPE] s. f., arpa; pl. -pe; hârfă
(germ.), pl. -fe.
hârtie [ngr. χαρτί] s. f., carta; documento;
pl. -ii.
haş [onomatopeico], espressione che accom-
pagna il gesto col quale si impugna, si afferra
qualcosa.
hatâr [tc. HATYR] s. n., favore; pl. -ruri.
hatmân [pol. HETMAN < ted. HAUPT-
MANN] s. m., generale polacco, cosacco,
etmano; pl. -ni.
hauleo [aoleo], ahimé (nella pronunzia
degli zingari).
hè, hè! [onomatopea], interiezione ripetuta
che esprime lo stupore, l'incoraggiamento.
hidôs [fr. HIDEUX], schifoso; f. -doasă;
pl. m. -şi, f. -doase.
hidră [fr. HYDRE] s. f., idra; pl. -re.
hòhot [sl. chochotû] s. n., scroscio di risa;
pl. -te.
- hohotî [hohot], scoppiar dal ridere; pian-
gere direttamente; pres. hohotes; part. pres.
hohotind.
hòră [gr. χορός] s. f., ballo tondo nazionale
rumeno; pl. -re.
horhăi [cfr. ungh. HORHOLNI «andare a
zozzo»], gironzare; pres. horhăesc; cong. pres.
să horhăiască.
hoş [etim. ignota] s. m., ladro; pl. -ţi.
hotărî [hotar «confine» < ungh. HATAR],
decidere; pres. hotărăsc; cong. pres. să ho-
tărăscă; part. pres. hotărînd; part. pass. ho-
tărît.
hram [psl. hramû] s. n., sagra del santo;
patrono di una chiesa; anniversario della festa
patronale; pl. -muri.
hrisov [gr. χρυσόβουλον «bolla»] s. n., do-
cumento con firma e suggello del principe
regnante; pl. -soave.
Hristôs, v. Cristôs.
humă [bg. HUMA] s. f., argilla; pl. -me.
humuleşteán [Humuleşti+suff. -can] s.
m., abitante di Humuleşti; pl. -teni.

I

- i [lat. ILLI], (pron. pers. dat. sg.) a lui, gli,
a lei, le; (acc. pl. m.) li; -i, abbrev. di lui, ei,
gen. del pron. pers. el, ea, usato come pron.
poss. 3 sg.
i [a fi], è, forma enclitica di e, este, pres. 3
sg. del verbo a fi.
ia [probab. bg. JĀ], via!, dunque!, guarda!
ia, v. a lua.
iăcă [ia+că], ecco.
iăcătă [iacă+iată], ecco, subito, per l'ap-
punto.
ian [ia], ohè!, allora!, senti!
iar, iără [si presuppone una forma latina
*ERA], di nuovo; e, mentre.
iărăşi [iară + şi], di nuovo.
iărbă [lat. HERBA] s. f., erba; pl. ierburî.
iarmaroc [rut. JARMAROK < ted. JAHR-
MARKT] s. n., fiera (Mold.); pl. -roace.
- iărnă [lat. HIBERNA < HIBERNUM] s. f.,
inverno; pl. ierni; art. iarna, iernile.
iătă [sl. ETO], ecco.
ibovnică [psl. ljubovnikû] s. f., aman-
te; pl. -ce.
ici [lat. *HIC-CE], qui; pe ici, pe colo, qua
e là.
icoănă [psl. IKONA < gr. εἰκών, -κόνα] s. f.,
icona; pl. -ne.
idèe [fr. IDÉE] s. f., idea; pl. -ei.
idră, v. hidră.
iè, forma moldava per ia, pres. 3 sg. di a lua.
ièpure [lat. LÉPORE] s. m., lepre; pl. -ri.
ièri [lat. HĒRI], ieri.
iertă [lat. *LIBERTARE], perdonare; pres.
iert; cong. pres. să ierte.
ieşi [lat. EXIRE], uscire; pres. ies, ieşi, iesc;
cong. pres. să iasă; part. pres. ieşînd; part.
pass. ieşît.

- i è u, forma moldava per *iau*, *pres. 1 sg. di a lua*.
- iglițã [sl. IGLICA] *s. f.*, uncinetto; *pl. -țe*.
- Iisùs, Gesù.
- imagine [neolog. dal lat. IMAGINEM] *s. f.*, immagine; *pl. -ni*.
- important [fr. IMPORTANT], importante; *f. -tã*.
- inegãl [fr. INÉGAL], inuguale; *f. -lã*.
- inèl [lat. ANELLU] *s. n.*, anello; *pl. -nele*.
- ingrãt [fr. INGRAT], ingrato; *f. -tã*.
- inimã [lat. ANIMA] *s. f.*, cuore; *pl. -mì; cu dragã inimã*, volentieri.
- ins [ins < lat. IPSUM] *s. m.*, individuo, essere; *pl. -și; într'insii*, in essi, tra loro.
- insuflã [fr. INSUFFLER], incutere, ispirare; *pres. insuflu; 3 sg. insuflã; cong. pres. sã insuflẽ*.
- interiõr [fr. INTÉRIEUR], interiore; *f. -oară; pl. m. -ri, f. -ioare*.
- intrã [lat. INTRARE], entrare; *pres. intru; part. pres. intrãnd*.
- intrãre [intra + re] *s. f.*, entrata; *pl. -ãri*.
- inundãție [fr. INONDATION] *s. f.*, inondazione; *pl. -ii*.
- invitã [fr. INVITER], invitare; *pres. invit; part. pres. invitãnd*.
- irõnic [fr. IRONIQUE], ironico; *f. -cã*.
- iscã [bg. ISKAMISE «ho voglia di fare...»], far sorgere, apparire; *pres. isc; cong. pres. sã işce; part. pres. iscãnd*.
- iscãliturã [iscãli, < psl. iskalũ «ho esaminato», suff. -turã] *s. f.*, firma; *pl. -ri*.
- iscusenie [psl. iskušenije «esperienza, tentazione»] *s. f.*, abilitã (anticam.), talento; *pl. -nii*.
- iscusit [iscusi < psl. ISKUSITI], intelligente, abile; *f. -tã*.
- ispãși [psl. sũpasiti], spiare; *pres. ispãșesc; cong. pres. sã ispãșescã*.
- ispitã [ispiti «tentare» < psl. ISPYTATI] *s. f.*, tentazione; *pl. te*.
- ispititõr [ispitã + suff. -tor], tentatore, seducente; *f. -toare*.
- isprãvã [psl. ISPRAVA «correzione», o bg. IZPRAVA «atto giusto, atto ufficiale»] *s. f.*, fatto, impresa; *pl. -ãvi; art. isprava, -ãvile; om de isprãvã*, uomo per bene, galantuomo.
- isprãvi [psl. ISPRAVITI], finire; *pres. isprãvesc; cong. pres. sã isprãvescã; part. pass. isprãvit*.
- ista [v. acesta], questo, costui (Mold.); *pl. istia*.
- istõric [fr. HISTORIQUE], storico; *f. -cã*.
- istõrie [neolog. lal lat. HISTORIA] *s. f.*, storia; racconto, *pl. -ii*.
- istorisire [istorisi «raccontare», < ngr. ἱστορήσω < ἱστορῶ, +re] *s. f.*, racconto; *pl. -ri*.
- istõv [psl. istovũ «vero»] *s. m. sg. tant.*, fine, morte, estrema; *art. istovul; a omorî de istov*, uccidere del tutto, intieramente.
- istovit [istovi < istov], esaurito, infranto dalla stanchezza; *f. -tã*.
- ițãri [ițe + suff. -ar] *s. m. pl. tant.*, calzoni a coscia, rustici, di tela bianca o bigello; *art. -rii*.
- ițe [lat. LICIUM, *pl. LICIA*] *s. f. pl. tant.*, liccio, fili; *art. -țele*.
- iubi [psl. LJUBITI], amare; *pres. iubesc; cong. pres. sã iubeascã; part. pass. iubit*.
- iubire [iubi + re] *s. f.*, amore; *pl. -ri*.
- iũte [psl. ljutũ], presto; *f. id; pl. m. -ți, f. id*.
- ivi [psl. JAVITI], rfss., apparire; *pres. mã ivesc; cong. pres. sã se iveascã; part. pres. ivindu-se*.
- izbãndã [izbãndi «vincere, riuscire» < psl. izbãdã] *s. f.*, successo, vittoria; *pl. -ãnzã*.
- izvõr [psl. izvorũ] *s. n.*, fonte; *pl. -voare*.

Î

- ii [lat. ILLI], a lui gli; li, loro (*dat. sg. e accus. pl. di el*).
- ii, per *vei*, nella formazione del futuro; *ii da = vei da o ai sã dai*, darai; *ii scapa = vei scãpa*, ti salverai, uscirai sano e salvo.
- il [lat. ILLUM], lo; *pl. ii, pe ei*.
- imbãrbãtã [bãrbat], incoraggiare; *pres. îmbãrbãtez; cong. pres. sã îmbãrbãteze; part. pres. îmbãrbãtãnd*.
- imbãtãtõr [imbãta, «inebbriare» < lat. *IM-

- BIBITARE**, +suff. -tor], inebriante; *f.* -toare; *pl. m.* -ri, *f.* -toare.
- imblă**, forma che si usa solo in qualche regione, per a umbla.
- imbogăți** [in- + bogat], arricchire; *pres.* imbogățesc; *cong. pres.* să imbogățescă; *part. pass.* imbogățit.
- imbracă** [lat. *IMBRACCARE], vestire; *pres.* imbrac; *cong. pres.* să imbracc.
- imbrăcă minte** [imbracă + suff. -ăminte] *s. f.*, vestimenta; *pl.* -ți.
- imbrânci** [in- + brâncă «urtone» < lat. BRANCA], urtare; *pres.* imbrâncesc, 3 *sg.* imbrâncește; *cong. pres.* să imbrâncească.
- imbrățișă** [in- + brățiș < braț], abbracciare; *pres.* imbrățișez, 3 *sg.* imbrățișează; *part. pass.* imbrățișat.
- imbrățișare** [imbrățișă + re] *s. f.*, abbraccio; *pl.* -șări.
- imbucă** [lat. *IMBUOCARE], imboccare; *pres.* imbuc; *cong. pres.* să imbuce.
- imbuibă** [forse lat. *IMBUVIARE < IMBUERE], rimpinzare; *pres.* imbuib; *part. pass.* imbuibând.
- imi**, *v.* eu.
- impacă** [lat. *IMPACARE], riconciliare; *pres.* împac; 1 *pl.* împăcăm; *part. pres.* împăcând.
- impărat** [lat. IMPERATOR] *s. m.*, imperatore; *pl.* -ți.
- impărăteasă** [impărat + suff. -easă], *s. f.*, imperatrice; *pl.* -tese.
- impărătesc** [impărat + suff. -esc], imperiale; *f.* -tească; *pl. m. f.* -tești.
- impărtășănie** [impărtăși < in- + părtaș «partigiano» < parte < lat. PARTE, + suff. -anie] *s. f.*, comunione; *pl.* -nii.
- impiedecă** [lat. IMPEDICARE], impedire; *rfss.* urtare, inciampare; *pres.* impiedec; *part. pres.* impiedecând.
- impilă** [probab. pile, *pl.* oggi scomparso, di piuă «mortaio» < lat. PILA < PILŪLA, col senso proprio di «pestar nel mortaio», opprimere; *pres.* împilez; *part. pres.* împilând.
- impinge** [lat. IMPINGERE], spingere; *pres.* împing; *pass. rem.* împinsei; *cong. pres.* să împingă; *part. pass.* împins.
- impleă**, forma regionale per a umplea.
- impleți** [pleată, *pl.* plete «chioma» < psl. PLESTI, pleta; *cfr.* anche il bg. PLETKA], intrecciare; *pres.* impletec; *cong. pres.* să impletească.
- implini** [lat. *IMPLENIRE], compire, forzare a pagare, eseguire; *pres.* implinesc; *cong. pres.* să implinească; *part. pres.* implinind; *part. pass.* implinit.
- impotrivă** [in + psl. protivŭ], contro a.
- impotrivi** [impotrivă] *rfss.*, opporsi; *pres.* mă impotrivesc; *cong. pres.* să se impotrivească; *part. pres.* împotrivindu-se.
- impotrivire** [impotrivi + re] *s. f.*, opposizione; *pl.* -ri.
- imprăștiă** [in- + praștie «fionda» < psl. prašta], spargere; *pres.* imprăștiu; *cong. pres.* să imprăștie; *part. pres.* imprăștiind.
- imprejmuire** [imprejmu, < in- + preajmă, + re] *e. f.*, ricinto, dintorni; *pl.* -ri.
- imprejūr, impregiūr** [in- + pre + jur], intorno.
- imprejurime** [imprejur + suff. -ime] *s. f.*, dintorni; *pl.* -mi; *art.* imprejurimea, -mile.
- impresură** [lat. *IMPRESSURARE < PRESSURA], circondare, assediare; *pres.* impresor; -sur; *cong. pres.* să impresoare; *part. pass.* impresurat.
- impreună** [impreună], congiungere; *pres.* împreun; *part. pres.* împreunând.
- impreună** [in- + lat. PER + UNAM], insieme.
- improscă** [probab. in- + proașcă «bersaglio nel quale si spara», forse imparentato collo sl. *PROKU «fionda»], spruzzare, lanciar proiettili; *pres.* improșc; *cong. pres.* să improaște; *part. pres.* improșcând.
- improspătăt** [improspăta, in + proaspăt], rinfrescato.
- imprumută** [imprumut «prestito» < in- + lat. PROMUTUUS], prestare; *pres.* imprumut; *cong. pres.* să imprumute.
- impuşcă** [in + pușcă «fucile» < sl. puška], sparare un colpo di fucile; *pres.* împuşc; *part. pres.* împuşcând; a *impuşca din frunză*, tirare colpi di fucile in aria, sparare a vuoto, tirare a salve.
- in** [lat. IN], in.

- inaintă** [formazione letteraria creata dagli scrittori del secolo XIX da *inainte* «avanti», per esprimere l'idea di «progredire», avanzare; *pres.* *inaintez*; *cong. pres.* *să inainteze*; *part. pres.* *inaintând*; *part. pass.* *inaintat*.
- inainte** [in- + ainte < lat. AB + ANTE], davanti, avanti; a *ieși inainte*, andare in contro, a *da inainte*, continuare senza posa.
- inălt** [lat. IN-ALTO], alto; *f.* -tă.
- inălț** [lat. *IN-ALTIARE], innalzare; *pres.* *inalș*; *cong. pres.* *să inalșe*; *part. pass.* *inălșat*.
- inălțime** [inalt + suff. -ime] *s. f.*, altezza; *pl.* -mi.
- inapoi** [IN + AÐ-POST], dietro, indietro.
- inarmă** [in- + armă], armare; *pres.* *inarmez*; *3 sg.* *inarmează*; *part. pres.* *inarmând*.
- inăuntru** [lat. IN-AD-INTRO, influenzato dal psl. *vūnatri*], dentro.
- încă** [lat. UNQUAM], ancora; *încă de...*, *fin da...*, già.
- încăi** [in + cai, antico plurale di cale «via», rimasto in questa locuzione avverbiale], almeno.
- încălțămintе** [călțământ (anticam.) < lat. CALCEAMENTUM] *s. f.*, calzatura; *pl.* -te.
- încălzi** [lat. volg. INCALDESCIRE < IN-CALESCO + CALDUS], riscaldare; *pres.* *incălzesc*; *cong. pres.* *să încâlzească*; *part. pres.* *incălzind*.
- încântă** [fr. ENCHANTER, ricalcato su *a cânta*], incantare; *pres.* *încânt*; *cong. pres.* *să încânte*; *part. pres.* *încântând*.
- încântăre** [încânta + re] *s. f.*, fascino; *pl.* -ări.
- încântător** [încânta + suff. -tor], incantevole; *f.* -toare; *pl. m.* -ri, *f.* -toare.
- încăpère** [încăpea, < lat. IN + *CAPERE = CAPERE + re] *s. f.*, camera; *pl.* -ri.
- începe** [lat. INCIPERE], incominciare; *pres.* *incep*; *pass. rem.* *incepui*; *cong. pres.* *să înceapă*; *part. pass.* *inceput*.
- început** [incep] *s. n.*, inizio; *pl.* -turi.
- încercă** [lat. volg. *IN-CIRCARE < IN + CIRCUM], provare; *pres.* *încerc*, *3 sg.* *încercă*; *cong. pres.* *să încerce*.
- încet** [lat. volg. QUETU = class. QUIETUS], lento, lentamente; *f.* -ceată; *pl. m.* -ți, *f.* -te; *încetul cu încetul*, un po' per volta.
- încetă** [încet], cessare; *pres.* *încetez*, *3 sg.* *încetează*; *cong. pres.* *să înceteze*.
- încetinël** [încet + suff. dim. -el], adagio, lemme lemme.
- încetini** [încet, ricalcato su încetinel], rallentare; *pres.* *încetinez*; *part. pres.* *încetinind*.
- încetișor** [încet + suff. dim. -ișor], pian piano.
- încegă** [lat. IN + COAGULARE], congelare; *pres.* *înceg*; *trap. pross.* *încegasesm*; *cong. pres.* *să încege*.
- înceiă** [lat. INCLAVARE], concludere; abbottonare; *pres.* *înceiu*; *cong. pres.* *să înceie*; *part. pres.* *înceind*.
- înceletură** [lat. volg. *CLAUTURA] *s. f.*, articolazione; *pl.* -ri.
- îchide** [lat. INCLUDERE], chiudere; *pres.* *îchid*; *pass. rem.* *îchisei*; *cong. pres.* *să îchidă*; *part. pres.* *îchizând*; *part. pass.* *îchis*.
- îchină** [lat. INCLINARE], abbassare; brindare; *pres.* *îchin*; *cong. pres.* *să îchine*; *part. pres.* *îchinând*; a *se îchina*, segnarsi, prosternarsi.
- îchingă** [in + chingă «cinghia» < lat. CINGULA > *CLINGA], stringer la cinghia della sella, sellare il cavallo; *pres.* *îching*; *part. pres.* *îchingând*; *part. pass.* *îchingat*.
- îCHIPUI** [in- + chip + suff. -ui], immaginare; *pres.* *îCHIPUI*; *cong. pres.* *să îCHIPUIE*; *imper. fut. 3 sg.* *îCHIPUIASCĂ-ȘI*; *part. pres.* *îCHIPUIIND*; *part. pass.* *îCHIPUIT*.
- îCHIPUIRE** [îCHIPUI + re] *s. f.*, immaginazione; *pl.* -ri.
- îchis**, v. *îchide*.
- îciudăt** [ciudă «rabbia» < psl. čudo], arrabbiato; *f.* -tă.
- îcleștă** [in- + clește «tanaglia» < psl. klěšte], stringere; *pres.* *îcleștez*; *imp.* *încleștam*; *cong. pres.* *să îcleșteze*.
- încoă**, **încoacè** [lat. IN- + ECCU(M) + HACCE], di qua; *încoace și în colo*, qua e là.
- încolo** [in + colo], là, di là.
- înconjură** [lat. IN- + CONGYRARE], circondare; *pres.* *înconjur*; *imp.* *înconjuram*; *cong. pres.* *să înconjure*.

- incotró [lat. IN- + CONTRA UBI], dove, di che parte; *ori încotro*, ovunque.
- încredință [in- + credință < lat. *CRE-DENTIA], affidare; *rfss.* persuadersi; *pres.* încredințez; *cong. pres.* să încredințeze; *part. pass.* încredințat.
- încremenire [încremeni, < cremene «silice» < psl. KREMENI, + re] s. f., stupore, atto di chi rimane di sasso; *pl.* -ri.
- încremenit [încremeni < cremene «silice» < psl. KREMENI], impietrito; *f.* -tă.
- încrestă [in- + creșta < creastă], intaccare; *pres.* încreștez; *cong. pres.* să încreșteze.
- încreșire [încreși < in- + creș «crespo», probab. lat. CRISPU] s. f., increspare; *pl.* -ri.
- încrușișă [in cruciș < cruce], incrociare; *pres.* încrușișez; *pass. rem.* încrușișai.
- încurcă [lat. volg. *INCOLICARE < COLUS], imbarazzare; *pres.* încurc; *cong. pres.* să incurce.
- încurcătură [incurca + suff. -tură] s. f., imbarazzo; *pl.* -uri.
- îndărăt [lat. IN + DE + RETRO], indietro.
- îndărji [dărz, dărj «severo, inflessibile» < psl. držŭ], esasperare, adirare; *pres.* îndărjez; *cong. pres.* să îndărjească.
- îndată [in + dată], subito.
- îndeletnicire [a se îndeletnici «occuparsi», propr. «lavorare lentamente» < îndelete «lentamente» < lat. IN + DE + LIBITA-ORUM] s. f., occupazione; *pl.* -ri.
- îndemănare [(la) îndemână «sotto mano, facile» + re] s. f., abilità; *pl.* -nări.
- îndemnă [lat. IN + DE + MINARE], incitare, stimolare; *pres.* îndemn; *part. pass.* îndemnat.
- îndoi [in + doi], raddoppiare; *rfss.*, dubitare; *pres.* îndoiesc; *cong. pres.* să îndoiască.
- îndosi [in + dos], nascondere (Mold., Bucov.); *pres.* îndosesc; *cong. pres.* să îndoiescă.
- îndrăcit [in + drac], indiarvolato; *f.* -tă.
- îndrăsnî [psl. drŭznati], osare; *pres.* îndrănesc; *part. pres.* îndrăsnînd.
- îndreptă [in- + lat. *DIRECTARE], drizzare; *rfss.* raddrizzarsi; *pres.* îndrept, -tez; *cong. pres.* să îndrepte, -teze; *part. pres.* îndreptând.
- îndrumă [in- + drum], avviare; *pres.* îndrumez; *cong. pres.* să îndrumeze.
- îndumnezei [îndumnezei < in- + Dumnezeu], deificato.
- îndură [lat. INDURARE; per il senso, cfr. il fr. ENDURER], sopportare; *rfss.*, aver pietà, degarsi; *pres.* îndur; *cong. pres.* să îndure.
- înfășă [lat. IN + FASCIARE], fasciare.
- înfășură [lat. IN + FASCIOLARE], avvolgere.
- înfige [lat. INFIGERE], conficcare; *pres.* înfig; *pass. rem.* înfipsei; *cong. pres.* să înfigă; *part. pass.* (agg.) înfipt, superbo, rigido.
- înfiorare [înfiora < in- + fior] s. f., brivido; *pl.* -ări.
- înfiorăt [înfiora], inorridito, spaventato; *f.* -tă.
- înfipt, v. înfige.
- înfiori [lat. IN + FLORIRE], fiorire; *pres.* înfloresc; *cong. pres.* să înflorescă; *part. pass.* înfiorit.
- înfricosăt [înfricoșă < in- + fricos < frică + suff. -os], impaurito; *f.* -tă.
- îngână [lat. INGANNARE], imitare; mormorare; cantar sottovoce; *pres.* îngân; *cong. pres.* să îngâne; *când ziua se îngână cu noaptea*, sul far del giorno.
- îngenunchiă [lat. INGENUCULARE], inginocchiare; *pres.* îngenunchiu, -ez; *pass. rem.* 3 sg. îngenunchie; *cong. pres.* să îngenunchie, -eze; *part. pass.* îngenunchiat.
- înger [lat. ANGELUS] s. m., angelo; *pl.* -ri.
- îngerelă [înger + suff. dim. f. -elă; formazione personale dell'Alessandri, che non trovò imitatori, essendo contraria allo spirito della lingua] s. f., angeletta.
- înghiți [lat. INGLUTTIRE], inghiottire; *pres.* înghit, 3 sg. înghite; *part. pres.* înghițînd.
- îngrășă [lat. *INGRASSIARE], ingrassare; *pres.* îngrăș, 3 sg. îngrășe; *part. pres.* îngrășând.

- ingreună** [lat. *INGREVINARE], render pesante; ingravidare; *pres.* ingreunez e -un; *part. pres.* ingreunând e ingreuind.
- ingrijăre** [ingrija < ingriji] s. f., inquietudine; *pl.* -jări.
- ingrijii** [in + grijă], curare; *rfss.* esser inquieto; *pres.* ingrijesc; *cong. pres.* să ingrijească.
- ingrijire** [ingrijii + re] s. f., cura; *pl.* -ri.
- ingrijitor** [ingrijii + suff. -tor] s. m., guardia; *pl.* -ri.
- ingropă** [in + groapă], seppellire; *pres.* ingrop; *part. pass.* ingropat.
- ingroșă** [lat. *INGROSSIARE], ingrossare; *pres.* ingroș; *cong. pres.* să ingroașe.
- ingrozător** [ingrozi, < in + groază; o il psl. GROZITI; + suff. -tor], spaventoso, orribile, orrendo; *f.* -toare.
- ingust** [lat. ANGUSTUS], stretto; *f.* -tă.
- înăuntru** [v. înăuntru], dentro.
- inlesni** [in- + lesne «facile» < bg. lese-nŭ, LESNO], facilitare; *pres.* inlesnesc; *cong. pres.* să inlesnească.
- inmormântă** [in- + mormânt], seppellire; *pres.* inmormântez; *part. pres.* inmormântând.
- inmormântare** [inmormântă + re] s. f., seppellimento; *pl.* -tări.
- innăbuși** [in- + năbuși < serb. nabușiti], soffocare; *pres.* innăbușesc e -buș; *imp.* innăbușeam; *cong. pres.* să innăbușească.
- innăduși** [in- + năduși < năduh, năduf «afa» < serb. NEDUH], sudare, penare; *pres.* innădușesc; *part. pres.* innădușind.
- innecă** [in- + lat. NECARE], soffocare, affogare; *rfss.* soffocarsi; *pres.* mă innec, 3 sg. se inneacă; *cong. pres.* să se innece.
- innodă** [in + nod], annodare; *rfss.* avvilupparsi; *pres.* innod; *cong. pres.* să innoațe.
- innoptă** [in + noapte] *rfss.*, annotare; *pres.* 3 sg. se innoptează; *cong. pres.* să se innopteze; *part. pass.* innoptat.
- înraurire** [înrauri, in- + rău, formato per imitare il fr. INFLUENCER + re] s. f., influșso; *pl.* -ri.
- inroși** [in + roșu], arrossire; *rfss.* farsi rosso; *pres.* mă inroșesc; *part. pres.* inroșindu-se; *part. pass.* inroșit.
- ins, v. ins.**
- insă** [lat. IPSA], ma.
- insărcinăre** [insărcina, < in- + sarcină «carico» < lat. SARCINA, + re] s. f. incarico; *pl.* -ări.
- inscris** [inscrie < in-scrie, ricalcato sul fr. INSCRIRE], iscritto; *f.* -să.
- inșelă** [inșela «mettere la sella sul cavallo» < lat. IN-SELLARE, alludendo ai mezzi ed ai sotterfuggi usati per mettere la sella ad un cavallo restio], ingannare; *pres.* mă inșel; *part. pres.* inșelându-se.
- inșelător** [inșela + suff. -tor], ingannevole; *f.* -toare; *pl. m.* -ri, *f.* -toare.
- insenină** [in + senin] *rfss.* rasserenarsi; *pres.* 3 sg. se inseninează; *cong. pres.* să se insenineze.
- inserat** [insera < in-seară], la notte scesa; *f.* -tă; *pe inserate*, sull' imbrunire.
- inșiră** [lat. IN-SERRARE], schierare; *pres.* inșir; *part. pres.* inșirând; *part. pass.* inșirat.
- insoți** [in- + so; «marito, compagno» < lat. SOCIUS], accompagnare; *pres.* insoțesc; *part. pres.* insoțind.
- inștiință** [in- + știință «scienza», neolog. dal lat. SCIENTIA e fr. SCIENCE], avvertire; *pres.* inștiințez; *trap. pross.* 3 sg. inștiințase; *part. pres.* inștiințând.
- insufleși** [in- + suflet], rianimare; *pres.* insuflețesc; *cong. pres.* să insuflețească.
- insumi** [ins + mi], io stesso; *f.* însămi; *pl.* înșine; *II-a persona* însuți, *f.* însăși, *pl.* înșivă; *III-a persona* însuși, *pl.* înșiși; *f.* sg. însăși, *pl.* insele e inșeși.
- insură** [lat. *UXORARE], sposare; *pres.* mă insor, 3 sg. se însoară; *cong. pres.* să se însoare.
- intăiu** [lat. *ANTANEUS < ANTE], primo; *f.* -ăi; *mai intăi*, prima di tutto.
- ințălege, v. ințelege.**
- intâlni** [in- + ungh. TALNI], incontrare; *pres.* întâlnesc; *cong. pres.* să întâlnească; *part. pass.* întâlnit.
- intâlnire** [intâlni + re] s. f., appuntamento; *pl.* -ri.
- intâmpină** [in-tâmpină «tamburo», a tâmpina «battere il tamburo in segno di onore» < psl. *tapanŭ], andar incontro, accogliere; *pres.* intâmpin; *cong. pres.* să intâmpine.

- întâmplă [lat. *IN-TEMPLARE], *rfss.* succedere, arrivare; *pres.* 3 *sg.* se întâmplă; *cong. pres.* să se întâmple; *part. pres.* întâmplându-se.
- întărită [lat. *INTERRITARE], adirare; *pres.* mă întărit; *cong. pres.* să se întărite; *part. pres.* întăritându-se.
- întări [in- + tare], fortificare; *pres.* întăresc; *cong. pres.* să întărească.
- întărită, v. întărită.
- întârziă [lat. *INTARDIVARE], ritardare; *pres.* întăriș, -ziez; 3 *sg.* întărie, -ziază; *cong. pres.* să întărie, -zieze; *part. pres.* întărișind.
- întârziere [întârziă + re] s. f. ritardo; *pl.* -ri.
- înțeleg [lat. INTELLIGERE], intendere; *pres.* înțeleg; *pass. rem.* înțelesei; *cong. pres.* să înțeleagă; *part. pass.* înțeles.
- înțelepciune [lat. INTELLECTIO-NEM] s. f., sapienza; *pl.* -ni.
- înțelș [înțelege] s. n., senso; *pl.* -suri; *femeie de înțelș*, donna ragionevole.
- întemeiă [in- + temeiu], fondare; *pres.* întemeiez; *part. pass.* întemeiat.
- înțepăt [înțepa «pingere» < in- + țepă «palo» forse < psl. cępati «sventrare»], affettato; offeso; *f.* -tă.
- înteți [etim. ignota] *rfss.* incalzare, raddoppiare; *pres.* mă înteușc; *cong. pres.* înteușdc-se.
- întinde [lat. INTENDERE], stendere; *pres.* întind; *pass. rem.* întinsei; *cong. pres.* să întindă; *part. pres.* întinzând; *part. pass.* întins; *masă întinsă*, tavola apparecchiata.
- întindere [lat. INTENDERE] s. f., distesa; *pl.* -ri.
- întineri [lat. *INTENERIRE], ringiovanire; *pres.* întineresc; *cong. pres.* să întinească.
- întins [întinde], disteso, vasto; *f.* -să.
- întoărce [lat. INTORQUE-RE], tornare; *rfss.*, voltarsi, ritornare; *pres.* întorc; *pass. rem.* întoarsei; *cong. pres.* să întoarcă; *part. pass.* întors.
- întocmai [in- + tocmai], precisamente; conforme.
- întocmi [in- + tocmi], organizzare; *pres.* întocmesc; *cong. pres.* să întocmească.
- întomnat [in- + toamnă], tempo di autunno; *f.* -tă.
- întors, v. întoarce.
- întortochiat [întortochia < lat. *INTORTUCULARE], tortuoso; *f.* -tă.
- între [lat. INTER], tra.
- întrebă [lat. INTERROGARE], domandare; *pres.* întreb, 3 *sg.* întreabă; *cong. pres.* să întrebe.
- întrebare [întreba + re] s. f., domanda; *pl.* -ări.
- întrețe [in- + trece], oltrepassare; *pres.* întrec; *pass. rem.* 3 *sg.* întrecu; *cong. pres.* să întreacă.
- întreg [lat. INTĚGRU], intero; *f.* -treagă; *pl. m.* -gi, *f.* -ge.
- înterupător [înterupe + suff. -tor] s. m., interruttore; *pl.* -ri.
- înterupe [între + rupe, ricalcato sul fr. INTERROMPRE], interrompere; *pres.* înterup, 2 *pl.* înterupeți; *cong. pres.* să înterupă
- înterupere [înterupe] s. f., interruzione; *pl.* -ri.
- întrevăzută [întrevedea < între + vedea, ricalcato sul fr. ENTREVOIR], intravvisto.
- întristat [întrista < in- + trist o dal lat. *INTRISTARE], triste; *f.* -tă.
- întru [lat. INTRO], in, nel, nel frattempo; *întru cât*, dato che, giacché; *întru una*, continuo.
- întrunire [întruni, derivato da într'una, + re] s. f., riunione; *pl.* -ri.
- întrupă [in- + trup «corpo» < psl. trupŭ], incorporare; *pres.* întrupez; *part. pres.* întrupând.
- întunecă [lat. IN- + TUNICARE], oscurare; *pres.* întunec, întuneci; *cong. pres.* să întunece.
- întunecôs [întuneca + suff. -os], oscuro; *f.* -coasă.
- întunerec [in- + lat. TENEBRICU] s. n., oscurità; *pl.* -ce.
- înturnă [in- + turna (oggi non più usato in questo significato) < lat. TORNARE]

- rfss.*, far ritorno (Mold., Bucov.); *pres.* mă întorn; *part. pass.* înturnându-se.
- învălmăși** [de-avalma «insieme» < russ. valomŭ] *rfss.*, confondersi, affollarsi; *pres.* mă învălmășesc; *part. pres.* învălmășindu-se.
- învălu** [in- + vâl + suff. -ui], involgere; *pres.* învăluiesc e -luiu, 3 *sg.* învăluie; *part. pres.* învăluind.
- învărti** [psl. vrŭtĕti], girare; *pres.* învărtesc; *cong. pres.* să învărtească; *part. pass.* învărtit.
- învățâ** [lat. *INVITIARE < VITIUM], apprendere, imparare; a învăța pe cineva, însegnare; *pres.* învăț, înveți, învăță; *cong. pres.* să învețe; *part. pass.* învățat.
- învățăt** [învățâ < lat. *INVITIARE < VITIUM], istruito, dotto; *f.* -tă.
- învățătură** [învățâ + suff. -tură] *s. f.*, istruzione, dottrina; *pl.* -ri.
- învîă** [lat. IN-VIVERE], risuscitare; *pres.* învîu; *cong. pres.* să învie; *part. pass.* învîat.
- învierșunăre, inverșunăre** [învierșuna, etim. incerta; forse imparentato a vier «verro» < lat. VERRES; o anche derivato da vierșun «scommessa» < ungh. VERSENY «lotta a gara»] *s. f.*, accanimento; *pl.* -nări.
- învoi** [în voie «liberamente»] *rfss.*, essere d'accordo; *pres.* mă învoiesc; *cong. pres.* să se învoiască.
- învoiălă** [învoi + suff. -ială] *s. f.*, accordo; *pl.* -ieli.
- învrăjbi** [în + vrăjbă] inimicare, render nemico; *rfss.* divenir nemico; *pres.* învrăjbesc; *cong. pres.* să învrăjbească.
- își** [v. sine], a sè, si (*pron. rfss. dat.*).
- îți** [v. tu], ti, te, a te; *forme atone:* ție, ți; *pl.* voui; vă, vi.

J

- jăle** [psl. žalĭ] *s. f.*, tristezza; *pl.* jeli; (prov.) jele, *pl.* -i.
- jălnic** [jale + suff. -nic], addolorato; *f.* -că, jălui, *v.* jelui.
- jăvră** [cfr. rut. žavra] *s. f.*, botolo; *pl.* -vre.
- jefui** [jaf, < pol. żak + suff. -ui], saccheggiare; *pres.* jefuiesc, 3 *sg.* jefuieste; *cong. pres.* să jefuiască.
- jelui, jeli** [psl. žalovati], piangere; *rfss.* lamentarsi; *pres.* mă jeluiesc; *cong. pres.* să se jeluiască; *cond. pres.* m'aș jelui, jelui-m'aș; *part. pres.* jeluindu-se.
- jertfă** [psl. žrŭtva] *s. f.*, sacrificio; *pl.* -fe.
- jertfelnic** [psl. žrŭtvĭnikŭ] *s. n.*, altare; *pl.* -ce.
- jeț** [probab. ted. SESSEL] *s. n.*, poltrona; *pl.* -turi.
- jgheáb** [psl. žlĕbŭ] *s. n.*, gronda; *pl.* -buri.
- jidăn** [psl. židŭ] *s. m.*, ebreo; *pl.* -ni.
- jigănie** [probab. sl. živiti «vivere»] *s. f.*, bestia, mostro; *pl.* -ării.
- jilț** [v. jeț] *s. n.*, poltrona (provincialismo); *pl.* -furi.
- jităr** [psl. žitarĭ] *s. m.*, l'uomo che è guardia di un campo di grano; *pl.* -ri.
- jitnicer** [jitniță «granaio», < psl. žitĭnica, + suff. -er] *s. m.*, amministratore dei granai col grano ivi raccolto per il Principe e per le fortezze turche situate al confine; era un grado signorile; *pl.* -ri.
- jivină** [sl. živina] *s. f.*, bestia; *pl.* -ne.
- joben** [JOBIN, nome di un cappellaio di Bucarest] *s. n.*, tuba; *pl.* -nuri.
- joc** [lat. JOCU] *s. n.*, giuoco; *pl.* -curi.
- joc, v. jucă.**
- jos** [lat. DEO(R)SUM] basso; *f.* joasă; *pl. m.* -și, *f.* joase; a merge pe jos (pe jos, forma rifatta secondo l'etimologia popolare dal ngr. πεζός), andare a piedi; in josul, a valle, all' ingiù; jos. (avv.), giù.
- jucă** [lat. JOCARE], giocare, ballare, sonare; *pres.* joc; *cong. pres.* să joace; *part. pres.* jucând.
- judecă** [lat. JUDICARE], giudicare; *pres.* judec, judeci, *pl.* judecăm, -dicăm (XVI, 1); *cong. pres.* să judece.
- judecătă** [lat. *JUDICATA < JUDICA-

- TU] s. f., giudizio; pl. -căfi; a [i cu scaun la judecată, esser ragionevole.
- judêț [lat. JUDICIU] s. n., distretto; pl. -țe.
- jumătăte [alb. gūmes + lat. MEDIE-TATE] s. f., metà; pl. -ăți.
- jūncă [lat. JUVENCUS, JUVENCA] s. f., giovenca; pl. -ci.
- jūne [lat. JUVENIS] s. m. e agg., giovine; pl. -ni, art. junele, -nii; f. jună, pl. -nc; art. -nele.
- jūnghiu [junghia «lancinare» < lat. JUGULARE] s. n., fitta, trafitta, dolore lancinante; pl. -uri; junghiu (anticam.) s. m., pugnale; pl. -uri.
- jupân [psl. županŭ] s. m., messere. si-gnore; pl. -ni.
- jupâneasă [jupân + suff. -easă] s. f., da-migella; cameriera; pl. -nese.
- jupâniță [jupân + suff. dim. -iță] s. f., damigella (anticam.); pl. -țe.
- jupuit [jupui, etim. ignota], scorticato, sbucciato; f. -tă.
- jur [lat. GYRU = gr. γῦροϛ] s. n., giro; pl. -ruri; in jur, intorno; (provincialismo) giur.
- jură [lat. JURARE], giurare; pres. jur; cong. pres. să jure.

L

- l [lat. ILLUM], lo, forma atona di il, pe el, ac-cuș di el; pl. pe ei, ii, i.
- la [lat. ILLAC + AD] a, al; dela, da; la ce? perchè?
- lăbă [rut. LOBAN] s. f., zampo; pl. -be.
- lăbîrînt [fr. LABYRINTHE] s. n., labi-rinto; pl. -turi.
- lac [lat. LACU] s. n., lago; pl. -curi.
- lăcrămă, lăcrimă [lat. LACRIMARE], lagrimare; pres. lăcrămez; cong. pres. să lă-crămeze; part. pres. lăcrămând.
- lăcrămioară [lacrimă + suff. dim. -ioară] mughetto; pl. -re.
- lăcrimă [lat. LACRIMA] s. f., lagrima; pl. -mi; a-fi da lacrimile, piangere.
- lăcūstă [lat. volg. LACUSTA = class. LOCUSTA], grillo, locusta; pl. -te.
- lădă [ted. LADE] s. f., cassa; pl. lăzi; art. lada, lăzile.
- lăle [laiu «nero-cinerino», cfr. alb. LAJ], nero-cenere (pecore).
- lălăi [onomatopico], cantare emettendo suoni tremolanti, canticchiare, trillare; pres. lă-lăesc; part. pres. lălăind.
- lămâie [ngr. λεμόνι] s. f., limone; pl. -âi.
- lămpă [ted. LAMPE] s. f., lampada; pl. lămpi.
- lampist [fr. LAMPISTE] s. m., lampista; pl. lampiști.
- lan [rut. pol. LAN] s. n., campo di grano; pl. -nuri.
- lână [lat. LANA] s. f., lana, pl. -ni.
- lângă [lat. LONGU + AD], accanto.
- lanț [psl. *LANICI] s. n., catena; pl. -țuri.
- lăpte [lat. volg. LACTE = class. LACTIS] s. n., latte; pl. m. -ți, latte di pesce; art. laptele.
- larg [lat. LARGU], largo; f. -gă.
- larmă [srb. LARMA, ungh. LARMA] s. f., strepito, chiasso; pl. -me.
- lăsă [lat. LAXARE], lasciare; pres. las; cong. pres. să lase; part. pres. lăsând; las pe mine, figurati! ci penso!
- lăsăt [lăsa] s. n., lăsatul, -ta secului, l'ultimo giorno in cui si può mangiare prima di una vigilia; pl. -turi.
- lăstūn [psl. LASTUNA, lastunŭ] s. m., rondone; pl. -ni.
- lat [lat. LATU], largo; f. -tă.
- latin [neolog. dal lat. LATINUS], latino; f. -nă.
- lătră [lat. LATRARE], abbaire; pres. 3 sg. latră; part. pres. lătrând.
- lăturălnic [fr. LATÉRAL, ricalcato su la-ture], laterale; f. -că.
- lătore, -ră [lat. volg. *LATORA = class. LATERA] s. f., lato, parte; pl. -ri.
- lăur [lat. LAURUS] s. m., alloro, lauro; pl. -ri.

- lăutăr [lăută «viola» < ted. LAUTE, + suff. -ar] s. m., liutista; pl. -ri.
- le [lat. ILLIS, ILLAS], esse, elle; a loro (forma atona di *pe ele; lor*).
- leác [psl. lěkŭ] s. n., rimedio; pl. -curi.
- leáh [russ. lěhŭ] s. m., nome popolare comune e più antico del Polacco; pl. leși.
- lěbădă [psl. LEBEDI] s. f., cigno; pl. -bede.
- lefeġiu [tc. ölefeġi] s. m., mercenario; pl. -ġii.
- legă [lat. LIGARE], legare; pres. leg, 3 sg. leagă; cong. pres. să lege.
- legănă [lat. *LIGINARE < LIGARE], cullare; pres. legăn, 3 sg. leagănă; imp. legănam; cong. pres. să legene; part. pass. legănat, f. -tă.
- legănăre [legăna] s. f., dondolo, dondola-mento; pl. legănări.
- lège [lat. LEGE] s. f., legge; pl. -gi; *pe legea mea, in fede mia*.
- legiure [legiui < lege] s. f., legislazio-ne; pl. -ni.
- leliyə [lele, < psl. lělja, bg. LELJA «zia», + suff. dim. -iță] s. f., zia, sorella, persona anziana (contadini); pl. -țe.
- lemn [lat. LIGNU] s. n., legno; pl. -ne.
- lepădă [probab. lat. LAPIDARE], buttar giu, gettare; pres. lepăd; cong. pres. să lepede; part. pass. lepădat.
- leși, v. leáh.
- leșină [lat. *LAESIONARE < LAESIO-NEM], svenire; pres. leșin; part. pres. leșinând.
- lespede [probab. lat. LAPIS, -IDIS] s. f., lastra; pl. -ezi; art. lespedeă, -ezile.
- libelulă [fr. LIBELLULE] s. f., libellula; pl. -le.
- libertăte [fr. LIBERTÉ] s. f., libertă; pl. -tăți.
- licuri [licări «scintillare», probab. < lat. LUCERE, gr. λεικός, ted. LICHT] brillare come la lucciola; pres. licuresc; cong. pres. să licurească; part. pres. licurind.
- limbă [lat. LINGUA] s. f., lingua; *limba clopotului, battaglia*; pl. -bi.
- limpede [lat. LIMPIDU], limpido; f. id.; pl. m. -ezi, f. id.
- limpezi [limpede], render limpido; pres. limpezesc; cong. pres. să limpezească; part. pass. limpezit.
- lin [lat. LENE], calmo; pianamente; f. -nă.
- linge [lat. LINGERE], leccare; pres. ling; pass. rem. linsei; cong. pres. să lingă.
- lingură [lat. LINGULA] s. f., cucchiato; pl. -ri.
- lingură [lingură + suff. -ar] s. m., fab-bricante e venditore ambulante di cucchiari di legno (zîngaro); pl. -ri.
- linie [lat. LINEA] s. f., linea; pl. -nii.
- liniște [lin + suff. -iște] s. f., silenzio; pl. -ti.
- liniști [liniște], calmare; pres. liniștesc; cong. pres. să liniștească; part. pass. liniștit, f. -tă.
- lipi [psl. lěpiti], collare; pres. lipesc; cong. pres. să lipească; part. pass. lipit, f. -tă.
- lipiciós [lipi + suff. -ios], collante; f. -icasă; pl. m. -și, f. -ioase.
- lipsi [gr.-biz. futuro λείπω < λείπο], man-care; pres. lipesc; imp. lipseam; cong. pres. să lipescă.
- litvăn, lituän, lituano.
- liturghie [psl. LITURGIJA, srb. LETUR-DJIJA = gr. λειτουργία] s. f., messa; pl. -ii.
- liuleă, v. luleă.
- loc [lat. LOCU] s. n., luogo; pl. -curi. *pe loc, subito; de loc, punto; in loc de, in-vece di; a sta pe loc, fermarsi*.
- locomotivă [fr. LOCOMOTIVE] s. f., vaporiera; pl. -ve.
- logodi [psl. LAGODITI] rfss., fidanzarsi; pres. mă logodesc; cong. pres. să se logo-dească.
- logofăt [gr.-biz. λογοθέτης] s. m., can-celliere, segretario principesco; pl. -feți.
- lor [lat. ILLORUM], a loro, loro; sg. lui.
- lovi [psl. LOVITI «andare a caccia, caccia-re», colpire; pres. lovesc; pass. rem. lovii; cong. pres. să lovească; part. pres. lovind; part. pass. lovit.
- luă [lat. LĒVARE], prendere; pres. iau,iei, ia, lăum, luați, iau; pass. rem. luai; cong. pres. să ia; part. pres. luând; part. pass. luat; a lua seama, accorgersi.
- luceáfăr [lat. LUCIFER] s. m., lucifero;

- (nome del pianeta Venere al mattino); *pl. -ceferi.*
- luci [lat. *LUCIRE = LUCÈRE], brillare; *pres. lucesc; imp. lucéam; cong. pres. să lucească.*
- lucios [luciu], lucente, splendente; *f. -cioasă.*
- lucire [luci + re] *s. f.*, splendore, lucentezza; *pl. -ri.*
- luciu [luci] *s. n.*, lucido, splendore; *pl. -uri.*
- lucrà [lat. LUCIBRARE], lavorare; *pres. lucrez; cong. pres. să lucreze; part. pres. lucrând; part. pass. lucrat, f. -tă.*
- lucru [a lucra o lat. LUCRU] *s. n.*, lavoro, roba; *pl. -uri; a nu' avca de lucru*, essere disoccupato.
- lùi [lat. ILLUI], del; *a; gli; pl. lor; (pron.) al, a, ai, ale lui*, il suo.
- luleá [tc. LÛLÈ] *s. f.*, pipa; *pl. -lele.*
- lumânare [lat. LUMINARIA] *s. f.*, candela; *pl. -ări.*
- lùme [lat. LUMEN] *s. f.*, mondo; *pl. -mi.*
- lumină [lat. LUMINARE, ricalcato su lumină], illuminare; *pres. luminez; cong. pres. să lumineze; part. pass. luminat.*
- lumină [lat. *LUM(I)NINA < LUMEN] *s. f.*, luce, lume; pupilla dell'occhio; *pl. -ni.*
- luminis [lumină + suff. -is] *s. n.*, radura; *pl. -şuri.*
- luminos [lumină + suff. -os], luminoso; *f. -oasă; pl. m. -şi, f. -oase.*
- lună [lat. LUNA] *s. f.*, luna; mese; *pl. -ni.*
- luncă [psl. laķal] *s. f.*, prateria, boschetto (in riva al fiume); *pl. -ci.*
- luncă [aluneca < lat. LUBRICARE], scivolare; *pres. lunec; imp. lunecam; part. pres. lunecând.*
- lung [lat. LONGU], lungo; *f. -gă; de-a lungul*, lungo...; *in lungul*, lungo il...
- lungi [lung], allungare; *pres. lungesc; cong. pres. să lungească; part. pass. lungit, f. -tă.*
- luni [lat. volg. *LUNIS=LUNAE (DIES)], lunedì; *lunea*, il lunedì.
- luptă [lat. LUCTARE], lottare; *pres. lupt; part. pres. luptând.*
- luptă [lat. LUCTA] *s. f.*, lotta; *pl. -te.*
- lustruit [lustrui < lustru < lat. LUSTRU], lucidato; *f. -tă.*
- lut [lat. LUTU] *s. n.*, argilla; *pl. -turi.*
- lux [fr. LUXE] *s. n.*, lusso; *pl. -xuri.*

M

- m', v. mă.
- mă [lat. ME], mi, me; *pl. ne.*
- mac [psl. makŭ] *s. m.* papavero; *pl. -ci.*
- măcăr [gr.-biz. μακάρι], almeno; *măcar că*, benchè.
- măcelărie [măcelar, «macellaio» < lat. MACELLARIU, + suff. -ie] *s. f.*, macelleria; *macello; pl. -rii.*
- măestrit [măestru «maestro» < lat. volg. *MAISTER = class. MAGISTER], da maestro; *f. -tă.*
- mahmùr [tc. MAHMUR] *s. sg. tant.*, sbronnia che si risente dopo molto sonno o bevanda; *art. mahmurul.*
- măhni [forse psl. mŭknaŭi «commuovere, muovere», affliggere; *pres. măhnesc, 2 pl. măhniŭ; cong. pres. să măhnească.*
- măi [lat. volg. *MAIS = class. MAGIS], mai, più.
- măi [forse abbrev. da măre «ma no! davvero», o, senti, ohè!]
- măi, v. mână.
- măică [bg., srb. MAJKA, dim. del srb. MAJKA] *s. f.*, madre (vezzegiativo); *pl. -ci; Măica Domnului*, la Madonna.
- măicuşă [maică + suff. dim. -uşă], *s. f.*, mammina; *pl. -ŭe.*
- măine [lat. MANE], domani.
- mal [alb. MAL' (MAL)] «monte» *s. n.*, sponda; *pl. -luri.*
- mămă [lat. MAMMA] *s. f.*, madre, mamma, *pl. -me.*
- mămăligă [srb. MAMALJUGA, ungh. MAMALIGA, forse < ital. MELICA, MELIGA; cfr. anch. il bg. MAMULI «granturco»] *s. f.*, polenta; *pl. -gi.*
- mână [lat. MINARE], guidare; *pres. mân; part. pres. mânând.*

- mănă [lat. MANU] *s. f.*, mano; *pl. mâini*.
 mânăncă, *v. mână*.
 mănăstire [psl. MONASTYRI < gr. μοναστήριος] *s. f.*, monastero; *pl. -ri*.
 mânăcă [lat. volg. *MANICARE = class. MANDUCARE], mangiare; *pres. mânănc*,
 1 *pl. mânăncăm*; *cong. pres. să mânănce*; *part. pres. mânăncând*.
 mânăcare [mânăca + re] *s. f.*, vitto; *pl. -ări*.
 mândru [psl. mądrú «savio»], bello; fero; *f. -ră*.
 mănecă [lat. MĀNERE], pernottare; *pres. măiu e măn*, 2 *sg. măi*; *pass. rom. măsei*; *cong. pres. să măie*; *part. pass. mas*.
 mângâia [lat. *MANGĀNĀRE < gr. μαγγανεύω «affascino»], consolare, accarezzare; *pres. mângâiu*; *cong. pres. să mângâie*.
 mângâiere [mângâia + suff. -re] *s. f.*, consolazione, carezza; *pl. -ri*.
 mângâietor [mângâia + suff. -tor], consolante, carezzevole; *f. -toare*; *pl. m. -ri. f. -toare*.
 mănăicăr [mănăică «manica» < lat. MANICA + suff. -ar] *s. n.*, corpetto corto con maniche di pelle di pecora dei contadini, specie di Transilvania; paramenti del prete nell'atto di dire la messa; *pl. -care o -cere*.
 mănjit [mănji, forse dal psl. MAZATI], sporcato, scarabocchiato; *f. -tă*.
 mănôs [mană «manna» < gr. μάννα, bg. MANA], fecondo, fertile; *f. -noasă*.
 mântie [psl. MANTIJA] *s. f.*, manto; *pl. -ii*.
 mântui [ungh. MENTENI], redimere; *rfss. salvarsi, sbarazzarsi, finirsi*; *pres. mă mântuiesc*; *cong. pres. să se mântuiesc*; *part. pass. mântuit*.
 mântuire [mântui + re] *s. f.*, salvezza; *pl. -ri*.
 mănüşă [mână + suff. -uşă] *s. f.*, quanto; *pl. -şi*.
 măra [lat. volg. MELU = class. MALUS] *s. n.*, mela; *pl. mere*.
 mărăitor [mărăi < măr, a nu spune măr «non dir niente»], che ringhia; *f. -toare*; *pl. m. -ri, f. -toare*.
 marchitan [sl. MARKITAN(T) = ital. MERCATANTE] *s. m.*, merciaiuolo; *pl. -ni*.
 mare [lat. MARE] *s. f.*, mare; *pl. mări*; *art. marea, mărie*.
 mare [probab. lat. MAREM «maschio»], grande; *f. id.*
 mărêţ [marê + suff. -eţ], grandioso; *f. -reaţă*; *pl. m. -ţi, f. -te*.
 mărăţie [mărêţ + suff. -ie], *s. f.*, magnificenza, superbia; *pl. -ţii*.
 mărfă [marhă «bestia» < ungh. MARHA; per il senso cfr. lat. PECUNIA «fortuna» < PECUS] *s. f.*, merce; *pl. mărfuri*.
 margine [lat. MARGINE] *s. f.*, limite, margine; *pl. -ni*.
 mări, mare [etim. incerta], olă, sta' a sentire!
 mărie [mare + suff. -ie] *s. f.*, gloria, altezza; *pl. -ii*; *Măria Ta, Tua Altezza*.
 mărită [lat. MARITARE], sposare; *pres. mărit*; *cong. pres. să mărite*; *part. pass. măritat*.
 marmoră, marmură [lat. MARMORE] *s. f.*, marmio; *pl. -ri*.
 mărşav [psl. mürşavú], ignobile; *f. -vă*.
 Mărte, *v. Mărtie*.
 mărti [lat. MARTIS], martedì.
 Martie [psl. MARTI], martedì < gr. Μάρτιος] *s. m.*, marzo.
 mărtogă [mărjină < psl. mrücina «carrogna»] *s. f.*, brenna, rozza; *pl. -ge*.
 mărtor [lat. volg. MARTUR < class. MARTYR] *s. m.*, testimone; *pl. -ri*.
 mărturie [gr. μαρτυρία] *s. f.*, testimonio; *pl. -ii*.
 mărturisi [psl. MARTURISATI < gr. μαρτυρῶ, futuro -ρήσω], confessare; *pres. mărturisesc*; *cong. pres. să mărturisească*; *part. pres. mărturisind*.
 mărunţ [lat. MINUTU], minuto; *f. -tă*.
 mäsă [lat. MENSA] *s. f.*, tavola; *pl. mese*.
 mäsüră [lat. MENSURA] *s. f.*, misura; *pl. -ri*.
 mată [dumneata], lei, voi (Mold.).
 matahălă [ungh. MÁTOHA] *s. f.*, colosso, spauracchio; *pl. -le*.
 mătăse [lat. METAXA, MAT- = gr. μέταξα, ματ-] *s. f.*, seta; *pl. -tăsur*.
 material [fr. MATÉRIAL] *s. n.*, materiale; *pl. -le*.

- mătușă [lat. AMITA+suff. -ușă] s. f., zia; pl. -și.
- mazagrân [fr. MAZAGRAN] s. n., caffè gelato; pl. -ne.
- mêi, v. mêu.
- mêle [meu]. mie; *mle mele*, le mie.
- melancolic [fr. MÉLANCOLIQUE], malinconico; f. -că.
- melodie [fr. MÉLODIE] s. f., melodia; pl. -ii.
- menajerie [fr. MÉNAGERIE] s. f., menageria; pl. -ii.
- mêre, v. măr.
- merêu [etim. ignota], sempre.
- mêrge [lat. MERGÈRE], camminare, andare; pres. merg; pass. rem. mersei; cong. pres. să meargă; part. pres. mergând.
- merindă [lat. MERENDA] s. f., merenda, viveri; provviste; pl. -de.
- mersi [fr. MERCI], grazie (francesismo).
- mesteacăn [lat. MASTICINUS] s. m., betulla; pl. -ni, -teci.
- mêșter [ungh. MESTER<ted. MEISTER] s. m., maestro; artista, artigiano; pl. -ri.
- meșteșug [ungh. MESTERSËG] s. n., mestiere, arte; pl. -guri.
- meșteșugăr [meșteșug+suff. -ar] s. m., artigiano; pl. -ri.
- metâl [neolog. dal lat. METALLUM] s. n., metallo; pl. -le.
- mêu [lat. MEU], mio; *al meu*, il mio; f. mca; pl. m. mei, f. mele.
- mi [v. cu] mi; me, a me, -mi, abbrev. di meu, mio.
- mic [lat. volg. *MICCU = gr. dialett. μικρός <μικρός>, piccolo; f. -că.
- micșorâ [micșor, mic], diminuire; pres. micșorez; cong. pres. să micșoreze.
- mie [lat. MIHI], a me, mi.
- mie [lat. MILIA] s. f., mille; pl. mii; art. mia, mille.
- miel [lat. AGNĒLLU] s. m., agnello; pl. miei.
- miere [lat. volg. *MELE=class. MEL] s. f., miele; pl. -ri.
- miéz [lat. MEDIU] s. n., polpa, mollica (pane), mezzo; *miezul nopșii*, mezzanotte; pl. -zuri.
- mijloc [lat. MEDIU LOCU, influențato nel fonetismo dal psl. mežda] s. n., centro, mezzo; vita (XIX, 6); pl. -jace.
- milă [psl. milŭ] s. f., pietă; pl. -le, -li; *fie -vă milă*, abbiate pietă; *a plânge de milă*, compiangere.
- mileniu [neolog. dal lat. MILENI] s. n., millenio; pl. -ii.
- milostiv [psl. milostivŭ], misericordioso; f. -vă.
- mimoză [fr. MIMOSA] s. f., mimosa; pl. -ze.
- minciôs [minciună+suff. -os], bugiardo; f. -oasă; pl. m. -și, f. -oase.
- minciună [lat. MENTIONE] s. f., bugia; f. -ni.
- mine [lat. ME], me; *forme atone*: mă, m'.
- minte [lat. MENTE] s. f., mente; pl. -ți. *a fine minte*, non dimenticare.
- minune [lat. *MIRIONE < MIRARI] s. f., meraviglia; pl. -ni.
- minuscul [fr. MINUSCULE], minuscolo; f. -lă.
- minut [fr. MINUTE] s. n., minuto; pl. -te.
- mioară [lat. *AGNELLIOLA] s. f., pecorella; agnellina; pl. -re.
- mioarcă [mioară'+suff. dim. -că] s. f., pecorella; pl. -ce.
- miorită [mioară+suff. dim. -ită] s. f., pecorina; pl. -țe.
- mirâ [lat. MIRARE], stupire; pres. mă mir; cong. pres. să se mire.
- mirare [mira+re] s. f., stupore; pl. -ări.
- mire [probab. alb. mire «bello»] s. m., sposo; pl. -ri.
- mireasă [mire+suff. -easă] s. f., sposa; pl. -rese.
- mireasmă [psl. MIRIZMA=gr. μύρισμα] s. f., profumo; pl. -reame.
- mirodenie [mirodie «aroma» < gr. μυρωδιά +suff. -enie] s. f., aroma; pl. -ii.
- miros [mirosi] s. n., odore; pl. -suri.
- mirosi [psl. MIROSATI=gr. μυρίζομαι], fiutare; pres. miros; pass. rem. mirosii; cong. pres. să miroasă; part. pres. mirosind.
- mișcă [etim. oscura], muovere; commuovere; pres. mișc; cong. pres. să miște; part. pass. mișcat.

- mişcãre [mişca+re] *s. f.*, movimento; *pl. -ãri.*
- mişelêşte [mişel, < lat. MISELLU, + suff. -eşte], vigliaccamente.
- mistêr [fr. MYSTÈRE] *s. n.*, mistero; *pl. -re.*
- misteriôs [fr. MYSTÉRIEUX], misterioso; *f. -ioasă; pl. m. -și, f. -ioase.*
- mistui [ungh. EMÉSZTENI], digerire; *rfss. a se mistui, scomparire, (Mold.) nascondersi; pres. mă mistuiu, -tuesc; cong. pres. să se mistuie; part. pres. mistuindu-se.*
- mititêl [*michitel<micutel<mic], piccolino; *f. -ticã; pl. m. -tei, f. -tele.*
- mititicã, *v. mititêl.*
- mitocãn [mitoc «dipendenza campagnuola di un monastero di città» < gr. μετόχιον + suff. dispr. -an] *s. m.*, villano, maleducato; *f. -ncã.*
- mitrã [psl. MITRA=gr. μίτρα] *s. f.*, mitra; *pl. -re.*
- mitropolit [psl. mitropolitü = gr. μητροπολίτης] *s. m.*, metropolita; *pl. -ți.*
- mlãdiôs [psl. mladü «giovane»], fles-suoso, svelto; *f. -ioasă.*
- mol [mä], ohè, senti (nella pronunzia degli zingari).
- moãle [lat. MOLLE], molle; *f. id.; pl. m. f. moi.*
- moãrã [lat. MOLA] *s. f.*, mulino; *pl. mori.*
- moãrte [lat. MORTE] *s. f.*, morte; *pl. morți.*
- mocni [psl. MOKNUTI «bagnarsi»], covare; ardere lentamente; *pres. mocnesc; cong. pres. să mocnească.*
- mocoși [forse imparentato col psl. maķa, nslov. MOKA «tormento, fatica»], tirare in lungo, perder tempo (Mold., Bucov.); *pres. mocoșesc; part. pres. mocoșind.*
- mod [fr. MODE] *s. n.*, maniera; *pl. -duri.*
- moderãt [modera < fr. MODÉRER], moderato; *f. -tã.*
- mohôr [ungh. MOHAR, srb. MUHAR] *s. n.*, miglio, panico (bot.); *pl. -oare.*
- mojic [rus. mužikü], rozzo, villano; *f. -cã.*
- molãtec [moale+suff. -ec], fiacco; *f. -cã.*
- molãu [mcafe] *s. m.*, uomo fiacco (Oltenia); *pl. -ãi.*
- molcùm, -còm [psl. mlükomü, rus. molkomü], zitto zitto; tranquillamente.
- moldoveãn [Moldova+suff. -ean], moldavo; *f. -ncã; pl. m. -veni, f. -ence.*
- moldovenesc [moldovean+suff. -esc], moldavo; *f. -cascã.*
- môlie [psl. MOLI] *s. f.*, tarlo; *pl. -li.*
- moment [fr. MOMENT] *s. m.*, momento; *pl. -te.*
- monãh [psl.<gr. μοναχός] *s. m.*, monaco; *pl. -hi.*
- monument [fr. MONUMENT] *s. n.*, monumento; *pl. -te.*
- mor, *v. muri.*
- mormãi [mor! interiezione imitante il ringhiar dell' orso; onomatopea], brontolare; *pres. mormãiu; part. pres. mormãind.*
- mormãnt [*mãrmãnt < *mãnmãnt < lat. MON(U)MENTU] *s. n.*, tomba; *pl. -minte.*
- mort [lat. MORTU], morto; *f. moartã.*
- mortãciune [lat. MORTICINA] *s. f.*, carogna; *pl. -ni.*
- moș [cfr. alb. moșë «vecchio»] *s. m.*, antenato; nonno; *pl. -și; din moși strămoși, di padre in figlio, dai piú antichi progenitori.*
- moșie [moș+suff. -ie] *s. f.*, proprietã in campagna; *pl. -șii.*
- moșneãg [moș(c)neag<moștean «successore»<moșnean «piccolo proprietario rurale libero» < *moșin, influenzato dal psl. moști] *s. m.*, vegliardo; *pl. -negi.*
- moșoroiu, *v. mușuroiu.*
- moșteni [moștean «successore» (anticeam); *v. moșneag*], ereditare; *pres. moștenesc; cong. pres. să moștenească; part. pass. moștenit.*
- moștenire [moșteni + re] *s. f.*, ereditã, retaggio; *pl. -ri.*
- môvilã [psl. MOGYLA] *s. f.*, poggio; mucchio di terra; *pl. -le.*
- mucegãiu, mucigãiu [muced < lat. MUCIDU] *s. n.*, muffa; *pl. -gãiuri.*
- mũchie [cfr. lat. MUTULU] *s. f.*, dorso, costola, spigolo; angolo; *pl. mũchii.*
- mũget [lat. MUGITU] *s. n.*, muggito; *pl. -te.*
- mugii [lat. MUGIRE], muggire; *pres. muģesc; part. pres. muģind.*

- muiã [lat. MOLLIARE], render molle; immergere nell'acqua; *pres.* moiu, 3 *sg.* moaic; *cong. pres.* să moaic; *part. pass.* muiat.
 muière [lat. MULIERE] *s. f.*, donna, moglie; *f. -ri*.
 muièt, forma moldava per muiat.
 mult [lat. MULTU], molto; *f. -tã; pl. m. -ți, f. -te; demult*; da molto tempo; *din mult în mai mult*, sempre più.
 mulțămire, *v. mulțumire*.
 mulțime [mult+suff. -ime] *s. f.*, folla; *pl. -mi*.
 multiplicã [neolog. dal lat. MULTIPLICARE], moltiplicare; *pres.* multiplice; *cong. pres.* să multiplice; *part. pass.* multiplicat.
 mulțumi [mulțam «grazie» (Trasilvania) <mulți ani (sã trăiești)], ringraziare; *pres.* mulțumesc; *cong. pres.* să mulțumească; *part. pres.* mulțumind.
 mulțumire [mulțumi + re] *s. f.*, soddisfazione; *pl. -ri*.
 mulțumit [mulțumi], contento; *f. -tã*.
 muncã [psl. maŕka] *s. f.*, lavoro; *pl. -ci*.
 munci [psl. maŕčiti], lavorare; *pres.* muncesc; *cong. pres.* să muncească; *part. pass.* muncit.
 munte [lat. MONTE] *s. m.*, monte; *pl. -ți*.
 mürã [lat. MORU] *s. f.*, mora; *pl. -re*.
 murg [forse identico con murg «baio»; *cfr.* alb. MURG] *s. n.*, crepuscolo; forma più usata, amurg; *pl. -guri*.
 muri [lat. *MORIRE], morire; *pres.* mor, 1 *pl.* murim; *imp.* muream; *cong. pres.* să moarã; *part. pres.* murind; *part. pass.* murit.
 muribünd [neolog. dal lat. MORIBUNDUS], moribondo; *f. -dã*.
 murmuitòr [murmura, formazione letteraria da a mormãl, ricalcata sul fr. MURMURER, + suff. -tor], che mormora, mormorante; *f. -toare*.
 mûscã [lat. MOSCA] *s. f.*, mosca; *pl. -ște*.
 mușcã [mușca (anticamente) < lat. *MUCICARE], mordere; *pres.* mușc; *pass. rem.* mușcai; *cong. pres.* să muște.
 mușchiiu [lat. *MUSCULU < MUSCU] *s. n.*, musco; *pl. -iuri*.
 muscûțã [mușcã+suff. dim. -uțã] *s. f.*, piccola mosca; *pl. -țe*.
 mustățã, musteățã [lat. volg. *MUSTACEA < gr. μύσταξ] *s. f.*, baffo; *pl. -tãți*.
 mustăcioară [mustățã + suff. dim. -ioară] *s. f.*, baffetto; *pl. -re*.
 mușuròiu [lat. MUS + ARANEU] *s. n.*, formicaio; *pl. -roaic*.
 mut [lat. MUTU], muto; *f. -tã*.
 muzèu [fr. MUSÉE] *s. n.*, museo; *pl. -zee*.
 muzicã [neolog. dal lat. MUSICA] *s. f.*, musica; *pl. -ci*.

N

- n, *v. în*.
 nãdãjdui [nãdejde + suff. -ui]; sperare; *pres.* nãdãjduiesc; *part. pres.* nãdãjduind.
 nãdèjde [psl. nadežda] *s. f.*, speranza; *pl. -di*.
 nãfrãmã [maramã «velo finemente ricamato delle contadine maritate» < tc. MAHRAMA] *s. f.*, velo di contadine, fazzoletto; *pl. -me*.
 nainte, *v. înainte*.
 nãlțime, abbrev. di inãlțime.
 nãpãdi [psl. NAPASTI, -PADA], invadere; *pres.* nãpãdesc, 3 *sg. pl.* nãpãdește; *cong. pres.* să nãpãdească.
 nãpãstui [psl. NAPASTOVATI], accu-
 sare ingiustamente, opprimere; *pres.* nãpãstuiesc; *part. pres.* nãpãstuiind.
 nãpusti [psl. NAPUSTITI], r[ss., precipitarsi, assalire; *pres.* mã nãpustesc; *pass. rem.* 3 *pl. se* nãpustirã; *cong. pres.* să se nãpustescã.
 nãrã [lat. NARE] *s. f.*, narice; *pl. nãri*.
 nãrãmzã [ngr. vepãvrz, bg. NERANZA] *s. f.*, arancia (frutto); *pl. -ze*.
 nas [lat. NASU], *s. n.*, naso; *pl. -suri*; a vorbi pe nas, parlare col naso.
 nãscãtoãre [nãscãtor < nãște+suff. -tor], creatrice; *pl. id.*; Nãscãtoare de Dumnezeu, Madre di Dio.
 nãscût, *v. nãște*.

- nàg te [lat. NASCERE], nascere; *rfss.*, ventre al mondo, esser nato; *pres.* nasc, naşù, naşte; *pass. rem.* născui; *cong. pres.* să nască; *part. pres.* născând; *part. pass.* născut.
- nătânq [probab. pol. tangù, tagù «solido, rigido»], stupido; *f.* -gă.
- naşîune [fr. NATION] *s. f.*, nazione; *pl.* -ni.
- natură [fr. NATURE] *s. f.*, natura; *pl.* -ri.
- năuc [bg. serb. NEUK], ebete, cretino; *f.* -că.
- năvâlă [năvâli «invadere», *cfr.* psl. NAVALJATI, serb. NAVALITI] *s. f.*, irruzione; *pl.* -le; *a da năvală*, far invasione.
- năzdrăvân [ne+zdavân, il senso etimologico dunque «uomo che non è in pieno possesso di tutte le sue facultà»], affatturato, prodigioso, soprannaturale; *f.* -nă.
- ne [lat. NOBIS e NOS], noi, ci (forma atona di *pe noi*, acc.).
- ne [psl. NE], prefisso che, unito ad un sostantivo, un verbo, un aggettivo od un pronome, indica una negazione: ne-amăgitor «che non alletta»; il prefisso si separa dal verbo quando s'interpone l'avverbio *mai*: *ne mai auzit*, meraviglioso, mai sentitò dire.
- neagră, *v.* nègru.
- neâm [ungh. NEM] *s. n.*, gente, razza, famiglia; *pl.* -muri.
- nè-amăgitor [v. amăgitor], che non alletta.
- neastâmpăr [ne+astâmpăr <astâmpăra <lat. TEMPERARE + pref. EX-] *s. m. sg.* *tant.*, irrequietezza; *art.* neastâmpărul.
- neavând [ne+avea], *v.* avea.
- nebûn [ne+bun], pazzo; *f.* -nă.
- nebunătec [nebun + suff. -atec], pazzello, irrequieto, scherzevole; *f.* -că.
- neci, forma antica per *nici*.
- neclintit [v. clintit], immobile; *f.* -tă.
- necontentit [ne+conteni «cessare» <lat. CONTINERE], continuo, continuamente.
- necunoscut [ne+conoscut], sconosciuto; *f.* -tă.
- nedesluşit [ne+desluş «riconoscere, discernere», probab. dal psl. sluşati «sentire»], vago, indistinto.
- nedistinct [ne+distinct <fr. DISTINCT], indistinto; *f.* -tă.
- nedumerire [ne+dumeri+re] *s. f.*, imbarazzo, perplessità, incertezza.
- nedumerit [ne-dumeri «chiarire qualcosa» <psl. *domĕriti], incerto, imbarazzato, in dubbio.
- neg [lat. NAEVU] *s. m.*, neo; *pl.* -gi.
- neghină [lat. *NIGELLINA <NIGELLA] *s. f.*, agrostemma, gettaione; *pl.* -ni.
- negreşit [ne+greşi «fallire» <psl. grĕşiti], senza fallo, certamente.
- nègru [lat. NIGRU], nero; *f.* meagră; *pl. m.* negri, *f.* -gre; negru, *s. sg. tant.*, nero (colore).
- nègustôr [neguşa <lat. NEGOTIARI] *s. m.*, negoziante; *pl.* -ri.
- negustorie [negustor+suff. -ie] *s. f.*, negozio; *pl.* -rii.
- neiertăt [ne+iertat], non perdonato; *f.* -tă.
- neincetăt [ne+incetat], continuo; continuamente.
- neîncrêdere [ne+încrêdere «fede, fiducia» <în+crede] *s. f.*, sfiducia; *pl.* -ri.
- neînfrânt [ne+înfrânt, înfrânge «vincere» <lat. INFRANGERE], non vinto, invincibile; *f.* -tă.
- nemărêt [ne+ măreţ], non fiero, meschino.
- nemărginit [ne+ mărgini < margine], illimitato; *f.* -tă.
- nemişcâre [ne+mişcare] *s. f.*, immobilità; *pl.* -ări.
- nemurire [ne+muri+re] *s. f.*, immortalità; *pl.* -ri.
- nène [cfr. bg. NENI, serb. NENA] *s. m.*, fratello maggiore (appellativo di rispetto sul tipo dell'it. *zio*); *zî*; *art.* nenea.
- nenorocire [nenoroci «render infelice» + re] *s. f.*, disgrazia, *pl.* -ri; *din nenorocire*, disgraziatamente.
- nenorocit [nenoroci, ne-noroci «rovinare» <noroc], sfortunato; *f.* -tă.
- nepôt [lat. NEPOTE] *s. m.*, nipote; *pl.* -ţi.
- nepotrivit [ne+potrivi], discordo, sproporzionato; *f.* -tă.
- neputincîos [ne+putinţă, <lat. POTENTIA, + suff. -ios], impotente, incapace; *f.* -ioasă; *pl. m.* -şi, *f.* -loase.

- nerăbdător [ne + răbdător, răbda + suff. -tor], impaziente; *f.* -toare; *pl. m.* nerăbdători, *f.* -toare.
- nerâmz, nărâmz [nărâmz] *s. m.*, arancio (albero); *pl.* -zi.
- nerod [cfr. psl. nerodinŭ «negligente», nslov. nerodenŭ «impassibile», al quale si può rapportare forse il psl. qrod(in)ŭ «stultus»], sciocco, genzo; *f.* -roadă; *pl. m.* -ozi, *f.* -roade.
- nerozie [nerod] *s. f.*, schiocchezza, stoltezza; *pl.* -zii.
- nervôs [fr. NERVEUX], nervoso; *f.* -voasă.
- nesfârșit [ne + sfârșit], infinito; *f.* -tă.
- nesocoti [ne + socoti], non tener conto di, sdegnare; *pres.* nesocotesc; *part. pres.* nesocotind.
- nespūs [ne + spus < spunc], indicibile, ineffabile; *f.* -să.
- nestatôrnic [ne + statornic < sta, ricalcato su dator, datornic «debitore»], inconstante; *f.* -că.
- nestrăbătut [ne + străbătut < străbate], non percorso, non battuto; *f.* -tă.
- nețăr murit [ne + țăr murit «limitare» < țărni], illimitato; *f.* -tă.
- nêted [lat. NITIDU], piano, liscio; *f.* -dă; *pl. m.* -zii, *f.* -de.
- netezi [neted], lisciare; *pres.* netezesc; *cong.* pres. să netezească.
- nevastă [psl. nevęsta] *s. f.*, moglie, donna; *pl.* -veste.
- nevăzut [ne + văzut], invisibile; *f.* -tă; a se face nevăzut, scomparire.
- nevinovăt [ne + vinovat], innocente; *f.* -tă.
- nevôie [psl. NEVOLJA] *s. f.*, bisogno; *pl.* -oi.
- ni [ne], a noi (forma atona); *forma tonica:* nouă.
- nicăieri, nicăiri [lat. NEC-ALIUBI; cfr. aiurea, airea < lat. ALIUBI], in nessun posto.
- nici [lat. NEQUE], ne, nemmeno.
- niciodată [nici + odată], mai, mai puțin.
- niciun [nici + un], nessuno; (*pron.*) nici-unul, nessuno; *f.* nicio; (*pron.*) niciuna.
- nime [nimeni], nessuno (forma antica per *nimeni*).
- nimeni [lat. NEMINE], nessuno; *gen.-dat.* nimănu.
- nimic, -ca [lat. NE + MICA], niente; *nimica* foată, un nonnulla.
- nimănŭi, v. nimeni.
- ninge [lat. NINGERE], nevicare; *pres. 3 sg.* ninge; *pass. rem.* ninse; *cong. pres.* să ningă; *part. pass.* nins.
- ninsoăre [nins + suff. -oare] *s. f.*, nevicata; *pl.* -sori.
- nisip [psl. nasŭpŭ] *s. n.*, sabbia; *pl.* -puri.
- niște [lat. NESCIO QUID], dei, degli; *sg.* un, o.
- noapte [lat. NOCTE] *s. f.*, notte; *pl.* nopți; *noaptea*, di notte; *cu noaptea 'n cap.* di buon'ora, non ancora ben desto.
- nocturn [fr. NOCTURNE], notturno; *f.* -nă.
- nod [lat. NODU] *s. n.*, nodo; *pl.* -duri; a avea un nod în gât, respirare con affanno (da un dispiacere).
- noi [lat. NOS], noi; *dat.* nouă, ne, ni; *acc.* pe noi, ne.
- noptatic [noapte + suff. -atic], notturno; *f.* -că.
- nor [lat. NUBILU] *s. m.*, nuvola; *pl.* -ri.
- noroc [psl. narokŭ] *s. n.*, fortuna; *pl.* -roace.
- norocire [noroci «fortunare» < noroc] *s. f.*, fortuna; *pl.* -ri.
- norod [psl. narodŭ] *s. n.*, popolo; *pl.* -roade.
- nostru [lat. NOSTRU], nostro; *al nostru.* il nostro; *pl.* noștri; *f. sg.* noastră, *pl.* noastre.
- notă [fr. NOTE] *s. f.*, nota; suono; *pl.* -te.
- nou [lat. NOVU], nuovo; *f.* nouă; *pl. m.* noi; *f.* nouă; *neui* (Val.); *din nou*, di nuovo.
- nu [lat. NON], no, non.
- nuanță [fr. NUANCE] *s. f.*, sfumatura; *pl.* -te.
- nuiă [lat. NOVELLA] *s. f.*, verga, bastoncino; *pl.* -iele.

nũm', nũmai [lat. NON + MAGIS], soltanto; *numai* ce, subito, ecco che.
 nun [cfr. ngr. νουνός] s. m., padrino (matrimonio); pl. -ni; f. nună, pl. -ne.

nũme [lat. NOMEN] s. n., nome; pl. -me.
 nũntă [lat. NUPTIAE] s. f., nozze; pl. -ți.
 nuntăș [nuntă + suff. -aș] s. m., invitato alle nozze; pl. -și.

O

o [v. un], una; pl. niște; (pron. pers. f. sg. accus.) la, l'.

o, v. ôiu.

o [psl. O], oh, ah!

oăie [lat. OVE] s. f., pecora; pl. oi; art. oala, oile.

oămeni, v. ô m.

oară [lat. HORA] s. f., volta; pl. ori; de câte ori, ogni volta che; oară? = oare (XVI, 1).

oăre [pl. *oare < sg. oară], forse, come mai? Si compone cogli avverbi e col pronome *care, cine*, formando parole dal senso indefinito: *oa-ecum*, in un certo senso; *oare-care*, qualche; *oarecine*, chiunque.

oarecăre [oare + care], qualche; pl. -ri.
 oăse, v. os.

oăste [lat. HOSTE] s. f., esercito; pl. oști; art. oastea, oștile.

obicăiu [psl. obyčaj] s. n., abitudine; pl. -cețuri.

obicănit, obișnuit [obicăni < obiceni], abituato; f. -tă.

oboseală [obosi + suff. -eală] s. f., stanchezza; pl. -seli.

obosit [obosi < srb. OBOSITI, bg. obo-sěvamũ «rimanere scalzo, perdere i ferri del cavallo in una corsa troppo lunga»], stanco.

obraz [psl. obrazũ] s. f., guancia; pl. -aji; a scăpa cu obrazul curat, uscirne bene, con onore (XV, 45).

obraznic [obraz + suff. -nic], insolente.

obștESC [obște «popolo, comunită» < psl. obišti, -te, -tije + suff. -esc], pubblico, generale; f. -tească; pl. m. f. -ești.

ocări [psl. OKARJATI], sgridare; pres. ocărESC, 2 pl. ocăriți; cong. pres. să ocărESCă.

ocăzie, -iune [fr. OCCASION] s. f., occasione; pl. ocăzii, ocăziuni.

oceăn [fr. OCEAN] s. n., oceano; pl. -ne.

ochiu [lat. OC(U)LUS] s. m., occhio; pl. ochi.

ochiôs [ochiu + suff. -ios], occhiuto; f. -ioasă; pl. m. -și, f. -ioase.

ochișôr [ochiu + suff. dim. -or] s. m., occhioetto; pl. -ri.

odăie [tc. ODA] s. f., stanza; pl. -ăi.

odătă [o + dată], una volta; insieme; odată ce. una volta che; odată cu, nello stesso tempo che.

odihnă [odihni] s. f., riposo; pl. -ne.

odihni [psl. otūdühnati], riposare; pres. odihnesc, odihnești, odihnește; cong. pres. să odihnescă; part. pass. odihnit.

odinioară [lat. DE-(U)NA-HORA], già, una volta.

ofi [interiezione], ahimè.

oferi [neolog. dal lat. OFFERRE ricalcato su a suferi], offrire; pres. ofer; cong. pres. să ofere; part. pres. oferind.

ofilit [ofili, cfr. rus. ošilĕti «dimagrire»], appassito; f. -tă.

oftă [ofi], scspirare; pres. oftez, 3 sg. oftează; cong. pres. să ofteze; part. pass. oftat.

oftăre [ofta + re] s. ., sospiro, singhiozzo; pl. -tări.

oglindă [oglinđi < psl. ogļędati] s. f., specchio; pl. -inzi.

ogoi [cfr. srb. UGOJITI], calmare (provincialismo); pres. ogoiesc; cong. pres. să ogoiască; part. pass. ogoit.

ogôr [srb. UGAR, influenzato da UGORETI] s. n., campo, seminato; pl. ogcare, -ră.

ogradă [psl. OGRADA] s. f., corte, aja (Mold.); pl. ogrăzi.

ôi, v. oăle.

oiță [oale + suff. dim. -iță] s. f., pecorella; pl. -te.

oiu [voiu], forma abbreviata da voiu, pres.

- del verbo *a voi*, che serve per la formazione del futuro. Le forme, per le tre persone del *sg.* e *pl.* sono: *oiu*, *ei* (ăi), *oi*; *pl.* *om*, *eți* (ăți), *or*.
- oleacă*, *leacă* [o + *leacă*, forse imparentato con *leac*, (v. *leac*); nice *leac* «punto, neppure un poco» < *nici o leacă*], un poco, un tantino (Mold.).
- olùm* [tc. OLUM] *s. n.*, riparo per il bestiame, nel Bărăgan; allevamento primitivo per il bestiame; *pl.* -muri.
- òu*, v. *óiu*.
- om* [lat. HOMO] *s. f.*, uomo; *pl.* *oameni*.
- omăt* [sl. *ometü, srb. OMET «spazzatura» e OMESTI, *ometa* «buttare»] *s. n.*, neve (Mold.); *pl.* -turi.
- omenesc* [om + suff. -esc], umano; *f.* -nească; *pl. m. f.* -nești.
- omene* [om + suff. -ie] *s. f.*, umanità; urbanità III, 10; *pl.* -nii.
- omòr* [omori] *s. n.*, omicidio; *pl.* -ruri.
- omori* [psl. UMORITI], uccidere; *pres.* *omor*, 3 *sg.* *omoară*; *cong. pres.* *să omoare*; *part. pres.* *omorînd*; *part. pass.* *omorit*.
- onorabil* [neolog. dal lat. HONORABILIS], onorabile.
- operă* [fr. OPÉRA] *s. f.*, opera; *pl.* -re.
- opincă* [cfr. bg. opinükü] *s. f.*, sandalo di contadini; *pl.* -ci.
- opinie*, *opiniune* [fr. OPINION] *s. f.*, opinione; *pl.* *opinii*, *opiniuni*.
- opri* [psl. oprěti], fermare; *pres.* *opresc*, *oprești*, *oprește*, 1 *pl.* *oprim*; *cong. pres.* *să oprească*; *part. pass.* *oprit*.
- oprire* [opri + re] *s. f.*, fermata; *pl.* -ri.
- opt* [lat. OCTO], otto.
- or*, v. *oiu*.
- òră* [lat. HORA] *s. f.*, ora; *pl.* -ore.
- orăș* [ungh. VÁROS] *s. n.*, città; *pl.* -șe.
- orator* [fr. ORATEUR] *s. m.*, oratore; *pl.* -ri.
- oratoric* [orator], oratorio; *f.* -că.
- ordine* [neolog. dal lat. ORDINEM] *s. f.*, ordine; *pl.* -ni; *la ordinea zilei*, d'interesse attuale, all'ordine del giorno.
- òri* [oară], o, od, ossia.
- òri* [oară] *s. f.*, *pl.* di *oară*; *de câte ori*, ogni volta che.
- oricè*, *orișicè* [ori «to» + și + ce], qualsiasi, ogni.
- original* [fr. ORIGINAL], originale.
- orizont* [fr. HORIZON] *s. n.*, orizzonte; *pl.* -turi.
- ortomân*, *iortomân* [forse tc. JORTMAK «percorrere il paese, vagare, a cavallo», valente, uomo che possiede molte greggi, ricco (parola usata soltanto nella poesia popolare); *pl.* -ni.
- os* [lat. OSSU] *s. n.*, osso; *pl.* *oase*.
- osândi* [psl. osąđiti], condannare; *pres.* *osândesc*; *cong. pres.* *să osândească*; *imper. 2 sg.* *osândește*; *part. pres.* *osândind*; *part. pass.* *osândit*.
- ospăț* [lat. HOSPITIUM] *s. n.*, convito; *pl.* -pețe.
- ostăș* [oaste] *s. m.*, soldato; *pl.* -și.
- osteneală* [osteni] *s. f.*, fatica, pena; *pl.* -neli.
- ostenit* [osteni < psl. ustana < ustati «cessare»], stanco.
- oțel* [psl. ocělü] *s. n.*, acciaio; *pl.* -luri; *oțele* (*pl. fant.*), fucile.
- oțerire*, *oțărire* [oțări < bg. očervamü] *s. f.*, furia; *pl.* -ri.
- otrăvit* [otrăvi < psl. OTRAVITI], avvelenato.
- òu* [lat. OVUM] *s. n.*, uovo; *pl.* *ouă*.

P

- păcăt* [lat. PECCATUM] *s. n.*, peccato; *pl.* -te.
- păcătòs* [păcat + suff. -os], peccatore, vizioso, cattivo; *f.* -toasă.
- păce* [lat. PACE] *s. f.*, pace; *pl.* *păci*; *u fi pe pace*, non darsi pensiero.
- păclă* [psl. pčlü «inferno, pece»] *s. f.*, nebbia, afa; *pl.* -le.

- pădúchie [lat. PEDUCULU] *s. m.*, pi-
docchio; *pl. -chi*; *pădúchie de lemn*, cimice.
- pădurăr [pădure+suff. -ăr] *s. m.*, guarda-
boschi; *pl. -ri*.
- pădurăriță [pădurar] *s. f.*, moglie del
guardaboschi; *pl. -țe*.
- pădure [lat. volg. PADULE = class. PA-
LUDE] *s. f.*, bosco; *pl. -ri*.
- pag, v. paj.
- păgân [lat. PAGANU] *s. m.*, pagano; *pl. -ni*.
- păgubă [psl. PAGUBA] *s. f.*, perdita; *pl. -be*.
- pahăr [srb. PEHAR = ant. ted. (althoch-
deutsch) BEHHAR] *s. n.*, bicchiere; *pl. -re*.
- pahărnic [psl. PAHARINIKU] *s. m.*, cop-
piere; *pl. -ci*.
- păt [apɔ], ma, poi.
- păianjen, păiăjen [psl. paąku, rical-
cato su *painjină* < psl. pajačina] *s. m.*,
ragno; *pl. -ni*.
- paianjenit, păinjenit [paianjen], ve-
lato; *f. -tă*.
- păie, v. păreă.
- păie, v. păiu.
- păine [lat. PANE] *s. f.*, pane; *pl. -ni*.
- painjenis [painjină + suff. -is] *s. n.*, ra-
gnatelo; *pl. -șuri*.
- păiu [lat. PALEA, ricalcato sul *pl. paie*]
s. n., paglia; *pl. -ie*.
- paj [fr. PAGE] *s. m.*, paggio; *pl. -ji*.
- pălărie [forse pār+suff. -ărie] *s. f.*, cap-
pello; *pl. -rii*.
- pălărier [pălărie+suff. -ier] *s. m.*, cap-
pellaio; *pl. -ri*.
- pălid [neolog. dal lat. PALLIDUS] pallido;
f. -dă, pl. m. -izi, f. -de.
- păimă [lat. PALMA] *s. f.*, palma; *pl. -me*.
- păloș [ungh. PALLOS, srb. paloš] *s. n.*,
spada; *pl. -șe*.
- păltinăș [paltin < lat. PLATANU + suff.
dim. -aș] *s. m.*, piccolo sicomoro; *pl. -și*.
- pământ [probab. lat. PAVIMENTU] *s. n.*,
terra; *pl. -turi*.
- pănă [lat. PINNA] *s. f.*, penna; *pl. pene*.
- pănă [lat. PAENE-AD], fino a.
- pantalôn [fr. PANTALON] *s. m.*, calzo-
ni; *pl. -ni*.
- pântec, -ce [lat. PANTICE] *s. n.*, pau-
cia; *pl. -ce*; Mold. *pântice*.
- pânzătura [pânză + telaz, < lat. PANDE-
RE > *PANDIA, + suff. -ură] *s. f.*, to-
vaglia, pezzo di tela, velo; *pl. -ri*.
- păpușă [cfr. rus. papuša], *s. f.*, bambola;
pl. -și; *păpușă de tutun*, piccolo pacco di fo-
glie di tabacco.
- păr [lat. PILU] *s. m.*, capello; pelo; *pl. peri*.
- pară [tc. PARA] *s. f.*, soldino, centesimo; *pl. -ale*; *art. paraua, -alele*.
- părăsi [srb. PARASITI < gr. fut. παρασώ
< παραίω], abbandonare; *pres. părăsesc*; *cong. pres. să părăsească*; *part. pass. părăsit*.
- părău [cfr. alb. perrua] *s. n.*, ruscello;
pl. părăie, più spesso: părăie.
- părcă [pare+că], forse, come se.
- părcălăb [ungh. PERKOLAB < ted.
BURGGRAF] *s. m.*, conte (Mold.), boiardo
la cui autorità comprendeva un distretto;
corrisponde all'attuale prefetto; il titolo ap-
pare per la prima volta nel 1448—1449, sotto
il regno di Alessandro II; *pl. -bi*.
- parchet [fr. PARQUET] *s. n.*, pavimento
di legno, parquet; *pl. -te*.
- păreă [lat. PARERE], parere; *pres. par, 3
sg. pare, 1 pl. părem*; *cong. pres. să pară*,
(Mold.) *să paie*; *part. pres. părănd*; *part.
pass. părut*.
- părere [părea+re] *s. f.*, opinione; *pl. -ri*;
părere de rău, rincrescimento.
- parête, perête [lat. PARIETE, volg.
parête] *s. m.*, parete; *pl. -ți*.
- parfúm [fr. PARFUM] *s. n.*, profumo; *pl. -muri*.
- părinte [lat. PARENTE] *s. m.*, padre;
prete; *pl. -ți*.
- părlitură [părli < srb. PRLJITI] *s. f.*, ab-
brustolire; *pl. -ri*.
- părlög [psl. prělogŭ] *s. n.*, macchia, ter-
reno invaso dalle erbe selvatiche; *pl. -guri*.
- paròl [fr. PAROLE], parola d'onore!
- părpăli, pârpoli [sl. PRIPALITI], ab-
brustolire; *pres. pârpalesc*; *part. pres. pâr-
pălind*.
- părtăș [parte+suff. -aș] *s. m.*, partigiano;
pl. -și.

- pârte [lat. PARTE] s. f., parte; pl. pâr-
tî; a fine parte, prendere le difese di uno.
- păsăre [lat. volg. PASSARE, class. PAS-
SERE] s. f., uccello; *păsărea vicleană*, o-
tarda (XVI, 30); pl. păsări.
- pâslă [psl. plüsti] s. f., feltro; pl. -le.
- pășune [lat. PASTIONE] s. f., pascolo;
pl. -ni.
- pat [gr. πατος] s. n., letto; pl. -turi.
- pătă [lat. volg. PITTA < gr. πίττα] s. f.,
macchia; pl. pete.
- păți [lat. volg. PATIRE = class. PATIRI],
subire, soffrire; pres. pat e pățesc; *trap. pross.*
pățisem; part. pres. pățind.
- pătîmă [gr. παθημα] s. f., passione; pl. -mi.
- pătîmăș [pătîmă + suff. -ăș], appassionato;
f. -șă.
- pătîmi [pătîmă], patire; pres. pătînesc;
cong. pres. să pătîmească; part. pass. pătîmit.
- pătru [lat. QUATTUOR], quattro.
- patruzeci [patru ori zece], quaranta.
- pătrunde [lat. PERTUNDERE], penetra-
re; pres. pătrund; pass. rem. pătrunsei; cong.
pres. să pătrundă; part. pres. pătrunzând;
part. pass. pătruns.
- pe [lat. PER], su, sopra.
- pecete [psl. pečati] s. f., sigillo; pl. -ți.
- pece, v. pănă.
- pensiön [fr. PENSION] s. n., collegio, con-
vitto; pl. -sioane.
- pentru [lat. PER + INTRO], per; *pentrucă*,
perchè; *pentru ce?*, perchè?
- perde, v. pierde.
- perdeluță [perdea, < tc. PERDE, + suff.
dim. -uță] s. f., tendina; pl. -țe.
- perêche [lat. PARICULA] s. f., paio; pl.
-ci.
- pergament [ted. PERGAMENT] s. n.,
pergamena; pl. -te.
- pêri, v. pâr.
- pêrină, pêrnă [bg., serb. PERINA] s. f.,
guancia; pl. -ne.
- perişor [pâr + suff. -or] s. m., capello; pl.
-ri.
- perön [fr. PERRON] s. n., tettoia; pl. -nuri.
- pêste [pre + spre], sopra.
- pêşte [lat. PISCE] s. m., pesce; pl. -ti.
- pestelcă [bg. přestilka] s. f., grembiale;
pl. -ci.
- petrêce [lat. *PETRA(J)ICERE], passare
il tempo; pres. petrec; cong. pres. să petrea-
că; part. pass. petrecut.
- piătră [lat. PETRA] s. f., pietra; pl. pietre.
- pică [pic, picuri «goccia» < picl, interiezione
che imita il rumore delle gocce cadenti su
un oggetto duro], cascare, cadere come le
gocce; pres. pic, picl, pică; cong. pres. să
picce; part. pres. picând; part. pass. picat; a
pica la pat, ammalarsi.
- picătură [pic + suff. -ură] s. f., goccia; pl.
-ri.
- piciór [lat. PETIOLLI] s. n., piede; pl.
-cioare.
- pictor [neolog. dal lat. PICTOR] s. m.,
pittore; pl. -ri.
- picură [pica], gocciolare; pres. 3 sg. picu-
ră; imp. picura; part. pres. picurând.
- piele [lat. PELLE] s. f., pelle; pl. piei.
- piépt [lat. PECTUI] s. n., petto; pl. -turi;
a se *intâlni piept în piept*, incontrarsi faccia
a faccia.
- pieptănat [pieptăna < lat. PECTINARE],
pettinato.
- pieptâr [piept + suff. -ar] s. n., corpetto;
pl. -re.
- piérde [lat. PERDERE], perdere; pres.
pierd; cong. pres. să piardă; part. pres. pier-
zând; part. pass. pierdut.
- pietri [lat. PERIRE], perire; pres. pier; pass.
pross. 3 pl. pieriră; cong. pres. să piară;
part. pass. pierit.
- piêrsică [lat. PERSICA] s. f., pesca; pl.
-ci.
- pietrificat [pietrifica < fr. PÉTRIFIER],
petrificato.
- pietrôs [lat. PÉTROSU], pietroso; f.
-trousă.
- pildă [ungh. PÉLDA = ted. BILD] s. f., e-
sempio; *de pildă*, ad esempio.
- pinten [psl. pețino] s. m., sprono; pl. -ni.
- pintre v. prîntre.
- pioă, piuă [lat. volg. *PILLA < *PILULA,
dim. di PILA] s. f., mortaio; pietra scavata

- nella quale sta piantata una croce; *pl.* piuă.
-ue.
- pipă [ungh. PIPA] *s. f.*, pipa; *pl.* -pe.
- piramidă [fr. PYRAMIDE] *s. f.*, piramide; *pl.* -de.
- pisănie [psl. PISANIJE] *s. f.*, fondazione; iscrizione su una casa o chiesa; *pl.* -nii.
- pisc [psl. *pyskü > rus., pol., ceco PYSK «muso»] *s. n.*, vetta; *pl.* piscuri.
- pistòl [cfr. pol. PISTOL, ngr. ΠΙΣΤÓΛΗ] fr. PISTOLE] *s. n.*, pistola; *pl.* -toale.
- pitulă [derivato da una radice *PIT «ficcolo»; cfr. rus. PRITULITY, -LJAT], pol. przytulić, -lać, ceco PRI(O)ULITI], nascondere; *pres.* pitulez e pituli; *part. pass.* pitulat.
- pitulice [pitula] *s. f.*, capinera; *pl.* -ci.
- plac [plăcea] *s. sg. tant.*, piacere, voglia; *burui plac*, voglia, consenso.
- plăcea [lat. PLACERE], piacere; *pres.* plac; *cong. pres.* să placă; *part. pass.* plăcut.
- plăcere [plăcea] *s. f.*, piacere; *pl.* -ri.
- placid [fr. PLACIDE], placido; *f.* -dă.
- plăcintă [lat. PLACENTA] *s. f.*, focaccia; *pl.* -te; plăcinte cu poalele 'n brău, specie di focaccia che si fa con sfoglie di pasta di forma quadrata i cui angoli vengono riuniti nel mezzo sopra il formaggio con cui si riempie la focaccia; questa forma data alla sfoglia spiega il nome della pasta.
- plăcūt [plăcea], piacevole.
- plăiu [lat. PLAGIU] *s. n.*, gola di montagna; pianoro, alpe; *pl.* -iuri.
- plănge [lat. PLANGERE], piangere; *pres.* plâng; *pass. rem.* plânsei; *part. pass.* plâns.
- plânset [plâns + suff. -et] *s. n.*, pianto; *pl.* -te.
- plânsoare [plâns + suff. -oare] *s. f.*, azione di piangere. pianto; *pl.* -sori.
- plăsele [probab. dim. di plasă «manico di coltello» < psl. PLASA «riga»] *s. f. pl.*, manico di coltello; *art.* plăselele.
- plăstic [fr. PLASTIQUE], plastico; *f.* -că.
- plătă [sl. PLATA] *s. f.*, pagamento; *pl.* plăți.
- plăți [psl. PLATITI], pagare; *pres.* plătesc; *3 sg.* plătește; *cong. pres.* să plătească; *part. pass.* plătit.
- plăviț [cfr. plăvan «biondo rossiccio». < psl. PLAVII, +suff. dim. -iță], biondo; *f.* -ță.
- plebicist, forma scorretta di plebiscit.
- plebiscit [fr. PLÉBISCITE] *s. n.*, plebiscito; *pl.* -turi.
- plecă [lat. PLICARE], partire; *rfss.*, chinarsi; *pres.* plec, *3 sg.* pleacă; *pass. rem.* plecai; *3 pl.* plecară; *cong. pres.* să plece; *part. pass.* plecat.
- pleoăpă [cfr. bg. POHLUPKA «coperchio»] *s. f.*, palpebra; *pl.* -pe.
- plète [pl. di pleată «chioma» < psl. PLESTI, PLETA; cfr. bg. PLETKA] *s. f.*, chioma; *art.* pletele.
- plimbă, primblă [pre + umbla] *rfss.*, passeggiare; *pres.* mă plimb; *cong. pres.* să se plimbe; *part. pres.* plimbându-se.
- plimbăre, primblăre [plimba, primbla + re] *s. f.*, passeggiata; *pl.* -bări.
- plin [lat. PLENU], pieno.
- ploăie [lat. volg. *PLOJA, class. PLUVIA] *s. f.*, pioggia; *pl.* ploii.
- plop [lat. volg. *PLOPPU, class. POPULUS] *s. m.*, pioppo; *pl.* -pi.
- plouă [lat. volg. *PLOVERE, class. PLUVIÈRE], piovere; *pres.* *3 sg.* plouă; *cong. pres.* să plouă; (*part. pass.*) plouat, umiliato, confuso.
- plug [psl. plugü] *s. n.*, aratro; *pl.* -guri.
- pluti [srb. PLUTATI; psl. PLITI «nuotare»], stare a galla; ondeggiare; *pres.* plutesc, plutești, plutește; *cong. pres.* să plutească; *part. pass.* plutit.
- poală [psl. POLA] *s. f.*, piedi della montagna; *poala rochii*, lembo; *pl.* -le.
- poamnă [lat. POMA] *s. f.*, frutto (Mold.), frutta; *pl.* -me.
- poartă [lat. PORTA] *s. f.*, porta; *pl.* porți.
- poate [putea], forse.
- pocòvnic, v. polcòvnic.
- pod [psl. podü] *s. n.*, ponte; soffitto; *pl.* -duri.
- podobă [psl. PODOBA] *s. f.*, ornamento; *pl.* -be.
- poeniță [poiană < psl. POLJANA, +suff. dim. -iță] *s. f.*, piccola radura; *pl.* -țe.
- poët [fr. POÈTE] *s. m.*, poeta; *pl.* -ți.

- poëtic [fr. POËTIQUE], poetico; *f.* -că.
 poezie [fr. POÉSIE] *s. f.*, poesia, *pl.* -zii.
 pôftă [psl. POHOTTI] *s. f.*, voglia; *pl.* -te.
 poftii [psl. pohotěti], desiderare; *pres.*
 poftesc; 3 *sg.* pofteste; 1 *pl.* poftim «prego»;
cong. pres. să poftescă; *part. pass.* poftit.
 pogori [psl. pogorü «giu»], scendere;
pres. pogor, 3 *sg.* pogoară; *cong. pres.*
 să pogoare; *part. pass.* pogorit.
 pøjghie, pøjghia [etim. ignota] *s. f.*,
 guscio, crosta; *pl.* -ghii.
 pojidic, v. poşidic.
 polcövnic [rus. polkovnikü] *s. m.*, co-
 lonello, capo di un reggimento russo; *pl.* -ci.
 politic [fr. POLITIQUE], politico; *f.* -că.
 pom [lat. POMU] *s. f.*, albero; *pl.* -mi.
 pomänä [psl. poměňü] *s. f.*, elemosina;
pl. -meni.
 pomělnic [psl. pomelnikü] *s. n.*, obi-
 tuario (*s. eccles.*), necrologio; elenco, fila-
 strocca; *pl.* -ce.
 pomeni [psl. pomíněti], ricordare, men-
 tovare; *pres.* pomenesc; *cong. pres.* să pome-
 nească; *part. pass.* pomenit.
 ponosit [ponosi < psl. PONOSITI], logo-
 rato; *f.* -tä.
 pöpă [psl. popü] *s. m.*, pope, prete; *pl.* -pi.
 popör [ital. POPOLO; non il lat. POPU-
 LUS, che appare solo nel secolo XVII] *s.*
n., popolo; *pl.* -poare.
 populät [ncolog. dal lat. POPULOSUS],
 popolato; *f.* -tä.
 porëclă [psl. FOREKLO] *s. f.*, nomignolo;
pl. -e.
 poreclit [poreclă], soprannominato; *f.* -tä.
 porni [psl. porinaŋi «spingere»], partire;
r/ss., incanunarsi, cominciare, mettersi a;
pres. pornesc; *pass. rem.* 3 *pl.* porniră; *cong.*
pres. să pornească; *part. pass.* pornit.
 pornire [porni+re] *s. f.*, passione, slancio,
 tendenza, rivolta; *pl.* -ri.
 portia [poartă+suff. -ia] *s. f.*, porticina;
pl. -ŧe.
 portrèt [fr. PORTRAIT] *s. n.*, ritratto; *pl.*
 -te.
 porămb [lat. PALUMBU] *s. m.*, gran-
 turco; campo di granturco; *pl.* -bi.
 porumbiŧte [porumb + suff. -ŧte] *s. f.*,
 campo di granturco; *pl.* -ti.
 porunci [psl. poraŋiti], ordinare; *pres.*
 poruncesc; *cong. pres.* să poruncească; *part.*
pass. poruncit.
 poşidic [etim. ignota] *s. n.*, folla; nidiata
 di bambini, bambini; *pl.* -curi.
 post [psl. postü] *s. n.*, digiuno; *pl.* -turi.
 pöŧtä [rus. počta, pol. POCZTA, POSZ-
 TA] *s. f.*, posta (XXXIII, 10); distanza di
 circa 10 km. tra due stazioni di diligenza;
pl. -te, -ti.
 poŧtalion [rus. počtalionü] *s. n.*, dil-
 genza; *pl.* -lioane.
 poŧtelnic [psl. postel'nikü] *s. m.*, ciam-
 bellano, ministro degli esteri (anticam.); *pl.*
 -ci.
 posti [psl. POSTITI], digiunare; *pres.* pos-
 tesc; *cong. pres.* să postească; *part. pass.*
 postit.
 potcöävă [sl. PODKOVA] *s. f.*, ferro di
 cavallo; *pl.* -ve.
 potëcă, potică [cfr. bg. PATEKA, rut.
 PUTYK] *s. f.*, sentiero; *pl.* -ci.
 potoli [psl. POTULITI], placare, calmare;
pres. potolesc; *cong. pres.* să potolească;
part. pass. potolit.
 potrivü [potrivă «parità» < psl. proti-
 vü], far concordare, adattare, aggiustare;
pres. potrivesc; *pass. rem.* 3 *sg.* potrivü; *cong.*
pres. să potrivească.
 povără [psl. podüvora «barella»], *s. f.*,
 fardello, soma; *pl.* -veri.
 povëŧte [psl. pověŧti] *s. f.*, racconto;
pl. -eŧti.
 povëŧti [povëŧte], raccontare; *pres.* pove-
 tesc; *cong. pres.* să povestească; *part. pres.*
 povestind; *part. pass.* povestit.
 povëŧitör [povëŧti + suff. -tor] *s. m.*,
 narratore; *pl.* -ri.
 pöznä [probab. ted. POSSEN] *s. f.*, corbel-
 leria, facezia; *pl.* -ne.
 prädă [lat. PRAEDA] *s. f.*, preda; *pl.* -ăzi.
 prädă [lat. PRAEDARE], predare, saccheg-
 giare; *pres.* präd, 3 *sg.* pradă; *cong. pres.*
 să prade; *part. pass.* prädät.
 praŧ [psl. prahü] *s. n.*, polvere; *pl.* -furi;
 a se alege praŧ de ceva, scomparire senza

- alcun beneficio, non restarne neppure una briciola (XXI, 32).
- prăjit [prăji < psl. pražiti]. arrostito, fritto; f. -tă.
- prânz [lat. PRANDIU] s. n., pranzo; pl. -zuri; prânzul cel mic, colazione; prânzul cel mare, tempo di mangiare verso le 10 della mattina.
- prăpăd [prăpădi] s. n., sterminio, disastro; pl. -duri.
- prăpădi [psl. PROPASTI, -PADA], sterminare; *rfss.*, morire rovinarsi; pres. prăpădesc; cong. pres. să prăpădească; part. pass. prăpădit.
- prăpăstie [psl. PROPASTI] s. f., abisso; pl. -păstii.
- prăsi [srb. PRASITI], riprodurre, procreare; pres. prăsesc; cong. pres. să prăsească; part. pres. prăsiind.
- prășitor [prăși «sarchiare», +psl. prašiti, +suff. -tor] s. m., sarchiatore; pl. -ri.
- prăvălătic [prăvăli «rovesciare», < psl. PROVALITI, +suff. -tec], a picco; f. -că.
- pre [lat. PER], su, sopra (forma antica per pe).
- preă [psl. prě], oltre misura (serve nella formazione del superlativo assoluto); maică prea curată, Vergine purissima (IV, 72); nu prea, non tanto; nici prea-prea..., nè troppo...
- preăjmă [non il psl. prěždinŭ «più presto», ma psl. su prězda «prima, avanti»] s. f., vicinanza; pl. -me; din preajma, dai dintorni.
- preceptor [fr. PRÉCEPTEUR] s. m., precettore; pl. -ri.
- precum [pre+cum], così come, siccome.
- prefăce [pre+face ricalcato sul psl. prěvoriti < TVORITI «fare»], mutare, rifare; *rfss.*, mutarsi, fingere; pres. prefac; cong. pres. să prefacă; part. pass. prefăcut.
- pregăti [pre+găti, ricalcato sul fr. PRÉPARER, lat. PRAEPARARE < PARARE], preparare; pres. pregătesc; cong. pres. să pregătească; part. pass. pregătit.
- prelărg [pre+lărg] s. m. sg. tant., pianura vasta; art. prelargul.
- prelinge [pre+lînge], gocciolare; *rfss.*, filtrarsi, colare; pres. preling; pass. rem. prelinsei; part. pass. prelins.
- prelungi [prelung «prolungato» < lat. PERLONGU], prolungare; pres. prelungesc; imp. prelungeam; cong. pres. să prelungescă; part. pass. prelungit.
- prèot [lat. PRE(S)BYTERU] s. m., prete; pl. -ți.
- prepus [prepune «supporre» (anticam.) < lat. PRAEPOSNERE] s. n., dubbio; pl. -suri.
- presărăt [pre+sărăt «cospargere di sale» < lat. SALARE; cfr. fr. saupoudrer], cospargere, dissennato; f. -tă.
- prește, forma antica per peste.
- presus [pre+sus], mai presus, al di sopra di.
- pretins [pretinde < fr. PRÉTENDRE], preteso; f. -să.
- pretutindeni, -neă [lat. PER+TOT+INDE], dappertutto.
- prevedea [fr. PRÉVOIR e POURVOIR, ricalcato su a vedea], prevedere; pres. prevăd, 3 sg. prevede; cong. pres. să prevadă; part. pres. prevăzând.
- prezènt [fr. PRÉSENT] s. sg. tant., presente; art. prezentul.
- prezènță [fr. PRÉSENCE] s. f., presenza; pl. -țe.
- prezident, președinte [fr. PRÉSIDENT] s. m., presidente; f. -ți.
- pribeag [psl. prěbĕgŭ] ramingo; f. -gă; pl. m. -begi, f. -bege.
- pricină [bg., srb. pričina] s. f., causa; pl. -ni.
- pricinui [pricină], cagionare; pres. pricinuesc; cong. pres. să pricinuiască; part. pres. pricinuind; part. pass. pricinuit.
- prièlnic [prii < psl. PRIJATI], favorevole, propizio; f. -că.
- prieten [psl. PRIJATELI] s. m., amico; pl. -ni.
- primăvară [lat. volg. PRIMAVERA] s. f., primavera; pl. -veri.
- primblă, v. plimbă.
- primblăre, v. plimbăre.
- priméjdie [psl. prěmĕždije] s. f., periglio; pl. -ii.
- primi [psl. prijĕti, priimă; srb. PRI-

- MITI], ricevere; *pres.* primesc; *imp.* 3 *pl.* primeau; *cong. pres.* să primească; *part. pass.* priinit.
- primire [primi+re] *s. f.*, ricevimento; *pl.* -ri.
- prin [lat. PER+IN], per, attraverso.
- prinde [lat. PRE(HE)NDERE], prendere, acchiappare; afferrare; incominciare; *pres.* prind, 3 *sg.* prinde; *pass. rem.* prinsei; *cong. pres.* să prindă; *part. pres.* prinzând; *part. pass.* prins.
- prins. *v.* prinde.
- prinț [fr. PRINCE] *s. m.*, principe; *pl.* -ți.
- printre [lat. PER+INTER], tra.
- prisă [psl. *prisūpa] *s. f.*, rialzo lungo la casa rustica; veranda; *pl.* -pe.
- priveliște [privi + suff. -ște, ricalcato forse sul rus. zrelizte] *s. f.*, spettacolo, paesaggio; *pl.* -ti.
- privi [psl. PRAVITI «rivo!gere, mirare»], guardare; *pres.* privesc; *cong. pres.* să privească; *part. pass.* privit.
- privință [privi + suff. -ință] *s. f.*, riguardo; punto di vista; *pl.* -țe, *in* privința, per rispetto a.
- privire [privi + re] *s. f.*, sguardo; *pl.* -ri.
- roăspăt [gr.-biz. πρόσφατος], fresco; *f.* -tă.
- robă [neolog. dal lat. PROBA; *cfr.* anche psl., ungh. PROBA], *s. f.*, prova; *pl.* -be.
- procopsi [ugr. προκόψω < προκόπτω], guadagnare; *rfss.*, far fortuna; *pres.* procopesc; *cong. pres.* să procopescă; *part. pass.* procopsit.
- procovăț [psl. POKROVICI], *s. n.*, uno dei veli coi quali si copre il calice e l'ostia nel culto ortodosso; canopeo, corporale; *pl.* -vețe.
- produce [neolog. dal lat. PRODUCERE], produrre; *pres.* produc; *pass. rem.* produsei; *part. pass.* produs.
- profesor [fr. PROFESSEUR] *s. m.*, professore; *pl.* -ri.
- profetie [fr. PROPHÉTIE] *s. f.*, profezia; *pl.* -ții.
- profilă [fr. PROFILER], profilare; *pres.* profilez; *cong. pres.* să profileze; *part. pass.* profilat.
- promite [neolog. dal lat. PROMITTERE], promettere; *pres.* promit; *pass. rem.* promisei; *cong. pres.* să promită; *part. pass.* promis.
- pronunță [neolog. dal lat. PRONUNTIA-RE], pronunciare; *pres.* pronunț; *cong. pres.* să pronunțe; *part. pass.* pronunțat.
- prost [psl. prostū], sciocco; (anticam.) ignorante IV, 79; *f.* proastă.
- prostime [prost + suff. -ime] *s. f.*, plebe, popolaccio; *pl.* -mi.
- protestă [fr. PROTESTER], protestare; *pres.* protestez, 3 *sg.* protestează; *cong. pres.* să protesteze; *part. pass.* protestat.
- protestare [protesta + re] *s. f.*, protesta; *pl.* -tări.
- prund, prundiș [psl. pradū] *s. n.*, ghiagia; *pl.* -duri, -diguri.
- psalm [psl. psalmū, psalūmū, psalomū] *s. m.*, salmo; *pl.* -mi.
- public [fr. PUBLIQUE] *s. g. tant.*, pubblico.
- puf [sl. puhū] *s. n.*, piumino, peluria; *pl.* -furi.
- pufni [cfr. srb. PUHNUTI], scoppiare dalle risa; *pres.* pufnesc; *part. pres.* pufnind.
- puind, *v.* pūne.
- puiu [lat. *PULLEI < PULLI] *s. m.*, pulcino; *pl.* pui; *puiul mamei*, tesoro della mamma.
- puișor [pui + suff. dim. -șor] *s. m.*, pulcino; *pl.* -ri.
- pulbere [lat. PULVIS, -ERIS] *s. f.*, polvere; *pl.* -ri.
- pumn [lat. PUGNI] *s. m.*, pugno; *pl.* -ni.
- punct [neolog. dal lat. PUNCTUM col senso del fr. POINT] *s. n.*, punto; *pl.* -te.
- pūne [lat. PONĒRE], mettere, porre; *pres.* pun e puiu, 3 *sg.* pune; *pass. rem.* pusei; *cong. pres.* să pună e să puie; *part. pres.* punând e puind; *part. pass.* pus.
- pungă [cfr. gr.-biz. πούγγη, lat. med. PUNGA e psl. pągva] *s. f.*, borsa; *pl.* -gi.
- pupă [lat. volg. *PUPPARE < *PUPPA; *cfr.* ital. POPPARE, antico fr. FOUPER], baciare; *pres.* pup; *cong. pres.* să pupe; *part. pres.* pupând; a pupa pe dracu, sbarcar male il lunario.

- pupăt [pupa] *s. m. sg. tant.*, azione di baciare, bacio; *art.* pupatul.
- pupăză [*pupă < lat. UPUPA + suff. alb. -ze] *s. f.*, upupa; *pl.* -peze.
- purcël [lat. PORCELLU] *s. m.*, porcellino, *pl.* -cel.
- pûrece [lat. PULICE] *s. m.*, pulce; *pl.* -ci.
- purta [lat. PORTARE], portare; *rfss.*, comportarsi, vestire; *pres.* port; *imp.* purtam; *cong. pres.* să poarte; *part. pass.* purtat.
- pûrure, pûrurea, pûruri [cfr. lat. PORRO] sempre; a pururi, de-a-pururi, pe-rennemente, eternamente, per sempre.
- pûscă [sl. puška, ungh. PUSKA] *s. f.*, fucile; *pl.* -ști.
- pustie [pustinie (anticam.) < psl. PUSTYNI, bg. PUSTINJA] *s. f.*, deserto; *pl.* -ii.
- pustietate [pustie + suff. -tate] *s. f.*, deserto; *pl.* -ăji.
- pustiu [psl. PUSTYNI], deserto; *f.* -ie; *pl. m. f.* -ii.
- puț [lat. PUTEU] *s. n.*, pozzo; *pl.* -țuri.
- putea [lat. volg. *POTERE = class. POSSE], potere; *pres.* pot, poți, poate; *imp.* puteam; *pass. rem.* putui; *cong. pres.* să poată; *part. pres.* putând; poate (*pres. 3 sg.*), forse.
- putere [putea + re] *s. f.*, potere; *pl.* -ri.
- puternic [putere + suff. -nic], potente; *f.* -că.
- puțin [lat. PAUCINU, secondo altri da picu «ragazzetto»; appartiene alla famiglia delle parole significando «piccolo», tutte derivanti da PIT, PET, PEK, PIK; cfr. a pitu, a pitula; pitic «nano»; cfr. ital. piccolo, fr. petit, spagn., pequeno] poco; *f.* -nă.
- putină [lat. voig. *PUTINA] *s. f.*, tinozza; *pl.* -ni.
- putință [lat. POTENTIA] *s. f.*, potenza; *pl.* -țe.
- puțințel [puțin + suff. -tel, influenzato da (miti)tel], pochino; *f.* -tică; *pl. m.* -tei, *f.* -tele.
- puțințică, v. puțințel.

Q

q'vâsi [neolog. dal lat. QUASI], quasi.

R

- răbdă [etim. ignota], aver pazienza, sopportare; *pres.* rabd, rabzi, rabdă; *cong. pres.* să rabde; *part. pres.* răbdând.
- răbdare [răbda + re] *s. f.*, pazienza; *pl.* -dări.
- rachiu [tc. RAKY] *s. n.*, acquavite, grappa; *pl.* -uri.
- răci [rece], raffreddare; *pres.* răcesc; *trap. pross. 3 sg.* răcise; *cong. pres.* să răcească; *part. pres.* răcind.
- răcnet [răcni + suff. -et] *s. n.*, ruggito; *pl.* -te.
- răcni [psl. ryknați], ruggire; *pres.* rănesc; *cong. pres.* să rănească; *part. pres.* răcniind.
- răcoăre [rece] *s. f.*, fresco, freschezza; *pl.* -cori; (*avv.*), fresco.
- răde [lat. RIDERE], ridere; *pres.* răd, răzi, råde; *pass. rem.* rāsei; *cong. pres.* să rădă; *part. pres.* răzând; *part. pass.* rās.
- răie [lat. volg. ARANEA] *s. f.*, scabbia; *pl.* -râi.
- răiu [psl. RAJ] *s. n.*, paradiso; *pl.* -uri.
- răle, v. rău.
- rămăe, v. rămâneă.
- rămâneă, rămâneă [lat. REMANERE], rimanere; *pres.* rămân; *pass. rem.* rămasei; *cong. pres.* să rămâneă e să rămăie; *part. pres.* rămânând; *part. pass.* rămās.
- rămură [ricalcato su ramuri, *pl.* di ram < lat. RAMU] *s. f.*, ramo; *pl.* -ri.
- rămureă [ramură + suff. dim. *f.* -ea] *s. f.*, ramocello; *pl.* -ele.
- rână [psl. RANA] *s. f.*, ferita; *pl.* -râni.

- rână [lat. *RENA, invece di RENES, *pl.* di REN] *s. f.*, lato, costato; *pl. -ne*; la parola si usa soltanto nell'espressione a sta într'o rână, stare sbilenco.
- rând [psl. ředŭ] *s. n.*, ordine, volta; *pl. -duri*; e rânduț tău, tocca a te.
- rânduială [rândui < rând] *s. f.*, ordine; *pl. -ieli*.
- rang [fr. RANG] *s. n.*, rango, ceto; *pl. -guri*.
- răni [psl. RANITI], ferire, offendere; *pres. rânesc*; *cong. pres. să rânească*; *part. pass. rănit*.
- răpezi, *v. repezi*.
- răposat [răposa < lat. REPAUSARE], defunto; *f. -tă*.
- răr [lat. RARU], raro; *f. -ră*; (*avv.*), raramente.
- răs-, răz- [psl. RAZ-, RAS-], prefisso verbale indicante la ripetizione frequente dell'azione, ossia un modo diverso nel quale si fa l'azione, come in a se gândi, pensare; a se răzgândi, cambiar pensiero.
- răs [lat. RISU] *s. n.*, riso; *pl. -suri*.
- răsări [lat. RE + SALIRE], spuntare; *pres. răsar*, 2 *sg. răsari* e răsai, 3 *sg. răsare*; *cong. pres. să răsără*; *part. pres. răsărind*.
- răsărit [răsări] *s. n.*, levante, oriente; *pl. -turi*.
- răscumpără [răs- + cumpăra], riscattare, ricomprare; *pres. răscumpăr*, 3 *sg. pl. răscumpără*; *cong. pres. să răscumpere*; *part. pres. răscumpărând*.
- răset [răs + suff. -et], *s. n.*, riso; *pl. -sete*.
- răsfrânge [răs- + frânge], riflettere XXIV, 42; ripiegare XXII, 146; *pres. răsfrâng*; *imp. 3 sg. răsfrângea*; *pass. rem. răsfrânsei*; *cong. pres. să răsfrângă*; *part. pass. răsfrânt*.
- răspândi [psl. raspăditi], spandere; *pres. răspândesc*; *cong. pres. să răspândească*; *part. pass. răspândit*.
- răsplăti [srb. RAZPLATITI, bg. RASPLATAM], ricompensare; *pres. răsplătesc*; *cong. pres. să răsplătească*; *part. pass. răsplătit*.
- răspunde [lat. RESPONDĒRE], rispondere; *pres. răspund*, răspunzi, răspunde; *pass. rem. răspunsei*; *cong. pres. să răspundă* e să răspunză; *part. pres. răspunzând*; *part. pass. răspuns*.
- răspundere [răspunde + re] *s. f.*, responsabilità; *pl. -ri*.
- răspuns [lat. RESPONSUS] *s. n.*, risposta; *pl. -suri*.
- răstimp [psl. rastapŭ, ricalcato su timp] *s. n.*, intervallo di tempo; *pl. -puri*.
- răstoacă [răstoci «abbattere il corso di un ficme» < psl., srb. RASTOCITI; *cfr.* rus. rastokŭ] *s. f.*, braccio di un fiume, seccato e sviato dal suo corso, per servire alla pesca; *pl. -ce*.
- răstriște [răs + triște «sorte» < psl. sŭ-reșta «incontro»] *s. f.*, avversità, restrizione; *pl. -ti*.
- răsturnă [răs- + turna], rovesciare; *pres. răstorn*; 3 *sg. răstoarnă*; *cong. pres. să răstorne*; *part. pass. răsturnat*.
- răsuci [răs- + suci], torcere, ritorcere; *pres. răsucesc*; *cong. pres. să răsucească*; *part. pass. răsucit*.
- răsufilăre [răs- + sufla + re], *s. f.*, fiato; *pl. -lări*.
- răsună [lat. RESONARE], risonare; *pres. răsun*; *pass. rem. 3 sg. răsună*; *cong. pres. să răsune*.
- răsunător [răsuna + suff. -tor], sonoro; *f. -toare*.
- răsunet [răsuna + suff. -et] *s. n.*, eco, risonanza; *pl. -te*.
- răsură, [probab. răsură = răsătură < ras, *part. pass. di a rade* «radere, mozzare» < lat. RADĒRE] *s. f.*, rosa canina; *pl. -ri, -re*.
- răță [cfr. sl. RACA, alb. rose] *s. f.*, anitra; *pl. -e*.
- rătăci [* (a)ratec, *agg.* oggi scomparso dalla lingua, < lat. *ERRATICUS], smarrire; *pres. rătăcesc*; *cong. pres. să rătăcească*; *part. pass. rătăcit*.
- rătăcire [rătăci + re] *s. f.*, smarrimento; *pl. -ri*.
- rătăcitòr [rătăci + suff. -tor], randagio; *f. -toare*.
- rău [lat. REU], cattivo; (*avv.*) male; *f. -rea*; *pl. m. răi*, *f. rele*, (Mold.) răle.
- rău, riu [lat. RIVU] *s. n.*, fiume; *pl. râuri*.

- răutăciōs [răutate + suff. -ios], maligno; f. -cioasă.
- răutate [rău + suff. -tate] s. f., cattiveria; pl. -tăți.
- răvni [psl. *RIVINĪTI], ambire; pres. răvnesc; cong. pres. să răvnească; part. pass. răvnit.
- răzā [lat. volg. RADIA = class. RADIUS] s. f., raggio; pl. -ze.
- răzāș, răzēș [ungh. RÉSZES] s. m., picolo proprietario in campagna (in Moldavia e Bucovina; moșnean, in Valachia); pl. -și.
- răzbāte [răz- + bate, come il psl. RAZBITI < RAZ- + BITI «battere»], penetrare; riuscire; pres. răzbat, răzbați, răzbate; pass. rem. răzbătui; part. pass. răzbătut.
- răzbōiu [psl. RASBOJ] s. n., guerra; pl. -boaie.
- răzimā, rezemā [razim, «appoggio», etim. ignota], appoggiare; pres. razim, -em, o reazām; 1 pl. răzimām o rezāmām; cong. pres. să razeme; part. pres. răzimând; part. pass. răzimat.
- re-, prefisso adoperato in composizione coi verbi per esprimere una ripetizione dell'azione, ossia per indicare che una situazione passata è stata ristabilita; i verbi così composti traducono i verbi francesi composti con re- o ré-.
- reā, v. rău; rea de platā, cattiva pagatrice.
- rēce [lat. RECENS], freddo.
- reclamā [fr. RÉCLAMER], reclamare; pres. reclam; cong. pres. să reclame; part. pres. reclamând.
- recunoāște [re- + cunoaște], riconoscere; pres. recunosc, recunoști, recunoaște; pass. pross. am recunoscut; pass. rem. recunoscui; cong. pres. să recunoască; part. pass. recunoscut.
- recunoāștere [recunoaște + re] s. f., riconoscimento; pl. -ri.
- reflēx [fr. RÉFLEXE] s. n., riflesso; pl. -xc.
- regim [fr. RÉGIME] s. n., regime; pl. -muri.
- regulā [lat. REGULARE], regolare; pres.
- regulez, regulezi, regulează; cong. pres. să reguleze; part. pass. regulat.
- rēgulā [neolog. dal lat. REGULA] s. f., regola; pl. -li o -le.
- reincepe [re- + incepe], ricominciare; pres. reincep, 3 sg. reincepe; cong. pres. să reinceapā; part. pass. reinceput.
- reintōrs [re- + întoarce], ritornato; f. -toarsă.
- relicvā [neolog. dal lat. RELIQUA] s. f., reliquia; pl. -ve, -vii.
- reluā [re- + lua], riprendere; pres. reiau; cong. pres. să reia; part. pres. reluând.
- remāne, v. rămāneā.
- renunșare [renunșa, neolog. dal lat. RENUNCIARE, RENUNTIARE] s. f., rinuncia; pl. -ări.
- repāos [lat. *RÉPAUSU < REPAUSARE] s. n., riposo; pl. -suri.
- rēpede [lat. RAPIDU], rapido; f. id.; pl. m. f. repezi.
- repezi, răpezi [repede], precipitare; pres. reped; pass. rem. 3 pl. repezirā; cong. pres. să repedā; part. pres. repezind.
- repezițiune [repede + suff. -iune] s. f., rapidità; pl. -ni.
- reprezintāt [reprezinta < fr. REPRÉSENTER], rappresentato; f. -tă.
- reprodūs [reproduce, neolog. dal lat. REPRODUCERE], riprodotta; f. -să.
- resār, v. răsāri.
- resemnā, resignā [re- + semna, ricalcato sul fr. RÉSIGNER] r[ss.], rassegnarsi; pres. mă resemnez, 3 sg. se resemnează, se rezignează; cong. pres. să se resemneze; part. pres. resemnându-se; part. pass. resemnat, resignat (francesismo, ora non più in uso).
- resfirā, rāsfirā [rās- + fir], spargere, sparpagliare; pres. resfir; cong. pres. să resfire; part. pass. resfirat.
- resignāt, v. resemnā.
- respectiv [fr. RESPECTIF], rispettivo; f. -vă.
- restricte, v. răstricte.
- retezā [lat. *RETUNDIARE, dim. di *RETUNDU > *retiza > reteza], troncatura; pres. retez; cong. pres. să reteze; part. pass. retezat.

- revărsă [lat. REVERSARE], riversarsi, riversare, affluire; *pres. 3 sg. revarsă; pass. rem. 3 sg. revărsă; cong. pres. să reverse; part. pass. revărsat.*
- revedere [revedea+re] *s. f., rivedere; pl. -ri.*
- reverie [fr. RÊVERIE] *s. f., sogno, fantastaggine, meditazione; pl. -rii.*
- reviziune [revizui+ suff. -iune] *s. f., revisione; pl. -ni.*
- revizui [fr. REVISER], rivedere; *pres. revizuiesc; cong. pres. să revizuiască; part. pass. revizuit.*
- revizuire [revizui+re] *s. f., revisione; pl. -ri.*
- rezemă, *v. răzimă.*
- ridică [lat. ERADICARE], levare; *pres. ridic, 3 sg. ridică; pass. rem. 3 sg. ridică; part. pass. ridicat.*
- ridicul [neolog. dal lat. RIDICULUS], ridicolo; *f. -lă.*
- ritm [neolog. dal lat. RHYTHMUS] *s. n., ritmo; pl. -muri.*
- riu, *v. râu.*
- roade [lat. RODERE], rosicchiare, rodere; *pres. rod; cong. pres. să roadă; part. pres. rozând; part. pass. ros, f. roasă.*
- roágă, *v. rugă.*
- roată [lat. ROTA] *s. f., ruota; pl. -te, roji; roată (avv.), in cerchio, in giro, intorno.*
- ròchie [srb. ROKLJA] *s. f., veste; pl. -chi.*
- ròdie [ngr. pòdi] *s. f., melagrana; pl. -di.*
- roditor [rodi «fruttificare, produrre» < psl. RODITI], fertile; *f. -toare.*
- ròiu [psl. ROJ] *s. n., folla, sciame; pl. -iuri.*
- român [lat. ROMANU] *s. m., rumeno; pl. -ni; român verde, rumeno puro sangue, forte, valoroso.*
- românesc [român+ suff. -esc], rumeno; *f. -nească; pl. m. f. -ești.*
- ròpot [cfr. psl. rūpütü, rus. ropotü] *s. n., strepito; pl. -te.*
- ros [roade], roso, rosicchiato; logorato; *f. roasă.*
- ròşie, *v. ròşu.*
- rostit [rosti < rost «bocca» (anticam.), «senso, scopo». < lat. ROSTRU], pronunciato; *f. -tă.*
- rostogoli [rostogol «rotolone», probab. < sl. RAZ- + *trūkolo; cfr. bg. TARKALO], rovesciare; *rfss., rotolarsi; pres. rostogolesc; pass. rem. 3 sg. rostogoli; cong. pres. să rostogolească.*
- ròşu [lat. ROSEU], rosso; *f. -şie; pl. m. f. roşii.*
- rotăt [roată], tondo; chiazato di rosso; *f. -tă.*
- roti [roată], girare; *pres. roteşc; cong. pres. să rotească; part. pres. rotind.*
- rotund [lat. volg. *RETUNDU < class. ROTUNDUS], rotondo; *f. -dă.*
- ròuă [cfr. lat. RORE] *s. f., rugiada; pl. -ue.*
- rudenie [rudă, cfr. rod «frutto» < psl. rodü, + suff. -ie] *s. f., parentado; pl. -nii.*
- rugă [lat. ROGARE], pregare; *pres. rog, rogi, roagă; pass. rem. rugai; cong. pres. să roage; part. pass. rugat.*
- rugătòr [ruga + suff. -tor], pregando, che prega; *f. -toare.*
- rumoare [fr. RUMEUR] *s. f., rumore; pl. -mori.*
- rùpe [lat. RUMPERE], rompere; *pres. rup; pass. rem. rupsei; cong. pres. să rupă; part. pass. rupt.*
- rus [psl. rusü] *s. m., russo; pl. -şi.*
- ruşinăt [ruşina < ruşine], vergognoso; *f. -tă.*
- ruşine [ruşune (parola oggi scomparsa dalla lingua) < lat. *ROSIONE < ROSEU + suff. -ONE] *s. f., vergogna; pl. -ni.*

S

- s, abbrev. di *sunt*; *v. a fi.*
- săbie [psl. SABLJA] *s. f., sciabola; pl. săbii.*
- sac [lat. SACCU] *s. m., sacco; pl. -ci.*
- săcă, forma mold. per *seacă*; *v. sec.*
- sacadă [fr. SACCADE] *s. f., sbalzo; pl. -de.*
- săgeată [lat. SAGITTA] *s. f., freccia; pl. -geți.*
- săgetă [lat. SAGITTARE], saettare; *pres.*

- săgetez, 3 sg. săgetează; cong. pres. să săgeteze; part. pres. săgetând.
- săi, v. său.
- săiă [tc. SAJĚ «ombra»] s. f., siepe in forma di recinto che serve di riparo al bestiame; pl. -iele.
- săiu, v. sări.
- sălă [ngr. σάλλα, fr. SALLE] s. f., sala; pl. săli.
- sălbă [lat. SUBALBA] s. f., collana, monile; pl. -be.
- sălbătec. [lat. volg. SALVATICI, class. SILVATICUS], selvatico; f. -că.
- sălișă [sală + suff. dim. -ișă] s. f., piccola sala, saletta d'entrata; pl. -țe.
- sămânță [lat. volg. SEMENTIA] s. f., seme; pl. semințe.
- sămbătă [psl. sâbota], sabato.
- sămte, v. simte.
- sămni, v. semni.
- sân [lat. SINU] s. m., seno; pl. -ni.
- sân, sânt [lat. SANCTU], santo; Sân Petru, San Pietro.
- sănătate [lat. SANITATE] s. f., salute; pl. -tăți.
- sănătôs [lat. volg. *SANITOSU < *SANITATOSUS < SANITATE, come il lat. volg. *VIRTOSU < VIRTUTOSU < VIRTUTE], sano; f. -toasă.
- săntuăr [neolog. dal lat. SANCTUARIUM] s. n., santuario; pl. -re.
- sânge [lat. volg. SANGUE = class. SANGUIS] s. n., sangue; pl. -giuri.
- sângeră [lat. SANGUINARE], sanguinare; pres. sângerez; imp. 3 sg. sângera; cong. pres. să sângereze; part. pres. sângerând.
- sângerôs [lat. SANGUINOSU], sanguinoso; f. -oasă.
- sănie [bg. SANJA] s. f., slitta; pl. sănii.
- santinělă, v. sentinělă.
- săpă [lat. volg. SAPP] s. f., zappa; pl. -pe.
- săptămână [lat. SEPTIMANA] s. f., settimana; pl. -ni.
- sărăc, sireac [psl. sirakŭ], povero; f. -că.
- sărăcăciôs [sărăc + suff. -iôs], povero, che ha l'aspetto misero; f. -ioasă.
- sărbătoare [serba + suff. -toare] s. f., festa; pl. -tori.
- sări [lat. SALIRE], saltare; accorrere; pres. sar e saiu, 1 pl. sărim; cong. pres. să sară; part. pres. sărind.
- sării, v. seară.
- săritură [sări + suff. -tură] s. f., salto; pl. -ri.
- sărman [psl. siromahŭ, con cambiamento di suffisso], poveretto; f. -nă.
- sărut [săruta] s. n., bacio; pl. -turi.
- sărută [lat. SALUTARE], baciare; pres. sărut; cong. pres. să sărute; part. pass. sărutat.
- sărutăre [săruta + re] s. f., bacio; pl. -tări.
- săsăitură [săsai, «essere scilinguato», onomatopea, + suff. -tură] s. f., parlare dello scilinguato, mormorio; pl. -ri.
- sat [fsat (anticam.) < lat. FOSSATUM, il villaggio essendo, all'origine, circondato da un fosso], s. n., villaggio, paese; pl. -te.
- satelit [fr. SATELLITE] s. m., satellite; pl. -ți.
- satisfacție [fr. SATISFACTION] s. f., soddisfazione; pl. -ții.
- sățiu, saț [cfr. lat. SATIARE] s. m. sg. tant., sazieta.
- sătul [lat. SATULLU], sazio; f. -lă.
- său [să «e» + au], o, od.
- său [lat. volg. *SOU, *SA *SOU = SUUS, SUA, SUUM], suo; f. sa; pl. m. săi, f. sale; (pron. poss.) al său, suo; f. a sa; pl. m. ai săi, f. ale sale.
- săvârși [psl. sŭvŭršiti], commettere, fare; pres. săvârșesc; cong. pres. să săvârșescă; part. pass. săvârșit.
- săbăntuit [sbânțui «fare delle birichinate» < sbanț «ventosa» < sl. BANCI, pl. di BANKA; o da sbanț «banda di ferro, catena di un carro» < bantă «banda» < pol. BANT < ted. BAND] s. m., scapestrato, birichino (provincialismo); pl. -ți.
- săbărli, sburli [etim. ignota], arruffare, arricciare; pres. săbărlesc; trap. pross. 3 sg. sbărlișe; cong. pres. să săbărlească.
- săbate [lat. volg. EXBATTĒRE] rfs., sbat-

- tersi; *pres. mă sbat; cong. pres. să se sbată; part. pres. sbătându-se.*
- s b őr** [sbura] *s. n., volo; pl. -ruri.*
- s b ū c i u m** [sbuciuma < buciuma < lat. BUCINARE contaminato con lo sl. bučati «ri-suonare, piangere»] *s. n., tormento; pl. -me.*
- s b ū r ă** [lat. volg. EXVOLARE], volare; *pres. sbor, sbori, sboară; cong. pres. să sboare; part. pass. sburat.*
- s b u r l i** [v. sbărli], arruffare; *pres. sburlesc; part. pres. sburlind.*
- s c ă l d ă** [lat. EXCALDARE] *rfss., bagnarci; pres. mă scald; cong. pres. să se scalde; part. pass. scăldat.*
- s c ă m ős** [scamă «filaccia», < lat. SQUAMA, + suff. -os], filaccioso; *f. -oasă.*
- s c ă n t e i ă** [scănteie], scintillare, *pres. scănteiez; cong. pres. să scănteieze; part. pass. scănteiat.*
- s c ă n t e i e** [cfr. lat. SCINTILLA; non è chiaro il fonetismo] *s. f., scintilla; pl. -tei.*
- s c ă p ă** [lat. EXCAPPARE], salvare, salvarsi; *pres. scap; pass. rem. 3 pl. scăpară; cong. pres. să scape; imper. 2 sg. scăpă; part. pass. scăpat.*
- s c ă p ă r e** [scăpa + re] *s. f., salvezza; pl. -ări; mi-era a scăpare, volevo salvarmi.*
- s c ă p ă t ă t** [scăpăta «tramontare» < lat. EXCAPITARE] *s. m. sg. tant., tramonto; art. scăpătutul.*
- s c ă r ă** [lat. SCALA] *s. f., scala; pl. scări.*
- s c ă r b ős** [scărbă, < skrübī, + suff. -os], schifoso; *f. -oasă.*
- s c ă r p i n ă** [lat. SCARPINARE] grattare; bastonare; *pres. scarpin; pass. rem. scărpina; cong. pres. să scarpine.*
- s c ă u n** [lat. SCAMNU] *s. n., sedia; residenza III, 12; pl. -ne; cu scaun la judecată, con la testa a posto.*
- s c ă n ă** [fr. SCÈNE] *s. f., scena; pl. -nc.*
- s c h i m b ă** [lat. EXCAMBIARE], cambiare; *pres. schimb; cong. pres. să schimbe; part. pass. schimbat.*
- s c h i m b ă t őr** [schimba + suff. -tor], mobile; *f. -toare.*
- s c h i p t r u** [psl. skiptrū < gr. σκίπτρον] *s. n., scettro (forma antica per l'attuale scęptru < fr. SCEPTRE); pl. -truri.*
- s c l i p i t őr** [sclipi; cfr. clipi], sfavillante; *f. -toare.*
- s c o ă t e** [lat. volg. EXCOTĒRE = class. EXCUTĒRE], cavare; *a o scoate la capăt, condurre a (buon) fine, riuscire; pres. scot e scoț, 3 sg. scoate; imp. scoteam; pass. rem. scoasei; trap. pross. scosesem; cong. pres. să scoată e să scoață; part. pres. scoțând; part. pass. scos.*
- s c o b i t** [scobi < scoabă «ramponc» < psl. SKOBA, SKOBLI] scavato; *f. -tă.*
- s c o b őr i** [cobori], scendere; *pres. scobor, 3 sg. scoboară; imp. scoboram; part. pres. scoborind.*
- s c őr b u r ă** [lat. *SCORBULA, da SCROBIS, con metatesi *SCORBIS] *s. f., cavo; pl. -ri.*
- s c őr b u r ős** [scorbura + suff. -os], cavo, con burroni; *f. -roasă.*
- s c őr n i** [cfr. bg. skornuvamū «io sveglio», rut. SKORNJATY «svegliare»], inventare, provocare, stuzzicare; *pres. scornesc; cong. pres. să scornească; part. pass. scornit.*
- s c o ă n d**, v. a scoăte.
- s c o t o c i** [probab., come anche: a scociori «frugare», derivato da a scoate], frugare; *pres. scotocesc; cong. pres. să scotocească; part. pass. scotocit.*
- s c r i e** [lat. SCRIBĒRE], scrivere; *pres. scriu, 3 sg. scrie; imp. scriam; pass. rem. scrisei; cong. pres. să scrie; part. pres. scriind; part. pass. scris.*
- s c r i p t e** [lat. SCRIPTA], *s. n. pl. tant., documenti, incartamento, appunti; art. scriptele.*
- s c r i p t ū r ă** [lat. SCRIPTURA] *s. f., vangelo; pl. -ri.*
- s c r i s o ă r e** [scris + suff. -oare] *s. f., lettera; pl. -sori.*
- s c u l ă** [lat. *EXCUBULARE], alzare; *pres. scol, 3 sg. scoală; cong. pres. să scoale; part. pass. sculat; a scula casa in picioare, mettere la casa sossopra, fare un pandemonio.*
- s c u m p** [psl. skapŭ], caro *f. -pă.*
- s c ū r g e** [lat. EXCURRĒRE < scure (oggi scomparso dalla lingua), ricalcato nella con-

- igugazione su a curge], scorrere; *rfss.* scolarisi; *pres.* scurg; *pass. rem.* scursei; *cong. pres.* să scurgă; *part. pass.* scurs.
- scurt [lat. volg. *EXCURTU, formato sotto l'influsso di EXCURTARE < class. CURTUS]; corto; *f.* -tă.
- scutură [lat. volg. EXCUTULARE], scuotere; *pres.* scutur; *pass. rem.* 3 *sg.* scutură; *cong. pres.* să scuture.
- sdrăvăn [psl. sūdravinū], robusto; *f.* -nă.
- sdrențui [sdreanță «straccio»; *cfr.* psl. sūdranū «rotto» < sūdrati], ridurre in brandelli; *pres.* sdrențuiesc; *cong. pres.* să sdrențuiască; *part. pass.* sdrențuit.
- sdrobit [sdrobi < psl. sūdrobiti], schiacciato; *f.* -tă.
- sdrumică [dumica «masticare» < lat. DEMICARE, ricalcato su a sdrobi], fare in pezzi; *pres.* sdrumic; *part. pass.* sdrumcat.
- se [lat. SE], si (*pron.*).
- seamnă [ungh. SZÁM] *s. f.*, conto, piccola quantità; *pl. sem;* *mai cu seamă*, soprattutto; *a lua seamă*, badare, accorgersi, osservare; *a băga de seamă*, far attenzione; *a-și da seama*, rendersi conto.
- seră [lat. SERA] *s. f.*, sera; *pl. seri.*
- sec [lat. SICCU], secco; *f.* seacă; *lăsațul secului*, ultimi giorni di Carnevale.
- secundă [fr. SECONDE] *s. f.*, secondo; *pl. -de.*
- secure [lat. SECURIS] *s. f.*, scure; *pl. -ri.*
- semănat [semăna < lat. SEMINARE], seminato, disseminato; *f.* -tă.
- semănatură [semăna + suff. -ură] *s. f.*, seminato; *pl. -ri.*
- seminar [fr. SÉMINAIRE] *s. n.*, seminario; *pl. -re.*
- seminarist [seminar + suff. -ist] *s. m.*, seminarista; *pl. -iști.*
- semn [lat. SIGNU] *s. n.*, segno; *pl. -ne;* *pe semne*, forse, probabilmente.
- senin [lat. SERENU], sereno; *f.* -nă.
- sentențios [fr. SENTENCIEUX], sentenzioso; *f.* -ioasă.
- sentiment [fr. SENTIMENT] *s. n.*, sentimento; *pl. -te.*
- sentinelă [fr. SENTINELLE] *s. f.*, sentinella; *pl. -le.*
- serbă [lat. SERVARE], celebrare, festeggiare; *pres.* serbez, 3 *sg.* serbează; *cong. pres.* să serbeze; *part. pres.* serbând.
- sex [fr. SEXE] *s. n.*, sesso; *pl. -xuri, -xe.*
- sfadă [psl. sūvada] *s. f.*, disputa (Mold. Bucov.); *pl. sfezi.*
- sfânt [psl. svētū] *s. m.*, santo; *pl. sfinți;* (*agg.*) santo; *f.* -tă.
- sfărâmă [fărâma], schiacciare, spezzare; *pres.* sfărâm; *pass. rem.* 3 *sg.* sfărâmă; *cong. pres.* să sfărâme; *part. pres.* sfărâmând.
- sfârși [psl. sūvūršiti; *cfr.* anche a săvârși], finire; *pres.* sfârșesc; *cong. pres.* să sfârșească; *part. pres.* sfârșind.
- sfârșit [sfârși], finito; *f.* -tă; *in sfârșit*, finalmente.
- sfâșie [fășie, < fașă + suff. -ie < lat. FASCIA], lacerare; *pres.* sfâșiu; 3 *sg.* sfâșie; *cong. pres.* să sfâșie.
- sfăt [sfeat (oggi scomparso dalla lingua) < psl. sūvētū] *s. n.*, conversazione, consiglio; *pl. -turi;* *a sta la sfăt*, consigliarsi, parlare.
- sfătui [sfat + suff. -ui], consigliare; *pres.* sfătuiesc, 3 *sg.* sfătuieste; *cong. pres.* să sfătuiască; *part. pres.* sfătuiind.
- sfert [cîfert (oggi scomparso) < psl. čĭfvrūtū] *s. n.*, quarto; *pl. -turi.*
- sfêșnic [psl. svêštnikū] *s. n.*, candeliere; *pl. -ce.*
- sfinților, *v.* sfânt.
- sfoară [ngr. σφόρα] *s. f.*, spago; *pl. sfori.*
- sgârci [psl. sūgrūčiti] *rfss.*, torcersi, contrarsi; far l'avarò; *pres.* mă sgârcesc; *imp.* 3 *sg.* se sgârcea; *cong. pres.* să se sgârcească.
- sglobiu [psl. zlobivū], vivace; *f.* -bie.
- sgòmot [forse imparentato col rus. gomonū, pol. GOMON, ceco, rut. HOMON] *s. n.*, rumore; *pl. -te.*
- sgrunțuròs [sgrunț = grunz «blocco, pezzo», dall'etim. oscura], ispido, grumoso; *f.* -roasă.
- sguduire [sgudui, etim. ignota + re] *s. f.*, scossa, commozione; *pl. -ri.*
- sibilă, sibylă [lat. SIBYLLA] *s. f.*, sibilla; *pl. -le.*
- sicriu [ungh. SZEKRENY] *s. n.*, bara; *pl. -crie.*

- sili** [psl. SILITI], costringere; *rfss.*, sforzarsi, fare del suo meglio; *pres.* silesc; *cong. pres.* să silească; *part. pass.* silit.
- simbric** [simbră «associazione tra contadini per arare il campo o far pascere il bestiame» (voce usata nella Moldavia, Transilvania e Banat); *cfr.* ungh. CIMBORA] *s. f.*, paga, stipendio dei servi; *pl.* -rii.
- simetrie** [fr. SYMÉTRIE < lat.], *s. f.*, simmetria; *pl.* -trii.
- simpatie** [fr. SYMPATHIE] *s. f.*, simpatia; *pl.* -tii.
- simț** [simți] *s. n.*, senso; *pl.* -țuri.
- simți** [lat. SENTIRE], sentire; *pres.* simt e simț, *3 sg.* simte; *cong. pres.* să simtă; *part. pass.* simțit.
- simțire** [simți + re] *s. f.*, sentimento; sensibilità; *pl.* -ri.
- sine** [lat. SE, formato come *mine, tinc* < lat. ME, TE], se stesso; *sineși*, a sè stesso; *dela sineși*, da sè, spontaneamente.
- singur** [lat. SINGULU], solo; *f.* -ră.
- singurătate** [singur + suff. -ătate] *s. f.*, solitudine; *pl.* -tăți.
- singurățec** [singur + suff. -atec], solitario; *f.* -că.
- sipet** [tc. SEPET] *s. n.*, cofano, forziere; *pl.* -te, -turi.
- sireacă** [v. săracă], povera (provincialismo).
- slab** [psl. slabü], debole; *f.* -bă.
- slăbănog** [cfr. rus. SLABONOGI], debole, infermo; *f.* -noagă.
- slăbi** [psl. SLABITI], indebolire; *pres.* slăbesc; *pass. rem.* *3 pl.* slăbiră; *cong. pres.* să slăbească; *part. pass.* slăbit.
- slăbiciune** [slăbi + suff. -iune] *s. f.*, debolezza; *pl.* -ni.
- slāvă** [psl. SLAVA] *s. f.*, gloria; *pl.* slāvi; *slāvă Maicei Domnului*, grazie alla Madonna.
- sleit** [slei < psl. sūlijati], esaurito, esaurito; rappreso (si dice del sego, della cera); *f.* -tă; *mâncare sleită*, minestra raffreddata.
- slobozi** [slobod «libero» < psl. svobodü, bg. slobodenü], sciogliere, far scorrere; *pres.* slobozesc e slobod; *cong. pres.* să slobozescă e să slobode; *part. pres.* slobozind.
- slòvā** [psl. SLOVO] *s. f.*, lettera, carattere; *pl.* -ve.
- slügă** [psl. SLUGA] *s. f.*, servitore; *pl.* -gi.
- slūjbă** [psl. služiba] *s. f.*, servizio; *pl.* -be.
- slujitör** [sluji «servire» < psl. služiti, + suff. -tor] *s. m.*, servitore; *pl.* -ri.
- smerit** [smeri «umiliarsi» < psl. süměriti], umile; *f.* -tă.
- smëu** [psl. ZMIJ «serpente, dragone»; *cfr.* bg. směj] *s. m.*, drago; *pl.* smel.
- smirnă** [gr. σμύρνα. psl. SMIRNA] *s. f.*, belzuino; *pl.* -ne.
- smulge** [lat. EXMULGERE], strappare; *pres.* smulg; *pass. rem.* smulsci; *cong. pres.* să smulgă; *part. pass.* smuls.
- soârbe**, v. sorbi.
- soäre** [lat. SOLE] *s. m.*, sole; *pl.* sori.
- söbā** [tc., bg. SOBA, ungh. SZOBA] *s. f.*, camino, stufa; *pl.* -be.
- soc** [lat. volg. SABUCU = class. SAMBUCUS] *s. m.*, sambuco; *pl.* -ci.
- socialist** [fr. SOCIALISTE] *s. m.*, socialista; *pl.* -iști.
- societäte** [fr. SOCIÉTÉ] *s. f.*, società; *pl.* -tăți.
- socoäte**, v. socoti.
- socoteälă** [socoti + suff. -eală] *s. f.*, conto; *pl.* -teli.
- socoti** [ungh. SZOKOTALNI], contare, credere; *pres.* socotesc; *cong. pres.* să socotească; *part. pres.* socotind.
- söcru** [lat. volg. SOCRU = class. SOCER], *s. m.*, suocero; *pl.* -ri.
- sohät**, v. suhät.
- söiu** [tc. SOJ] *s. n.*, genere, varietà; *pl.* -iuri.
- soldät** [fr. SOLDAT] *s. m.*, soldato; *pl.* -ți.
- solëmn** [neolog. dal lat. SOLLEMNIS, -NE], solenne; *f.* -nă.
- solie** [sol «ambasciatore» < psl. sūlü, ant. rus. solü, + suff. -ie] *s. f.*, ambasciata, missione; *pl.* -ii.
- solz** [cfr. psl. sluzü] *s. m.*, scaglia; *pl.* -zi.
- sömn** [lat. SOMNU] *s. n.*, sonno; *pl.* -turi.

- somnoròs [sōmn + suff. -orēs], sonnaccioso; *f. -roasă.*
- sōră [lat. SOROR] *s. f.*, sorella; *pl. surori; art. sora, surorile; voc. soro!*
- sorbi [lat. volg. *SORBIRE = class. SORBĒRE], sorbire; *pres. sorb, sorbi, soarbe; cong. pres. să soarbă; part. pres. sorbind.*
- sorbitură [sorbī + suff. -tură] *s. f.*, sorso; *pl. -ri.*
- sosi [ngr. fut. σῶσω < σῶντω], arrivare; *pres. soșesc, 3 sg. soșește; cong. pres. să soșească; part. pres. sosind.*
- sosire [sos; + re] *s. f.*, arrivo; *pl. -ri.*
- spăimă [lat. SPASMA < gr.] *s. f.*, terrore, spavento; *pl. -me.*
- spălă [lat. *EXPELLAVARE < EXPER + LAVARE], lavare; *pres. spāl, speli, spală; cong. pres. să spele; part. pass. spălat.*
- spărge [lat. SPARGĒRE], rompere; *pres. sparg; imp. spărgeam; pass. rem. sparsei; trap. pross. spărseam; cong. pres. să spargă; part. pass. spart.*
- spăriët, *v. speria.*
- spăriu, *v. speria.*
- spărsese, *v. spărge.*
- spăși [psl. sūpasiti], spiare, (anticam. per ispăși).
- spătă [lat. SPATHA] *s. f.*, spalla, spalliera; *pl. -te.*
- spătăr [gr.-biz. σπαθῆριος] *s. m.*, boiardo che nelle cerimonie portava la spada del Principe e aveva le mansioni di generale; *pl. -ri.*
- spâte [lat. SPATHA] *s. n.*, dorso; *pl. spate, spete.*
- spățiu [neolog. dal lat. SPATIUM, col senso del fr. ESPACE] *s. n.*, spazio; *pl. -ții.*
- speranță [ital. SPERANZA] *s. f.*, speranza; *pl. -țe.*
- speră [neolog. dal lat. SPERARE], sperare; *pres. sper; cong. pres. să spere; part. pres. sperând.*
- speria, spăria [lat. *expavorēre < PAVOR], spaventare; *pres. speriu, sperii, sperie o spariu, sparii, sparie; pass. rem. speriai; trap. pross. speriasem e spăriasem; cong. pres. să sperie; part. pass. speriat.*
- speriòs [speria + suff. -os], timido, pauroso; *f. -ioasă.*
- spic [lat. SPICU] *s. n.*, spiga; *pl. -curi.*
- spinăre [lat. SPINALE] *s. f.*, schiena; *pl. -nări; a mânca spinarca, sentir voglia di esser picchiato.*
- spirălă [fr. SPIRALE] *s. f.*, spirale; *pl. -le.*
- spòrnic [psl. sporinū], fecondo, produttivo; *f. -că.*
- spovedi [psl. ispovĕdĕti, ispovĕdovati], confessare; *pres. spovedesc; cong. pres. să spovedească; part. pres. spovedind.*
- sprânceană [lat. *pl. SUPERCILIA*, ricalcato su: geană «ciglio»] *s. f.*, sopracciglia; *pl. -cene.*
- sprê [lat. SUPER], verso; per.
- sprījini [psl. sūprĕženū, part. di sprĕšti «legare insieme, congiungere»], puntellare, appoggiare; *pres. sprijinesc; cong. pres. să sprijinească e să sprljine; part. pres. sprijlnind; part. pass. sprijlnit.*
- sprințăr [forse imparentato con *sprinten*], vagabondo, instabile; *f. -ră.*
- sprinten [psl. *sūprĕtinū], snello, agile; *f. -nă.*
- spumă [lat. SPUMA] *s. f.*, schiuma; *pl. -me.*
- spune [lat. EXPANĒRE], dire; *pres. spun e spui; pass. rem. spusci; cong. pres. să spună e să spuie; part. pres. spunând; part. pass. spus.*
- spurcă [lat. SPURCARE], contaminare; *pres. spurc; cong. pres. să spurce; part. pass. spurcat, «contaminato, immondo».*
- sta [lat. STARE], stare; *pres. stau, stai, (Mold. stăi), stă; stăm, stați, stau; imp. stăteam e stam; pass. rem. stătui; cong. pres. să stea; imper. 2 sg. stai, (Mold. stăi); part. pres. stând; part. pass. stat; a sta pe loc, fermarsi; a sta bine, andar bene (di vestiti), XVIII, 60.*
- stână [psl. STANA, *f. di stanū, part. pass. di STATI «stare»; il significato è dunque «recinto dove stanno le pecore»] s. f.*, ovile; *pl. -ni.*
- stăncă [probab. psl. stanū; forse anche ant. lat. STANCU] *s. f.*, roccia; *pl. -ci.*

- stâng [lat. volg. STANCU; *cf.* ital. dialett. MANO STANCA e alb. štënk], sinistro; *f.* -ă; *in stânga*, a sinistra; *stânga*, la mano sinistra.
- stângăciu [stânga + suff. -ciu], goffo, maldestro; *f.* -ce.
- stânjen [psl. sężinī, influenzato nel fonetismo dal *part.* psl. sūteženū < sūtegnati «stendere, tendere una corda»; *cf.* anche bg. stāženū] *s. m.*, tesa (misura); *pl.* -ni.
- stăpân [psl. stopanū] *s. m.*, padrone, signore; *pl.* -ni.
- stăpâni [stăpân], reggere, dominare, possedere; *pres.* stăpănesc; *cong. pres.* să stăpănescă; *part. pres.* stăpânind.
- stăruință [stărui, formazione letteraria da stare «stato» + suff. -ință] *s. f.*, perseverenza; *pl.* -te.
- stărv [psl. strūvo] *s. n.*, carogna; *pl.* -vuri.
- stătător [sta + suff. -ător], costante, stabile; *f.* -toare.
- stea [lat. STELLA] *s. f.*, stella; *pl.* stele.
- steag [psl. stęgū] *s. n.*, bandiera; *pl.* -guri.
- stëiu [etim. ignota] *s. n.*, roccia, masso; *pl.* -iuri.
- stejar [bg. stežerū] *s. m.*, quercia; *pl.* -ri.
- steluță [stea + suff. dim. -uță] *s. f.*, stellina; *pl.* -țe.
- sticlă [psl. STIKLO] *s. f.*, vetro; *pl.* -le.
- sticli [sticlă; probab. da *a luci ca sticla* «rilucere come il vetro»], brillare; *pres.* sticlesc; *imp.* 3 *pl.* sticleau; *part. pres.* sticlind.
- stihăr [gr.-biz. σιχάριον] *s. n.*, tunica lunga che indossano i preti, i diaconi e i vescovi ortodossi quando dicono la messa; può essere rossa, verde, bianca o nera; *pl.* -ruri.
- stihie [psl. STIHIJA < gr.-biz. στοιχείον] *s. f.*, spettro, elemento; *pl.* -ii.
- stil [fr. STYLE] *s. n.*, stile; *pl.* -luri.
- stimabil [fr. ESTIMABLE], stimabile (ironico); *f.* -lă.
- stinge [lat. EXTINGUERE], spegnere; *pres.* sting; *pass. rem.* stînsei; *cong. pres.* să stingă; *part. pres.* stingând; *part. pass.* stîns.
- stol [gr.-biz. στόλος «flotta»] *s. n.*, stormo; *pl.* -luri.
- stólnic [pol. stolnikū] *s. m.*, siniscalco (anticamente); *pl.* -ci.
- stră-, prefisso che dà alla parola un senso esprime il grado superiore di una qualità o dell'intensità dell'azione; talvolta anche significa «al di là».
- străbătut [stră- + bate], percorso, penetrato; *f.* -tă.
- stradă [ital. STRADA] *s. f.*, strada; *pl.* străzi.
- strădanie [psl. STRADANIJE] *s. f.*, sforzo, pena; *pl.* -nli.
- străinătate [forse străin, < lat. *EXTRANEU + ANU che ha dato *STRANYINU, *NYIN. + suff. -ătate] *s. f.*, estero; *pl.* -tăji.
- străiu [*cf.* psl. STRANA «lato, parte», STRANJ «accanto», ecco STRANJ «pendio», lit. STRAJA «fieno», imparentati al psl. STRĖTI «stendere»] *s. n.*, abito; *pl.* -ie.
- străjă, strejă [psl. straža] *s. f.*, guardia; *pl.* streji, străji.
- străjër [strajă, *cf.* srb. stražar] *s. m.*, guardià; *pl.* -ri.
- străluci [lat. volg. *TRALUCIRE=class. tralucēre], brillare; *pres.* strălucesc, 3 *sg.* strălucește; *cong. pres.* să strălucescă; *part. pass.* strălucit.
- strâmb [lat. volg. STRAMBU = class. STRABUS], storto; (*avv.*) falsamente.
- strâmbăt [strâmb], storto; *f.* -tă.
- strâmoș [stră- + moș] *s. m.*, antenato; *pl.* -și; *din moși strămoși*, di padre in figlio.
- strâmt, strimt [lat. volg. *STRINCTU < STRICTUS, influenzato da STRINGO], stretto; *f.* -tă.
- strămutat [strămuta < lat. volg. *EXTRAMUTARE = class. TRANSMUTARE], trasferito; traslocato.
- strână [psl. STRANA «lato, parte»] *s. f.*, leggio, stallo; *pl.* -ne, (raram.) străni.
- strânge [lat. STRINGERE], stringere; *pres.* strâng; *pass. rem.* strânsei; *trap. pross.* strânsesem; *part. pass.* strâns.

- strășnic [psl. strašinū], terribile; stupendo; f. -că; *strășnic de...*, stupendamente.
- străveziu [stră- + vedea], trasparente; f. -zie.
- streășină, strëshină, strășină [psl. strëshina < strëhū; cfr. slov. strešina] s. f., grondaia; pl. -ni.
- strecură [lat. STERCORARE, infl. nel fonetismo da stră-], filtrare; *rfss.*, introdursi furtivamente; *pres.* strecor. strecori, strecoară; *cong. pres.* să strecoare; *part. pass.* strecurat.
- strëshină, v. streășină.
- strică [probab. lat. EXTRICARE; cfr. ital. (di)strigare, provenz. destrigar, ant. fr. destrier], guastare, corrompere; *pres.* stric; *cong. pres.* să strice; *part. pres.* stricând.
- strigă [lat. *STRIGARE < STRIX, -IGIS], gridare; *pres.* strig; *pass. ren.* strigai; *cong. pres.* să strige; *part. pres.* strigând.
- strigare [striga + re] s. f., grido; pl. -gări.
- strimt, v. strămt.
- strungă [parola antichissima dall'etim. oscura; dal rumeno penetrò nello slavo, ungherese, greco, albanese] s. f., ovile, palizzata fatta da rami o da assi, in forma di semi-ellissi, dove s'introducon le pecore per mungarle; pl. -gi.
- stuf [lat. volg. *STYPHU, risultato dalla contaminazione di TYPHE «pianta acquatica» + STYPA «giunchi per coprire le case»; cfr. anche tufă «cespuglio» < lat. TUFIA < gr. τύφη] s. n., carice; pl. -furi.
- suāv [fr. SUAVE], soave; f. -vā.
- sub, subt [lat. SUBTU], sotto.
- sub-prefect [sub + prefect, neolog. dal lat. PREFECTUS] s. m., sotto-prefetto; pl. -ți.
- substânță [fr. SUBSTANCE] s. f., sostanza; pl. -țe.
- subsuoără, v. subțioără.
- subțioără, subsuoără [sub-t + *suoară < lat. SUB-ALA] s. f., ascella; pl. -țiori; la *subțicară*, sotto-braccio.
- subțire [lat. SUBTILE] sottile; gentile; raffinato; f. id., (raram. subțirea).
- subversiv [fr. SUBVERSIF], sovversivo; f. -vā.
- successiv [fr. SUCCESSIF], successivo.
- suci [psl. sučā < SUKATI], torcere; *pres.* suceșc; *cong. pres.* sucească.
- sudoăre [lat. SUDORE] s. f., sudore; pl. -dori.
- sufilă [lat. SUFFLARE], soffiare; ansare; *pres.* suflu, 3 sg. suflă; *cong. pres.* să sufle; *part. pass.* suflat.
- sufilare [sufila + re] s. f., soffio; pl. -lări; *sufilare* (senso collettivo), essere umano.
- suflet [lat. *SUFFLITU < SUFFLARE, formato come HALITU < HALARE] s. n., anima; pl. -te; a *lua suflet*, prender fiato.
- sufletesc [suflet + suff. -esc], spirituale; f. -tească.
- suhăt [cfr. serb. SUVAT] s. n., pascolo situato lungo un fiume, in regione di acquitrini; pl. -turi.
- sui [lat. SUBIRE], salire; *pres.* suiu; *imp.* suiam; *trap. pross.* suisem; *imper.* 2 sg. suc; *part. pass.* suit.
- sul [lat. volg. SUB(U)LU = class. IN-SUBULUM] s. n., rotolo; pl. -luri.
- suliță [psl. SULICA] s. f., picca, lancia; pl. -țe.
- sumân [bg. sukmanū, serb. sukmañ, rut. SUKMANA] s. n., pastrano rustico; pl. -ne, -ni.
- sumedenie [sumă < lat. SUMMA, che appare anche in testi letterari del secolo XVII sotto l'influsso del pol. SUMA; per la formazione di *sumedenie* da *sumă*, cfr. *rubedenie*] s. f., gran quantità; pl. -nii.
- sună [lat. SONARE], suonare; *pres.* sun; *cong. pres.* să sune; *part. pass.* sunat.
- sunăet [lat. SONITU] s. n., suono; pl. -te.
- sunt, v. a fi.
- supără [lat. SUPĒRARE; cfr., per il senso, il fr. OUTRER < OUTRE], stizzare; *rfss.* indispettirsi; *pres.* supăr; *cong. pres.* să supere; *part. pass.* supărat.
- supărăre [supăra + re] s. f., stizza; pl. -rări.
- suprēm [fr. SUPĒME], supremo; f. -mă.
- sur [bg. surū, serb. SUR] canuto; f. -ră.

surás [suráde < fr. SOURIRE, ricalcato su a råde] s. n., sorriso; pl. -suri.
 surătă [soră + suff. participiale -ată, come il psl. posestrima < sestra «sorella»] s. f., sorella, sorellastra; amică; pl. -te.
 surd [lat. SURDU], sordo; f. -dă.
 suròri, v. sòră.
 surioără [soră + suff. dim. -ioară] s. f., sorellina; pl. -re.
 surprins [surprinde < fr. SURPREN-DRE, ricalcato su a prinde], sorpreso; f. -să.
 surtúc [rus. sjurtukü < fr. SURTOUT] s. n., giacca, abito (uomo); pl. -ce.
 sus [lat. volg. SUSU = class. SURSUM], sù, sopra; de sus, dall' alto; în susul râului, a monte del fiume.
 suspèct [fr. SUSPECT], sospetto; f. -tă.
 suspin [suspina] s. n., sospiro; pl. -nuri.
 suspină [lat. SUSPIRARE], sospirare; pres.

suspîn; imp. 3 sg. suspina; cong. pres. să suspine; part. pres. suspinând.
 suspinàre [suspina + re] s. f., sospiro; pl. -nări.
 sùsur [susura < fr. SUSSURER] s. sg. tant. susurto; art. susurul.
 sùtă [psl. sùto] s. f., cento; pl. -te.
 suvenir [fr. SOUVENIR] s. n., ricordo; pl. -re.
 suvenire [fr. SOUVENIR] s. f., ricordo; pl. -ri.
 svârcolire [svârcoli, < bg. vûrgaljamû; cfr. anche bg. vûrkolest «rotondo», -re] s. f., convulsione; pl. -ri.
 svârli [asvârli < psl. vrûliti < vrûlû; cfr. srb. VRLJITI] gettare; pres. svârli; pass. rem. svârliu; cong. pres. să svârle; part. pres. svârlind.
 svârlügă [vârlan «Cobitis taenia» < psl. vrûlû «presto»] s. f., lasca, cavedine; pl. -gi.

S

şăde, v. şedeă.
 şăgă [bg. šegal s. f., scherzo (Mold., Bucov., Trans.); pl. şăgi.
 şăgălnic [şăgă + suff. -nic], scherzoso; f. -că.
 şăpte [lat. SEPTE], sette.
 şârpe, şêrpe [lat. volg. SERPES, -EM = class. SERPENS, -TEM] s. m., serpe; pl. şerpl.
 şăse [lat. SEX], sei.
 şchiopătă [lat. volg. EXCLOPPITARE], zoppicare; pres. şchioapăt'e şchiopătez; cong. pres. să şchiopăteze; part. pres. şchiopătând.
 şedeă [lat. SEDERE], sedere; pres. şed e şez, şezi, şade, 1 pl. şedem; pass. rem. şezui; fut. 3 sg. va şedeă o o să şadă; cong. pres. să şadă e să şază; part. pres. şezând.
 şêrpe (Mold.), v. şârpe.
 şerpui [şarpe], serpeggiare; pres. şerpuiesc; cong. pres. să şerpuiască; part. pres. şerpuiind.
 şî [lat. SIC], e, ed.
 şîr [cfr. bg. širû, srb. šîrom. Per il senso,

non per il fonetismo, cfr. lat SERIES] s. n., fila; pl. -ruri, -re.
 şîrèt [tc. šerit] s. n., cordoncino; pl. -turi.
 şîrèt [tc. širret], astuto, scaltro; f. -reată.
 şoáptă [şopti «mormorire»; cfr. bg. šeptá] s. f., mormorio; pl. -te.
 şoricùţ [şcarece, < lat. SORICE, + suff. dim. -uţ] s. m., topolino; pl. -ji.
 şorţ [ted. SCHURZ; cfr. pol. SZORC] s. n., grembiale; pl. -ţuri.
 şovâr [cfr. šuvar, srb. ševár] s. sg. tant., poa, fianarola; art. şovarul.
 ştèrg e [lat. EXTERGÈRE], cancellare; pres. şterg; pass. rem. ştersei; cong. pres. să şteargă; part. pass. şters.
 şti [lat. SCIRE], sapere; pres. ştiu, ştii, ştie; pass. rem. ştiui; cong. pres. să ştie; part. pres. ştiând; part. pass. ştiut.
 ştiinţă [neolog. dal lat. SCIENTIA e il fr. SCIENCE] s. f., scienza; pl. -ţe.
 ştrêngăr [ştreang «corda», < ungh. IS-TRĂNG < ted. STRANG; il senso attuale deriva dal senso etimologico: «uomo che

merita la corda, merita esser impiccato] s. m., scapestrato; birichino, pl. -ri.
 șt rengărêsc [șt rengar + suff. -esc], (da birichino; f. -rească.
 șueră [lat. SIBILARE, influenzato nel fonetismo da a [luicra], fischiare; pres. șuer; cong. pres. să șuer; part. pres. șuerând.
 șugui [psl. šeguja < šegovati], scher-

zare (Mold., Bucov., Trans.); pres. șuguiesc; cong. presc. să șuguiască; part. pres. șugind.

șură [ted. dialett. SCHÜR] s. f., rimessa; pl. -ri.

șuvișă [etim. ignota] s. f., ciocca; striscia; pl. -țe.

T

ta, v. tău.

tăbări [tabără «campo» < psl. taborŭ], campare, accamparsi; precipitarsi; pres. tabăr; cong. pres. să tabere; part. pres. tăbărind; part. pass. tăbărit.

tacâm [tc. TAKYM] s. n., posata; seguito, corteo; prost tacâm «cattiva lana»; ce facâm de om, che razza d'uomo; pl. -muri.

tăceă [lat. TACERE], tacere; pres. tac; part. pass. tăcut.

tăcere [tăcea + re] s. f., silenzio; pl. -ri.

tact [fr. TACT] s. n., tatto; pl. -turi.

tăcut [tăcea] silenzioso; f. -tă.

tăia [lat. volg. TALIARE], tagliare; pres. taiu; cong. pres. să taie; part. pass. tăiat; a tăia drumul, impedire il passaggio.

tăică [srb. TAJKO] s. f., padre, babbo; art. taica.

tăină [psl. TAJNA] s. f., segreto; pl. -ne.

tăinic [psl. tajnikŭ], segreto, romito; f. -că.

tăiș [tăiat + suff. -uș] s. n., taglio, filo (coltello); pl. -șuri.

talângă, talăncă [altra forma di balan-gă < balang!, interiezione] s. f., sonaglio, campano (bestiame); pl. -ângi.

tăle, v. tău.

talent [fr. TALENT] s. n., talento; pl. -te.

talger [cfr. bg. talerŭ, rut. talir < ted. TELLER, dialett. TALLER] s. n., piatto; pl. -re (Mold.).

tălhar [ungh. TOLVA] s. m., brigante; pl. -ri.

tălmăci [psl. tlŭmačiti], tradurre; pres. tălmăcesc; cong. pres. să tălmăcească; part. pres. tălmăcind.

tălpășitŭ [talpă, < ungh. TALP, + suff. dim. -itŭ] s. f., pianta del piede, suola; pl. -țe; a-și lua tălpășifa, svignarsela, battersela, darsela a gambe.

tămâiet, tămâiat [v. tămâie], incensato; f. -tă.

tămâie [lat. volg. *THYMANEA < THYMUS, invece del class. THYMIANA < gr. θυμίαμα] s. f., incenso; pl. -ăi.

tămâioasă [tămâios, < tămâie] s. f., moscatello, uva, moscato (vino); pl. -se.

tamân [tc. TAMAM], per l'appunto.

tănăr [lat. TENERU], giovane; f. -ră; pl. m. tineri, f. -re; (s. m.), tânăr, pl. tineri; voc. tinere.

tăpșan [probab. imparentato a tăpși «calpestore» (Mold.) < ungh. tapošni] s. n., piccolo altipiano; pl. -ne.

tărăboiu [etim. oscura; forse da tarabă «banco» < tc. TARAB] s. n., chiasso; pl. -boaie.

tăre [lat. TALE], forte; rapido.

tărg [psl. trŭgŭ] s. n., borgo, città; fiera; pl. -guri.

tări [psl. trŭti], trascinare; pres. tărăsc; pass. rem. târii; cong. pres. să tărăscă; part. pres. târind.

tărie [tare + suff. -ie] s. f., forza; pl. -ii.

tărlă [bg. tŭrlo, srb. TRLO, rus. TYRLO] s. f., ovile aperto; pl. -le.

tărziu [[lat. TARDIVU], tardo.

tătă [lat. TATA] s. m., padre; pl. -ți.

tătăr [tc. TATAR, psl. tatarinŭ] s. m., tartaro; pl. -ri.

tău [lat. volg. *TOU = class. TUUS], tuo;

- pl. tãi; f. ta, pl. tale; (pron. poss.) al tãu, il tuo.
- tã vã [bg. TAVA, srb. TAVA = tc. TAVA, ngr. ταβάς] s. f., vassoio; pl. tãvi.
- tã vã li [cfr. srb. TAVOLJITI «menare una vita difficile e misera»], avvoltoiare; pres. tãvãlesc; cong. pres. sã tãvãlescã; part. pres. tãvãlind.
- tã vã n [tc. TAVAN] s. n., soffitto; pl. -nuri.
- te, v. tu.
- teãnc [tc. TENK] s. n., mucchio, fascetto; pl. -curi.
- tẽiu [lat. volg. TILIU = class. TILIA] s. m.,iglio; pl. tei.
- temẽiu [psl. TEMELI < gr. θεμέλιον] s. n., fondamento; pl. -iuri; a pune temẽiu, metter base, aver fiducia.
- tẽmplu [lat. TEMPLUM] s. n., tempio, pl. -le.
- termãnã [fr. TERMINER], terminare; pres. termin; cong. pres. sã terminẽ; part. pass. terminat.
- testemel [tc. DEST+MAL; cfr. bg. TESTEMEL] s. n., fisciu, fazzoletto; pl. -le.
- tiãrã [fr. TIARE] s. f., tiara; pl. -re.
- ticãi [non è certo il rapporto di ticalã, ticãlos «ignobile» col psl. TYKATI «pungere»] rfs., tormentarsi, stentare, endugiare; pres. ticãiesc; cong. pres. sã ticãiascã; part. pres. ticãind.
- ticãit [ticãi], misero, pigro.
- ticãlõs [ticalã, ticãi], miserabile; f. -loasã.
- timp [lat. TEMPUS] s. n., tempo; pl. -puri.
- tindã [lat. volg. TENDA < TENDERE] s. f., atrio (casa rustica); pl. tinzi.
- tinde [lat. TENDERE, col senso moderno dal fr. TENDRE], tendere; stendere; pres. tind; pass. rem. tinsei; cong. pres. sã tindã; part. prese. tinzãnd.
- tiñe [tu], te, ti (acc.).
- tinerẽte [tãnãr + suff. -e] s. f., giovinezza; pl. -çi.
- tirãn [gr.-biz. ὑπάναξ, col senso del fr. TYRAN] s. m., tiranno; pl. -ni.
- titul [derivazione erudita dal lat. TITULUS; cfr. anche psl. TITLO, TITLA, pol. TYTUL] s. n., titolo; pl. -luri.
- toãmñã [lat. AUTUMNI, divenuto fem. per analogia con iarnã, varã] s. f., autunno; pl. -ne.
- toãrce [lat. volg. TORQUERE = class. torquere], filare; pres. torc, 3 sg. toãrce; pass. rem. toãrsei; cong. pres. sã toãrcã; part. pass. tors.
- toãte, v. tot.
- tõcmãi [psl. tüküma], per l'appunto, proprio.
- tocmeãlã [tocmi + suff. -ealã] s. f., organizzazione (anticam.); stipolazione, accordo, discussione sul prezzo; pl. tocmeale (anticam.), -meli.
- tocmi [psl. tükümiti], fare il prezzo; ingaggiare (domestico); pres. tocmesc; cong. pres. sã tocmeascã; part. pass. tocmit.
- tolocãni [forse rus. TOLOKA; cfr. toloacã «campo, seminato» < rus. TOLOKA, derivato da tolocj «scalpitare, triturare»] sgridare qualcuno, non lasciarlo in pace; parlare sconsideratamente (Mold.); pres. tolocãnescã; part. pres. tolocãnind.
- ton [fr. TON] s. n., tono; pl. -nuri.
- topenie [topi] s. f., disastro; pl. -nii; topenie de rãs, a se topi de rãs, sbellicarsi delle risa.
- tõpi [psl. TOPITI], fondere; pres. topesc; cong. pres. sã topeascã.
- topõr [psl. toporũ] s. n., scure; pl. -poare.
- tot [lat. TOTUS], tutto; f. toatã; pl. m. toji, f. toate; gen.-dat. m. f. tuturor; (avv.) de tot, del tutto, tot mereu, sempre; toate ca toatele, va bene, ammetiamo pure; ma...
- totdeãuna [tot + de-a-una], sempre.
- tovãrãș [psl. tovariști, rus. tovaryši] s. m., compagno; pl. -și.
- trãge [lat. volg. *TRAGERE = class. TRAHERE], tirare; sparare; pres. trag; imp. 3 pl. trãgeau; pass. rem. trãsei; trap. pross. trãsesem; cong. pres. sã trãgã; part. pass. tras; a trage undeva, scendere; a trage o țigarã, fumare.
- trãã [psl. TRAJATI], vivere; pres. trãiesc; cong. pres. sã trãiascã; part. pres. trãind; sã trãiești!, evviva!, viva!

- trăistă [parola antichissima, forse dall'epoca che precede l'occupazione romana della Dacia; per le migrazioni dei pastori, la parola passò nelle lingue dei popoli vicini; cfr. gr.-biz. τράιστρον, alb. *traste*, rut, pol., rus. *tajstra*, rut. *tajnistra*, slovacco *taňistra*, ceco *tanystra*, ungh. *tarisznya*, ecc.] s. f., bisaccia; pl. -te, trăisti.
- trăiu [trăi] s. n., vita; pl. -iuri.
- trandafir [ngr. τριαντόφύλλον], s. f., rosa; pl. -ri.
- trântă [trânti] s. f., lotta corpo a corpo; pl. -te.
- trânti [psl. *trąti > rut. TRUTYTY, ceco TROUTITI, pol. trącić], buțar giu, rovesciare; pres. trântesc; cong. pres. să trântescă; part. pass. trântit.
- tras [trage], tratto; *tras print' un incl.* svelto, dalla vita sottile.
- trăsnet [trăsni «fulminare» < psl. trėsnaŋi] s. n., fulmine; pl. -te.
- trăsură [tras] s. f., vettura; pl. -ri.
- treaptă [lat. TRAJECTA] s. f., gradino; pl. trepte.
- treáz [psl. trězvu], sveglia; f. -ză.
- trebui [psl. trěbovati], bisognare; occorrere; pres. 3 sg. trebuie; imp. 3 sg. trebui; cong. pres. să trebuie; part. pres. trebuid.
- trebuiŋă [trebui + suff. -inŋă] s. f., bisogno; pl. -șe.
- treacător [trece + suff. -tor], passeggero, effimero; f. -toare.
- trece [lat. TRACĒRE], passare; pres. trec, 3 sg. trece; cong. pres. să treacă; part. pass. trecut.
- trecere [trece + re] s. f., passaggio; pl. -ri.
- trecut [trece] s. n., passato; pl. -turi.
- trêi [lat. TRES], tre; *al treilea*, terzo; f. a treia.
- trêmur [tremura] s. n., fremito; pl. -ure.
- tremură [lat. TRĒMULARE], tremare; pres. tremur; part. pres. tremurând.
- trêmurătură [tremura + suff. -ură] s. f., tremore; pl. -ri.
- tren [fr. TRAIN] s. n., treno; pl. -nuri.
- treptat [ricalcato sull'ital. GRADUATO], man mano, gradualmente.
- tresări [fr. TRESSAILLIR, composto con sâri], trasalire; pres. tresar; pass. rem. 3 sg. tresări; cong. pres. să tresară.
- trêstie [psl. TRESTI] s. f., canna; pl. -ii.
- treză [psl. trězviti], svegliare; rfss., svegliarsi, trovarsi d'un tratto; pres. trezesc; pass. rem. 3 pl. trezirăm; cong. pres. să trezească; part. pres. trezind.
- tribună [fr. TRIBUNE] s. f., tribuna; pl. -ne.
- tril [it. TRILLO] s. n., trillo; pl. -luri.
- trimis [trimitē] s. m., messo, ambasciatore; pl. -și.
- trimitē [lat. TRAMITTĒRE], mandare; pres. trimit; pass. rem. trimisei; cong. pres. să trimetă; part. pres. trimitând; part. pass. trimis.
- trist [lat. TRISTE], triste; f. -tă.
- troian [psl. trojanŋ] s. n., mucchio di neve; pl. -iene.
- troieni [troian], amnucciare; immobilizzare nella neve; pres. troienesc; cong. pres. să troienească; part. pres. troienind.
- tron [fr. TRŌNE] s. n., trono; pl. -nuri.
- trudit [trudi < psl. TRUDITI], sfinito, tormentato; f. -tă.
- trunchiu [lat. TRUNCULU] s. n., tronco; pl. -chiuri; trunchi IX, 5.
- trup [psl. trupŋ] s. n., corpo; pl. -puri.
- trupșor [trup + suff. dim. -șor] s. n., corpicino; pl. -șoare.
- tu [lat. TU, TIBI, TE; VOS, VOBIS], tu; dat. ŋe, iŋi, ŋi, ŋi-; acc. pe tine, te; pl. voi; dat. vouă, vă, vi; acc. pe voi, vă.
- tufă [lat. TUFĀ < gr. τύφη] s. f., cespuglio; pl. -fe.
- tufănc [tufă + suff. -an] s. m., specie di quercia (quercus pubescens); pl. -ni.
- tufli [probab. onomatopea], mettere sul capo il berretto di pelo d'agnello (la căciula) con un movimento rapido (Mold.); pres. tuflesc; cong. pres. să tuflească; part. pres. tufflind.
- tulbură, v. turbură.

- tun [lat. TONU «tono, tuono»] *s. n.*, cannone; *pl. -nuri.*
- tùnet [lat. TONITRU, ricalcato su *sunet*] *s. n.*, tuono; *pl. -te.*
- turbàre [turba, lat. < TURBARE, + re] *s. f.*, rabbia; *pl. -ări.*
- turburà [lat. volg. *TURBULARE < TURBARE], turbare; *pres. turbur; cong. pres. să turbure; part. pass. turburat.*
- turc [psl. turükü, ngr. τούρκος], *s. m.*, turco; *pl. -ci.*
- turcească [turc + suff. -ească] *s. f.*, caffè turco; *pl. -cești.*
- turcesc [turc + suff. -esc], turco; *f. -cească.*
- turească, tureac [lat. volg. *THYLACUS < gr. θύλακος] *s. f.*, gambale (Mold., Bucov.); *pl. tureci, -ce.*
- tùrlă [gr.-biz. τρούλλα, ngr. τούρλα] *s. f.*, torre; *pl. -le.*
- tùrmă [lat. TURMA] *s. f.*, greggia; *pl. -me.*
- turnă [lat. TORNARE], tornare; *pres. torn; cong. pres. să toarne; part. pres. turnând.*
- tușă [lat. TUSSIRE], tossire; *pres. tușesc, 3 sg. tușește; cong. pres. să tușească; part. pres. tușind.*
- tutùn [tc. TÛTUN] *s. n.*, tabacco; *pl. -nuri.*
- tuturòr, v. tot, tòti.

T

- țânțâr [lat. volg. ZINZALA; cfr. ital. zanzara, spagn. zenzalo] *s. m.*, zanzara; *pl. -ri.*
- țânțoș [etim. ignota], arrogante, superbo; *f. -șă.*
- țap [cfr. alb. SKJAP, CAP; srb., pol. CAP; ceco, ungh. CÁP; tutte derivano dalla parola rumena] *s. m.*, capro; *pl. -pi.*
- țeápăn, v. țeápăn.
- țără [lat. TERRA] *s. f.*, campagna, patria; paese; la țară, in campagna; *pl. țări.*
- țărăi [onomatopea], cantare (grillo); *pres. 3 sg. țărăie; pass. rem. 3 sg. țărăi; cong. pres. să țărăie.*
- țărăit [țărăi] *s. m. sg. tant.*, canto (grillo); *arf. țărăitul.*
- țărăn [țără; nel senso di «abitante della pianura», in opposizione con il *muntean*, «abitante dei monti»] *s. m.*, contadino; *pl. -ni.*
- țărănòiu [țărăn + suff. -oiu] *s. m.*, zoticone; *pl. -oi.*
- țarină [psl. CARINA «imposta, tributo»] *s. f.*, seminato; *pl. -ni.*
- țărîm [lat. TERMINU, col suffisso cambiato; țărîm, venne riconiato sul *pl. țărîmuri*] *s. n.*, riva; *pl. -muri.*
- țăță [parola appartenente al linguaggio dei bambini; cfr. nap. zizza, ted. Zitze, bg. srb. cica] *s. f.*, seno, poppa; *pl. -țe.*
- țeápăn [psl. cěpěňü] rigido; solido; *f. -nă.*
- țeără, v. țără.
- țel [ungh. CĚL, rus. cělj, ecc. < ted. ZIEL] *s. n.*, scopo; *pl. -luri.*
- țepeni, v. țeápăn.
- țese [lat. TĒXĒRE], tessere; *pres. țes, 3 sg. țese; cong. pres. să țeasă; part. pres. țesând.*
- țică [etim. incerta] *s. m. sg. tant.*, ragazetto (Mold.).
- țigără [ted. ZIGARRE] *s. f.*, sigaretta; *figară de foi, sigaro; pl. -gări.*
- țilindru [ted. ZILINDER] *s. n.*, cilindro; *pl. -re.*
- țineă [lat. TENERE], tenere; *pres. țin e țiu, ții, ține; imp. țineam; cong. pres. să țină e să ție; part. pres. ținând e ținind; a se ține după cineva, seguire, inseguire qualcuno; a țineă calea, aspettare al varco, impedire.*
- țințâr, v. țânțâr.
- ținti [țintă «mèta, bersaglio» < psl. cęta «moneta»], prendere di mira, fissare (nel senso proprio e figurato); *pres. țintesc; pass. rem. 3 sg. ținti; cong. pres. să țintească; part. pass. țintit.*
- țintui [țintă, ținti + suff. -ui], inchiodare; *pres. țintuiesc; imp. 3 sg. țintuia; cong. pres. să țintuiască.*
- țipă [etim. ignota], gridare; *pres. țip; imp. 3 sg. țipa; part. pres. țipând.*
- țipăt, țipet [țipa], *s. n.*, grido; *pl. -pete.*

U

- ucide [lat. OCCIDĒRE], uccidere; *pres.* ucid; *pass. rem.* ucisei; *cong. pres.* să ucidă; *part. pass.* ucis.
- ucidere [ucide + re] s. f., atto di uccidere, uccisione; *pl.* -ri.
- ucigăş [ucide + suff. -aş] s. m., uccisore; *pl.* -şi.
- ucis, v. ucide.
- ud [lat. UDU], umido; f. udă; *pl. m.* uzi, f. ude.
- uită¹ [ulta (scomparso dalla lingua) < lat. *OBLITARE < OBLITU], dimenticare; *pres.* uit; *cong. pres.* să uite; *part. pass.* uitat.
- uită² [probab. della stessa etimologia come uita¹, il senso primitivo essendo stato, forse, «fermarsi a guardare molto tempo qualcosa, dimenticare quindi di proseguire il cammino»; cfr. anche bg. *zabravjamu* «dimenticare», *zabravjamu se* «guardare qualcosa molto tempo»] *rfss.*, guardare; *pres.* mă uit; *cong. pres.* să se uite; *part. pres.* uitându-se.
- uităt [uita] s. m. *sg. tant.*, azione di guardare, sguardo.
- ulcică [ulcea, < lat. *OLICELLA < OLLA, + suff. dim. -ică] s. f., boccale; *pl.* -cele; *a-i pune ulcica*, fare a qualcuno sortilegi d'amore.
- ulciör, v. urciör.
- ulëiu [psl. olj] s. n., olio; *pl.* -iuri.
- ulicioără [uliță + suff. dim. -ioară] s. f., stradella; *pl.* -re.
- uliță [psl. ULICA] s. f., strada; *pl.* -țe.
- ülüu [ungh. ÖL(Y)Ü] s. m., sparviere; *pl.* uli.
- umăr [lat. HUMĒRU] s. m., omero; *pl.* -meri; (Mold., Trans.) s. n., umăr, *pl.* -mere.
- umbă [lat. AMBULARE], camminare; *pres.* umblu, *imp. 3 sg.* umbă; *cong. pres.* să umble; *imper. 2 sg.* umbă; *umbă sănătos*, vattene con Dio!
- umblet [umbă + suff. -et] s. n., andatura; *pl.* -te.
- umbră [lat. UMBRA], s. f., ombra; *pl.* -re.
- umed [lat. HUMIDU], umido; f. -dă.
- umezi [umed], bagnare; *pres.* umezesc; *trap.* *pross. 3 sg.* umezise; *cong. pres.* să umezească.
- umflă [lat. INFLARE], gonfiare; a umfla pe sus, portar via; *pres.* umflu; *cong. pres.* să umfle; *part. pass.* umflat.
- umil [lat. HUMILE], umile; f. -lă.
- umilință [umili, < psl. UMILITI, + suff. -ință; per il senso, cfr. fr. HUMILITÉ] s. f., umiltà; *pl.* -țe.
- umpleă, impleă [lat. IMPLERE], riempire; *pres.* umplu; *cong. pres.* să umple; *part. pass.* umplut.
- un [lat. UNU, UNA], un, uno; qualche, alcuno; *gen.-dat.* unui; f. una, *gen.-dat.* unei; *pl. m. f.* niște; (*pron.*) unul, una; *gen.-dat.* unuia; *pl.* unli, *gen.-dat.* unora; f. una, *gen.-dat.* uneia; *pl.* unele; *gen.-dat.* unora.
- unchiăş [unchiu + suff. -aş] s. m., vecchio, vegliardo *pl.* -şi.
- unchiu [lat. AVUNCULU] s. m., zio; *pl.* -chi.
- undă [lat. UNDA] s. f., onda; *pl.* -de.
- unde [lat. UNDE], dove; *de unde până unde*, come mai.
- undevă [unde + va], in qualche parte.
- unduiăt [unduia, undoia < fr. ONDOYER, ricalcato su undă], ondulato; increspato.
- unele, v. un.
- unge [lat. UNGERE], ungere; a unge domn, consacrare, dare il crisma, ungere; *pres.* ung; *pass. rem.* unsei; *cong. pres.* să ungă; *part. pass.* unse.
- ungur [psl. aġrinü] s. m., ungherese; *pl.* -ri.
- ungurean [ungur + suff. -ean] s. m., Transilvano; *pl.* -reni.
- uni [lat. volg. *UNIRE], unire; *pres.* unesc; *3 sg.* unește; *cong. pres.* să unescă; *part. pass.* unit.
- unia, v. un.
- unic [neolog. dal lat. UNICUS], unico; f. -că.
- uniförm [fr. UNIFORME], uniforme; f. -mă.

- uns, v. ùnge,
 unt [lat. UNCTU] s. n., burro; pl. -turi.
 unt del è mn [unt + de + lemn] s. n., olio
 d'oliva; pl. -nuri.
 urà [lat. ORARE], augurare; pres. urez; cong.
 pres. să ureze; part. pres. urând.
 urit [uri «odiare» < lat. volg. *HORRIRE
 = class. HORRERE, HORRESCERE] s. m.
 sg. tant., noia; art. uritul; a fine de urit, tener
 compagnia.
 urcà [lat. volg. *ORICARE < ORIOR],
 salire; rfs., ammoniare; salire; pres. urc;
 imp. urcam; cong. pres. să urce.
 urciór [lat. URCEOLU; urciór è riconiato
 su ulcică] s. n., orciuolo; pl. -cioare.
 urèche [lat. volg. ORICULA = class. AU-
 RICULA] s. f., orecchio; pl. -chi.
 urgie [lat. volg. ORGIA] s. f., ira; flagello;
 pl. -ii.
 uriaş [ungh. ORIÁS], gigante.
 urlà [lat. volg. *URULARE = class. ULU-
 LARE], urlare; pres. urlu; imp. urlam; part.
 pres. urlând.
 urmă [urmă], conseguire; pres. urmez; cong.
 pres. să urmeze; part. pass. urmat.
 urmă [probab. gr. ὀσμή «odore», nel quale
 il gruppo ου è passato a r/m come anche
 nell'ital. orma: il verbo greco ὀσμάομαι «odo-
 rare, fiutare» sarebbe dunque alla base di
 a urma] s. f., orma; pl. -me; pe urmă, poi,
 dopo; in urmă, lontano, dietro; cel din urmă,
 l'ultimo; in cele din urmă, finalmente.
 urmări [urmare < urma, col senso del fr.
 POURSUIVRE, creato appunto per tradur-
 re la parola francese], seguire, inseguire;
 pres. urmăresc; cong. pres. să urmărescă;
 part. pass. urmărit.
 urmăş [urmă + suff. -aş] s. m., discendente;
 pl. -şi.
 următòr [urma + suff. -tor], seguente; f.
 -toare.
 urs [lat. URSU] s. m., orso; pl. -şi.
 ursüz, hursüz [tc. UGHURSUZ «di ma-
 laugurio», imbronciato, burbero.
 urzeală [urzi + suff. -eală] s. f., trama;
 pl. -zeli.
 urzit [urzi < lat. volg. *ORDIRE = class.
 ORDIRE], ordito; f. -tă.
 uşă [lat. volg. pl. *USTIA (sg. *USTIUM
 = class. OSTIUM), parola usata per signi-
 ficare la porta con due battenti] s. f., uscio;
 pl. uşi.
 uscăt [usca < lat. EXSUCARE], secco, a-
 sciugato; f. -tă.
 uşòr [iuşor (oggi scomparso dalla lingua) <
 *in (lat. LEVIS) + suff. -şor], facile; leg-
 gero; f. uşoară.
 uşurèl [uşor + suff. dim. -el], leggermente;
 lentamente.

V

- va¹ [vrea, voi], terza persona sg. del pres. del
 verbo a vrea «volere»; oggi questa forma è
 adoperata solo nella formazione del futuro,
 come ausiliario.
 va² [va¹], particola che entra nella for-
 mazione dei pronomi indefiniti; cineva, alt-
 ceva, ecc.
 vácùţă [vacă, < lat. VACCA, + suff.
 dim. -uţă] s. f., vaccherella; pl. -ţe.
 vad [lat. VADU] s. n., guado; pl. -duri.
 văd, v. vedeă.
 vagabònd [fr. VAGABOND] s. m., va-
 gabondo; pl. -onzi.
 văgăună [probab. ungh. VAGNI «taglia-
 rez»; cfr. VAGANY «taglio»] s. f., voragine;
 precipizio; pl. -ne, -ni.
 vagon [fr. WAGON] s. n., carrozza; va-
 gone; pl. -goane.
 vâi [cfr. lat. VAE], ahimè!, guai!; cu vai
 nevoie, a stento.
 văi, v. vâle.
 văjnic [rus. važnyj], violento (Mold.,
 Bucov.); f. -că.
 vâiet [vai; creato per analogia con muget,
 fipăt, răcnet] s. n., gemito; pl. -te.
 val [psl. valū] s. n., onda; pl. -luri.

- vâl [lat. VELU, col senso del fr. VOILE] s. n., velo; pl. -luri.
- vâlcică [valcea, < lat. *VALICĒLLA, + suff. dim. -ică] s. f., valletta; pl. -cele.
- vâle [lat. VALLE] s. f., vallata; pl. văi.
- vână [lat. VENA] s. f., vena; pl. vine.
- vânăt [vâna < lat. volg. *VENARE = class. VENARI] s. n., cacciagione; pl. -turi.
- vânătôr [lat. VENATORE] s. m., cacciatore; pl. -ri.
- vânătôrêsc [vânător + suff. -esc], da caccia, da cacciatore; f. -rească.
- vând, v. vinde.
- vânt [lat. VENTU] s. n., vento; pl. -turi; a lua vânt, infiammarsi.
- vânzare [vinde + re] s. f., vendita; pl. -zări; de vânzare, «vendes».
- vânzătôr [vinde + suff. -tor] s. m., venditore; pl. -ri.
- văpăie [lat. volg. VAPA, dal quale deriva anche l'ant. ital. *vapa*, oggi *vampa*; alb. *vapë*, srb. *VAPA*] s. f., fiammata; pl. -păi.
- văpsi, vopsi [psl. VAPI SATI < gr.], verniciare; pres. văpșesc; imp. 3 sg. vâpșea; cong. pres. să vâpșească; part. pass. vâpșit.
- văpșeă [văpsi] s. f., colore; pl. -sele.
- vără [lat. volg. *VERA, pl. di VER] s. f., estate; pl. veri.
- vărătec [vară + suff. -tec], estivo.
- vârf [psl. vrühü] s. n., vetta; pl. -furi; vârful nasului, la punta del naso.
- vărgă [lat. VIRGA] s. f., verga; pl. vergi, vârgi.
- vârî [psl. vîrčiti], ficcare; pres. vâr; pass. rem. 3 sg. vâri; cong. pres. să vâre; part. pass. vârint.
- variăt [fr. VARIÉ], vario; f. -tă.
- vârză [lat. volg. *VIRDIA = class. VIRIDIA] s. f., cavolo; pl. verze.
- vas [lat. VASU] s. n., vaso; pl. -se.
- vătăf [probab. di origine tartara: VATAHA «banda, truppa» > pol., rut. *vataha*, rus. *vataga*; dal rumeno, la parola penetrò nelle lingue dei popoli vicini] s. m., pastore anziano; maggiordomo; pl. -fi.
- vătără [voce balcanica; dal rum. passata nelle lingue dei popoli vicini; cfr. alb. *vatrë*, srb. slov. *VATRA*] s. f., focolare; pl. vetre.
- văzând, v. vedeă.
- văzdüh [psl. vüzduhü] s. n., cielo, aria, azzurro; pl. -huri.
- veác [psl. věkü] s. n., secolo; pl. veacuri, veci; in veacul vecilor, in eterno.
- vechime [vech'u + suff. -ime] s. f., antichità; pl. -mi.
- vêchiu [lat. volg. VĒCLU = class. VĒTULUS], vecchio, antico; f. -che.
- vêci [veac], in veci, per sempre; in veacul vecilor, in eterno.
- vecin [lat. VICINU, -A], vicino; (agg. e s. m.), f. -nă; pl. m. -ni, f. -ne.
- vecinătate [lat. VICINITATE] s. f., vicinanza; pl. -tăți.
- vêcnic, veșnic [psl. věčnū], eterno; f. -că.
- vecinicie, veșnicie [vecinic, veșnic], s. f., eternità; pl. -cii.
- vedeă [lat. VIDERE], vedere; pres. văd, vezi, vede, vedem, vedeți, văd; imp. vedeam; pass. rem. văzui; cong. pres. să vadă, -ază; part. pres. văzând; part. pass. văzut; pe văzute, a vista.
- vedere [vedea + re] s. f., vista; pl. -ri.
- veghiă [lat. VIGILARE], vegliare; pres. veghez; cong. pres. să veghezze; part. pres. veghiând; part. pass. veghiat; inima veghiată, che veglia, insonne.
- vel [psl. VELI], grande (anticam.; la parola era adoperata solo coi nomi indicanti funzioni di corte).
- venerabil [fr. VÉNÉRABLE], venerabile; f. -lă.
- venețian [ital. VENEZIANO], veneziano; f. -nă.
- veni [lat. VENIRE], venire; pres. vin e viu, vii, vine; imp. veneam; trap. pross. 3 sg. venise; cong. pres. să vină e să vie; part. pres. venind, viind; part. pass. venit; imi vine, vorrei, sarei tentato.
- vêrde [lat. volg. VIRDE = class. VIRIDEM], verde; robusto.
- verdeăță [verde + suff. -cață] s. f., verdura; pl. verdețuri, legumi.

- vergin, virgin [neolog. dal lat. VIRGINEM], vergine; f. -nă.
- vers [fr. VERS] s. m., verso; pl. -suri.
- vêsel [psl. veselû] allegro; f. -lă.
- veselie [vesel + suff. -ie] s. f., allegrezza; pl. -ii.
- vêșnic, v. vécinic.
- veșnicie, v. vecinicie.
- vêște [psl. věstî] s. f., notizia; pl. vești; fără veste, all'insaputa.
- veșmânt, v. veștmânt.
- vêșted [lat. volg. *VESCIDU < VESCUS], appassionato; f. -dă.
- vestit [vesti «annunciare» < veste], famoso; f. -tă.
- vestitôr [vesti + suff. -tor], annunciatore; f. -toare.
- veștmânt, veștmânt [lat. VESTIMENTU] s. n., vestito, vestimento; pl. -minte.
- vêveriță [psl. věverica] s. f., scoiattolo; pl. -țe.
- vibrare [vibra, < fr. VIBRER, + re] s. f., vibrazione; pl. -ări.
- vicleán [ungh. HITLEN «infedele», astuto; f. -nă.
- vie [lat. VINEA] s. f., vigna; pl. vii.
- vicășă [lat. *VIVITIA < VIVUS] s. f., vita; pl. vieți; a scăpa cu vicășă, salvar la vita.
- vîfor [psl. vihrû, srb. VIHOR] s. n., raffica, tempesta di neve, tormenta; pl. -re.
- viind, v. veni.
- viitôr [veni + suff. -tor] s. n., avvenire; pl. -ruri.
- vin [lat. VINU] s. n., vino; pl. -nuri.
- vină [psl. VINA] s. f., colpa; pl. -ni.
- vină, v. veni.
- vinde [lat. VENDĒRE], vendere; pres. vând, vinzi, vinde; pass. rem. vându; cong. pres. să vândă; part. pres. vânzând; part. pass. vândut.
- vinele, v. vână.
- vineri [lat. VĒNERIS (DIES)] s. f., venerdì.
- vinovât [psl. vinovatû], colpevole; f. -tă.
- vioară [cfr. ital. VIOLA] s. f., violino; pl. viori, vioare.
- vioicîune [vioiu, < viu, + suff. -iune] s. f., vivacità; pl. -ni.
- vioareă [vioară < lat. VIOLA] s. f., violetta; mammola; pl. -rele.
- viorică [vioarea + suff. -ică] s. f., violetta; pl. -rele.
- virtute [lat. VIRTUTE] s. f., virtù; pl. -ți.
- vis [lat. VISU] s. n., sogno; pl. -suri.
- visare [visa < lat. volg. *VISARE < VISUM] s. f., sogno; pl. -sări.
- viscol [forse imparentato con vișor] s. n., raffica di neve; pl. -le.
- vită [lat. VITA; per la trasformazione del significato, cfr. psl. životû «vita, animale»] s. f., bestia, animale; pl. -te.
- viteáz [psl. vitězi; cfr. anche rus. VI-TJAZI], bravo, prode; f. -ză; pl. m. -teji, f. -teze; Mihai Vitcazul, Michele il Bravo.
- vițică [vițea, < lat. *VITELLA < VITELLU, + suff. dim. -ică] s. f., piccola vacca; pl. -țele.
- viu [lat. VIVU], vivo; f. vie; pl. m. f. vii.
- vizită [fr. VISITE], s. f., visita; pl. -te.
- vlăguit [vlăgui < vlagă «vigore» < psl. VLAGA «umidità»], esaurito; f. -tă.
- vòdă [psl. (VO)JEVODA] s. m., re, principe regnante (segue generalmente il nome del principe: Alexandru-Vodă).
- vòi [lat. VOS, VOBIS], voi; dat. vouă, vă, vi; acc. pe voi, vă.
- voi [voie], volere; pres. voiu e voesc; imp. voiam; cong. pres. să voiască; part. pres. voind.
- vòie [psl. VOLJA] s. f., volontà; pl. voi; voie bună, buon umore; fără voie, involontariamente; a-și face voie rea, farsi cattivo sangue; a da voie, concedere, permettere.
- voievòd [psl. VOJEVODA] s. m., principe feudatario; pl. -vozi.
- voinic [psl. vojnîkû] s. m., guerriero; pl. -ci; (agg.), bravo, forte; f. -că.
- voinicel [voinic + suff. dim. -el] s. m., giovine guerriero; pl. -cei.

- voinicêsc [voinic + suff. -esc], eroico; f. -cească.
- vointă [voi + suff. -intă] s. f., volontà; pl. -țe.
- voiôs [voie + suff. -os], allegro; f. -oasă.
- vöiu, v. voi.
- volubil [fr. VOLUBLE], volubile; f. -lă.
- voluptäte [neolog. dal lat. VOLUPTA-TEM] s. f., voluttà; pl. -ăți.
- vopsi, v. vâpsi.
- vörbă [dvorbă (oggi scomparso dalla lingua) < psl. DVORIBA] s. f., parola; pl. -be; a sta de vorbă, conversare, parlare; a se sine de vorbă, tener la parola; e vorba de, si tratta di; vorba cece, come si dice (proverbi); după cum zice vorba, come dice il proverbio.
- vorbi [vorbă], parlare; pres. vorbesc; cong. pres. să vorbească; part. pres. vorbind; part. pass. vorbit.
- vörnîc [psl. dvorinikü] s. m., ministro della giustizia (anticam.); pl. -ci.
- vöstru [lat. volg. VOSTER, -STRA = class. VESTER, -STRA], vostro; (pron. poss.) al vöstru, il vostro; pl. voștri; f. sg. voastră, pl. voastre.
- vrăjă [psl. vraža] s. f., incanto, magia; pl. vrăji; vraje.
- vrăjbă [psl. *vražiba < vražida, cambiando il suffisso; cfr. rut., ceco vražba, pol. wroźba] s. f., discordia; pl. -be; vrăjbi.
- vrâncean [Vrancea, regione dei monti Carpazi nel sud-ovest della Moldavia, + suff. -ean] s. m., abitante della regione di Vrancea; pl. -ceni.
- vrând, v. vrea.
- vreă [lat. volg. *VOLERE = class. VEL-LE], volere; pres. vreau, vrei, vrea, vrem, vreți, vor; pass. rem. vruî; trap. pross. vru-sei; part. pres. vrând; part. pass. vrut.
- vrème [psl. vrěmę] s. f., tempo; pl. -mi; în vreme ce, mentre; de vreme ce, considerando...; din vreme în vreme, di tempo in tempo; de vreme, per tempo.
- vrün [lat. VĒRE, + un; cfr. il mac.-rum. vârmu «nessuno» = ital. veruno < lat. VĒRE-UNUS], qualche, alcuno; f. vreo; (pron.) vreunul, pl. -unii; f. vreuna, pl. -unele.
- vui [onomatopea], ronzare, rumoreggiare; pres. 3 sg. vulește; imp. 3 sg. vuia; cong. pres. să vuiască.
- vültur [lat. VULTUR e VULTURIUS] s. m., aquila; pl. -ri.

Z

- za, zeă, zăle [cfr. lat. med. ZABA, gr. biz. ζάβα, alb. zavë] s. f., corazza di maglia; cotta d'arme; pl. zale, zele.
- zăceă [lat. JACERE], giacere; pres. zac; imp. 3 pl. zăceau; cong. pres. să zacă; part. pass. zăcut.
- zădűf [sl. zaduhŭ] s. n., afa; pl. -furi.
- zähăr [ngr. Ζάχαρι] s. m. sg. tant., zucchero.
- zăle, v. za.
- zămă, v. zeámă.
- zămbl [psl. ząbŭ «dente»], sorridente; pres. zămbesc; cong. pres. să zămbească; imper. 2 sg. zămbește; (forma negativa) nu zămbi; part. pass. zămbit.
- zămbire [zămbl + re] s. f., sorriso; pl. -ri.
- zămbitor [zămbl + suff. -tor], sorridente; f. -toare.
- zănă [lat. DIANA] s. f., fata; dea; pl. -ne.
- zăpcii [zapciu «sotto-prefetto, agente che incassava le imposte» (anticam.) < tc. zabtgy], eseguire; punire chi non ha pagato le imposte; pres. zăpciesc; cong. pres. să zăpciească; part. pres. zăpciind.
- zăpușălă [zăpuși, < srb. zapušiti] «empiere di fumo», + suff. -eală] s. f., afa; pl. -șeli.
- zăre [psl. ZARJA] s. f., orizzonte; pl. zări.
- zări [zare], scorgere; pres. zăresc; imp. 3 sg. zărea; trap. pross. 3 pl. zărirăm; cong. pres. să zărească; part. pass. zărit.

- zã u! [zeu «dio» < lat. DEU], per Dio!,
lo giuro!
- zavistie [psl. ZAVISTIJE] s. f., invidia;
intrigo; pl. -tii.
- zã vó iu [psl. ZAVO] «meandro di un fiume»
s. n., saliceto; pl. -voaie.
- zã vò r [psl. zavorü] s. n., chiavistello; pl.
-voare.
- z b ä r r [onomatopea], «frrr!» interiezione
che imita il volo e il ronzio delle api e delle
mosche, ed anche la vibrazione di una corda,
del cervo volante o della trottola.
- ze á m ä, z à m ä [lat. volg. ZEMA < gr. Ζέμα]
s. f., sugo; pl. zemi, zemuri.
- z è ce [lat. DECE] dieci.
- zi [lat. DIE] s. f., giorno; pl. zile.
- z l c e [lat. DICERE], dire; pres. zic; imp.
ziceam; pass. rem. zisel; cong. pres. să zică;
part. pres. zicând; part. pass. zis.
- zid [psl. zidü] s. n., muro; pl. -duri.
- zimbì, v. z à mbì.
- zis, v. zice.
- zò die [gr. Ζῳδίων; cfr. bg. ZODIJE] s. f.,
stella, zodiaco; pl. -dii.
- zò ri [bg., srb. ZORA] s. f. pl. tant., alba,
aurora; art. zorile.
- z u g r ä v i [zugrav < ngr. Ζωγράφος; cfr.
anche il psl. zugrafü], dipingere, pitturare,
imbianchire; pres. zugrăvesc; imp. 3 sg. zu-
grăvea; cong. pres. să zugrăvească; part.
pass. zugrăvit.
- zurbà [tc. ZORBA] s. f., rivolta; tumulto;
pl. -bale.
- z u r g ä l ä u [cfr. ungh. ZÖRGENI «tintinare»]
s. m., sonagli, campanelli, bubboli; pl.
-äi.

I N D I C E

	Pag.
Prefazione — — — — —	5
Introduzione. Romanità del popolo e della lingua rumena — —	7
I. La lingua rumena — — — — —	29
II. Fonetica e grammatica storica — — — — —	43
III. La letteratura rumena — — — — —	63
Testi — — — — —	87
Norme per la pronunzia del rumeno — — — — —	89
N. Titulescu, <i>Sunt optimist</i> — — — — —	91
I. <i>Doina</i> — — — — —	95
II. <i>Miorița</i> — — — — —	97
III. Miron Costin, <i>Cartea pentru descălecatul de'nțaiu a țării Moldovei și neamului moldovenesc</i> — — — — —	99
IV. Costache Negruzzi, <i>Alexandru Lăpușneanu</i> —	100
V. — — — — —	
VI. Vasile Alecsandri { <i>Steluța</i> — — — — —	104
VII. — — — — — { <i>Iarna</i> — — — — —	105
VIII. — — — — — { <i>O primblare prin munți</i> —	106
IX. — — — — — { <i>Atât de fragedă...</i> —	109
X. — — — — — { <i>Călin</i> — — — — —	110
XI. Mihai Eminescu { <i>Somnoroase păsărele</i> —	112
XII. — — — — — { <i>Mai am un singur dor</i> —	113
XIII. — — — — — { <i>Revedere</i> — — — — —	114
XIV. — — — — — { <i>Și dacă...</i> — — — — —	115
XV. Ion Creangă, <i>Amintiri din copilărie</i> — —	117
XVI. Alexandru Odobescu, <i>Pseudo-Kinegheticos</i> —	121
XVII. George Coșbuc { <i>Rea de plată</i> — — — — —	124
XVIII. — — — — — { <i>La oglindă</i> — — — — —	125

	Pag.
XIX. I. L. Caragiale { <i>La hanul lui Mânjoală</i>	— 128
XX. { <i>O scrisoare pierdută</i>	— 130
XXI. Barbu Delavrancea, <i>Apus de soare</i>	— 135
XXII. Duiliu Zamfirescu, <i>Vieața la țară</i>	— 138
XXIII. Calistrat Hogaș, <i>Floricica</i>	— 143
XXIV. Mihail Sadoveanu, <i>In pădurea Petrișorului</i>	— 145
XXV. I. Al. Brătescu-Voinești, <i>Neamul Udreștilor</i>	— 147
XXVI. Liviu Rebreanu, <i>Ion</i>	— 149
XXVII. Ion Minulescu, <i>Vizită nocturnă</i>	— 151
XXVIII. Nichifor Crainic, <i>Poetul</i>	— 153
XXIX. { <i>Seara</i>	— 155
XXX. { <i>Psalm</i>	— 155
XXXI. Tudor Arghezi { <i>De-a v'ași ascuns</i>	— 156
XXXII. { <i>Ceasul de-2poi</i>	— 158
XXXIII. { <i>Stavropoleos</i>	— 159
XXXIV. Camil Baltazar, <i>Flaute de mătase</i>	— 162
Glossario	— 163
Tavole	I-XXXIV

E R R A T A

Dove è scritto :

Si legga :

p. 25	rigo 31	Româno	— — — —	Romano
" 33	" 29	sont	— — — —	son
" 34	" 3	CS in PT	— — — —	CS, CT in PS, PT
" 35	" 33	-räs	— — — —	räs-
" 36	" 38	D'origine bulgara... quali:		D'origine sempre <i>paleoslava</i> (e talvolta <i>bizantina</i>), ma, secondo alcuni, entrate nel rumeno attraverso la <i>trafila bulgara e serba</i> , sono alcune parole che si riferiscono all'organizzazione della Chiesa e dello Stato, quali :
" 37	" 20	ANGELU	— — — —	ANGELU (<
" 38	" 22	bite-sug	— — — —	bete-şug
" 38	" 23	betegeg + şug	— — — —	betegeg + sug
" 40	" 24	lo Spengler	— — — —	il Kayserling
" 40	" 27	dello Spengler	— — — —	del Kayserling.
" 43	" 24	MEDU	— — — —	MEDIU
" 43	" 25	FELLE	— — — —	PELLE
" 44	" 3	ESCA (<i>iească</i>) <i>iască</i>	— — — —	ESCA > (<i>iească</i>) > <i>iască</i>
" 46	" 15	Dio Domineddio	— — — —	Dio, Domineddio
" 46	" 38	talaltra in r:	— — — —	talaltra passa in r :
" 48	" 1	(GLANDIA)	— — — —	(GLANDA)
" 48	" 21	(nom. — — — —)	— — — —	(nom. pl.
" 52	" 18	*EUS	— — — —	*TEUS
" 56	" 17	Perfetto	— — — —	Passato remoto
" 61	" 25	Ed. Porn	— — — —	E. Porn
" 70	" 34	Alferi	— — — —	Alfieri
" 71	" 18	traduttore dell' „Attilio Regolo“ del Metastasio		imitatore e traduttore di canzonette metastasiane
" 71	" 20	1826)	— — — —	1 ⁸ 26), traduttore della „Clemenza di Tito“ del Metastasio
" 84	" 7	coretta	— — — —	corretta
" 85	" 2	ed. E. Lovinescu	— — — —	ed E. Lovinescu
" 107	" 30	deodată	— — — —	deodată
" 121	" 1	(nota) Vallacchia	— — — —	Valachia

Dove è scritto :

Si legga :

p. 131	rigo 7	(nota) promulgo	— — — —	promulgò
„ 131	„ 2	cestuni	— — — —	cestiuni
„ 136	„ 7	(nota) Valacchia	— — — —	Valachia
„ 157	„ 35	ingrit	— — — —	ingrijit
„ 165	„ 35	acestua	— — — —	acestui
„ 170	„ 40	tc.	— — — —	psl.
„ 171	„ 1	BOGAT	— — — —	bogatü
„ 172	„ 28	BOZDOGANI	— — — —	BOZDOGAN
„ 172	„ 33	lat. volg. CADÈRE =		
		class. cadère	— — — —	lat. volg. cadère, class. CADERE
„ 174	„ 24	KRATICA	— — — —	KRATICA
„ 176	„ 7	čudat	— — — —	čudát
„ 178	„ 13	koškoğa	— — — —	koškoğa-
„ 178	„ 38	bg.	— — — —	psl.
„ 184	„ 22	dragü	— — — —	dragü
„ 184	„ 34	hlyg	— — — —	hlyj
„ 184	„ 36	duhovnikü	— — — —	duhovníkü
„ 188	„ 1	rus. GABATI	— — — —	ant. rus. GABATI
„ 190	„ 21	HUMA	— — — —	HUMA
„ 193	„ 37	*CAPERE	— — — —	*capère
„ 199	„ 6	rus. lèhü	— — — —	psl. lèhü
„ 204	„ 41	-PADA	— — — —	-pada
„ 205	„ 5	pol. tangü, tağü	— — — —	psl. tağü.
„ 211	„ 14	PLETA	— — — —	pleta
„ 211	„ 14	przytulic, -lać...PRI(O)U-		
		LITI	— — — —	przytulic, -lać... PRIT(O)ULITI
„ 212	„ 7	pogorü	— — — —	pogori
„ 212	„ 19	pomelnikü	— — — —	poměnikü
„ 213	„ 11	-PALA	— — — —	-pada
„ 216	„ 11	ficme	— — — —	fiume
„ 2 3	„ 29	EXPANÈRE	— — — —	EXPONÈRE
„ 225	„ 31	šugar	— — — —	rut. šugar
„ 232	„ 26	*in	— — — —	*iu

Frontispizio del *Liturghierul slavon* (1503) con lo stemma della Valachia.

(Zianu e Hodos, *Bibliografia românească veche*).

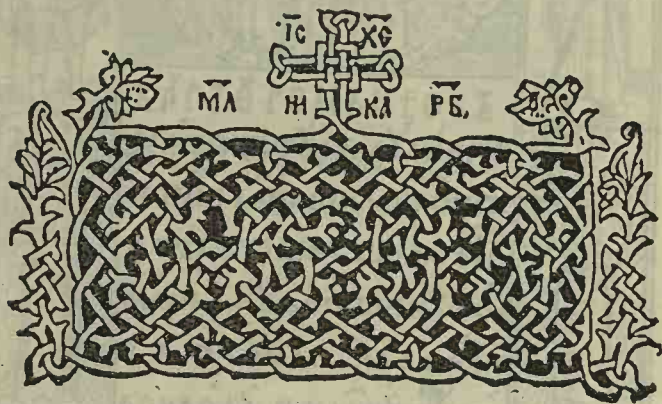
СЗВРАШИНСА СІА КНІ
 ГА ПОКЕЛѢНІЕМЪ ВЪ
 ХАБГАБЛГОВѢРНІГО
 НХОЛКЕНВАГОНЕГѠ
 ХРАНИМАГО Н ПРѢСВѢ
 ТАГО ГПОДАРА, ІѠ, МНХНѢВЕ
 ДІКАГО ВОЕВОДЫ. ВЪ СЕЖЪ ЗЕМАН
 ОУГРОВЛАХІНСКОИ Н ПОДОУНАВІЮ
 СНЬ ВЕЛНКАГО ІѠ, ВЛАДА ВОЕВО
 ДЫ. ВЪ ПРѢВОЕЛѢТО ГОСПОДТѢ
 ЕГО. ТРОУДНЖЕСА ѠСЕМЬСАМѢ
 РЕМИ МНІ Н СЩЕННИКЪ МАКАРІЕ.
 ВЪЛѢТО СІІ, КРЖГЪ САНЦОУ, СІІ.
 ЛОУНѢ, Е. ННДНКТІШНЬ, АІІ.
 МСЦА ПОЕМВРІА. ІІ. ДНЬ. ✠
 СІІ

Una pagina del *Liturgierul slavon*, primo libro stampato
 in Rumania nella tipografia del monaco Macarie
 a Târgoviște, nel 1508

(Bianu e Hodoș, *Bibliografia românească veche*).

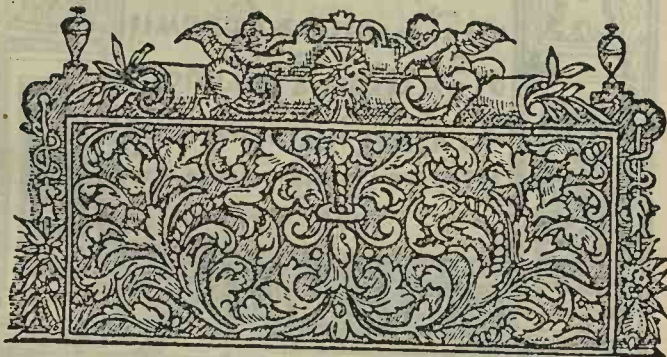

Pagina dell' *Evangelia cu invăjătură* (1581) stampata dal Coresi. Lo stemma è quello del sassone Lucas Hirscher, protettore del Coresi.

Fregio del frontispizio dell'*Evangheliarul românesc* (1561)
stampato dal Coresi.

(Bianu e Hodoș, *Bibliografia românească veche*).

Fregio del frontispizio della *Cazania di Varlaam* (1643).

(Bianu e Hodoș, *Bibliografia românească veche*).

Frontispizio della *Cartea Românească de învățătură*
 (Iasi, 1643) di Varlaam.
 (Bianu e Hodoș, *Bibliografia românească veche*).

ДВА ПРКА И ЧИТЪН

КАОІСМА, Л. ВЪЛСОМЪ ЛЪИ
 ДАВН, Л. Не скрѣ дѣвѣпра лѣн тнѣтлѣ дела
 ѣврѣн. л рѣтж нтрачѣста, флѣшкѣ кѣтрѣ фунѣица
 лѣн чѣблѣнѣкѣ.

Блѣжнѣ мѣжѣ ижи нѣдѣ на свѣтѣ ничѣтнѣхѣ :
 фѣлѣче слоবেনнѣдѣри.

Врѣче дѣ шѣмѣ чѣнѣ мѣрѣ,
 фѣфѣтѣ чѣ лѣрѣ фѣрѣ дѣлѣчѣ.
 Шѣ кѣ рѣнѣ нѣвластѣ нѣкѣрѣрѣ,
 Нѣ шѣдѣлѣ нѣкѣаѣ дѣ пѣрѣ зарѣ.
 Чѣ долѣ лѣнѣ влѣфѣнѣ тѣ кѣ дѣмѣнѣ,
 Шѣ лѣцѣ лѣнѣ шѣ пѣтрѣчѣе іѣмѣкѣлѣ :

де сава

Pagina della *Psaltirea in versuri* (1673)
 del Metropolita Dosofteiu.
 (Bianu e Hodos, *Bibliografia românească veche*).

УѢ КЪТРЪ СОЛОНѢНИ КЪТЕТРИ
 мѣсь алаѣи павеа денѣи .

К А П А .

аваа шн снауань, шн
 тимодѣю бесѣрчїи со
 лонѣниора фтрѣ дмне
 зѣѣ пѣринтели, шн доа
 нѣла іс хс, даре воас
 шн пазе дала дмнзѣѣ
 пѣринтели нострѣ шн
 дмнѣла іс хс. Мѣ
 цѣмїи аѣи дмнзѣѣ пѣ

рѣрѣ пѣнтрѣ тѣ пѣнтрѣ во, поменире дѣвои фѣ
 кѣндѣ ла рѣѣниа нѣастрѣ . Не фѣтѣтѣ пѣме
 ннїа прѣ вои, дѣлакрѣла крѣднїцїи, шн сѣте
 нѣла драгостїи шн фѣдѣнїца нѣдѣждїи дом
 нѣлаи нѣстрѣ іс хс, фѣмнїтѣ дмнзѣѣлаи шн
 а пѣринтели нѣстрѣ . Шнїндѣ фѣрѣнїи нѣнїи .

Pagina della *Biblia dela București* o *Biblia lui Șerban*.
 (Bianu e Hodos, *Bibliografia românească veche*).

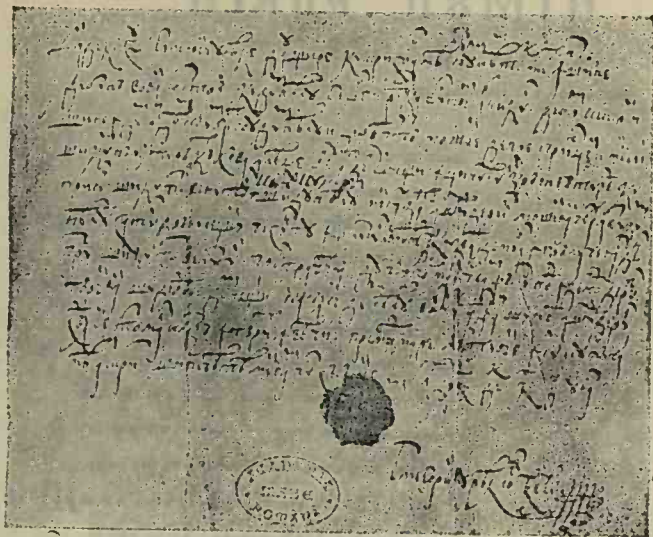
Legatura in argento cesellato di un *evangeliiar* dei tempi di Șerban Cantacuzino conservata nella Chiesa di Cotroceni (Bucarest).
(La Chiesa *Evangeliiar*).

Stemma di Constantin Brâncoveanu nelle *Mărgăritare de Sf. Ioan Gură-de-aur*, traduzione di Șerban e Radu Greceanu (Buc., 1691).

(Bianu e Hodoș, *Bibliografia românească veche*).

Autografo del Mon. Costantiniano in un Journal de 1698.
(B. P. Paris, in la rom. 1841).

Un autografo di Grigore Ureche.

(S. Pușcariu, *Ist. lit. rom. vechi*).

шн ѿ ала шн записъ шн ора за ра ѿ в. мери
 ѿ не еше мри апаратъ е пре шн мбъ рече ме
 шн елигаи е етмбъ ла мбъ ела ѿ гла ѿ пре
 старе ордни ешио
 М. р. р. о. о. ѿ на да е мбъ
 ѿ ашъ р.

Autografo din Miron Costin in un documento del 1668.

(S. Pușcariu, *Ist. lit. rom. vechi*).

Una pagina della "Viețile lui Miron Costin" un
 capitolu de țara din timpul domniei lui Ștefan
 Il Bătrânul, din 1668.

(Miron e Costin, *Alte de istorie română*).

0111100

УЯЛТИРЪ.

Чеснѣи, КЪНТАРЪ,
АФЕРИЧІТЪЛЪИ ПРРКЪШИЛПЪРАТЪ
ЛЪДЪ.

КЪКЪНТЪРІЛЕ ЛЪИ МСЪУИ.

шкѣсѣма шрѣндѣле, лѣтоѣи џеломѣи.

ЗВОДѢТЪ КЪМАИ СОКОТИНЦЪ, ДЕНЪИЗЪО
ЖИДОБЕСКЪ, ПРЕЛНМЕЖРЪМЪНЪСКЪ
КЪДИТОРАСЪЛЪИ ДИИСЪУ, ШИКЪТЪДЕМНА ШИ
ПОУИКА, ДЕНПРЪИНА КЪТЪРАТЪ ИЛЪУКАСЪИМЪРЪИСАСЪ,

ГЕОРГІЕ РАКОЧИ.

КРЪЮЛЪ ИРДЪЛЪИ, ИПРОТА.

ТУПИРЪТЪУІАУ ТЪУДИУИИ СЪЛЕ ТЪПОГРЪФИ,
ДИНТАИ НОВА, ТЪАРАТЪ ПЪТАТА.

БЕЛГРЪДЪИ.

іаѣто, зѣна. Аџрѣтѣа хѣі, ѣхѣ. ДЕНЕ: РЕ, АИ.

Pagina della Psaltirea lui Simion Ștefan (1651).

(Bianu e Hodoș, Bibliografia românească veche).

Nos penè effugerat quod omnium primo dixisse debueramus,
 Scythianam gentem, Persico, Greco et Romano Imperio semper
 iniuitam, et non nisi à solo Deo, aut cui Deus facultates ex-
 traordinario quodam suæ diuinae voluntatis nutu, auroret,
 domari posse, creditum est. Eam, inquam gentem Aula ethi-
 opana ita perdomuit, atq; diminuit, ut non secus ac rapina
 audus venator, ligatum canem, ad suum arbitrium quando
 vult, et quas in partes iubet, in Christianas regiones nati-
 uâ seuendum rabie, dimittit. Ita nonnunquam ut mordacem
 infidamque feram cauens, per assiduum Chanorum mutati-
 onem, depositionem, aliquando etiam intermicionem (somnia
 enim hæc in Sultani consistunt arbitrio) humiliat, et occasio-
 nes ei caput eleuandi subtrahit. Hæc ita se habere, nemo
 est, ut reor, qui nesciat. Tot enim tantaq; in tam amplo Im-
 perij sui orbe subegit, conculcauit, deleuit, et in nihilum
 redegit Imperia, Regna, Principatus, Dominia, ut facilius
 esset cuique ea continuo deplorare, quam per totum
 ex catalogo recitare, et lamentandi potius, quàm scribendi tempus
 adesse decernere. Ita indies Babylonius iste draco Christiano
 sanguine saginatus, cuiq; totu² terrarum orbem ut angustissimam
 speluncam, atq; strictissimam ad sua² vasa² capiendâ existimaret mo-
 tem.

Autografo contenente il foglio 20 del ms. del
 Hronicul vechimii Romano-Moldo-Vlahilor
 di Dimitrie Cantemir. (Prefazione latina dell'opera).
 (Facsimile riprodotto in *Operele principelui Dimitrie Cantemir*
 publicate de Academia Română; v. VIII; Bucuresci, 1901).

HISTOIRE

DE

L'EMPIRE OTHOMAN.

OÙ SE VOYENT LES CAUSES

DE SON AGGRANDISSEMENT

ET

DE SA DECADENCE.

Avec des Notes très-instructives.

Par S. A. S. DIMITRIUS CANTEMIR, Prince
de Moldavie.Traduite en François par M. DE JONQUIÈRES, Commandeur,
Chanoine Régulier de l'Ordre Hospitalier du Saint Esprit de
Montpellier.

TOME I.

A PARIS,

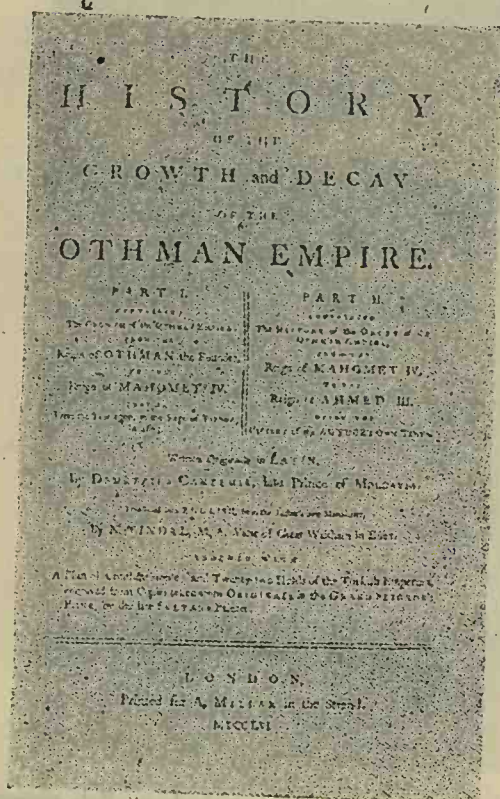
Chez BAROIS Sire, Quay des Augustins, à la Ville de Noyon

M. DCC. XLIII.

Avec Approbation & Privilege du Roy.

Frontispizio della traduzione francese della *Istoria imperiului*
otoman (1743) di Dimitrie Cantemir.

(S. Pușcariu, *Ist. lit. rom. vechi*)

Frontispizio della traduzione inglese della *Istoria imperiului otoman* di Dimitrie Cantemir.
(S. Pușcariu, *Ist. lit. rom. vechi*)

Frontispizio della traduzione tedesca della *Istoria imperiului otoman* di Dimitrie Cantemir (1745).
 (S. Pușcariu, *Ist. lit. rom. vechi*).

A. P. ...
 ...

Frontispizio della *Istoria imperiului otoman* di
 Dimitrie Cantemir (1745).
 (S. Pușcariu, *Ist. lit. rom. vechi*).

ХРОНИКА РОМАНІЛОР

И С Т О Р І Я

ПЕНТРЪ

АЧЕПУТЪА РЪМЖНИАЪА РЪАДЪАКІА.

А Т О К М Н Т Ъ

А Б

ПЕТРЪ МАЙОР ДЕ ДИНО-СЖИМЗРТІН,
Протопоп, ши ла Анцацъа Кръска КонсиліумъАсквментенцъАле
ал Оунгаріей

КРЪВОКЪА КЪРЦИАЪА РЪАИЪАЪА.

А Л Б Е Д А.

А Кръска Типографіе А Оунногритцый Оунгврий дин Піца.

1812.

Frontispizio della *Istoria pentru inceputul Românilor in Dachia di Petru Maior* (Vienna, 1812).

(Chelaru e Strușeanu, *Limba română. Ist. lit. vechi și moderne*, București, Tip. „Universul”, 1935).

ХРОНИКА РОМÂНИЛОР

III

A MAI MULTOR NEAMURI

„Анкъто аѡ fostѡ еле аша де аместекате кѡ Ромъни,
кѡто дѡврѡриѡте, дѡтѡмилѡриѡте ши фанѡте, ашѡра фѡрѡ де аѡте
ашѡра нѡ се потѡ скѡриѡте ши рѡцѡлесѡ, дѡи маѡи мѡиѡте ши де ашѡри,
дѡи карѡаѡ де 31 де ани кѡлесѡте ши дѡнѡ ани де аѡ паѡѡера
Дѡмѡлаѡи поѡтра Іс. Хс. аѡкѡтоѡте”

DE

GEORGIE SINCAI DIN IAI.

PROFESOR DE FILOZOFIE ÎN LA TEHLĂUŢI, DIRECTOR AL ŞCOLILOR NAŢIONALE DE TOATE CLASĂRILE ŞI
ŞI DIRECTORUL ÎNŞĂĂRII ŞI ÎNŢĂĂRII ÎNŞĂĂRII ÎNŞĂĂRII ÎNŞĂĂRII ÎNŞĂĂRII ÎNŞĂĂRII ÎNŞĂĂRII

TIPĂRIŢE

De ne manuscrisul compus de către

GRIGORIE ALEXANDRU

GRIGORIE ALEXANDRU GICA V. V.

DOMNITORUL MOLDAVIEI

În tipărită Biblioteca şcolilor din Iaşi.

IASI

ÎN TIPOGRAFIA ROMÂNŢO-FRANCEZĂ.

1853.

Frontispizio della *Hronica Românilor și a mai multor
neamuri* di Gheorghe Sincai publicata a Iași dopo la
morte dell'autore, il 1853.

(Chelaru e Sirușeanu, *Limba română, Ist. lit. vechi și moderne*,
București, Tip. „Universul”, 1935).

13 Paris tout: 1847.

Société Basile, asays, anans des
 hayas ha Miwke, anawit. de unpe
 ppatteti ya aopost roudent. An oipe
 ut touta noatibe asawitond surpus
 man schastoyt ateta le ep'outca
 apeme, ut wema surpion soate
 a ms Druceny. E a imi de aape
 uape molympice. Kond matatogrem
 ep' sope uass, remicam ha tinea, haape
 tunc nouitpo. ha aiaa noatpo die
 italiea, wemipe micht d'uzge uiecl
 Tm adocam anwita de p'isopide
 re Tm ^{op'ime} adocah retiper gestitobop
 uoepi, ha y'eam in rineu. sat
 Maule bon denou a'am p'is, ^{deup} an
 aet molympice. kate de unpe
^{de molympice} molympice ^{un} wadiut p'ad
 auast retis de m'atoum' o'upe
 boupe de ha tinea

N. Bălcescu a Vasile Alecsandri.
 (Bianu e Cartoian, Album de paleografie română).

Varlaam

Miron Costin

Dimitrie Cantemir

Stolnicul Constantin Cantacuzino

Gheorghe Asachi

Ioan Heliade-Rădulescu

Grigore Alexandrescu

Costache Negruzzi

Mihail Kogălniceanu

Dimitrie Bolintineanu

Vasile Alecsandri

Ion Ghica

Titu Maiorescu

Mihai Eminescu

Ion Creangă

Alexandru Vlahutza

Alexandru Odobescu

I. L. Caragiale

Barbu Delavrancea

George Coșbuc

Duiliu Zamfirescu

Iean Slavici

Calistrat Hogas

I. Al. Brătescu-Voinești

Mihail Sadoveanu

Liviu Rebreanu

Ionel Teodoreanu

Ovid Densusianu

Ion Minulescu

Lucian Blaga

Nichifor Crainic

Ion Pillat

Tudor Argezi

Ion Barbu

G. Ibrăileanu

G. Bogdan-Duică

Mihail Dragomirescu

Eugen Lovinescu

VERIFICAT
2007

BIBLIOTECA
CENTRALA
UNIVERSITARIA
BUCURESTI

VERIFICAT
1987

VERIFICAT
2017